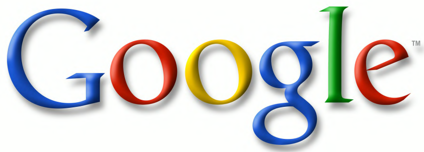

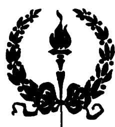

HD WIDENER
HW PA1M L

Samlede Skrifter

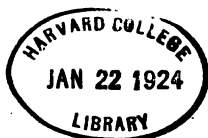
Af

Dr. theol. V. Koren.

Samlede og udgivne af Paul Koren.

DECORAH, IOWA.
Lutheran Publishing House Bogtrykkeri.
1911.

HARVARD COLLEGE
JAN 22 1924
LIBRARY

Taler og Foredrag.

Til den norske Synodes Præster.

Et Brev.

Kjære Brødre!

Naade, Barmhjertighed, Fred fra Gud Fader og Christus Jesus, vor Herre!

Da jeg i Sommer ved min gamle Vens og Medarbeiders, Preus's Død blev nødt til at opgive min gamle, kjærere Stilling som Districtsformand og at overtage Fællesformands-Embedet, blev jeg spurgt, om man kunde vente en Henvendelse fra mig til Præsteskabet ved min Tiltrædelse. Jeg ansaa det da for upaakrævet. Min Stilling i Samfundet blev ikke væsentlig forandret, og det havde saa ofte faldt i min Lod at henvende mig til Præsteskabet i Indledningsforedrag og i Synodaltaler, at jeg ved denne Anledning ikke syntes at have en Opfordring til at sige Andet, end hvad jeg før mangengang havde sagt.

Naar jeg nu alligevel gjennem denne Skrivelse henvender mig til Eder, mine kjære Medarbeidere i Ordets Tjeneste, da er det Tanken paa de Kaar, under hvilke mange af Eder lever, som har bevæget mig dertil. Der er mange af Eder, som bor langt borte fra alle Embedsbrødre og kun sjelden har den Opmuntring at kunne samles med nogen af disse. Og Mange, om hvem dette ikke kan siges, er dog ved de Fordringer, som deres Kald stiller til dem, nødte til gjennem den største Del af Aaret at gaa alene med sit

Arbeide og sine Bekymringer. Dernæst, selv om dette ikke var saa, har jeg tænkt, at et Opmuntringsord maaske ikke vilde være uvelkomment for En og Anden, som under Embedets dagligt tilbagevendende Byrder og Bekymringer har erfaret, hvor let Sløvhed og Træthed eller Mismod vil indsnige sig i Sindet.

Hvem af os er der, som ikke har erfaret dette? Som ikke ofte har følt sig uoplagt til sin Prædiken-Forberedelse og til de Unges Undervisning? efterladen i sin egen Gudfrygtigheds-Øvelse, sløv til Bøn og til Forbøn for Menigheden og for de enkelte Sjæle? fristet til Opsættelse eller Forsømmelse ved saadanne Gjøremaal, som skulde sigte til Menighedernes Vækkelse, Udvikling og Fremgang i Sandhedens Erkjendelse og Tilegnelse, saasom Forberedelse til Nadveren, Møder af forskjellig Art, Arbeide for Udbredelse og Brug af gode Skrifter o. L.? Hvem har ikke følt sig fristet til Utaalmodighed og Ligegyldighed for de Ting, som skulde fremme Sandhedens Befæstelse og Udbredelse ved Samfundsanliggender og Guds Riges Sag i det Hele? Ja, hvem har vel ikke erfaret, at han ikke alene har været fristet i disse Ting, men ogsaa mere eller mindre ligget under i Fristelsen og forsømt meget, som han havde burdet gjøre?

Det var ikke saa vanskeligt at holde sig aarvaagen i Troskab, dersom der ikke var saa mange Ting, som adspreder Sindet, og saa mange Ting, som vil forrykke Maalet for os. At adsprede er det Modsatte af at samle. Men det er netop et samlet Sind, vi tiltrænger. "Giv mig et udelt Hjerte, for at jeg maa frygte dit Navn!" beder vi i den 86. Psalme. Thi "en tvesindet Mand er ustadig i alle sine Veie", heder det hos Jacob. Det er Enhed i Villien, vor Herre Jesus vil indskjærpe, naar han siger, at "Ingen, som lægger sin Haand paa Plogen og ser hen til det, som er bag ham, er vel skikket til Guds Rige" (Luc. 9. 62). Adspredte bliver

vi, naar vi, istedetfor at have vort Sind samlet ved at have vort Kalds Maal for Øie og lade alt sigte til dette, beskjæftiger os med saadanne Ting, som maaske i sig selv kan være tilladelige eller nyttige eller endog ædle, men som for os let bliver en Snare, som holder os fast i Interesser, der ikke staar i Forbindelse med vort Kald og som derfor frister os til at glemme eller tilsidesætte dette. "Alt er mig vel tilladt, men ikke Alt er nyttigt." Dette siger St. Paulus to Gange i det første Brev til Corinthierne, og paa det sidste Sted tilføier han: "ikke Alt opbygger."

Hvad der tjener til Sjæls og Legems Hvile og Vederkvægelse kan baade være nyttigt og opbyggende, naar det kan tjene til at gjøre os stærkere og villigere til vor Gjerning. Saaledes Beskjæftigelse med Musik, Havedyrkning, Tilsyn med Jordbrug og Lignende. Men dersom vi vilde offre den Tid til saadanne Ting, som en samvittighedsfuld Præst skulde offre til sit Embede, da adspredes Sindet og bliver udueligt og trevent til den rette Kaldsgjerning. Det er liden Anbefaling for en Præst, at hans Præstegaard er veldyrket, naar hans Menighed er udyrket og vanskjøttet.

Det Samme gjælder Læsning. Der er Mangt og Meget udenfor hvad der ligefrem kan henføres til opbyggelig Læsing, som vi medrette kan og ogsaa bør læse. Dels maa saadan Læsning regnes imellem de Ting, som fortrinsvis kan tjene til Hvile og Vederkvægelse. Dels kan den ogsaa paa anden Maade indirecte tjene vort Embede. Dersom vi skal kjende vor Tid og kunne tyde dens Tegn, saa maa vi benytte den Anledning, vi kan have, til gjennem Læsning at erfare, hvad der rører sig i Samtiden baade i Kirken og blandt dens Fiender. Det, som det gjælder at passe paa, er, at ogsaa Læsningen bruges i Embedets Tjeneste. Der er dem, som er saa stadige i sit Syn paa Maalet, og saa fyldte af Tanken paa sit Embede, at de kan anvende Alt,

hvad der møder dem i dettes Tjeneste og da ogsaa gjøre alslags Læsning frugtbringende for dette. Denne Gave har imidlertid de Færreste. Desto almindeligere er Faren for, at allehaande Læsning kunde adsprede istedetfor at samle Sindet. Selv lærd, theologisk Læsning kan misbruges paa denne Maade, endsige Læsning af anden Slags.

De Forhold, under hvilke vi lever, medfører imidlertid ikke hyppigt den Fare, at vi ved Studium skulde blive "Bogorme". Større tør Faren være for, at vi ved uforstandigt Valg af Læsning leder os selv i Fristelse. Det gamle Ord: "Sig mig, hvem du omgaaes, og jeg skal sige dig, hvem du er", har ogsaa her sin Betydning. Den, der stadig og som Regel søger hen til reformerte Forfattere, for hvem det distinguerende lutherske, d. e. bibelske, er fremmed, vil lettelig selv blive fremmed for dette. Den, som søger sin Udvikling og aandelige Næring hos saadanne moderne Lærere, som i mere end en Forstand eller i prægnant Forstand er Tidens Børn, og paa hvem Tidsaanden har sat sit kun altfor tydelige Stempel, han vil vanskelig kunne finde Smag i de Læreres Skrifter, som er ophøiede over Tidernes ephemere Yderlinger, hine Lærere, som Gud har givet Kirken til at være Lys for alle Tider, og hos hvem Troskab mod det evige, uforanderlige Guds Ord er det væsentlige Mærke, medens de Spor, som de bærer af sin Tidsalder, om de end er aldrig saa tydelige, dog kun er det tilfældige, udvortes og uvæsentlige. Det elendige Stof, som mod Slutningen af forrige Aarhundrede læstes, slugtes og pristes af mange ellers høist intelligente unge Theologer, og den ynkelige Karikatur af Christendom, som de derved forførtes hen i, giver et slaaende Vidnesbyrd om Nødvendigheden af at være paa Vagt i dette Stykke. Det er mangesteds ikke bedre nu i Slutningen af dette Aarhundrede.

Almindeligere tør dog maaske i vor Kreds Fristelsen

være til at bruge Læsning som "Tidsfordriv". Selve Ordet indeholder Dommen. At den, som erkjender, at han aldrig "faar Tid" til at gjøre mere end en liden Del af, hvad han burde gjøre, — og det vil enhver Præst maatte sige, — at han ikke destomindre Dag efter Dag finder paa Noget til at "fordrive Tiden" med!!

Dog, om vi ikke netop lader os "adsprede", og om vi er nok saa flittige til vor mangeslags Gjerning, saa er det ikke dermed sagt, at vi er troe Tjenere og kloge Tjenere og begge Dele formaner Christus til. Mt. 24, 45. Luc. 12. 42.

Til Troskaben hører, at det er Herren, vi tjener, og ikke os selv. Til Klogskaben, at vi gjør vor Tjeneste saaledes, at den kan bære saamegen Frugt sam mulig, og at vi ikke bedrager os selv med gode Forsætter, hvis Udførelse vi opsætter.

Hvormange der er, som har baaret Navn af "Ordets" Tjenere, men dog kun har tjent sig selv, behøver jeg ikke at minde Eder om. Der er mangen En, der som Demas har faaet den nærværende Verden kjær, uden derfor at forlade sit Embede. Der er vel ligesaa mange, som har søgt sin egen Ære ved sin Tjeneste, og det helst blandt dem, hvem de største "Gaver" var betroede. De har da allerede faaet sin Løn. Vi vil blive forundrede, naar vi engang faar se, hvorledes den himmelske Fader har velsignet netop de smaa og for Menneskene ringe Gaver, naar disse har været brugte med Troskab i Hans Tjeneste.

Til Troskab hører fremdeles, at vi holder os nøie til Herrens Ord og Befaling, ikke taaler nogen Afvigelse fra Sandheden, og ikke er bange for at bekjende den, selv om dette skulde medføre Fiendskab, Forhaanelse eller jordisk Tab. Heller ikke maa vi glemme, at Fornegtelse af Sandheden ikke sker bare ved ligefrem falsk Lære, men ogsaa ved Fortielse. Saadan Fortielse kan den snedige Egenkjærlighed

stundom finde kløgtig nok, men den vaagne og ærlige Samvittighed taaler den ikke. Saasandt som Hensigten med vor Tjeneste er vor egen og Andres Frelse, saasandt fordres der til Troskab, at vi er lydige mod Guds Ord. Menneskelærdom frelser ikke, og selv den tilsyneladende ringe Afvigelse vil let have store og uberegnelige Følger. Her gjælder Ordet om den lille Surdeig, hvilket Erfaringen ogsaa i vort Samfunds Historie noksom stadfæster.

Til Klogskaben hører, at vi ikke giver dem haard Føde, der endnu er som spæde Børn i Christo. Havde St. Paulus skrevet det første Brev til Corinthierne i en saadan Tone, som mangen en Boanerges i Kirkens senere Tider vel havde villet bruge til saadanne Folk, som de i Corinth, saa var han vel neppe kommen til at skrive det andet Brev, og det havde da ialfald vist ikke kommet til at lyde saaledes, som det nu gjør. Om nogen her vilde minde om, at det jo var den Hellig Aand, som gav Paulus i Sinde, hvad og med hvilke Ord han skulde skrive, da giver jo dette Exemplet kun saa meget større Vegt. Guds Førelse med Luther kan ogsaa her lære os meget. Hvorledes vilde det efter al Rimelighed have gaaet med Reformationen, dersom Luther i 1517 havde skrevet saaledes, som han gjorde i 1545, om "das Pabstthum zu Rom vom Teufel gestift", hvor han begynder med Ordene: "Der allerhöllischste Vater, St. Paulus Tertius!"

Til Klogskaben hører fremdeles, at vi ikke gjør vor Lydighed i Bekjendelsen til det egentlige Maal, hverken for os selv eller for vore Tilhørere, saa de og vi tilsidst kunde trøste os ex opere operato. Thi Ordet er jo det Middel, ved hvilket Gud vil omvende os til sig og frelse os, men Omvendelsen, Troen og Frelsen gjennem Troen er Maalet.

Men da nu denne Tjeneste saaledes fordrer en anstrengt og stadig Agtpaagivenhed, da den fordrer en uafbrudt

Sysselsættelse med hvad vi af Naturen ikke er tilbøielige til, og da vi under Selvprøvelse uafladelig bliver var Feil og Forsømmelser og Mangler i Tjenesten, saa er det intet Under, at vi ogsaa er udsatte for at blive nedslagne, mismodige og lidet glade. Dette er ikke en Opdagelse, som er gjort i de sidste Tider. "Jeg tror ikke", siger Ambrosius, "at en Præst dør glad, om han end dør salig."

Ja, selv de glade Erfaringer, vi har gjort i vort Studerekammer eller under vor Sjæleforg, kan gjøre os nedstemte, naar vi sidenefter mangengang finder os saa kolde eller efterladne eller adspredte, og frygter for, at dette maaske er et Bevis for, at vi er affaldne. Der er saa meget, som vil forvirre og adsprede os fra det Ene, som skal herske i vort Sind: Jesu Ihukommelse.

Et er (siger S. Kierkegaard etsteds) at fatte det Høieste naar man sidder uforstyrret i sit stille Kammer, alene med Gud og Hans Ord. Et Andet er at skulle sidde midt inde i den store Kobberkjedel, medens Smedene hamre paa den rundt om paa alle Kanter — og dog at have sit Sind samlet til at fatte det Høieste.

Verden er denne "store Kobberkjedel". Vi er i Verden. Vor Frelser siger i sin ypperstepræstelige Bøn: "Jeg beder ikke, at du skal tage dem ud af Verden, men at du skal bevare dem fra det Onde." I Verden summer det os om Ørerne i den travle Kappestrid om Verdens Goder, først og fremst om Penge, Penge, Penge. Alt gjøres til Penge. Tidens Værd er, at den er Penge. Benbrud gjøres til Penge. Ildebrand gjøres til Penge. Gudsfrygt gjøres til Penge. Gode Gjerninger gjøres til Penge. "Bønner og Taarer" gjøres til Penge. Døden gjøres til Penge. Længer kommer man ikke uden i Pavekirken, hvor de har gjort sin Skjærsild til Penge og for Penge kommer ind i Himmeriges Rige. Og hvorfor er Pengene saaledes Hovedsagen i

Verden? Jo fordi, at naar de "æder og drikker, kjøber og sælger, planter og bygger, giver tilægte og tager tilægte", naar de speculerer og politiserer og intriguerer, saa har de i alt dette sit egentlige Liv, og jo flere Penge, desbedre leves dette Slags Liv.

Men til os hedder det, at vi skal "bruge denne Verden, som de, der ikke bruger den" (1 Cor. 7, 31). Ud i Ørkenen kan det ikke nytte os at gaa, ligesaalidt som i Kloster.

I Verden maa vi blive. Der har vi vor Gjerning. Men om Verden siger Guds Ord, at den "ligger i det Onde", og vi tror, at Christus er kommen for at han kunde udfri os fra den nærværende onde Verden (Gal. 1, 4). Men er dette Hensigten med hans Komme til Verden, saa er det ogsaa Hensigten med den Tjenestegjerning, som Han har sat os til i Menighederne. Disses Frelse skal være vort Maal, thi det er Hans Maal. De Sjæle, som Han sender os til, er Ham kjære, og skal derfor ogsaa være os kjære. Han har selv sagt, at det er et Kjendemærke paa Hans Disciple, at de have den indbyrdes Kjærlighed (Joh. 13, 35) og dette har St. Johannes gjentaget, idet han siger: "Vi vide, at vi ere overgangne fra Døden til Livet, thi vi elske Brødrene" (1 Joh. 3, 14). Hos os bliver det her især Hyrdekjærligheden, som der bliver Spørgsmaal om, og I vide, at det er ikke smaa Fordringer, Guds Ord stiller til denne Hyrdekjærlighed. Vistnok vil disse Fordringer aldrig kunne fremkalde Hyrdesindet hos os. Christi Kjærlighed alene kan "tvinge os dertil". Men vi trænger kun altfor meget til at foreholde os Fordringen gjennem Herrens og Apostlernes Exempel, for at vi ikke skal glemme, hvad vi er satte til. Tør vi end ikke tænke, at alle vore Tilhørere kan vindes, saa tør vi dog heller ikke glemme Faren for, at en Sjæl maaske kunde fortabes ved vor Ligegyldighed eller Forsømmelighed. Hvorledes vilde vi i saadanne Tilfælde svare

Ham, der har skildret sin Kjærlighed saaledes, som I vide, i Joh. 10 og i Lignelsen om det ene tabte Faar, som Han søger uden at give sig Hvile, "indtil Han finder det".

Det er vel ikke saa sjelden, at vi hører en og anden iblandt os klage over sine Menigheder. Lader os ikke være snare til at gjøre dette. Først da har vi Ret til det, naar vi tør sige, at vi har gjort for dem alt det, vi kunde. Hvem er der iblandt os, som ikke ængstes og sukker, naar han skal svare paa dette Spørgsmaal? Men er dette saa, da trænger vi saameget mere til saadan Opmuntring, som baade kan give os ny Nidkjærhed for vor Tjeneste og gjøre os frimodige under dens Tryk og villige til at bære Embedskorsets Byrde.

Naar jeg da har grundet paa, hvad jeg helst kunde henvise Eder til for at finde denne Opmuntring, da ser jeg baade i vor Herres Jesu Ord i Evangelierne og i Apostlernes Breve, at de vil, vi skal styrke os ved at se bort fra det Endelige, Kortvarige, Forbigaaende og hen til det Blivende, Evige, Uforanderlige, som venter os. Sandt Alvor og grundig Frimodighed i Livsanskuelse kommer kun ved et klart Syn paa disse Ting, paa Døden og paa, hvad der efter Guds Ord venter os efter denne, og skjønt jeg ikke tviler paa, at mange af Eder ved den Hellig Aand gjennem Ordet har bedre Lys, end jeg, saa har jeg dog syntes, at det var en Kaldspligt for mig at tale til Eder derom, om det maaske ved Guds Hjælp kunde lykkes mig paa denne Maade at blive En eller Anden af Eder til nogen Hjælp eller Støtte.

Her gaar vi, Dag efter Dag jevnt beskjæftigede, sjelden ret glade, stundom ret nedslagne og trætte. Hvad skal opmuntre os? Vi trænger til en videre og sandere Synskreds end den, som det daglige Livs ensformige Møie giver os. Naar vi bor i de dybe Dale, er Synskredsen trang og indskrænket. Fjeldene stænger. Vi trænger til at komme op og udover de høie Fjelde. Betegnende er det, at saa-

mange af de herligste Aabenbaringer i Skriften er givne fra Bjergene, fra Sinai, Nebo, Carmel, Forklarelsens Bjerg, Oljebjerget.

Seet høit ovenfra viser det hele Landskab sig i alle sine Enkeltheder saa forunderligt lidet og ubetydeligt, imod hvad det synes for os, mens vi færdes dernede. Husene som ganske smaa Hytter eller Skrin, de brede Agre som smaa firkantede Flekker, de mægtige Floder som smale Sølvstriber. Og hvor smaa synes ikke Menneskene, om vi kan faa Øie paa dem! Der løber de imidlertid omkring, travle, rastløse, ivrige, i Kapløbet efter Penge, Ære, Magt. Og alt det Smaa synes dem saa uhyre stort og vigtigt.—Men tænker vi os endnu langt, langt høiere, hvad bliver saa vor Egn, vort Land, ja den hele Jord! Vi ser dens Skygge ved Nymaane-Tider. Synes den os da stor? Og hvad er den saa i hans Øine som "har maalt Vandene i sin hule Haand og udmaalt Himlene med sit Spand og samlet op Jordens Støv i Tredingsmaal"? Han, for hvem "Folkefærd er agtede som en Draabe af et Spand og som et Støvgran i en Vægtskaal"!

Dog—er det end af Betydning at have en vid Udsigt over Rummet, forat ikke det Smaa skal synes os altfor stort og vigtigt, saa er det af end større Betydning, at vi faar et ret Syn paa Tiden. Luther har sagt: Vi ser Tiden paa langs, Gud ser den paa tvers, saa at Adam og det sidste Menneske, som fødes før Dommedag, er Ham lige nær. Et andet Sted siger han: Vi ser Tiden ligesom langs efter en lang udstrakt Maalesnor, Christus derimod ser Tiden som et opvundet Nøste. Tusind Aar er for hans Øine som den Dag igaar, naar den farer hen, og som en Nattevagt. Lader os derfor heller ikke stirre os nærsynte eller blinde paa Tiden og paa de lange Dage. "Er Dagen tung og er Dagen lang, tilslut det ringer til Aftensang." Hvor-

længe er det for Gud siden den Langfredag, da vor Herre Jesus hang paa Korset? Hvorlænge er det, siden den gamle Paulus sad i Rom og skrev sit sidste Brev til Timotheus og bad ham gjøre sig Flid for at komme før Vinteren? Hvorlænge er det, siden Luther tordnede fra Prædikestolen i Wittenberg, medens Veit Dietrich, Georg Rører og de Andre sad nede i Kirken og skrev "som paa Livet løst" for at faa de mægtige Ord paa Papiret? Hvorlænge er det, siden vi selv ved den hellige Daab indviedes til at høre Kristus til? For Gud er det altsammen som idag.

Og hvorlænge er der nu til vor Død, og til de tre Skuffer Jord kastes paa vor Kiste? Tiden er os nær, for En og Anden af os maaske ganske nær. Ja, hvorlænge er der til I alle, til hvem jeg skriver dette, er døde? Om 50–60 Aar, i 1950 eller 60, — om Verden staar — er der vel neppe en eneste igjen. Hvor er vi da? Under hvilke Omgivelser? i hvilket Selskab?

Vore Gjerninger følger os. Dersom vi har været rette Christne, Christne for Gud, og har været troe indtil Enden, da er vi i den Skare, i hvilken "al Himlen med sin Englehær og alle Magter Pris frembær", i hvilken "de herlige Apostlers Chor, de hellige Profeters Chor og Martyrskaren hvideklæd lovsynger Gud i Evighed". I den store Skare, som St. Johannes fik se, "som Ingen kunde tælle, af alle Slægter og Stammer og Folk og Tungemaal, som staar for Thronen og for Lammet".

Vi trænger til disse store Syner. Vistnok er det saa, at de kunde friste os til at forsage og blive modløse. Vore Forhold, vor Gjerning, vore Kampe, vore Bestræbelser bliver saa smaa, at vi synes, vi kan ikke anse dem for at være af nogen Betydning. Men her kommer atter Guds Ord os til Hjælp. Ligesom nemlig Intet er stort for Gud, saaledes er heller Intet lidet for Ham. Den samme, som

siger, at hele "Folkefærd er for Ham som Støvgran i en Vægtskaal", har ogsaa ladet os sige, at Han agter paa ethvert lidet Barn, og at han ikke vil, at et eneste af dem skal fortabes. Han antager sig vore Sorger. Han forbarmede sig over Epafroditus, da han var syg og Døden nær i Rom og var svarlig bekymret ved Tanken paa, hvor ængstelig de var for ham i Menigheden i Philippi. Han forbarmede sig over Paulus, saa han ikke berøvedes denne sin Medarbeider og Medstrider, "at han ikke skulde have Sorg paa Sorg". Han agter ogsaa paa vor ringe Tjeneste og vort fattige Arbeide, dersom det gjøres for at tjene Ham. Der var en Kvinde, som udøste en kostelig Salve over Jesu Hoved, da Han sad tilbords i Bethania i Simon den Spedalskes Hus. Det ser ud, som var dette ikke en saa vigtig Begivenhed, og dog ser vi, at Gud har sørget for at hvorsomhelst Hans Evangelium bliver prædiket i den hele Verden, skal ogsaa det, som hun har gjort, omtales til hendes Ihukommelse. Andronikus, Junias, Amplias, — hvad ved endogsaa de Christne om disse Mænds Tjeneste? Men se hvorledes deres Navne og deres Tjeneste er agtet af Gud og bevaret i Hans Bog (Rom. 16). Her har vi et Exempel paa Opfyldelsen af de Ord i Ebr. 6, 10: "Han er ikke uretfærdig, at Han skulde glemme Eders Gjerninger og den Kjærlighedens Møie, som I have vist for Hans Navn, idet I have tjent og tjene de Hellige." Han har jo sagt, at Han ikke vil glemme det Bæger Vand, hvormed et kjærligt Hjerte lædsker den trætte Guds Tjener. Hvor kjærligt har Han ikke kommet os til Hjælp mod Fristelsen til en mismodig eller misundelig Betragning af vor Gjernings Ringhed, naar Han siger, at hvad vi har gjort for en af Hans mindste Brødre, det har vi gjort for Ham. Og ingensteds har Han vel saaledes hjulpet os mod Fristelsen til en letsindig Betragtning af nogen Del af vor Gjerning, eller til at agte den uvigtig

og betydningsløs, som der, hvor Han siger: "Hvo, som er tro i det Mindste, er og tro i det Store, og hvo, som er uretfærdig i det Mindste er og uretfærdig i det Store." Luc. 16, 10.

Sursum corda altsaa, mine Brødre, for at vi kan lære baade ret at spørge og ret at besvare det Spørgsmaal: Hvor er vi, naar de faa, uvisse Dage er hengledne? I hvilket Selskab? I hvilket Forhold til Jesus Christus? Med hvilke Minder fra vor Embedsgjerning, vore Menighedslemmer, vore Husfolk?

Det er disse Tanker, som alene kan bringe det rette Alvor ind i vor Livsanskuelse og derved i vor Livsgjerning. Det er disse Tanker, som, naar de ikke blot bliver en forbigaaende Bevægelse eller Stemning i vort Sind, men en daglig og stadig Aandens Røst til os, vil gjøre os til villige og glade Guds Ords Tjenere, saa vi vil lade os lede af det, som Gud siger til os, og ikke af vore egne Tanker og Meninger.

Ligesom vi da har at anvende paa os selv det, som St. Paulus i Rom. 2. siger om Loven: "Du altsaa, som lærer Andre, lærer Du dig ikke selv? Du som prædiker, at man ikke skal stjæle, stjæler Du? Du som siger, at man ikke skal bedrive Hor, bedriver Du Hor" o.s.v. — saaledes har vi ogsaa at anvende paa os selv det Evangelium, som vi forkynder Andre. Eller er det bare vore Tilhørere, vi skal opmuntre og trøste? Har vor Frelser ikke baaret ogsaa vore Synder? Elsker Han ikke ogsaa os? Beder Han ikke ogsaa for os? Har han ikke Medlidenhed ogsaa med vore Skrøbeligheder? Kjender Han ikke de mange og farlige Fristelser, som vi fremfor Andre er udsatte for? Mon Han ikke ser og ved, at vi netop fremfor Andre trænger til den Hellig Aands daglige Hjælp, "forat vor Tro ikke skal aflade"? Jo, ganske vist! Og naar vi opmuntre Andre til

dog at ære Gud ved at tro Hans hellige Løfter, saa lader os da først og fremst selv tro dem og glæde os i, hvad vi har Guds eget Ord for, at der ogsaa er vederfaret os Barmhjertighed. Det er jo dog saa, at Gud vil, vi skal tro det. Det er til Timotheus at St. Paulus siger: "Saa bliv da du, min Søn, stærk ved den Naade, som er i Christus Jesus" (2 Tim. 2.). Kun saaledes styrket — ved Troen paa, at han selv har faaet Naade, — kan han følge den næste Formaning: "Lid du da Ondt, som en god Jesu Christi Stridsmand." Timotheus havde i mange Aar været en Christen og en Lærer, da Paulus skrev disse Ord til ham, og dog trængte han altsaa til den Formaning paany at styrke sig ved Naaden.

Naar vi tilegner os de store, altomfattende Trøste-Ord, f. Ex. "Min Naade er dig nok" og "Kaster al Eders Sorg paa Ham, thi Han haver Omhu for Eder", da er det jo ikke saa, at vi dermed bliver færdige engang for alle. Naar du idag trøster dig ved at kaste al din Sorg paa Herren og føler dig let og glad, saa kommer der jo imorgen nye Sorger, som du heller ikke selv kan bære, og ny Trang til at indse, at naar du har Guds Naade, saa har du nok.

Netop denne personlige, daglige Brug af Naadens Evangelium er det, som alene kan gjøre os stærke til at varetage vor Embedsgjerning med Troskab, med Klogskab og med Taalmodighed, og netop dertil er det, vi skal hjælpes ved at se opad og fremad til hvad der "retnu snart" venter os.

Vore Kaar er ikke meget skikkede til at give os Tid og Anledning til den stille Meditation, som Kirkens Tjenere til andre Tider har kunnet hengive sig til og glæde sig ved. Saameget vigtigere er det for os at benytte den Tid, vi har dertil, saa vi kan opøves til altid at have vor Tjeneste i Tanker og vort Maal for Øie. Det gjælder for os at

have Ordet saaledes med os i vore Hjerter, at vi selv personligt bliver skikkede til det evige Liv og til at fremstilles for Jesus Christus. Bliver vi det, saa vil vi nok gjerne faa saa mange som mulig af vore Sognebørn med os, og Gud vil heller ikke lade vor Gjerning blive forgjæves.

Evigheds-Tankerne er det, som skal give os den rette Drift og Fart til vor Embedsgjerning. Naar Ens Hjerte er grebet af en eller anden stor Tanke, et stort og ædelt Formaal eller deslige, saa siger vi, at han er begeistret for det. Men der er ingen Begeistring, som gjør helt ud Fyldest for dette Udtryk, uden den "Beaandelse", som virkes af den Hellig Aand, og paa hvilken de hellige Apostler gjennem sine Skrifter i det Nye Testament er os de herligste Exempler. Hvad er deres Liv, saaledes som det udfolder sig for os i deres Breve, andet end "en Lovsang til Herrens Ære". De lover Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, som har gjenfødt dem til et levende Haab formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde. De glemmer det, som er bagved, og rækker efter det, som er foran, og iler mod Maalet til det Klenodie, som er i Guds Kald herovenfra i Christus Jesus. De kjender meget vel Kjødets og Fornuftens Indvendinger, men de tager al Tanke tilfange under Christi Lydighed. Troens alt overvindende Vished er i deres Hjerter og fylder dem saa ganske, at den er deres egentlige Liv. Derfor er de lydige. Derfor bærer de med Glæde Christi Kors. Derfor regner de sin Trængsel for stakket og let. Derfor kan de sige, at i alle disse Ting mere end seire vi ved Ham, som os elskede. Derfor er deres Liv en Lovsang til Herrens Ære, og det er baade rigtigt og skjønt sagt, at "derfor er denne Lovsangens Tone saa høit stemt og saa dybt greben, fordi den ydmyge, glade Lydighed ikke priser, hvad et Menneske forstaar, men hvad han ikke forstaar. Og derfor er denne Lovsangs Instrument ikke hin

den menneskelige Forstands Barnetrompet, men den er Troens himmelske Basune".

Nu kan jeg tænke mig, at en og anden af Eder, mine Brødre, vil sige til sig selv: "Ja, jeg vil gjerne være en Troende; jeg vil, Gud være lovet, gjerne høre min Frelser til, men — Præst burde jeg ikke have været. Jeg burde ikke have gaaet ind i dette vanskelige Embede. Havde jeg vidst, hvad det var, da havde jeg aldrig gjort det." I kjender godt disse Tanker hos Eder selv eller hos Andre. Hvad er Aarsagerne til dem? De kan være forskjellige hos de forskjellige. Hos Nogle er det Kjødet, som krymper sig ved det daglige Kors ikke uhindret at kunne følge sin egen Villie. Hos Nogle kan det være Huskors af forskjelligt Slags, som gjør den præstelige Gjerning dobbelt tung. Hos Nogle endelig Tanken paa, at de mangler de Gaver, som de synes, at de burde have.

Men er det ikke saa, at dersom disse Tanker faar raade, saa kommer det deraf, at vi glemmer at tage vor Frelser, Kirkens Herre, med i vore Raadslagninger? Og dog er det jo, under saadanne Tanker, netop Hans Kald til os, som skal gjøre os Sagen klar. Eller — var Han ikke med under vort Livs Førelser? Kjendte Han os ikke? Havde Han ikke sin Haand med, da vi fulgte Andres Raad og begyndte vore Studier, og siden, da vi sattes til Embedet?

Det er ganske sandt, at ikke Enhver er skikket. Der er et vist Maal af "Gaver", dels naturlige, dels erhvervede, dels legemlige, dels aandelige, som efter Guds Ord fordres. Hvor det kan paavises, at disse ikke er tilstede, der er Kaldet ikke ret, thi det er da ikke skeet efter Ordets Regel.

Men vi maa ikke forvexle den oprindelige Mangel paa hine Gaver med den Mangel, som senere kan fremkomme derved, at de Gaver, det "Pund", som Gud havde forlenet, enten ikke er bleven brugt, eller dog ikke brugt med Flid og med Omtanke.

En af de Ting, som kan medføre Fare for, at Gaverne ikke bliver brugte, er Mismod ved Tanken paa, at Gaverne er saa smaa. Jeg ved, at der her og der er dem iblandt os, som har en smertelig Følelse af, at han er lidet dygtig og har ringe og utilstrækkelige Gaver til sit vigtige Embede, om jeg end ikke kan pege paa denne eller hin og sige, at han er en af dem. Men til en saadan vil jeg sige: Tænk ikke saa, min kjære Broder, og lad ikke saadant Mismod lamme de Kræfter, som Gud har givet dig. Gud maaler ikke med Menneskers Maal. Han dømmer ikke, som disse gjør, efter udvortes Anseelse eller ydre Gaver. Er der Troskab, Flid, Enhed i Villien, — Alvor altsaa — da er der den største Aandens Gave, meget, meget større end de blotte glimrende Evner. Det vil engang vise sig, hvor ganske anderledes Guds Dom er, end Menneskenes. Det er hermed iblandt Ordets Tjenere, som det er iblandt de Christne i Almindelighed. En agtes høit, ansees for ypperlig baade i Indsigt og Iver og vel endog i Gudsfrygt, men engang skal vi maaske se en fattig og overseet gammel Kvinde, en simpel, enfoldig og lidet agtet Mand staa høit æret og langt fremme, medens mangen En af dem, som her ansaaes for noget Stort, staar langt tilbage — ak ja, maaske end ikke er kommet med.

Hvem er der, som nu kan fortælle os Noget om en Mand, som Epænetus, eller om en Kvinde, som Persis? Kirkehistorien har ingen Plads for dem. Den tier. Men i Guds Bog staar deres Navne skrevne med uudslettelig Skrift, og skal staa der, saalænge Verden staar, medens de selv forlængst staar med Jubel og Pris i den frelste Skare.

Dette, mine Brødre, har jeg villet minde dem af Eder om, som er mindst kjendt imellem os, som sjelden kan faa være med i Møder, som helst tier i Møderne, og som synes

i sine egne (maaske ogsaa i Andres) Øine, at være ringere enten i Gaver eller i Stilling og Indflydelse.

I kjender vist mange af Eder den skjønne Allegori om de to hellige Engle, som Gud kaldte frem til Tjeneste for at sende dem til Jorden: den Ene til at styre Keiserriget, den Anden til den ringeste Tjenestegjerning — at feie Gaden for den Førstes Fod. Ligesom det ikke faldt hine hellige Himmelfyrster ind at anstille en hovmodig og misundelig Sammenligning mellem de to Tjenester, ingen Selvophøielse over den herlige Stilling, ingen Misnøie med den ringere — og ligesom der hos dem kun var Iver for at gjøre Guds Villie, saaledes har vor Herre Jesus lært os, at det ogsaa skal være iblandt os. Se Matt. 20, 26. Joh. 5, 44 o. m. a. St. Det Store er at være en Guds Tjener og Arving til det evige Liv. Det Smaa og Uvigtige er de midlertidige og forbigaaende Forskjelligheder, som kan vise sig imellem Tjenerne. Det Forkastelige og Foragtelige og Farlige er at anse disse Forskjelligheder i det Midlertidige for at være af stor Vigtighed og Betydning. "Naar Døden har fra Vognen spændt i Gravens Ormestræde, da skal det ikke blive kjendt, hvo høist har siddet i Sæde." Den fælles Tjeneste skal gjøre os "ligesindede, medlidende, kjærlige mod Brødrene, barmhjertige, velvillige", og det fælles store Haab skal gjøre os ydmyge, glade, varsomme, forsigtige og taalmodige, saa vi ikke "gaar træt". Sml. Rom. 12, 12. 1 Joh. 3, 2. 2 Cor. 4, 16. flg.

Ogsaa de særegne Førelser, gjennem hvilke Gud har ledet vort Kirkesamfund, skal styrke os og opflamme os til Troskab i Tjenesten. Gjennem alle disse Aars kirkelige Arbeide og Kampe har Gud tydelig vist os, at vi i vort Samfund har en Opgave at gjennemføre, af hvilken de følgende Slægters Stilling til det evige Evangelium i stort Mon afhænger. Dette skal give os Kraft, gjøre os ivrige

og rastløse; det skal gjøre os "faste, urokkelige, altid rige i Herrens Gjerning, vidende, at vort Arbeide ikke er forgjæves i Herren". (1 Cor. 15, 58.)

Men denne Opgave løses ikke, uden at vi maa gjennemgaa mange Trængsler. Det kan ikke være skjult for os, at det Standpunkt, som vi i vore gammel-lutherske Fædres Spor indtager, baade med Hensyn til Skriften selv og til dens Hovedlære, Retfærdiggjørelsen af Troen uden Lovens Gjerninger, sola fide, herefter ligesom hidtil vil indhøste os Had og Modstand fra alle Sider, saafremt vi fremdeles gjør Alvor af denne Bekjendelse.

Det er ikke lysteligt og let at mindes dette, thi kirkelig Strid er et tungt og bittert Kors. Ve derfor dem, som er "syg for Stridsspørgsmaal og Ordkrig, hvoraf der kommer Avind, Trætte, Bespottelse, ond Mistanke og Kjævlerier blandt Menneskene". Thi "Tvedragt og Partier", som opstaar paa denne Maade, er jo "aabenbare Kjødets Gjerninger". Men naar vi nu i Gudsfrygt vogter os for Stridsspørgsmaal og Ordkrig, hvad skal vi da gjøre, naar Guds Ord angribes, og den saliggjørende Sandhed forhaanes? Har vi da Ret til at tie? Har vi, for at faa Fred, Ret til at holde os tilbage fra at give et klart og utvetydigt Vidnesbyrd? Har vi Ret til at tie stille til disse mange Menneskepaafund, som Tid efter anden reiser sig mod Ordet? Har vi Ret til at taale Menneskelærdom i de Ting, som gjælder Guds Rige og Synderes Frelse? Tør vi paa denne Maade befri os fra Beskyldningen for at være exclusive, illiberale, orthodoxistiske Bogstavtrælle, som driver paa med Læren og forsømmer Livet o. s. v.? Nei, visselig ikke, og ve os, om vi paa denne Maade kjøbte os Venner og godt Omdømme blandt Mennesker! De, som fordrer dette af os, eller vilde rose os, om vi gjorde saaledes, de har ikke faaet Øinene op for, hvad Guds Ord er, eller rettere, de

tror ikke, at det virkelig er Guds eget Ord, det som vi har i Skriften. De tænker ikke Tanken helt ud, naar de bruger det Udtryk: "Guds Ord."

Saasandt som den Hellige Skrift er Guds Ord, saasandt taaler dette Ord ingen Modsigelse, ingen Afvigelse, ingen Bortraisonnering. Vor Herre Jesus har sagt: "Hvo, som skammer sig ved mig og mine Ord blandt denne utro og syndige Slægt, ved ham skal ogsaa Menneskens Søn skamme sig, naar Han kommer i sin Faders Herlighed med de hellige Engle." (Mr. 8, 38.) Give Gud, kjære Brødre, at disse Ord maa være ret dybt og uudsletteligt indskrevne i Eders Hjerter!

Vor Frelser blev paa Grund af sine Ord udskjeldt for en Oprører og en Fredsforstyrrer. Hans Disciple tør ikke vente det bedre. Lader os kun have aabne Øine for, at det ikke er en "fremmed Ild", en kjødelig Iver, som kommer med i vort Vidnesbyrd, og at vi ikke giver unødig Anledning til Strid. Hvor det gjælder vort Eget, der skal vi gjerne vige. Hvor det gjælder Guds klare Ord, der skal vi heller taale Alt, end opgive en Tøddel af Ordet. Men har vi dette Sind, da vil Strid komme, om vi end i Sandhed var de allerfredeligste Mennesker under Solen.

Hvor skal saa Striden komme fra, kan Nogen ville spørge. Dertil vil jeg svare: Prædik kun Lov og Evangelium uden Afkortning og uden Sammenblanding. Hold dig nøie til, hvad Gud har sagt. Spørg ikke efter, hvad Menneskene helst vil høre. Naar du hører Nogen forvanske Guds Ord, tal da saa ydmygt og venligt, du kan, idet du tilrettevisér ham. Gjør alt dette, og du skal nok faa sande, hvad Jøderne i Rom sagde til Paulus: "Det er os vitterligt om denne Sekt, at den allevegne finder Modsigelse."

—Gjerne vilde jeg i dette Brev ogsaa have talt til Eder om enkelte Fordringer til os, som vi maa agte paa, om vi

ikke skal hindre vor Forkyndelse af Guds Ord i at bære saamegen Frugt som muligt; — fremdeles om, hvorledes vi skal betragte og behandle de udvortes Gjøremaal, som vort Samfunds forskjellige Anliggender paalægger os, Pengesager og Lignende; — og endelig om den Norsk-Lutherske Kirkes Stilling her i Landet i det Hele og om vore kirkelige Modstanderes Forhold til os, — men dersom jeg skal faa dette Brev bragt i Eders Hænder i den nærmeste Fremtid, saa maa jeg afslutte det nu.

Kun Et vil jeg endnu tilføie. Medens jeg har skrevet dette Brev til Eder, og i mine ringe Bønner anraabt Gud om Hjælp dertil, har den Tanke fulgt mig, at jeg vel egentlig skulde været den sidste til at sige Noget til Eder, som skulde være til Irettesættelse, Advarsel eller Veiledning, idet jeg selv tiltrænger det Alt, mere end maaske nogen Anden af os. Men ogsaa her har "Kaldet" kommet for mig, den Opfordring, som min Embedsstilling giver. Jeg har derfor maattet møde mine egne Indvendinger med Mindelsen om, at det er en Embedsgjerning, som jeg har søgt at udføre, saa godt jeg kunde. Jeg tør sige, at jeg har skrevet det i Kjærlighed. I vil da ogsaa optage det i Kjærlighed, derom føler jeg mig forvisset.

Taalmodighedens og Trøstens Gud følge os Alle under vor hellige Gjerning, og give os Krafts og Kjærligheds og Sindigheds Aand til dens Udførelse, saa vi alle kan bevares i Sandhedens Erkjendelse og i den indbyrdes Kjærlighed!

De Krav, som vort Kirkesamfunds nuværende Tilstand gjør til vort Presteskab.

Naade, Barmhjertighed og Fred i Kristo Jesu, vor Herre!

Naar jeg efter den til mig skete Anmodning skal foreslaa en Hovedgjenstand for vore Forhandlinger og tillige indlede disse, saa er det under en tung Følelse af Ansvaret, at jeg nu skrider til at opfylde Anmodningen. Mit Forslag er, at vi søger at klargjøre os:

De Krav, som vort Kirkesamfunds nuværende Tilstand gjør til vort Presteskab.

Og min ydmyge Bøn til Gud er, at han ved sin Helligaand vil give os baade ret Indsigt i, hvad der fordres, og ret Alvor til at stræbe efter at opfylde dette.

Hvorfor har vi reist fra vore Menigheder og mødt her til Konferens? For at raadslaa om, hvorledes vi bedst kan tjene Menighederne. Dette maa vi jo have til vort Hovedformaal under alle vore Forhandlinger, selv om de kun angik udvortes Ordninger eller Foranstaltninger; thi ellers havde vi ingen Ret til at være her. Dette maa altsaa følge os mindende og manende, hvad vi end har for os.

Men skal vi kunne tjene vore Menigheder, da maa vi kjende dem. Vi maa se deres Tilstand og deres Kaar i Guds

Ords Lys. Skal vi kunne gjøre dette, saa maa vi igjen kjende Tidens Tegn, den aandelige Atmosfære, i hvilken vore Menigheder og vi selv lever. Kun da kan vi ret forstaa og bedømme de forskjellige Fænomener, som træder os imøde, og se, hvad disse fordrer fra vor Side. Dette vil vi imidlertid ikke kunne gjøre, medmindre vi har et aabent Øie for Guds Førelser med os. Ligesom et Barn oftest først efter Faderens eller Moderens Paamindelse eller Tugt lærer at se sig selv og sin Færd med de rette Øine, saaledes ogsaa Guds Børn og Kristi Disciple. Naar nu Gud saaledes som i disse sidste syv Aar har lagt sin Haand paa os med tung Tugt, da gjælder det, at vi ikke alene føler Tugten, men at vi ogsaa lærer at forstaa dens Hensigt og bruger den ret.

Gjennem Jeremias klager Gud: "Jeg slog eders Børn forgjæves, de annammede ikke Tugt" (Jer. 2, 30). Profeten gjentager selv Klagen: "Du slog dem", siger han, "men de følte ingen Smerte. Du fortærede dem; de vægrede sig ved at annamme Tugt, de forhærdede sit Ansigt mere end en Klippe; de vægrede sig for at vende om" (5, 3). Esaias klager: "Folket er ikke omvendt til den, som slaar det, og de søge ikke den Herre Zebaoth. Derfor haver Herren afhugget af Israel Hoved og Hale, Gren og Siv paa en Dag. En gammel og en anselig Person, han er Hovedet, men en Profet, som lærer Løgn, han er Halen. Thi de, som prise dette Folk saligt, de forføre det, og de, som ere priste salige derudi, de opsluges" (Es. 9, 13 flg.).

Ser vi os nu om i vor kjære norske Synode, da maa vi vel forfærdes og sørge. Rundt om os ser vi mere eller mindre forblindede Ledere, med store Flokke efter sig, skille sig fra os og løbe hid og did. Hvad er Aarsagen dertil? Hvad bevæger dem? Hos en Del er det utvilsomt Æresyge og den dermed forbundne Misundelse, som har været den skjulte Drivefjær; men hos den største Del mener jeg, det er

Ukyndighed sammen med det Partisind, som under Stridigheder saa let udvikler sig, et Partisind, som er næret ved letsindige og usandfærdige Beskyldninger, der letsindigt er troede af Folket i mange Menigheder. Dog — saa stor en Synd som Partisind og Splittelse er, og saa tungt end det Ansvar er, som mange derved tankeløst har draget over sig, saa er det dog ikke dette, som dybest maa smerte os. Tungere end alt andet er dette, at det er Guds ypperste Naadegave til os, som foragtes og angribes og haanes af mange, som nu ikke ved, hvad de gjør. De ser nemlig ikke, hvad de dog efter al denne Overbevisning burde kunne se, at det, som de angriber, er hine grundlæggende Sandheder om Menneskets fuldkomne Afmagt og Guds altvirkende Naade og den paa denne byggede Bekjendelse, at Guds Barmhjertighed og Kristi Fortjeneste er den eneste Aarsag til vor Omvendelse og Salighed, og at der ikke i os er nogen Aarsag dertil, efter hvilken Gud skulde rette sig, men at vor Salighed derfor isandhed afhænger af Gud alene.

Dog, kjære Brødre, saa vist som det er, at det er forblindede Veiledere, som har bragt denne Jammer ind over saa mange af vore kjære Menigheder, saa vist er det ogsaa, at der er en anden, som holder dem og os alle i sin Haand, han, som regjerer midt iblandt sine Fiender, han, uden hvis Vilje ingen Ulykke kommer over en Stad, og som derfor ogsaa er den, til hvem vi maa gaa, naar vi vil vide, hvorfor han har ladet al denne Nød og Sorg komme over os.

Lidet vilde det hjælpe os blot at sørge og klage. End mindre at skyde Skylden paa dem, i hvis syndige Færd vi medrette ser Straffen og Tugten. Dybere maa vi se, og Guds Ords Lys maa vi dertil bruge, om vi skal finde den rette Grund og Aarsag til Tugten. Jeg mener da, at vi maa sige: Herre vor Gud, for vore Synders Skyld har du ladet dette komme over os. Vi har fortjent din Vrede; thi

vi har ikke tjent dig, som vi skulde. Vi har ikke brugt din Naade ret, og vi har intet at undskylde os med.

Lad os vel se til, mine Brødre, at vi ikke gjør en saadan Bekjendelse med Munden alene, eller fordi vi saadan i Almindelighed ved, at vi allesammen er Syndere, og at derfor saadanne Ord altid har sin Rigtighed. Nei, det Slags Ydmygelse vil ikke hjælpe os her. Her har vi for os en særegen Guds Straf og Tugt, og vi har at erkjende de særegne Synder, ved hvilke vi og vor Synode har fortjent den og paadraget sig den.

Vi ved, at Gud ikke har forladt os; thi han har bevaret for os sit Ord, rent og uforfalsket. Til Trods for alle de Angreb, som er gjorte derpaa, har vi beholdt det til denne Stund. Ikke vor Visdom eller Troskab er dette at tilskrive, men Guds Langmodighed. Men hvor længe vil denne vare?

Til Menighedens Engel i Efesus siger Aanden: "Jeg ved dine Gjerninger og dit Arbeide og din Taalmodighed, og at du ikke kan fordrage de onde; og du har prøvet dem, som sige, at de ere Apostle, og ikke ere det, og har fundet, at de vare Løgnere, og du har udstaaet meget og har Taalmodighed, og du har arbeidet for mit Navns Skyld og er ikke bleven træt" (Aab. 2). Skulde vi ikke tro, at den Menighed, om hvilken dette kunde siges, maatte være i en herlig Tilstand, saa at der vel hellere var Opfordring til Jubel og Takkesange end til Sæk og Aske?

Men hvorledes lyder Resten af Aandens Tale til denne Menighed? Fortsættelsen lyder saa: "Men jeg har det imod dig, at du har forladt din første Kjærlighed. Kom derfor ihu, hvorfra du er falden, og vend om og gjør de første Gjerninger! Men hvis ikke, da kommer jeg snart over dig og vil flytte din Lysestage fra dens Sted, hvis du ikke omvender dig."

Selv om der altsaa kunde være meget, som syntes at

berettige os til i Ydmyghed at tilegne os det første af, hvad der siges til dem i Efesus, saa er der dog visselig end mere, som gjør, at Straffen og Truselen passer paa os. Dette har jeg mindet om, forat vi ikke skal glemme hverken den store Naade, som vi endnu har, eller det store Ansvar og den Fare, som truer.

Men naar jeg ledte efter en Skildring, som kan give os et Billede af Tilstanden iblandt os, saaledes som jeg tror den oftest er, da har jeg med Ængstelse stanset ved Aandens Ord til Menighedens Engel i Sardes: "Jeg ved dine Gjerninger, at du har Navn af, at du lever, og du er død. Bliv vaagen og styrk det øvrige, som vil dø! Thi jeg har ikke fundet dine Gjerninger fuldkommede for Gud. Kom derfor ihu, hvorledes du har annammet og hørt, og bevar det og vend om! Dersom du ikke vil vaage, skal jeg komme over dig som en Tyv, og du skal ikke vide, hvilken Stund jeg kommer over dig. Dog haver du nogle faa Personer i Sardes, som ikke have besmittet sine Klæder; og de skulle vandre med mig i hvide Klæder, thi de ere værdige dertil."

I disse Ord er der efter min Mening en Skildring af den større Del af Folket i vore Menigheder. Vistnok har jeg, Gud være Tak, det Haab, at disse Ord ikke heltud passer paa alle vore Menigheder. Jeg ved, at der er stor Forskjel baade paa de enkelte Menigheder og paa de enkelte Sjæle i samme; men for os er det her det vigtigste at stræbe efter et sandt og ærligt Hovedindtryk af den Tilstand, som er den almindeligste, og da har jeg stanset ved Sardes. Liden Trøst er der i den Tanke, at det vel ikke er bedre i andre norske lutherske Samfund. Har vi ikke altid glædet os i, at vi havde meget forud for disse? Renere Ord, større Naadegaver? Og burde det da ikke hellere ventes, at vi ogsaa var rigere end de paa Frugter til Guds Ære? Eller mener I, at hin Skildring passer ikke? at den er for mørk? Er ikke

fremdeles Vanekristendommen det almindeligste? Eller er det saa, at vi vistnok maa indrømme, at det staar ilde til, men at vi Prester dog har den Trøst, at vi er uden Skyld? Kan vi sige: Vi har gjort, hvad vi kunde, vi har været saa nidkjære for Sjælenes Frelse, som vi burde, vi har ligget saa stadig med vor Bøn for Herrens Fødder, som vi skulde, vi har været saa fyldte af Erkjendelsen af vort Embedes vigtige Gjerning, som vi burde, vi har talt, prædiket, formanet, som vi burde, vi har saaledes paamindet og styrket os ved Tanken paa Frelserens Gjenkomst og vor Fremstillelse for ham, som vi skulde, vi kan to vore Hænder og er uden Skyld? Nei, kjære Brødre, vi kan ikke retfærdiggjøre os, og vi skal derfor heller ikke forsøge at gjøre det. Det gavner os ikke. Det er ikke Veien til Hjælp fra Gud til en bedre Tilstand. Heller ikke skal vi slaa de tunge Tanker bort med den daarlige Trøst, at ogsaa vi Prester er skrøbelige allesammen. Dette vil ikke hjælpe os for Guds Dom, og det vil ikke hjælpe vore Menigheder. Men heller ikke skal vi i Vantro lade Hænderne synke og fly fra Gud. Ikke saaledes lærer Aanden Menighedens Engel i Sardes. Han siger: "bliv vaagen og styrk det øvrige, som vil dø. Kom ihu, hvorledes du har annammet og hørt, og bevar det og vend om!" Som Profeterne under Guds straffende Haand ydmygede sig for ham, men og vendte sig til ham i Haab, saa skal og vi gjøre det.

Men det første er, at vi kjender vore Synder og bekjender dem. Jeg tror, at der er en Sardestilstand rundt om i Flerheden af vore Menigheder; at det rette Liv altsaa mangler. Jeg tror dette, fordi jeg har Vidnesbyrd om, at der er en almindelig Forsømmelse af Guds Ord, liden eller ingen Trang til dets daglige og flittige Brug, derfor ogsaa liden Alvor og Øvelse i Bønnen, liden Omgang med Frelseren, liden Glæde over Evangeliet, liden Kjærlighed til

Brødrene, liden Iver i Helliggjørelse, liden Frygt for at synde, liden gjensidig Opmuntring til det gode, liden broderlig Tugt og Formaning, liden Omsorg for Børnenes aandelige Vel, men istedenfor alt dette en større og større Lighed med Verden i al Omgjængelse. Dersom dette nu er saaledes, hvad Del har da vi Prester i Skylden? Har da disse og lignende Ting ikke været omtalte paa vore Prædikestole? Mon vi ikke har advaret mod gjængse Synder og formanet til Guds Ords Brug og til Bønnen og til disse andre Ting, som her var nævnte? Jo ganske vist; det har udentvil været gjort, og det være langt fra mig at negte, at der kan være baade en og anden, ja maaske mange iblandt os, som ved Guds Naade har røgtet sin Gjerning med stor og priselig Troskab og Nidkjærhed. Ikke heller er jeg saa forvoven, at jeg skulde tiltage mig at dømme nogen iblandt eder, som var han en affalden Tjener, en Bugtjener, en Leietjener, et vantro Menneske, selv falden ud af Naadens Stand. Lad os kun alvorlig prøve os selv og ransage vore Hjerter og vore Formaal, at ikke vi, som prædiker for andre, selv skal blive forskudte.

Men om vi nu end alle ved Guds Naade var opholdte i Naadens Stand, følger saa deraf, at vi ogsaa maatte være frie for store eller farlige Embedssynder? Eller vilde vi have Ret til at drage den Slutning: altsaa har vi ingen Del eller Skyld i den jammerlige Tilstand i vore Menigheder? Visselig ikke. Om en end ikke er helt og holdent affalden fra Naaden, saa kan han dog være i en sløv og søvnig Tilstand og trænge til at rystes og vækkes. Hængende Hænder og afmægtige Knæer er vel ikke endnu blevne livløse, men de trænger dog til at rettes, til at styrkes og befræftes (Es. 35), om der skal kunne "gjøres sikre Trin, saa at ikke det halte skal drages end mere aflave, men snarere helbredes" (Ebr. 12).

Velan, vil I sige, saa peg da paa Embedssynderne! Vis os dem, at vi kan se, om din Mening er ret, og isaafald rette paa vore Feil! Nu — vanskeligt vilde det vissselig ikke være for mig ialfald at nævne meget hos mig selv, idet jeg daglig har den Sorg, at jeg ikke gjør noget rigtigt; men dersom jeg her skulde give en Skildring, som passede for alle, da vilde jeg ikke kunne gjøre det, saasom jeg hverken har Kjendskab eller Skarpblik nok dertil. Men nogle af de efter min Mening mere almindelige Feilgreb og Forsømmelser vil jeg dog pege paa.

For det første vil jeg da sige, at jeg tror ikke, der har været det rette Syn for, hvad vore Menigheder tiltrængte. Ved forskjellige tidligere Leiligheder, længe før denne sidste Strid begyndte, har jeg stræbt at lægge mig selv og mine Medbrødre dette paa Hjerte. Jeg tør derom henvise til Forhandlingerne ved Prestekonferensen i Decorah Januar 1878 (se Kirketidenden for det Aar Side 166 flg.) og til mine Synodaltaler i 1879 og senere. Se ogsaa de herhen hørende Bemerkninger i et Foredrag om de kirkelige Partier. End mere føler jeg mig nu efter denne strenge Tugt opfordret til at minde mig selv og eder derom.

En Forkyndelse, som ikke staar i et direkte Forhold til den Menigheds Tilstand, for hvilken den holdes, kan ikke vente velsignet Frugt. St. Paulus skriver ikke saaledes til Korinthierne, som han skriver til Menigheden i Filippi, ikke saaledes til Galaterne som til Thessalonikerne. Aanden taler ganske anderledes til Menigheden i Sardes end til den i Smyrna og til den i Filadelfia (Aab. 2 og 3). Mon der nu i Almindelighed har været et ret aabent Øie iblandt os for Sjælefarerne i vore Menigheder, saa at vor Hyrdesamvittighed er ret vaagnet derved? Dersom det er saa, at Vanekristendom og aandelig Dorskhed eller vel endog Død er almindelig i Menighederne, da er det jo os, som af Gud

er satte til at vække dem. Men jeg frygter for, at der i dette Stykke har været dels megen Søvnagtighed iblandt os, dels Mangel paa Visdom, og dersom dette er saa, da skal vi ikke undre os over, at vore Prædikener saa ofte forfeiler sit Maal, og end mindre skal vi klage over, at Gud tugter os.

Jeg tror, at det er meget almindeligt, at en vis Kreds af Sandheder, helst de, som nærmest vedkommer saadanne Ting, som har været omstridte, har været Hovedindholdet af manges Vidnesbyrd, uden at det fornødne Hensyn derhos har været taget til, hvad Tilhørerkredsen især tiltrængte. Jeg har hørt den Klage udtalt, at der fra Prædikestolen ikke var andet at høre end det samme og det samme, op igjen og op igjen, Søndag efter Søndag, saa det bare virkede Kjedsomhed og Søvn at høre derpaa. Spurgte jeg saa, hvad det var, som idelig og altid blev sagt, saa svaredes der, at det var dette: Vi er alle Syndere, og vi bliver salige ved Troen paa Kristus, vi er alle Syndere, og vi bliver salige ved Troen paa Kristus. Nu er det jo vistnok saa, at vi ikke bør tage os nær af, at vi bebreides, fordi vi idelig gjentager Hovedsandhederne, eller fordi vi ikke kommer med noget nyt; men det Indtryk bør dog ganske vist vore Tilhørere faa, at det gamle idelig ligesom er blevet nyt for os selv, og det vil da vist heller ikke mangle paa, at mangen en da ogsaa vil høre det, som om det aldrig var sagt til ham tidligere. Fremfor alt vil dette være Tilfældet, naar Prædikenen virkelig er Frugten af Prestens Meditation over, hvilke Sandheder det vel er Guds Vilje, at han netop nu bør forkynde, og forkynde for disse Sjæle, saa at han altsaa tager tilbørligt Hensyn til sin Menigheds Tilstand.

Dersom nu vore Menigheder er saaledes beskafne, som ovenfor er sagt, da vil han ikke kunne glemme, medens han stræber efter at forkynde alt Guds Raad, dog særlig at

lægge al Flid paa at prædike til Opvækkelse og Omvendelse. De, som gaar paa den brede Vei, tør vi dog ikke lade gaa der i Fred, og er de tunghørte, saa bør vi tale desto høiere. I vil ikke misforstaa mig, som om jeg her tænkte paa det udvortes Skrig og Raab; heller ikke, som om jeg mente det Slags Omvendelsesprædiken, som ved Suk og Klynk: "Omvender eder, omvender eder!" frembringer en overfladisk Rørelse maaske, men ingen sand Omvendelse. Nei, hvad jeg mener, er dette: Jeg frygter for, at der kun altfor ofte savnes den Vækkerrøst, som vore Menigheder tiltrænger, og tillige den Veiledning, der skulde vise de uomvendte, hvorledes de kommer til Frelseren, altsaa "hvorledes de skal forholde sig", den Veiledning, som jo tillige er Midlet, hvorved Gud virker den Forandring, det Forhold, som han vil have frem.

Her er det jo dog, at vi, som med Glæde bærer Forhaanelsesnavnet "Missouriere", skulde vise Flid i Udøvelsen af, hvad der virkelig er missourisk Lære; thi et er at have en ret Lære om Menneskets Forhold, et andet er at bruge og anvende denne Lære rigtig. Vi beder Gud bevare os fra denne Lære om Menneskenes Forhold, som vore Modstandere i disse Aar har udviklet, Læren om et Forhold, som paa engang skulde have sit Udspring fra det uomvendte Menneskes eget Valg og frie Selvbestemmelse og tillige skulde være det, som bestemte Gud, og hvorefter han rettede sig ved sin Beslutning om Synderens Omvendelse og Salighed, et Forhold, der saaledes skulde forklare os det, som den lutherske Kirke i sin Bekjendelse siger er uforklarligt for os her i Verden. Men vi har dog, Gud være lovet, ikke dermed givet Afkald paa Guds Ords Lære om Menneskets Forhold. I vor "Redegjørelse" har vi afvist det som en Fordreielse af Sandheden og en Bespottelse, naar man paadutter os den ugudelige Slutning, at naar vort Forhold ikke hjælper os

til Salighed, saa kan vi forholde os, som vi vil. Vi har jo bekjendt, at den eneste Vei til Salighed er den trange Vei gjennem Omvendelse, Tro og Helliggjørelse; hvorledes kunde vi vente os Guds Velsignelse over vor Gjerning, om vi ikke prædikede og handlede i Overensstemmelse med denne vor Bekjendelse?

Vor kjære hjemgangne Lærer Dr. Walther var uden tvil en god Missourier. I den særdeles righoldige Veiledning, som han i sin Pastoraltheologi giver angaaende Prædiken*), er der ogsaa nogle Paamindelser, som angaar den her omtalte Sag. Han siger: "En anden herhen hørende Mangel er den, naar en Prest vistnok flittig prædiker, at man skal tro, men ikke derhos viser, hvorledes man kan komme til denne Tro. Denne nu fortiden desværre overmaade hyppig forekommende Mangel bliver dadlet allerede i Undervisningen for Visitatorerne fra 1528, naar det der straks efter Forordet heder: Nu finder vi i Læren blandt andre fornemmelig denne Feil, at skjønt nogle prædiker om Troen, ved hvilken vi skal blive retfærdige, det dog ikke noksom bliver anvist, hvorledes man skal komme til Troen, og fast alle undlader et Stykke af den kristelige Lære, uden hvilket desuden ingen kan forstaa, hvad Tro er eller betyder. Thi Kristus siger i Luk. 3, 8 og 24, 27, at man skal prædike i hans Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse. Men mange taler nuomstunder alene om Syndernes Forladelse og siger intet eller lidet om Omvendelse, medens der jo dog uden Omvendelse ikke er nogen Syndernes Forladelse; Syndernes Forladelse kan jo heller ikke blive forstaaet uden Omvendelse. Og dersom man prædiker Syndernes Forladelse uden Omvendelse, saa følger deraf, at Folk indbilder sig,

* Det er det 11te Kapitel i Bogen, og jeg tillader mig at opmuntre mine Medbrødre til flittig at studere det.

at de allerede har faaet Syndernes Forladelse, og bliver derved sikre og uden Frygt. Hvilket da er en større Vildfarelse og Synd, end alle Vildfarelser før denne Tid var, saa det isandhed er at befrygte, som Kristus siger i Matth. 12, 45. Luk. 11, 26, at det sidste bliver værre end det første. Derfor har vi undervist og formanet Presterne, at de, som de er skyldige til, prædiker Evangeliet helt og ikke et Stykke uden det andet. Thi Gud siger 5 Mos. 4, 2, at man skal intet lægge til eller tage fra hans Ord. Og de nuværende Prester skjælder Paven, at han har gjort mangen Tilsætning til Skriften, hvilket jo desværre er altfor sandt; men disse river, om de ikke prædiker Omvendelse, et stort Stykke fra Skriften og taler imidlertid om Kjødspisen og lignende ringe Sager. Vistnok bør disse ikke forties — til rette Tid og for Tyranniets Skyld for at forsvare den kristelige Frihed —; men hvad er dette andet end, som Kristus siger Matth. 23, 24, at affie Myggen og nedsluge Kamelen? Saaledes har vi formanet dem, at de flittig og ofte formaner Folket til Omvendelse, til at angre og sørge over sine Synder, og at de ikke aflader med den store og nødvendige Sag, Omvendelsen; thi baade Johannes og Kristus straffer Farisæerne haardere for deres hellige Hykleri, end de straffer almindelige Syndere. Saaledes skal Prædikanterne straffe de grove Synder hos Menigmand, men hvor der er falsk Hellighed, end meget haardere formane til Omvendelse (Walchs Udgave af Luthers Verker X, 19. 12 flg.).

"En tredje herhen hørende Mangel er det, naar en Prest vistnok idelig og altid prædiker om Omvendelse og Tro, men ikke om Nødvendigheden af gode Gjerninger og Helliggjørelse, eller dog ikke giver nogen grundig Undervisning om de gode Gjerninger, kristelige Dyder og Helliggjørelsen. En udførlig, anskuelig, rolig Beskrivelse af et isandhed kristeligt Levnet og Forhold virker mere end en stadig

blot truende og advarende Forsikring om Nødvendigheden deraf."

I Slutningen af denne Afhandling siger Dr. Walther: "Endnu er der et, som vi med Hensyn til Prædikenen ikke tør undlade at minde om. Der gives mange Prædikener, om hvilke man ikke kan sige, hverken at de indeholder falsk Lære, eller at der i dem er gjort nogen bestemt Feil mod nogen af de nævnte Hovedfordringer, og som dog mangler en af de vigtigste Egenskaber ved en god Prædiken. De træffer ikke Tilhørernes Hjerte og Samvittighed. De er vistnok logisk, men ikke bibelsk-psykologisk anlagte og ordnede. Deres Pile gaar enten saa at sige henover deres Tilhøreres Hoveder, eller om de ogsaa griber Tilhøreren, saa holder de ham dog ikke fast, men lader ham, ligesom et her og der aabent Garn gjør med Fiskene, atter undslippe. De ryster eller de vækker Velbehag og behagelige Følelser, eller de frembringer gavnlig Tvil, eller de fylder med Beundring; men de bringer ikke Tilhørerne til en bestemt Beslutning. Men at en Prædiken, saavidt det kommer an paa den, har denne Virkning, dertil hører himmelsk Visdom. Det kan ikke læres af nogen Homiletik, det maa læres gjennem egen levende Erfaring i Kristendom og hver Gang bedes frem. Det var derfor, Melanchton i sin store Ydmyghed sagde: At prædike er ingen Kunst, ellers kunde jeg det ogsaa. Den, som ikke selv er en i daglig Omgang med Gud staaende kristen, som hos sig selv har erfaret det menneskelige Hjertes Underfundighed og Slangedreininger og bundløse Fordærvelse, og som ikke paa sin egen Sjæl har erfaret og endnu daglig erfarer den Maade, paa hvilken den Helligaand arbeider; eller den, som ikke i det mindste beder, naar han gaar til sin Tekst, forat han, idet han sammenligner den med sine Tilhøreres Tilstand, kan finde den Hovedgjenstand, han bør vælge, — som ikke beder, naar han siden gaar til dens

Udførelse, ikke beder, naar han vil memorere, ikke beder, naar han vil gaa paa Prædikestolen, kort, som ikke hver Gang beder sig til den rette Prædiken af Gud og derefter ikke træder op salvet med Bønnens Stemning: — han kan heller ikke holde en ret Prædiken, saa som den skal være. Det kan hænde, at der efter en Prædiken, som er bleven til og er bleven holdt paa den her nævnte Maade, ikke er nogen, som udraaber: Det var en Prædiken! at megetmere de ikke forhærdede kun i Stilhed forlader Kirken og helst ikke taler med noget Menneske derom, men føler sig desto mere tvungne til at tale med Gud derom. Men saa langt er det fra, at denne Virkning ikke skulde være en kraftig, at netop denne er den bedste og den, enhver Prædiken skulde have. Store Lovprisninger er hyppig ligefrem et fordægtigt Tegn. De ender kun altfor ofte med — intet." Saavidt Dr. Walther.

Saa forskjelligt nu end de enkelte Forhold i alle disse Ting kan have været, saa tænker jeg dog, at vi alle maa erkjende, at vi i vort Embede staar skyldige for Gud, og at der har været mangfoldige Mangler dels paa ret Omtanke og Visdom, dels ogsaa paa ret Flid og Nidkjærhed i vore Vidnesbyrd.

Men, vil I sige, dersom vi under Guds tugtende Haand erkjender vore egne Synder og vore Menigheders Synder, hvad skal vi da gjøre? Hvorledes skal vi fremkalde en bedre Tilstand iblandt os?

Jeg tænker, det første, som fordres, er, at vi virkelig bekjender vore Synder for Herren vor Gud. Vi maa ikke lade det blive dermed, at vi med Profeten klager: "Mon du haver aldeles forkastet Juda? eller væmmes din Sjæl ved Zion? Hvorfor haver du ladet slaa os, saa ingen Lægedom er for os? Man forventede Fred, og der var intet godt, og Lægedommens Tid, og se, der er Forfærdelse" (Jer. 14, 19.). Vi maa ogsaa i Oprigtighed og altsaa med Skam og Sorg

gjøre de følgende Ord til vore egne og sige: "Herre, vi kjende vor Ugudelighed, vore Fædres Misgjerning; thi vi have syndet mod dig" (V. 20). Hvor der nu er ærlig Syndserkjendelse og Syndsbekjendelse, der vil heller ikke det rette Forsæt om og Tragten efter Bedring udeblive, og der vil den, som kjender sig selv og kjender Naadens Gud, ogsaa fremdeles følge Profetens Ord og bede: "Men foragt os ikke, for dit Navns Skyld, agt ikke ringe din Herligheds Throne! kom ihu, at du ikke gjør din Pagt med os til intet" (V. 21).

Dersom vi nemlig kommer til Gud med saadan vor Ydmygelse, Sorg og Bøn, da vil han, at vi skal tilegne os den salige Trøst i det Ord: "Jeg slog dig i min Vrede, men jeg forbarmer mig over dig i min Velbehagelighed" (Es. 60, 10), og vi skal da med Profeten Hoseas formane hverandre: "Kommer og lader os vende om til Herren, thi han haver sønderrevet og skal læge os, han haver slaget og skal forbinde os" (Hos. 6, 1). Dette er Guds Vilje, og at han ikke har forladt os eller slaaet Haanden af os, derom har han givet os det allersterkeste Vidnesbyrd i den uudsigelige Naade og Barmhjertighed, at han har bevaret sit Ord rent og uforvansket iblandt os, at han har hjulpet os til under al Forfølgelse og Haan og Løgn og List at holde fast ved Ordet og bekjende den gammel-lutherske Tro, den Tro, som engang er overantvordet de hellige — i dette Tilfælde den Tro, at Kristus er alene vor Frelser, at de, som ham annammer, bliver Guds Børn, og at denne Annammelse, Troen, er Guds Gjerning og Gave og hverken helt eller halvt eller for en noksaa liden Del virket eller frembragt eller fremhjulpen ved vor egen Gjerning.

Skal vi nu som Prester virkelig bedre os, da mener jeg, at det, som vi først trænger til, er at gnide Søvnen af Øinene, se os bedre om i vore Menigheder og bedømme, hvad vi der ser, ikke efter Vane eller Skik og Brug, eller

efter hvad der finder Sted her og der, men efter det nye Testament. Finder vi da, at der er mere eller mindre af en saadan Sardestilstand, som Aanden beskriver med de Ord, at meget er dødt, og at det øvrige er i Fare for at dø, saa vil vi da ogsaa tage til Hjerte Aandens Formaning: "Bliv vaagen og styrk det øvrige, som vil dø!"

Vi vil gjøre os rede for, hvad det er for Farer, vore Menigheder er udsatte for. Der er jo mange Veie, paa hvilke de kristne kan komme bort fra sin Frelser. Der er nu først de Farer, Tidsaanden fører med sig, og som vi ikke maa mene at vi kan undgaa. Vore Menigheder er ikke saaledes stedte nu, som de var i Synodens tidligere Dage. Den Paavirkning, for hvilken de nu er udsatte gjennem Aviser og Skrifter af alle Slags og gjennem Eksempler af mange blandt dem, som nu er blevne toneangivende og ordførende blandt vore Landsmænd og Landsmandinder, stiller ganske andre og vanskeligere Krav til vort Presteskab nu for Tiden end for 20–30 Aar siden, og vi ældre Prester maa ikke glemme, at de Lærdomme og Grundsætninger, som i hine Tider indprentedes vore Menigheder, dem har kun den ældre Del af Menighederne havt godt af, medens de Tusinder, som senere er opvoksede iblandt os, for Størstedelen kun er lidet befæstede i hine Hovedstykker.

Ikke heller tør vi se bort fra de Fristelser og Farer, som følger med de Lærestridigheder, som vi har maattet føre. Der er mange skrøbelige Sjæle, som ogsaa ellers har liden Lyst til Guds Ord, og som nu fristes til at bruge Striden til Undskyldning for mere og mere at forsømme det. Andre, som beskjæftiger sig flittig med Stridsspørgsmaalene, fristes til at forveksle sin Iver og Interesse for disse med den Iver og Interesse for Evangeliet, som er Guds Børns Merke, idet den lokker og drager den bange Synder til Frelseren. Atter andre viser os, hvilken Magt Vildfarelsen har over

Hjerterne, idet de saa let bliver tvilraadige eller endog ganske falder af fra Sandheden. Ved Siden af alt dette er der selv for dem af os Prester, som dog holder fast ved den erkjendte Sandhed, Farer og Fristelser af mange Slags. Der er Fristelse til for Freds Skyld at give efter her og der og at tage tvetydige Ord for fuld Sandhed. Eller der er Fristelse til at tie, hvor vi skulde tale, eller til at sno og dreie sig efter, hvad den kjødelige Klogskab maatte beregne at være fordelagtigt. Eller der er Fristelse til at forveksle en maaske kjødelig Iver i Striden med den ydmyge Nidkjærhed for Sandheden, som er en af Aandens Frugter hos Herrens sande Disciple, og paa Grund af denne Forveksling at undskylde og besmykke de Synder, som den kjødelige Iver drager efter sig. Eller der er Fare for, at vi opfyldes saaledes med nidkjære Tanker paa de angrebne Sandheder, at vi tilsidst ikke sanser stort andet, saa at vor Prædiken og Samtale lidt efter lidt bliver mere og mere ensidig og uvittig. Dette vilde f. Eks. være Tilfældet, naar vi i Menigheder, som for en stor Del er sammensatte af Mennesker, som i syndig Sikkerhed blæser ad al Retfærdighed og helst lader sig nøie med et syndigt og verdsligt Levnet, vilde uafladelig tordne løs mod selvgjort Omvendelse og Egenretfærdighed. Eller vi fristes endelig under Miskjendelse og Modgang og under Sorg over Kirkens Nød til at tabe Modet og lade Hænderne synke.

Hvad skal vi da gribe til under saadan Nød? Skal vi sukke først og fremst efter Fred? Skal vi sige til os selv: Saalænge denne Strids Jammer og Elendighed vedbliver, vil der ikke blive nogen almindelig Fremgang i det gode, og Fred maa vi derfor have til enhver Pris? Skal vi lade os overvinde af al den Jammer og Nød, som vi ser omkring os i vor Kirke, til dog at tie stille tilsidst med vort Vidnesbyrd i den omstridte Lære og give op? om ikke helt, saa dog saa

vidt, at vi kunde indgaa paa Fredsforslag og Kompromis? Nei, kjære Brødre, det vilde være Utroskab. Her gjælder det: "Hold fast ved det, du haver." Ikke dertil har Gud sendt os sin Tugt, at vi skulde ringeagte hans Gave, og ikke saaledes "siger Aanden til Menighederne". "Kom ihu", siger han til dem i Sardes, "hvorledes du haver annammet og hørt, og bevar det og vend om!"

Vor Arv i Ordet skal vi ikke slippe, og min Bøn til Gud er, at han vil fylde os alle med et helligt Had til denne elendige, baade i Skriften og i den rettroende Kirke atter og atter dømte Lære, som blander sit eget Væsen og Medvirken ind i Guds Gjerning og saaledes røver Gud hans Ære og den bange Synder hans Trøst. Lad os se vel til, at vi har vaagne Øine for denne Løgn, selv om den kommer i "god Mening", ja om den kommer i den allerbedste Mening og under Fromheds Maske og med tvetydige Udtryk og vakre Talemaader om, at alt er Naade, bare Naade og ingen Fortjeneste, ingen Fortjeneste. Det skal ikke forføre os, naar der i den næste Sætning dog vil smugles ind den Løgn, at vi selv afgjør vor Omvendelse og Salighed, og at vor Salighed altsaa ligger i vor egen Haand. Vore lutherske Fædre bekjendte, at fromme Sjæle og prøvede kristne "ikke for tusinde Verdener vilde, at deres Salighed skulde ligge i deres egen Haand". Lad os vel se til, at vi ikke lader os forføre til en anden Tro!

Men dersom vi skal kunne bevare den Sandhed, som Gud har betroet os, da lad os ikke glemme det store Ansvar, som paahviler os; thi Bevarelsen er ikke vor Gjerning, men Guds, og Gud vil ikke bevare den for os, om vi ikke bruger den bedre, end vi har gjort.

Der gjøres rundt om i Verden mange Slags Indvendinger mod den gammeldagse Kristendom, mod den sande Lutherdom. Hvad er det vel, der mest anføres mod den

af saadanne, som dog selv endnu vil være kristne? Det er dens Ufrugtbarhed i Liv. Vi ved, at denne Beskyldning er grundfalsk og hviler paa Ukyndighed om, hvad sand Lutherdom er. Vi ved, at der er ingen Lære, som kan gjøre en Synder saaledes til en ydmyg, glad, lydig, kjærlig, barnlig, stille, salig kristen som netop den lutherske, d. e. den gammelkristelige Sandhed.

Men mon vi kan prise dem saaledes salige, som lader det blive ved den udvortes Fastholden ved den rene Lære? Vil ikke de, som slaar sig til Ro dermed, engang blive beskjæmmede af Tusinder af andre kristne, som havde ringere Gaver? Og vil saadanne kristne, som har Navn af at være rettroende, men ikke er troende, i Længden faa beholde den rene Lære? Nei; ligesaa lidt som den onde og lade Tjener, som ikke brugte sit Talent, fik beholde dette.

Hvortil har vi Sandheden? Den er os betroet, forat vi ved den skal bringe vore Tilhørere til Kristus. Dersom vi nu har Grund til at frygte for, at dette Maal ikke er naaet med de fleste, og vi har Farerne ved Massekristendom og Vanekristendom at stride med, saa er Opfordringen saa meget sterkere til os til ikke at blive ved i det sorgløse Luntetrav eller i Tilfredshed med, at alt gaar, som det pleier. Det er at vente, at den Strid, som saa letsindig er kastet ind iblandt os, dog for mange af os har været et kraftigt Vækkemiddel. Saa meget mere tiltrænges dette, som det er aabenbart, at den ogsaa har været et Middel til at forføre mange, idet mange er blevne styrkede i sin naturlige Forargelse over det gamle Evangelium, andre er blevne forargede over al Kristendom, og atter andre fristede til at tage Sandheden forfængelig og i Sorgløshed trøste sig ved sin Udygtighed.

Vi maa altid vente en Gjentagelse af disse Fænomener, som vi jo kjender fra Apostlenes Dage, og som Luther saa ofte omtaler: paa den ene Side den gamle Forargelse over

den frie og uforskyldte Naades Evangelium, hvilken Forargelse vi nu gjenfinder hos en stor Del af vore Modstandere; paa den anden Side den gamle Misbrug af Evangeliet, som gjentager sig hos mange af dem, som fremdeles udvortes bekjender det.

Men naar vi under Guds tugtende Haand erkjender baade vore egne og vore Menigheders Synder og ser de Farer, for hvilke vi er udsatte, hvorledes skal vi da bære os ad for at fremkalde en bedre Tilstand? Tør vi i al god Ro og Mag sige til os selv: Vel, vi kan jo intet gjøre! Vor Gjerning er jo kun at plante og at vande; Gud maa give Vekst en — og saa sætte os tilrette og slaa os til Ro med det almindelige Rutine-Arbeide og lade det gaa, som det kan?

Nei, lad os først tænke efter, om der ikke maaske mangengang har været baade plantet og vandet paa en saadan Maade, at vi ikke kunde vente os nogen Vekst fra Gud eller Velsignelse fra ham over vort Arbeide. Mon ikke mangesteds Forkyndelsen af Ordet i vore Menigheder har været uviselig og ikke afpasset efter Folkets Trang? Dersom det er saa, at den Kreds af Ideer, som ved de seneste Stridigheder fortrinsvis er bleven Gjenstand for vore Presters Tanker, ogsaa fortrinsvis og hovedsagelig har udgjort Indholdet af deres Prædikener, da er dette vissélig ikke, som det burde være. Vore Menigheder tæller ganske vist en stor Del af sikre og sovende vanekristne iblandt sig. Hvad Gavn vil disse have af, at de paa det strengeste bliver advarede mod Synergisme? Den, som i største Tryghed lever i Uretfærdighed, trænger til ganske andre Stykker af Guds Ord end dem, som advarer mod Egenretfærdighed og falsk Tillid til sit eget "Forhold". Lad de andre tale om sit gode Forhold, som de mener skal bestemme Gud til at gjøre dem salige. Vi har advaret dem med al Flid og Langmodighed

og kan kun bede Gud oplyse dem. Men lad os vel se til, at vi har vore Øine aabne for det Forhold, som truer med at føre saa mange af vore Tilhørere i evig Fordømmelse. Kun naar vi faar dem til at se dette sit Forhold i Guds Ords Lys, kan vi haabe, at de med Alvor og Begjærlighed vil lytte til Evangeliet; thi Evangeliet prædikes jo for "fattige". De mange sovende Sjæle maa gjøres til Syndere først, de maa lære at se den Sjælefare, de gaar i, og fra hvilken deres Kristennavn ikke kan redde dem. Lykkes dette os, da vil de nok spørge anderledes efter Evangeliet, end de nu gjør, og da vil de først ret lære at indse, hvad det er for et Klenodie, som vi i al denne Tid har stridt for. Det er jo rundt om iblandt os en Kjendsgjerning, at det er de alvorligste og mest erfarne kristne iblandt vore Tilhørere, som har staaet fastest ved vor Side i Kampen for Guds Ord, fordi de isandhed har seet, baade hvad de selv er, og derfor ogsaa hvad Guds Naade betyder.

Ligeoverfor vore Modstandere har vi at bede Gud at give os et saadant Sind, at vi, om muligt, endnu kunde føre dem tilrette. Vistnok har Størstedelen af dem tilsyneladende selv afgjort Sagen ved at indrette sig for sig selv og i Modsætning til Synoden, idet de blindthen har ladet nogle af sine ledende Mænd skalte og valte, som de vil; men de fleste af dem, som nu staar mod os, er jo udentvil kun forførte ved de Beskyldninger, som uafladelig er udspredte, og som med saa stor Utrætteliglighed uafladelig er gjentagne. Deres Ledere har til sine andre Ophidselsmidler ønsket at kunne føie det at blive gjorte til Martyrer. Vi har ikke føiet dem i dette. Vi har biet og ventet og haabet. Ogsaa dette er blevet udlagt som Kløgt og List. Men ikke i Læren alene har de forladt os. Principer, som tidligere ansaaes for selvsagte iblandt os, er i de senere Aar forkastede, og en paa dem bygget Fremgangsmaade mod egenmægtige og

tyranniske Prester, som har sat sig op mod al Samfunds-orden, er udraabt som Synodevælde og brugt som Middel til at ophidse Masserne. Men til Trods for alt dette skal vi dog ikke opgive Haabet om endnu at kunne gavne ialfald en Del af dem, som har forladt os, og bringe dem til at se sin store Uret og Skyld i den Kamp, som de har ført mod de Sandheder, vi har forfegtet.

Lykkes det os nu ved Guds Naade baade selv at vækkes til at benytte Guds Tugtelse ret og ved Guds Ord ogsaa at bringe vore Menigheder til at gjøre det, da vil heller ikke det samholdige Arbeide for vor Synodes ydre Anliggender udeblive. Bliver kun den rette Aand levende hos os, saa er det ikke tungere Læs, end at god Vilje og Enighed let vil drage det.

Efter denne Indledning tillader jeg mig da at foreslaa, at vi deler det Spørgsmaal, som jeg har sat til Overskrift over disse Bemerkninger, saaledes, at vi forhandler om de Krav, som vor nuværende Stilling gjør til vort Presteskab: 1) ligeoverfor vor Herre og Gud, 2) ligeoverfor vore Menigheder, 3) ligeoverfor vore Modstandere, 4) med Hensyn til Synodens ydre Anliggender.

Herren hjælpe os selv ved sin Aand til at finde den rette Vei og velsigne vore Forhandlinger dertil for Jesu Skyld! Amen.

De rette Principer for Kirkens Styrelse.

I.

Idet vi vender os til Behandling af denne Sag, vilde jeg gjerne tilraabe eder et "Sursum corda"! d. e. opad med Hjerterne! Hvorhen skal vi vende vore Hjerter? Didhen, hvor Jesus Kristus sidder hos Faderens høire. Derfra regjerer han efter sin menneskelige Natur uafladelig over alle Ting. Derfra forsvarer han sin Kirke imod dens Fiender, beder for os og sender os sin Helligaand.

Hvad er Hensigten med hans Styrelse? At samle os til sig, at føre os gjennem den store Trængsel her i Verden ind i den triumferende Kirke, forat vi der, for Guds og Vor Frelsers Trone, kan med de hellige Engle i uafladelig Glæde love Gud.

At Jesus Kristus selv styrer sin Kirke, er altsaa det første, som vi maa se til at erkjende. Han har selv sagt det: "Mig er given al Magt i Himmelen og paa Jorden" og han kalder sig en Konge, Konge i Sandhedens Rige. (Joh. 18). Hvorledes styrer han sit Rige? Saaledes, at han ogsaa ved sin Regjering, ligesom ved sin Person, minder os om, at det første Navn, Profeten giver ham, er, at han skal kaldes "Underlig" (Es. 9, 6). Vi fatter kun lidet af hans Styrelse, som vi synes er saa ganske anderledes, end vi vilde tænkt os den. Hvorved styrer han da sit Rige?

Enhver, som regjerer, gjør det ved sit Ord, saaledes og Kristus. Ved sit Ord aabenbarer han sin Vilje. Forat denne kan blive kjendt og adlydt har han befalet, at hans Ord skal prædikes for alle Folk, og at det skal bo rigeligt iblandt dem. Dette begyndte med Apostlerne, som han indsatte til sine Vidner for alle følgende Tider. Han havde lovet dem den Helligaand, at han skulde veilede dem til al Sandhed; thi han skulde vidne om Kristus, som er Sandheden. Men ogsaa Apostlerne skulde selv vidne. Dersom deres Vidnesbyrd skulde være ret, saa maatte det altsaa stemme med den Helligaands Vidnesbyrd. Derfor talte de ogsaa, "eftersom Aanden gav dem at tale." Deres Ord er altsaa det samme som den Helligaands, og da Aanden, som Jesus siger, ikke skal tale af sig selv, men tage af Jesu Ord ("af mit" siger han) og forkynde dem, saa er Apostlernes Ord ogsaa Kristi Ord, som og Kristus selv har sagt: "Hvo som hører eder, han hører mig" (Luk. 10, 16). Men Kristi Ord er ogsaa Faderens Ord. I sin ypperstepræstelige Bøn til Faderen siger han: "De Ord, som du har givet mig, har jeg givet dem, og de har annammet dem" (Joh. 17, 8). I Apostlernes Ord har vi altsaa den treenige Guds Ord eller, hvilket er det samme, Kristi Ord; thi "i ham bor hele Guddommens Fylde legemlig" (Kol. 2, 9). Ved dette Ord føder han sig Børn som "Dug af Morgenrøden" (Salm. 110, 3). Derfor maa dette Ord altid lyde; "thi Guds Børn bliver vi ved Troen" (Joh. 1, 12); "men Troen kommer ved Hørelsen" af Ordet (Rom. 10, 17). Ved dette Ord har han stiftet sit Rige, idet han sagde: "Gaar derfor hen og lærer alle Folk og døber dem i Navnet Faderens og Sønnens og den Helligaands og lærer dem at holde alt det, jeg har befalet eder, og se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende" (Matt. 28, 18–20). Og ved sit Ord styrer han Riget. Derfor kaldes han af Apostlerne "Menighedens Hoved" (Efes. 4,

15; Kol. 1, 18). "Hoved over altitng for Menigheden" idet "alt er lagt under hans Fødder" (Efes. 1, 22).

Nu — dette synes vi nok, at vi kan erkjende, at Kristus er den egentlige Herre og Konge, men det ligger nær for os at tænke, at han imidlertid, indtil sin Gjenkomst, har indsat sine Tjenere, Apostlerne og deres Efterfølgere til i hans Navn at regjere og styre i Kirken. Men nei — Kristus har gjort det modsatte: Han har forbudt dem det. Ikke alene sagde han til Apostlerne, at de havde kun en Veileder, Kristus nemlig, og at de var alle Brødre, og at den største iblandt dem skulde være deres Tjener (Matt. 23, 8–11), men han har ydermere sagt dem følgende klare Ord om denne Sag: "I ved, at Folkenes Fyrster hersker over dem, og de store bruger Myndighed over dem. Men saa skal det ikke være iblandt eder, men hvo som vil blive stor blandt eder, han være eders Tjener, og hvo som vil være den ypperste blandt eder, han være eders Træl, ligesom Menneskens Søn ikke er kommen for at lade sig tjene" (Matt. 20, 25 flg.), og som det heder hos Lukas (22, 25. 26). "Folkenes Konger hersker over dem, og de, som har Magt over dem, kaldes naadige Herrer. Men I ikke saaledes. Men den største iblandt eder skal være som den yngste, og den øverste, som den der tjener."

Dette har Apostlerne vel merket sig. Det viser sig i deres Breve. De ikke alene kalder sig Tjenere, Husholdere, Brødre. Var det bare om Ord at gjøre, da var Paven i Rom den ydmygste, han, som kalder sig Servus Servorum Dei, d. e. Guds Tjeneres Tjener. Men Apostlerne fralægger sig udtrykkelig alt Herredømme i Menigheden: "Ikke at vi hersker over eders Tro", siger St. Paulus til Korintierne, "men vi er Medarbeidere til eders Glæde" (2 Kor. 1, 24). "Thi vi prædiker ikke os selv, men Kristus Jesus som Herre, os derimod som eders Tjenere for Jesu

Skyld" (2 Kor. 4, 5). Og St. Peter formaner derfor de ældste, d. e. Presterne, med disse Ord: "Vogter den Guds Hjord, som er iblandt eder . . . ikke som de, der vil herske over Menighederne, men som de, der bliver Mønstre for Hjorden" (1 Pet. 5, 2. 3).

Men hvorledes kan Kirken bestaa — hvorledes kan den holdes vedlige, hvorledes kan den undgaa at opløses i Anarki og Partier, naar der ingen udvortes Myndighed er, som holder den sammen og styrer den?

Her maa vi atter lade os belære af Guds Ord baade om det, som stifter Kirken, og som opholder den, og for at forstaa dette, maa vi lære at indse Kirkens rette Væsen, hvad den egentlig er.

Kirken stiftes ved Guds Ord efter Kristi Befaling: "Gaar hen og lærer alle Folk" o. s. v. Thi det, som gjør os til kristne, er Troen, og Troen kommer ved Gus Ord. Derfor bekjender den lutherske Kirke i den augsburgske Konfession, 5te Artikel, saaledes: "Forat vi skal komme til denne Tro er det Embede at lære Evangeliet og meddele Sakramenterne indstiftet. Thi ved Ordet og Sakramenterne som Midler gives den Helligaand, hvilken, hvor og naar det behager Gud, virker Troen i dem, som hører Evangeliet." Der er i denne Artikel ikke Tale om den offentlige Tjenestegjerning, ved hvilket Ordets Embede skal udføres i Menigheden af visse dertil kaldede Personer. Det tales der siden om, i den 14de Artikel. Her tales om Naademidlernes Væsen, Kraft og Virkning i sig selv. Hvad er dette for en Virkning? Det er den, som vi bekjender i vor Søndagskollekt, naar vi takker for, at Gud "har givet os sit hellige og salige Ord" og saa tilføier: "Ved hvilket du ogsaa her hos os forsamler din kristne Kirke."

Kirken, Kristi Rige, er nemlig "ikke af denne Verden" (Joh. 18, 36). Det er et Aandens Rige, det bestaar af

Mennesker, som vel er "i" Verden, men som ikke er "af" Verden, som alle har Kristi Aand (Rom. 8, 9) og er født paany af Vand og Aand. Det er et Rige med aandelige Goder. Det er et virkeligt Rige, ligesaa virkeligt, som det udvortes Rige, hvis Borgere vi er her i Verden, men det er et aandeligt og usynligt Rige og kan ikke sees eller peges paa (Luk. 17, 20. 21), hvilket vi og bekjender i den 3dje Trosartikel, naar vi siger, at vi tror en hellig, almindelig kristelig Kirke. Kunde vi se den, var den ingen Trosgjenstand. Derfor bekjender vi i den 8de Artikel af den augsburgske Konfession, at "Kirken er de helliges og i Sandhed troendes Forsamling." Ikke de, som siger, at de tror, men de, som virkelig gjør det, er i Sandhed, for Gud altsaa, Kirkens Medlemmer. Der er ingen Hykler, som hører til den. Hvem det er, som er Kirkens rette Lemmer, kan vi ikke sige eller afgjøre. Der er vistnok mange Merker givne paa dem i den hellige Skrift: de er alle omvendte, d. e., de angrer sin Synod og tror paa Jesus som sin Frelser. De lever i daglig Omvendelse. De hungrer og tørster efter Retfærdighed. De føler sin Synd og Ufuldkommenhed med Bekymring og erkjender sin Strafskyldighed. De tror, at Jesus har frelst dem, og at de skal blive salige. De vil gjerne takke Gud for sin Frelse og for alt andet godt. Derfor stræber de at tækkes Gud i al sin Omgjængelse. De elsker Guds Ord, hører det gjerne og læser det gjerne. De elsker Brødrene. Guds Forjættelser er dem uundværlige, thi de søger først Guds Rige og hans Retfærdighed. De vender sig daglig til Gud med sine Bønner og Begjæringer. Al deres Længsel, al deres Fortrøstning, alt deres Haab og Forventelse er samlet i Jesus. De ringeagter ikke Guds Gaver og Velsignelser i det timelige Liv. De glæder sig i dem og takker Gud for dem og mener ikke, at det hører til Aandelighed at agte dem ringe, endsige at lade, som om de

gjorde det. De praler ikke med sin Kristendom og anser sig ikke for bedre end andre og er ikke dømmesyge. Nogle af dem er langt fremkomne i Erkjendelse og i Tro. Andre er svagere. Alle er ærlige.

Disse og mange flere Merker paa Guds Børn er givne i den hellige Skrift, men de er alle af en saadan Art, at ingen med fuld Visshed kan afgjøre, hvem der bærer dem. Det kan kun han, som kjender Hjerterne, afgjøre, om der end er mange, om hvilke vi efter deres Bekjendelse og Færd i Livet føler os forpligtede til at haabe og tro, at de hører til disse Guds Børn. Ulige lettere er det i mange Tilfælde at se, hvem der ikke hører til dem. Det kan ikke sjelden endog med Visshed afgjøres, om vi end ogsaa her maa være varsomme i vor Dom, og fremfor alt ikke opstille Regler derfor efter vore egne Tanker og Meninger. Der er dog saa stor Forskjel mellem de troende og Hyklerne, som mellem Lys og Mørke. Herren kjender sine.

Men kan vi end ikke udstille Kirkens rette Lemmer, saa kan vi dog efter Guds Ord vide, hvor denne hellige Kirke findes. Derom bekjender vi i den 7de Artikel af Konfessionen, at Kirken er der, hvor Evangeliet rettelig forkyndes og Sakramenterne rettelig forvaltes. Da nu Ordet og Sakramenterne er Ting, som kan høres og sees, og om hvilke en større eller mindre Flok af Mennesker samler sig, saa fremkommer derved en Forsamling, som ogsaa kaldes Kirke, nemlig den saakaldte synlige Kirke, til hvilken alle de hører, som bekjender sig til det prædikede Ord, enten de virkelig er troende eller ikke.*

*** Ogsaa der, hvor Ordet og Sakramenterne ikke længer er bevaret rene, men hvor Menneskelærdomme mere eller mindre har indsneget sig, ogsaa der tror vi efter Skriften, at der findes Medlemmer af den sande hellige Kirke, naar kun saa meget af Ordet er bevaret, som kan bringe Sjælene til Troen paa**

For Gud er dog kun de troende Kirkens rette Lemmer, og kun for deres Skyld og fordi de er i den synlige Kirke, tilkommer der denne alle de herlige Navne, hvormed den i Skriften prydes, og alle de Rettigheder, hvorom der i det følgende bliver Tale. For deres Skyld kaldes Kirken Kristi Brud, Kristi Legeme, Kristi Hjord, Guds Arvinger, Kristi Medarvinger, den Helligaands Tempel, Guds Husfolk, de helliges Medborgere o. s. v. Paa dem, som kun udvortes hører Kirken til, passer intet af alt dette, førend de ved Guds Naade omvender sig. Men det er ogsaa for disse den store Velsignelse i at have Guds Ord og Sakramenter, at der stadig udgaar Indbydelse til dem, at ogsaa de kan komme til sig selv og vende tilbage til sin himmelske Fader, lade sig forlige med Gud og blive rette Kristi Disciple. Stundom ser vi og i Skriften, at Gud ogsaa kalder dem for sit Folk, om hvem han efter sin Alvidenhed ved, at de vil komme til Troen. Saaledes naar han siger til Paulus ved dennes Ankomst til Korint: "Frygt ikke, men tal og ti ikke! Thi jeg er med dig . . . thi jeg har meget Folk i denne Stad" (Ap. Gjern. 18, 9. 10).

Alt, hvad der hører til Kristendommen er praktisk; thi Kristendom og Kristentro er Liv. Saaledes er det ogsaa med de Ting, vi her har talt om, om Kirken og dens Væsen. Men alt, hvad der hører vor Kristentro til, kan ogsaa tages forfængeligt, saa det bare bliver Tankeeksperimenter eller teoretisk Læreudvikling. For her at undgaa dette, saa lad os forsøge at gjøre os Rede for, hvorledes disse Guds Børn, Kirkens rette Lemmer, som vi har talt om, har det i Verden,

---

Kristus. (Se Gal. og Aab. 2, 24 og sml. Walther Kirche u. Amt, Th. 8). At dog det Menneske, som af sidstnævnte Grund anser det for en ligegyldig Sag, hvor han søger Ord og Sakrament, ikke er et ret Lem af Kirken, er let at se, da det ikke er ham om Sandheden at gjøre.

i hvilke Kaar og Omstændigheder de findes. Det kan naturligvis kun ske eksempelvis. Som almindelig Regel kan der efter Skriften kun siges, at de allerfleste er lidet agtede og anseede i Verden. Undtagelser er der, som ogsaa Skriften viser os, men de allerfleste lever i de samme Kaar i denne Henseende som Herren selv og hans Apostler.

Vi spørger altsaa, hvad Slags Medlemmer af den sande (men usynlige) Kirke vi vil finde i de synlige Kirker eller Menigheder, i hvilke vi færdes. Eksempelvis vil jeg svare: Vi vil her eller der i Menigheden finde en hel Familie, som længe har holdt sit til Gud Ord i sand Tro, og hos hvem denne salige Tro er bleven som en Arv i Slegten. Bedstemoderen holdt sig til Ordet, Moderen ligesaa, og nu lyser det Sønnen frem paa Veien.

Eller vi finder et Egtepar, almindelige Haandverksfolk, som er blevne Guds Tjenere ved at høre og tro Evangeliet. Sit Haandverk forsømmer de ikke, men saa vel har de brugt Guds Ord, at de ogsaa, om fornødiges, kan hjælpe andre tilrette, og for sin Prest er de den bedste Støtte i Menigheden.

Atter finder vi et Søskendlag med det samme Sind. De er vel forsynet paa jordisk Gods, men rigere er de i sit Hjertesamfund med Frelseren.

Ikke langt fra disse er der en almindeligt udseende gammel Mand, som nødig vil blive borte fra Kirken; thi der har han i Aanden seet det, som kan hjælpe ham til at ende sine Dage i Fred. Det samme maa siges om en gammel Enke, som heller aldrig savnes fra sin vante Plads i Kirken, saalænge som hun er istand til at komme der. Ifølge med disse finder du en from Pige, hvis stille Vandel og Flid i gode Gjerninger har været til Glæde for alle, som har kjendt hende.

Og saa er der en ung Mand i Menigheden, hvis prøvede Troskab og ufortrødne Hjælp hans Prest ikke noksom kan prise og berømme.

Et andetsteds, i en Afkrog af Menigheden finder du en fattig lidende, som faa kjender og færre spørger efter, men af hvis Mund du ikke skal høre Jammer og Klage, men kun villig Hengivenhed i Guds Vilje, fordi han af Ordet kjender den Herlighed, som han skal faa Del i.

Saa er der igjen en Mand, som mange forundrer sig over. Han er saa forandret. Han mente det nok altid vel og baade kjendte og elskede Ordet, men havde for Skik gjerne at pege sig selv frem, mente, at han vidste alting bedst og trøstede sig til, at han skulde staa, hvor andre faldt. Nu er det anderledes. Han har faaet se dybere ind i sit eget Hjerte, og selv ydmyget kan han nu være et Ydmygheds Eksempel for andre.

Eller vi finder Personer, som baade vi og andre saa med Bekymring paa, idet vi tænkte, at der ingen Udsigt var til, at Guds Kirke kunde faa nogen Glæde af dem. Der er f. Eks. en meget formuende Mand, som medrette har havt Ord for ikke at have fundet sin Rigdom paa rette Veie. Han er nu bleven et ganske andet Menneske. Da Jesus kom ind, maatte Satan og Synden ud. At det er Alvor og Sandhed med ham, kan vi se af hans hele Færd og Gjerning.

Det samme gjælder en Kvinde, hvis daarlige og sørgelige Levnet kun var altfor vel bekjendt. Men se hende nu! Ydmyget og bøiet, ren baade i Sind og Vandel ved hans Kjærlighed, som er kommen for at frelse det, som var fortabt.

Endelig vil jeg minde om en Mand, som kanske en og anden af eder har mødt, som længe var en Skræk for Menigheden, som baade spottede og hadede og plagede den, saavidt han kunde, men som dog tilsidst ogsaa er bleven overvunden af Guds Barmhjertighed.

Troende af saadanne Karakterer og i saadanne Kaar, som jeg her har antydet, findes mere eller mindre omkring i

vore Menigheder. Der er ogsaa mange andre lignende Karakterer af kristne, som især de ældre af os har mødt paa vor Vei. Men jeg har nævnt disse som en Hjælp for os til lettere at indse Grunden og Betydningen i de Principer for kirkelig Styrelse, som Skriften giver os. Thi hvad er det for Kirkemedlemmer eller kristelige Karakterer, som jeg har havt for Øie ved de Eksempler, jeg har nævnt? I har vist allerede merket det. De, som jeg har tænkt paa, er: Lois, Eunike og Timoteus, Aquilas og Priscilla, Marta, Maria og Lazarus, Simeon og Anna, Dorkas, Epafroditus, den fattige Lazarus, Simon Peter, Sakkæus, hin Synderinde i Luk. 7, og endelig Paulus.

Vil vi se Eksempler paa Mennesker, som vel er med i den synlige Kirke, men ikke hører til den sande Kirke, saa kan vi noksom finde Beskrivelse over dem i de apostoliske Breve. "I et stort Hus er der ikke alene Kar af Guld og Sølv, men ogsaa af Træ og Ler, nogle til Ære, andre til Vanære" (2 Tim. 2, 20).

Men er nu Kirken efter sit Væsen en Samling af saadanne hellige Mennesker, — saa er det indlysende for os, at der ikke kan være nogen Tanke paa, at Mennesker skulde herske over dem. De er, siger St. Peter (1 Pet. 2, 9) "en udvalgt Slegt, et kongeligt Presteskab, et helligt Folk, et Folk til Eiendom, forat de skal forkynde hans Dyder, som kaldte dem fra Mørket til sit underfulde Lys."* Vi synger derfor i Salmen, "Drag ind ad dine Porte":

"Du søde Salve flyder saa liflig i mit Sind
At jeg den Ære nyder ved dig at vies ind,
Til Prest at staa for Gud,
Til Kongemagt og Ære
Til Guds Profet at være
Til Jesu Skat og Brud."

---

* Dette Sted var, som bekjendt, vor kjære Dr. Walthers Valgsprog.

De har ingen anden Herre end ham, hvis Eiendom de er. Han regjerer "over" dem og "i" dem, og han har frigjort dem fra alle andre Herrer. Loven hersker ikke over dem (Gal. 5, 18; Rom. 8, 2. 6. 14). De er friede baade fra Lovens Forbandelse og fra dens Tvang. De er frie fra alle den gamle Pakts Forskrifter. I deres Hjerter er Guds Bud indskrevne, men fra alle Menneskebud er de frie. Fuldkomne er de ikke. De er endnu ikke bare Aand. De trænger til Guds Ord baade i Lov og Evangelium for at undertvinge det gamle Menneske og for at vokse i Naaden. Men Loven kommer ikke til dem med Trudsel og Straf, men som "Formaning ved Guds Barmhjertighed."

Adskilte, hver for sig, kan de ikke leve i Verden; thi de elsker hverandre, og de ved, at det er Guds Vilje, at de skal være ét i Kristus (Joh. 17, 20–23). Denne Kjærlighed skal heller ikke være saaledes skjult i Hjertet, at den ikke bliver aabenbar; thi Jesus siger (Joh. 13. 35): "Derpaa skal alle kjende, at I er mine Disciple, om I har indbyrdes Kjærlighed." Derfor stod ikke de troende hver for sig paa Pinsefesten. Der var straks en Menighed, og der staar om denne Menighed, at de troendes Mængde havde ét Hjerte og én Sjæl, og at de stadig hver Dag var samdrægtig i Templet. Hvad var de samlet om? Om Ordet og Sakramenterne, Herrens Indstiftelser, og de vidste, at han selv havde lovet at være midt iblandt dem, med sin kraftige omend usynlige Nærværelse.

Saaledes er det og fremdeles, hvor der er Sjæle, som har faaet "den samme dyrebare Tro", "som en Gang er overgiven de hellige." De maa og de vil slutte sig sammen og netop om Ordet og Sakramenterne. Hvorledes gjør de dette? Ved at oprette Ordets Embede iblandt sig og kalde sig en Ordets Tjener.

Men kunde de ikke lade det være? Dersom de kristne

er et Folk af "Konger og Prester" og har det aandelige Prestedømme, hvorfor skulde det da være nødvendigt at oprette Prædikeembedet og kalde Prester? Er det ikke idetmindste en fri Sag, som de kan indrette sig med efter Forgodtbefindende? Nei, det er ikke en menneskelig Ordning. Gud vil have det saa. Paa det samme Sted, hvor St. Paulus forklarer, at de troende alle tilsammen er ét Legeme og én Aand, skjønt de forskjellige Lemmer paa Legemet ikke alle har den samme Gjerning, der siger han (1 Kor. 12, 27 flg.): "I er Kristi Legeme og Lemmer, enhver for sin Del. Og Gud har sat i Menigheden først nogle til Apostler, for det andet Profeter, for det tredje Lærere, dernæst (nogle som gjør) kraftige Gjerninger" o. s. v. . . . og derefter spørger han: "Mon alle være Apostler? mon alle være Profeter? mon alle være Lærere?" Ordets Tjenere er altsaa "satte af Gud i Menigheden." Derfor siger St. Paulus til Presterne i Efesus (Ap. Gjer. 20, 28): "Saa giver da Agt paa eder selv og paa den hele Hjord, i hvilken den Helligaand har sat eder som Opsynsmænd for at vogte Guds Menighed, som han har erhvervet sig med sit eget Blod."

Et andet Sted skildrer han disse Lærere og Opsynsmænd som den himmelfarne Frelsers Gaver til Menigheden og viser, hvad Frelserens Hensigt dermed er, idet han siger (Efes. 4, 11 flg.): "Og han satte nogle til Apostler, nogle til Profeter, nogle til Evangelister, nogle til Hyrder og Lærere" — i hvad Hensigt? — "til de helliges fuldkomne Beredelse, til Tjenestens Gjerning, til Kristi Legemes Opbyggelse, indtil vi alle naar til Enhed i Guds Søns Tro og Erkjendelse, til Mands Modenhed, til Kristi Fyldes Alders Maal" — og hvad skal derved forhindres? — han siger: "forat vi ikke mere skal være Børn og lade os omtumle og omdrive af ethvert Lærdoms Veir ved Menneskens Spil, ved Træskhed til Forførelsens Kunstgreb"; — thi Maalet er,

siger han — at vi "Sandheden tro i Kjærlighed, i alle Maader opvokse til ham, som er Hovedet, til Kristus." Er dette herlige Maal Hensigten med Prædikeembedets Indstiftelse, saa kan vi og forstaa, hvorfor Kristus selv har sagt, at vi skal bede Høstens Herre, at han uddriver Arbeidere i sin Høst. (Matt. 9, 38).

Men kommer ikke dette i Strid med, hvad ovenfor er sagt om Menighedens Frihed? Nei, ganske vist ikke, dersom vi vil fastholde, hvad ogsaa ovenfor er sagt, om hvorledes Apostlerne og deres Efterfølgere skal betragte sin Gjerning. Menigheden har af Kristus faaet alle Aandens Gaver og alle Rettigheder, og den vil, efter de anførte Guds Ord, ogsaa anse Prædikeembedet og dets Tjenere som en Gave af Gud og en af de Maader, paa hvilke han styrer sin Kirke, men ikke saaledes, at Menigheden derved har givet fra sig en Ret eller overdraget andre sine Forpligtelser. Vistnok har i Tidernes Løb denne Misforstaaelse af Prædikeembedets Stilling næsten overalt gjort sig gjældende i forskjellige Former, og der er altid Fare for, at dette kan ske. (Det er en af Grundene til, at denne Sag er dragen frem til Behandling iblandt os.) Men naar vi gjør os ret fortrolig med Kirkens Væsen og agter paa Jesu Ord til Apostlerne og disses Ord til sine Efterfølgere i Embedet, vil vi undgaa denne Fare. For det første eier Menigheden, som sagt, alle Aandens Gaver. St. Paulus siger i det bekjendte Sted i 1 Kor. 3, 21–23: "Alle Ting er eders, være sig Paulus eller Apollos eller Kefas eller Verden eller Liv eller Død eller det nærværende eller det tilkommende; alle Ting er eders, men I er Kristi, men Kristus er Guds."

Altsaa ogsaa Embedet tilhører Menigheden. Men angaaende Embedets offentlige Udførelse har Kristus givet Menigheden den Befaling og den Forklaring, som nys er nævnt, og som vor Kirke bekjender i den 14de Artikel af

den augsburgske Konfession.* Derfor er det ogsaa Menigheden, som kalder sine Prædikanter og Lærere, og som har at se til, at disse gjør den Gjerning, som de er sat til at gjøre. Presterne skal efter Guds Ord ikke være Herrer over Menigheden. De skal være Menighedens Tjenere, og paa samme Tid skal de være Gud Tjenere.** Netop derved, at de er Guds Tjenere, bliver de Menighedens Tjenere. Gud har sat dem i Menigheden, men han har gjort dette ved Menigheden. Menigheden har kaldet dem, men efter Guds Anordning. De er Guds Sendebud til Menigheden og de taler i Kristi Sted. St. Paulus siger: "Saa er vi da Sendebud i Kristi Sted, ligesom Gud formaner gjennem os; vi beder i Kristi Sted: Lader eder forlige med Gud!" (2 Kor. 5, 20). Men Menigheden skal prøve det Budskab, som de bringer; thi den har den Befaling, at "vogte sig for de falske Profeter." Ja, selv en Paulus siger til Menigheden i Korint: "Dømmer I det, jeg siger" (1 Kor. 10, 15).

Menigheden er det nemlig, som har Nøglemagten, d. e. Styrelsen i Huset som Kristi Brud. Netop der, hvor Kristus giver sine Apostler, og gjennem dem Kirken, Himmeriges Nøgler, d. e. Evangeliets Forvaltning til at løse eller binde, siger han, at Menigheden, skal være sidste og øverste Instans (Matt. 18, 17 flg.). Ingen er Menighedens Herre uden

* Det er et sørgeligt Tegn, at dette Stykke af den lutherske Bekjendelse, som er saa klart grundet i Guds Ord, er bleven saa ringeagtet, ja forhadt i den største Del af den norsk-lutherske Kirke.

** Dersom nogen her vilde indvende, at Presterne paa denne Maade maatte prøve paa at "tjene to Herrer", saa vilde Indvendingen vise, at han havde glemt Menighedens egentlige Væsen, som ovenfor er beskrevet. Den sande Menighed har ingen anden Vilje end Guds.

Kristus. Men Kristus regjerer ved sit Ord, og den offentlige Forkyndelse af dette udfører Menigheden efter Kristi Anordning gjennem Prædikeembedet. De, som er i dette Embede skal være Veiledere ved at fremsætte Guds Ord. Saalænge de gjør dette, adlyder Menigheden Kristus, idet den adlyder sine Veiledere. Hvor Guds Ord taler, der befaler ikke Presten, men der befaler Gud selv. Der, hvor Guds Ord ikke taler, der har Presten ikke noget at befale; thi han har kun at fremsætte, hvad Gud har sagt.

I Skriftet "Om Kirkens babyloniske Fangenskab" finder vi følgende mægtige Ord af Luther: "Derfor siger jeg, at hverken Pave eller Biskop eller noget Menneske har Magt til at byde en Stavelse over et Kristenmenneske, uden det sker med hans Vilje, og hvad andet sker, det sker af en tyrannisk Aand" (L. W. W. XIX, 83).

Her tænker jeg mig, at der vil siges: Ja, vi ser nok, at i Ting, som angaar Samvittighederne, Synd og Naade o. s. v., der styrer Kristus ved sit Ord, men ellers.— der er jo mange andre Ting, som maa ordnes og udføres i en Menighed. Der er den ydre Indretning ved Naademidlernes Brug, Skikke og Ceremonier, Bygninger, Pengesager o. s. v., hvorledes regjerer Kristus der, eller bekymrer han sig ikke derom? Jo, ganske vist. Han har sagt til sine troende, at de skal gjøre alt (altsaa ogsaa saadanne Ting) som for Gud og ikke som for Menneskene, og han har givet dem Kjærlighedens Lov, som jo ogsaa omfatter alle Ting, men ellers har han kun givet dem en Regel: "Alt ske sømmelig og med Orden!" (1 Kor. 14, 40). Ja, men hvem skal afgjøre disse Ting? Det skal Menigheden. Presten, som jo er et Medlem af Menigheden, skal ogsaa være med, men Afgjørelsen tilkommer Menigheden. Presten har at minde om, at alt skal ske sømmelig og med Orden, men nogen anden Befaling har han ikke af Gud om alle ydre Ordninger.

Dersom nu den synlige Kirke var sammensat af bare sande troende, saa var det ikke vanskeligt. At Kristus styrer Kirken ved sit Ord, vilde da vise sig i alle Stykker, ogsaa i alle ydre Ting; thi i disse vilde Kjærligheden regjere. Men da der i den synlige Kirke er baade troende og Hyklere eller Navnkristne, saa indtræder der straks Farer, hvilket vi jo bliver var allerede i de apostoliske Menigheder. Derfor er der ogsaa i det nye Testament pegt paa disse Farer og tilføiet Formaninger, forat vi skal lære at vogte os for dem. Farerne er, at Menneskene vil have Magten og gaa efter sine egne Hoveder. Kristus er altid den almægtige Herre og Styrer, men han styrer ogsaa derved underligt, at han taaler Menneskers Indgreb i Menighedens rette Styrelse, og stundom i lange Tider lader Tyrannerne regjere. Hvorledes taalte han ikke i de første Aarhundreder, i Martyrtiden, at hans Kirke forfulgtes, og hvorledes har han ikke i de følgende Tider taalt, at Keiseren og Paven og Presteskabet og efter Reformationen Staskirkeregimentet tilranede sig Magten.

I de enkelte Menigheder er nu Faren den, at enten Presten eller andre enkelte Personer vil glemme, at Kristus er den eneste Herre, og hvorledes han vil have Menigheden styret. Der er mange Fristelser for Presten i denne Henseende. Han er af Gud ved Menighedens Kald sat i en særegen og anseet Stilling i Menigheden. Han skal, efter de Navne, som i Skriften er lagt til Embedet, være Forstander (1 Tim. 5, 17), Tilsynsmand, Veileder, Hyrde, Lærer o. s. v., og dog skal han som vi har hørt, ikke selv ville regjere, ikke selv bruge Myndighed, ikke selv fordre noget, men lade sig nøie med at fordre Lydighed og Underkastelse under Kristus, d. e. under Guds Ord i Skriften. Guds Ord tør han ikke opgive, enten saa Folk liker det eller ei, men hvor Guds Ord ikke har befalet noget, der har han ingen Ret til at

befale. Ikke heller er Guds Ord givet ham til at skalte og valte over, som han lyster. I Menigheden er Guds Børn. De har og Guds Aand og har baade Ret og Pligt til at prøve og dømme, om det ogsaa er Guds Ord, som bliver forkyndt for dem. Angaaende de ydre Ordninger har Presten, som sagt, kun at paase og indskjærpe, at den Guds Befaling følges, at alt sker sømmelig og med Orden. Er han en ret evangelisk Forstander og Hyrde, saa vil han stræbe at dygtiggjøre Menigheden til at udføre, hvad der paaligger den, og dertil benytte de Gaver og Evner, som Gud har givet iblandt Menighedens Medlemmer. Han vil ikke søge at gjøre Menigheden umyndig. Han vil ikke være bange for at tabe sin Inflydelse i Menigheden ved at lade Menigheden raade over det, som Gud har lagt i dens Hænder. Han vil hellere gjøre den modsatte Erfaring, at hans Indflydelse som Guds Ords Tjener vil voxe, eftersom han lader sig nøie med denne Tjeneste. Da vil han helst blive spurgt tilraads ogsaa i Menighedens ydre Anliggender, og da vil hans Ord ogsaa i disse have den ønskelige Vegt, naar det kan sees, at han ikke vil tiltage sig en Myndighed og Magt, som Gud ikke har givet ham.

Paa den anden Side er der ogsaa ofte Fristelse for andre Medlemmer i Menigheden til at ville have Magten og faa sit frem. Stundom kan det være Sværmere, som har trængt sig ind i Menigheden, og som har fundet enkelte urolige Hoveder eller vildledede Sjæle, der er villige til at hjælpe dem. Stundom kan det være en eller anden Person, som er fiendskfindet mod Presten, og som nu søger at faa istand et Parti for at komme ham tillivs. Stundom kan det være Forbitrelse over ikke at have faaet en ydre Foranstaltning frem i Menigheden, som kan have givet Anledning dertil, f. Eks. at ikke den Plads, de ønskede, er valgt til Kirketomt, at ikke Penge indsamles paa denne eller hin Maade, som

de ønskede, eller lignende. De, som da gjerne vil faa Magten i sine Hænder, kan da stundom gaa fra Hus til Hus med Lister for at faa Underskrifter og samle sig et Flertal. De tænker efter, hvorledes man stundom bærer sig ad for at faa politiske Planer eller Valg gjennemførte og overfører saa denne Fremgangsmaade til Kristi Kirke.

At disse Maader at styre Kirken paa hverken er hæderlige eller kristelige, behøver jeg ikke at paapege. At de, som benytter dem, enten kun er Navnkristne eller ukyndige, svage og letforførte kristne, trænger ikke til at bevises. De apostoliske Breve giver os mange Eksempler paa, ved hvilke Midler Partier indbringes og fremmes i Menighederne. Som et afskrækkende Eksempel staar hin Diotrefes, om hvem St. Johannes taler i sit 3dje Brev. Om han har været Prest eller Lægmand, er os ikke berettet, men han vilde gjerne være den ypperste, og han har havt mange Efterfølgere. Fra de forskjellige Lærestridigheder har vi Eksempler nok paa en saadan sørgelig Trafik. De, som benytter den, forstaar sig kun lidet paa den kristne Kirkes Væsen eller paa, hvorledes Herren vil have den styret.

II.

Alt, hvad der ovenfor har været sagt, gjælder Kirken i Almindelighed eller — hvilket er det samme — den enkelte Stedsmenighed.

Men hvorledes forholder det sig nu med et helt Kirkesamfund, sammensat af mange Menigheder? Er et saadant indstiftet af Gud? Ikke direkte. Hvor Apostlerne kom hen og ved Ordet og Sakramenterne samlede Sjæle, der blev derved en Menighed samlet, Ordets Embede oprettet, og der var en Kirke saaledes som den, der ovenfor er beskrevet. At ikke alle troende i de forskjellige Egne kom til at aaben-

bare sig som en eneste Kirke eller Menighed, laa ikke i Kirkens Væsen, men i de ydre Omstændigheder: at de boede paa forskjellige Steder, talte forskjellige Sprog o. s. v.

Efter sit Væsen er Kirken én. Naar vi spørger vore Børn: "Hor mange saadanne Kirker eller Samfund er der til?" saa lærer vi dem at svare: "Ikkun en, som er almindelig, d. e. adspredt i den hele Verden." Men da Kristus efter sit Løfte selv er tilstede paa hvert Sted, hvor han ved sit Ord har samlet sig en Menighed, og er midt iblandt dem med sine Gaver, saa har enhver Stedsmenighed dermed alt, hvad den trænger til, og den behøver forsaavidt ikke at vende sig andensteds hen. Den er selvstændig. At dog ikke dermed den indre Enhed imellem en saadan Menighed og andre Menigheder, som har den samme Tro, er ophævet, det ligger i Troens Natur og Væsen. Derfor ser vi ogsaa, at der var en saadan inderlig Troens og Kjærlighedens Forbindelse mellem de apostoliske Menigheder. Ikke nogen ydre Tvang, men den indre Trang var Grunden til denne Forbindelse.

At i Tidernes Løb denne indre Trang ogsaa vil maatte vise sig i ordnet Samarbeide mellem de enkelte Menigheder, ligger i Kirkens Kaar her i Verden. Dersom nemlig Guds Befaling om Ordets Bevarelse, om Prædikeembedets Vedligeholdelse og de Fordringer, Gud selv har gjort til deres Dygtighed, som skal sættes i dette Embede, — dersom Børnenes Undervisning og kristelige Tugt skal kunne fremmes, — dersom den Befaling, Kristus har givet om Evangeliets Forkyndelse for alle Folk, skal blive udført, — dersom den Kjærlighedens Trang at komme andre lidende kristne, fattige Menigheder, forældreløse Børn, forladte gamle Folk til Hjælp, skal kunne opfyldes, — saa er det selvindlysende, at den enkelte Menighed ikke vilde være istand til at udføre det, og at de Menigheder, som kan gjøre det, bør slutte sig

sammen og i alle disse Ting hjælpe hverandre. Hvorledes vilde det gaa, om ikke denne Pligt erkjendtes? Og hvad kunde være Aarsagen til, at den enkelte Menighed ikke vilde være med i dette, uden den, at den ikke havde erkjendt hine Pligter og Kjærlighedens Fordringer?

Men dersom det da er en nødvendig Følge af Tro og Kjærlighed, at Kirkens indre Enhed aabenbarer sig i ydre Samarbeide, hvorledes kan da dette ske paa en ordentlig og Gud velbehagelig Maade? Aabenbart kun ved en Sammenslutning til et Samfund og ved visse Regler for Samarbeide.

Men hvem skal styre og regjere i et saadant Samfund? Der har i Tidernes Løb været givet mange Svar paa dette Spørgsmaal. Dels har Styrelsen været lagt i Presternes Hænder, dels i den verdslige Øvrigheds, dels i enkelte Personers.

Men da det, som vi ovenfor har seet angaaende den enkelte Menigheds Styrelse, er lært os i Guds Ord og altsaa nødvendigt, saa er det klart, at det ikke kan være rigtigt, naar det gjælder en Forening af Menigheder, at bruge andre Principer, eller sætte de Guds Ord tilside, paa hvilke hine Principer er byggede.

Deraf følger for det første, at ikke Presterne er sat til at regjere. Presterne er kun en Del af Menigheden, men det er den hele Menighed, som har faaet Nøglemagten af Kristus. Hvad Følgen kunde blive af et saadant Presteherredømme, det ser vi i den katolske Kirke, i hvilken det er gjennemført til det yderste i et sterkt og nøie udviklet Hierarki, gjennem de forskjellige Grader af Prester og Biskoper, indtil den øverste Magt samles i Paven, som kalder sig Kristi Statholder paa Jorden. Under et saadant Herredømme er Guds frigjorte Børn trælbundne under Menneskers Aag, og en større Velgjerning har Gud ikke siden

Apostlernes Dage gjort sin Kirke, end da han ved sit vældige Vidne, Dr. Martin Luther, rev Masken af Antikristen og ved Evangeliet løste de kristnes Samvittighed fra det skammelige Trældomsaag.

Men skjønt de rette Grundsætninger, Gud være Tak, er fremsatte i de lutherske Bekjendelsesskrifter, saa varede det dog ikke længe, før i de lutherske Lande en anden Magt sneg sig ind i Kirken, nemlig den verdslige Øvrighed, hvorved Statskirkeforfatningen oprettedes.

Fra først af blev Fyrsternes Magt brugt som en Nødhjælp med Forbehold af alle Kirkens Rettigheder. Fyrsternes Hjælp paakaldtes ikke paa Grund af deres verdslige Stilling, som om denne skulde give dem Ret eller gjøre dem det til Pligt at styre i Kirken, men fordi de som "de ypperste Medlemmer af Kirken" kunde faa udrettet, hvad andre ikke magtede (se Schmalkald. Art. Anhang. Side 218, 29). Hvorledes nu dette udartede, tildels ved Teologernes Feil, indtil det naaede sit Toppunkt i det bekjendte Udtryk: cujus regio, eius religio, d. e. den, som har Haand over Landet, har og Haand over Religionen, er det her ikke Stedet til at paavise. Vi ved, hvorledes de lutherske Statskirker nu styres af den verdslige Øvrighed, idet Rigsdag eller Storting har den lovgivende Magt ogsaa i kirkelige Sager, saa at der intet er til Hinder for, at Katoliker, erklærede Fritænkere, Jøder, Folk af hvilkensomhelst Tro eller af ingen Tro har Ret til at være med at styre den lutherske Kirke i de gamle Lande.

Og dog er det klart, at Kirken som Naadens Rige og de kristne som saadanne hverken skal eller kan være Staten undergivne. Som Borgere skal de være det, og Staten har Ret til at fordre, at Kirken ikke hindrer den; men længere skal dens Fordring ikke gaa. I den augsburske Konfession Art. 28 skjelnes der efter Guds Ord skarpt imellem Stat

og Kirke. Der vises, at Kirkens Gjerning (Nøglemagten) alene udøves ved Ordet og Sakramenterne, og det heder saa: "Da altsaa den geistlige Magt har det Hverv at meddele evige Goder og alene udøves ved Ordets Forvaltning, er den ikke det verdslige Regimente til noget Hinder . . . thi det verdslige Regimente har med ganske andre Ting at bestille end Evangeliet. Øvrigheden verger ikke Sjælene, men Legemerne og de legemlige Ting mod aabenbare Krænkelser og holder ved Sverdet og timelige Straffe Menneskene i Age for at opretholde den borgerlige Retfærdighed og Fred. Derfor skal man ikke sammenblande den geistlige og den verdslige Magt. Den geistlige har sin Befaling, den nemlig, at forkynde Evangeliet og række Sakramenterne. Den skal intet Indgreb gjøre i fremmed Myndighed, ikke afsætte og indsætte Konger i Verden, ikke afskaffe Øvrighedens Love, ikke ophæve lovmæssig Lydighed, ikke lægge Hindring iveien for Domme angaaende nogen borgerlig Anordning eller Overenskomst, ikke foreskrive Øvrigheden Love angaaende Statens Forfatning, som Kristus siger: 'Mit Rige er ikke af denne Verden'" (Joh. 18, 36).

Naar den verdslige Øvrighed i Kraft af sit Embede vil befale i Kirken, da er det Tyranni, og den sætter sig i Guds Sted (Cæsareopapi). Den griber ind, hvor den ingen Magt har, d. e. i Samvittighederne. Luther, som paa mangfoldige Steder i sine Skrifter, klarere end nogen anden, som jeg ved om, har udredet disse Ting, anfører i sit Skrift om den verdslige Øvrighed St. Peters Ord (1 Pet. 2, 13): "Værer al menneskelig Orden underdanige for Herrens Skyld", og siger derom: "Menneskelig Ordning strækker sig ikke op i Himmelen og udover Sjælene, men kun paa Jorden over Menneskenes udvortes Vandel. Der kan Menneskene se, erkjende, dømme, bedømme, straffe og redde. Dette alt har

Kristus selv nøie adskilt og i Korthed sammenfattet, hvor han siger (Matt. 22, 21): 'Giver Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er.' Dersom Keiserens Magt strakte sig ind i Guds Rige og Magt, og ikke var noget derfra forskjelligt, vilde han ikke saaledes have gjort Forskjel imellem dem. Thi, som sagt, Sjælen er ikke i Keiserens Magt: han kan hverken lære eller føre den, hverken døde den eller gjøre den levende, hverken binde eller løse den, hverken dømme eller bedømme den, hverken holde den eller lade den fare, hvilket dog maatte være Tilfælde, om han havde Magt til at byde over den og give den Love. Men over Liv, Gods og Ære har han vel at gjøre dette; thi disse er under hans Magt" (L. W. W. X, 458). Sml. et Brev fra Luther til Melanchthon af 1530 (W. XIX, 1239).

Et af de største Goder, for hvilke vi har at takke Gud her i Landet, er Kirkens fuldkomne Uafhængighed af Staten eller Statens og Kirkens gjennemførte Adskillelse. Det vilde imidlertid være en Feiltagelse at mene, at de kristne, fordi vi her bor i et frit Land, dermed er fri fra enhver uretmæssig Magt i Kirken. I de fleste protestantiske Kirkesamfund her i Landet er Menighedernes fuldkomne Frihed og Ret til Selvstyre ikke anerkjendt. Saaledes hverken hos Episkopalerne eller hos Metodisterne og flere andre. Om Katolikerne behøver vi ikke at tale.

Mens Staten intet bør have med Kirkens Styrelse at gjøre, saa har den dog Ret til at paase, at der i Kirken ikke foretages noget, som er imod Statens Love. Staten kan have Ret til at give en Lov om sine Borgeres Hvile fra Arbeidet hver 7de Dag. Men dersom Staten giver en Lov om Søndagshvile f. Eks., saa skal det ikke være Meningen, at den vil indskjærpe det tredje Bud; thi det har Staten intet med at gjøre. Giver den en saadan Lov, saa maa det være af borgerlige Grunde, og naar de kristne lyder den, saa

gjør de ikke dette for det 3dje, men for det 4de Buds Skyld. Alt, hvad Kirken paa sin Side bør fordre af Staten, er at den ikke hindres i sin kristelige Gjerning. De vistnok vel mente, men ikke vel betænkte, Bestræbelser for at udviske den skarpe Adskillelse mellem Stat og Kirke, hvilke stundom har vist sig her i Landet, maa vi være paa Vagt imod. Det ser saa kristeligt og fromt ud, men vi Lutheranere bør ikke lade os bedaare deraf. En af Luthers store Fortjenester er, at han har gjort hin Adskillelse klar for os.

Fastholder vi, hvad ovenfor er efter Guds Ord paavist om Kirkens Væsen og hver Menigheds Frihed, saa vil det ikke være vanskeligt at indse, hvorledes et Samfund af frie Menigheder maa styres. Nogen Øvrighed "efter guddommelig Ret" kan et saadant Samfund ikke have. At der dog maa være en Styrelse, ligger deri, at alt skal ske sømmelig og med Orden, hvilket er Guds Fordring; men Styrelsen selv kan kun tilkomme Menighederne, og den kan kun udføres gjennem de Mænd, som udsendes og befuldmægtiges af de forskjellige Menigheder netop til dette. Af disse Udsendinger er nogle Prester og Lærere, andre ikke. Den ofte brugte Adskillelse af Menighedernes Befuldmægtigede i Prester og Lægfolk, som om de repræsenterede to forskjellige Stænder i Kirken, er ikke rigtig. En Prest er ligefuldt Medlem af Menigheden, som hvilkensomhelst anden, der hører til den, og nogen særegen Prestestand (saaledes som den katolske Kirke lærer) gives der ikke. Alle kristne er Prester. De, som vi i daglig Tale kalder Prester, har kun et særeget Embede, en særegen høivigtig Tjenestegjerning, til hvilken de af Gud er kaldte, men de udgjør ikke nogen særegen Stand.

Naar der nu i en saadan Forsamling, som fra alle Menigheder kommer sammen, skal udfindes og udføres, hvad der kan tjene Guds Kirke, saa er det klart, at det kun kan

ske ved Raadsslagning, og at der allerførst maa træffes en Overenskomst om det hele Samfunds Sammensætning, om dets Formaal og om, hvorledes det vil faa sine Anliggender ordnede og sine Beslutninger gjennemførte. Denne Overenskomst er Samfundets Konstitution. Denne Overenskomst eller Konstitution maa ikke komme i Strid med det ovenfor udviklede Begreb af Kirken og den enkelte Menigheds Frihed under Kristus.

Synoden tør altsaa ikke have nogen Myndighed over den enkelte Menighed. Den kan ikke paalægge den noget, ikke fordre noget af den, som ikke Gud har fordret, ikke skatlægge den. Da den Grund, paa hvilken Sammenslutningen til et Samfund er skeet, er Enhed i Tro, saa maa det første Stykke i Overenskomsten være, at den enkelte Menighed ikke i sin Bekjendelse eller i sin Ordning kommer i Strid med Guds Ord eller Kristi Vilje. Dette er ikke en Magt, som Samfundet tiltager sig. Det er Guds Fordring og ikke Menneskers, og denne Fordring faar ikke mere Magt derved, at Samfundet, Synoden, udtaler den, end om den blev fremsat af en enkelt Person, skjønt det fælles Vidnesbyrd kunde blive til Bestyrkelse for den, som trængte det.

For at bevare Enhed i Tro og Fremgang i et kristeligt Liv, vil et Samfund af rettroende Menigheder ganske vist finde det nødvendigt at oprette et særeget Tilsynsembede for Prester og Menigheder, saaledes som Tilfældet har været fra de allerældste Tider i Kirken. Men paa samme Tid bør Samfundet vel se til at lære af Kirkens Historie, hvor nødvendigt det er, at dette Embedes Udførelse ikke kommer i Strid med de ovenfor angivne Principer. Ikke til at regjere blev Biskoperne valgte. Derom vidner den lutherske Kirke i den augsburgske Konfession, i Apologien og i de schmalkaldiske Artikler. Ikke til at regjere vælger vi disse Tilsynsmænd eller Formænd, som vi kalder dem, men til at

minde om Frelserens Regjering og hans kongelige Ord, og til ved Tilsyn, Formaning, Opmuntring og Raad at hjælpe til, at Guds Ord bliver brugt og adlydt. Anden Magt end Ordets har de ikke.

Til Opnaaelse af alle de fælles Formaal, som før er nævnt, Skoler og Læreanstalter, Bøgers Udbredelse, Missioner, Barmhjertighedsanstalter og alt, hvad der kan tjene Guds Rige, er det nødvendigt, at Mænd og Kvinder, som dertil har de fornødne Gaver, bliver udseede og ansatte, og at de fornødne Pengemidler søges samlede og forvaltede. Her vil Apostelen Paulus's Ord rinde os ihu, naar han i 1 Kor. 12 taler om de forskjellige Lemmer paa Kristi Legeme, og hvorledes det ene Lem trænger til det andet, hvorledes Øie, Øre, Haand, Fod alle indbyrdes trænger til hverandres Hjælp, og at der ikke maa være Splid i Legemet, men at Lemmerne bør have lige Omhu for hverandre.

Da der angaaende alle hine Ting ikke er givet Kirken andre Regler, end at alt bør ske sømmeligt og med Orden, saa bliver det Samfundets Opgave at udfinde, hvorledes alle saadanne Sager rettest ordnes. Da der imidlertid ikke er nogen Myndighed, som af Gud er sat til at befale i deslige Ting, saa følger deraf, at Samfundet heller ikke kan befale eller paabyde den enkelte Menighed noget. Ja, om en Menighed gjennem sine Repræsentanter har deltaget i en eller anden Bestemmelse om saadanne Ting, saa følger ikke deraf med Nødvendighed, at Menigheden maa godkjende Beslutningen. Kjærligheden vil vistnok føre det med sig, at de enkelte Menigheder ikke vil forkaste saadanne Beslutninger, hvis de ikke strider mod Samvittigheden, men det maa være en fri Sag, thi Kjærligheden er fri. Noget Tvangsbud kan der ikke gives. At en kristelig Menighed ogsaa i saadanne Ting gjerne vil høre sin Prests Betænkning og Raad, følger af, at Gud har sat ham til at være For-

stander og Veileder i Menigheden. Men Afgjørelsen tilhører Menigheden.

Netop paa Grund af, at Gud ikke har befalet os noget om alle saadanne Sagers Ordning, saa maa vi her ligesom føle os frem og efter bedste Evne søge at udfinde, hvad der kan være til størst Gavn for Guds Rige. Vi maa f. Eks. ikke mene, at alle Bestemmelser i den Konstitution, som vi har faaet istand, er saa gode, at de ikke turde forandres eller kunde forbedres. Kun gjælder det her, at ikke Nyhedssyge faar regjere,—at vi ikke søger vort eget, men hvad der er til alles Bedste, at vi ikke anser os selv for kloge fremfor andre, saa vi vil trodse os frem, eller liste vort igjennem. Vi bør ikke være blinde for den Fare, som der er for at overføre politiske Kunster og Snigveie til Kirkens Raadslagninger og Beslutninger og søge Trøsten i, at vort Maal er godt, mens de Midler, vi bruger, er forkastelige. Det er i Samfundet—som i den enkelte Menighed: Alt vilde gaa godt, dersom alle var sande troende, men da der i den synlige Kirke ogsaa er Navnkristne og uomvendte med, saa bliver der mange Farer. Naar de onde Lidenskaber, som endog hos Guds Børn ikke er ganske uddøde, faar Anledning til at livne op igjen, og gjøre sig gjældende, naar Mistænksomhed, Misundelse, Bagtalelse, Paastaaelighed, Forfængelighed, Æresyge og Magtsyge mere eller mindre faar raade, og naar urolige Hoveder, som vredes over ikke at have faaet sit frem, arbeider for at udsaa Misfornøielse, Mistanke og Splid, da kan Faren let blive til Nød og Jammer.

Men, vil man sige, hvadslags Styrelse vil dette blive, naar ingen har at befale? Vil det ikke blive Anarki? Eller: Naar alle saadanne Ting skal afgjøres ved Majoritet, bliver det da ikke tilsidst det værste af alle Regimenter, et Masseherredømme, hvor enkelte Demagoger tilraner sig Magten, idet de drager Mængden efter sig?

Nu, at saadanne Farer følger med Kirken, saaledes som den aabenbarer sig i Verden, det vil ingen forstandig Mand negte. Men hvad vilde det hjælpe os at sætte menneskelige Støtter under Guds Kirkes Mure for at hindre dens Fald? Der staar skrevet: "Du skal ikke følge Mængden til det onde, og du skal ikke svare saaledes i nogen Trætte, at du efter Mængden viger fra Retten og forvender den" (2 Mos. 23, 2).

Er der altsaa Spørgsmaal om ondt eller godt, om noget, som Gud har befalet eller forbudt, der spørger vi hverken om Majoritet eller Minoritet, der er Samvittigheden med, og der skal vi ikke være Menneskers Trælle, enten de er mange eller faa. Men hvor Gud ikke har afgjort Sagen, der skal vi bøie os og finde os i, hvad de fleste bliver enige om, selv om vi ikke skulde faa det efter vort Ønske eller saaledes som vi troede, at det vilde være til Kirkens Gavn. Et er der, hvori vi skal søge vor Trøst og Styrke, og det er den Sandhed, at vor Herre Kristus styrer sin Kirke. Os trænger han ikke. Underligt leder han den mangengang. Men tror vi, hvad han selv har sagt, at al Magt er given ham baade i Himmelen og paa Jorden, at han er med os alle Dage indtil Verdens Ende, og at han er Konge i sit Rige, saa vil vi blive tillidsfulde og trøstige, villige til at lyde ham og til at tjene ham efter hans Ord og "kaste al vor Sorg paa ham; thi han har Omhu for os" (1 Pet. 5, 7).

Saare skjønt, synes mig, taler Luther i et Skrift mod Antinomerne (af 1539). Efter at have citeret det 8de Vers af nysnævnte Kapitel: "Værer ædrue, vaager! Thi eders Modstander, Djævelen gaar omkring som en brølende Løve og søger, hvem han kan opsluge" siger han: "Gud hjælpe os, som han har hjulpet vore Fædre og ogsaa vil hjælpe vore Efterkommere, sit guddommelige Navn til Lov og Ære i Evighed! Thi vi er ikke de, som kan opholde Kirken. Vore Forfædre kunde det heller ikke. Vore Efterkommere

vil heller ikke kunne det. Ham har det været, ham er det endnu, og ham vil det blive, som har sagt: 'Jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende;' som der staar skrevet i Hebræerbrevet: 'Jesus Kristus igaar og idag og til evig Tid', og i Aabenbaringen: 'Han, som var, han, som er, han, som vil blive.' Ja, saaledes heder den Mand, og saaledes heder ingen anden Mand, og saaledes skal heller ingen anden hede. . . . Mange har tænkt, at det var dem, som maatte gjøre det, som om Kirken var bygget paa dem— skrækkelige Eksempler har vi derpaa — og dog har Guds Domme ikke kunnet bryde deres Stolthed." (L. W. W. XX, 20, 28 flg.)

Derfor vil jeg helst slutte dette Foredrag med de samme Ord, med hvilke jeg begyndte det: Sursum corda! Opad med Hjerterne, didhen, hvor Jesus Kristus sidder hos Faderens Høire!

Hvad hindrer Sammenslutning af de forskjellige norsk-lutherske Synoder til et Samfund?

Vi tror én hellig almindelig kristelig Kirke. I denne hersker Fredens Fyrste. Hans Undersaatter er Fredens Børn. Dette er de helliges Samfund. De er forenede indbyrdes ved Troen paa Kristus og ved inderlig Kjærlighed. Udvortes seet bærer Guds Rige et andet Præg, sønderlemmet, oftest under aandelige eller verdslige Tyranners Magt. Derfor er Fredsriget, den sande Kirke, en Troens Gjenstand. Vi tror den, ligesom vi tror paa vor Frelser, som vi heller ikke ser. Er vi i Sandhed troende kristne, saa er vi denne Kirkes sande Lemmer, hvis Indskrift er: "Herren kjender sine" og "hver den, som nævner Kristi Navn, afstaa fra Uretfærdighed" (2 Tim. 2, 19). Hvem er denne velsignede Kirkes Medlemmer? Er det de rette Lutheranere alene? Nei. Vistnok spottes vi, idet vi beskyldes for at mene, at vor lutherske Kirke er den ene Kirke, udenfor hvilken ingen Frelse findes. Men dette paalyves os. Naar vi i vor Trosbekjendelse synger om den Helligaand, at

"Han forsamler Kristenheden
I én Tro, ét Sind herneden",

saa mener vi alle de Mennesker, som i Troen sætter sit Haab til vor Herre Jesus Kristus alene, og saadanne Sjæle tror

vi at der er ogsaa blandt Episkopale og Kataliker og Baptister o. s. v. Om en kristen end er svag i Erkjendelse og hænger fast i mange Vildfarelser, dersom han dog i sit Hjerte sætter sin Lid til Kristus og vil have ham til sin Frelser, saa hører han ligesaa vist til den rette sande usynlige Kirke, som den længst fremskredne Lutheraner. Ikke en bedre Tro, men en bedre Erkjendelse, er den rette Lutheraners Særmerke.

Ikke derfor vil vi, at kristne Mennesker skal slutte sig til den lutherske Kirke, fordi de udenfor denne ikke skulde kunne blive salige, men forat de ved den rette Bekjendelse kan ære Gud og fries fra de Farer for Troen, som Vildfarelserne medfører. Katolikerne paastaar, at deres Kirke er den som vi bekjender i den tredje Trosartikel. Unionister af alle Slags vil tømre eller flikke istand et Samfund, som udvortes skulde svare til den ene hellige Kirke. Vi Lutheranere ved af Skriften, at Guds Rige ikke saaledes kan sees og peges paa. Naar vi strider mod Papisterne og de reformerte Sekter, saa er det ikke, fordi vi mener, at alle Mennesker i disse Samfund er uomvendte og fordømmelige Personer. Vi tror heller, at der kan være mange sande kristne iblandt dem, hvilke Gud kjender som sine; men de er i farlige Omgivelser ved de falske Lærdomme, som deres Kirke byder dem. Vi bekjender med Joh. Gerhard, at "Gud føder sig ogsaa gjennem en fordærvet Kirketjeneste Sønner og Døtre, som tilhører den usynlige almindelige Kirke" (L. De minist., S. 86).

Ikke mod de sande kristne blandt Sekterne strider vi, men mod den falske Lære. Det samme gjælder vor Strid overfor mere eller mindre vildfarende lutherske Samfund, og vi har i den norske Synode erfaret, at denne vor Kamp ikke har været forgjæves; thi i mangt og meget har de lutherske Partier, som har staaet imod os, i Tidens Løb

forladt saa en, saa en anden af sine Vildfarelser, eller ialfald ophørt med sin Kamp mod Sandheden. Selv en kristen, som modstaar os, og af Ukyndighed endog angriber os, kan dog maaske, trods dette, være et Guds Barn. Trods al vedhængende Vildfarelse kan den Helligaand bevare ham i den frelsende Tro paa Kristus. Men dermed retfærdiggjøres ikke den falske Lære, saa man kunde mene, at det var ligegyldigt, hvad Kirkesamfund man tilhørte.

Hin trøstelige Sandhed, at der endog i falsklærende Samfund kan være sande kristne, d. e. saadanne, som bygger paa Kristus alene, vil være en aandelig Opfyldelse af Frelserens Løfte i Mark. 16, 18: "Dersom de drikker noget giftigt, skal det ikke skade dem." Men dermed vilde ikke de være undskyldte, som mente, at det var ikke farligt, om der var falsk Læres Gift i deres aandelige Føde og derfor var ligegyldige for, i hvad Samfund de søgte denne.

Naar vi tror, at en Metodist eller en Katolik kan for Gud være en ret kristen, saa er en saadan ikke dette, forsaavidt som han er en Metodist eller Katolik, — men tiltrods for, at han er dette. Det er det, som han har af den hellige, almindelige Kirkes Tro i sit Hjerte, som frelser ham. Sætter han sit Hjertes Tillid til sin metodistiske Hellighed eller til Paven i Rom, saa er han ikke en saadan kristen, som den Helligaand skildrer os i det nye Testamente. Sand Hellighed opnaar vi kun, naar vi erkjender os for skyldige Syndere og af Hjertet forlader os paa Kristus alene.

Dersom vi er troende og vil høre vor Frelser til, saa maa vi ogsaa bekjende os til ham. Vi maa ikke gjøre som hine Øverster blandt Jøderne, om hvilke der tales i Joh. 12, 42. 43, som ikke vilde bekjende sin Tro, fordi de frygtede for Farisæerne og elskede Menneskenes Ære mere end Guds Ære. Deres Tro har altsaa ikke været af den rette Art;

thi hvor dette er Tilfældet, der kommer Bekjendelsen med Nødvendighed, som skrevet staar: "Jeg troede, derfor talte jeg" (Salme 116, 10; 2 Kor. 4, 13). Og om Kjødet skulde krympe sig derved, saa vil dog Aanden hos en kristen ikke glemme, at det udtrykkeligt er sagt os, at det er Guds Vilje. Thi Kristus siger: "Hver den, som vil bekjende mig for Menneskene, ham vil ogsaa jeg bekjende for min Fader, som er i Himlene; men hvosomhelst, der vil fornegte mig for Menneskene, ham vil ogsaa jeg fornegte for min Fader, som er i Himlene" (Matt. 10, 32 flg.). Dette gjælder enhver kristen og er de kristnes almindelige Prestedømme, — forskjelligt fra det offentlige Prædikeembede, hvortil ikke alle kristne er kaldede. Men naar skal vi bekjende Kristus? Saa ofte der er Foranledning og Opfordring dertil, — ikke saa, at vi farer om og uafladelig fører aandelige Ting paa Tungen. Thi de, som det gjør, bekjender oftere sig selv, end de bekjender Kristus, og søger helst sin egen Ære; men naar Omstændighederne fører det med sig, naar Spørgsmaalet bliver om, hvorfor en gjør eller ikke gjør dette eller hint, eller hvor noget Menneske er i aandelig Fare eller trænger aandelig Trøst, der skal en kristen være rede til at bekjende sin Frelser, om han saa høster Haan og Spot derfor. Og i hvad Form vil nu vel en saadan Bekjendelse af Kristus almindeligt fremkomme? Oftest vel ved en Bekjendelse af et eller andet af Guds Ord — og naar der bliver Opfordring dertil, da maa en ærlig kristen være villig til at bekjende ethvert Guds Ord, som der kan blive Spørgsmaal om; thi Kristus siger: "Hvo som skammer sig ved mig og mine Ord blandt denne utro og syndige Slegt, ved ham skal ogsaa Menneskens Søn skamme sig, naar han kommer i sin Faders Herlighed med de hellige Engle" (Mark. 8, 38).

Fornegte tør vi ikke, hverken ved Tale eller ved Taushed,

naar denne maatte forstaaes som Fornegtelse. Heller ikke tør vi samtykke med dem, som fornegter eller fordreier Sandheden, enten i lidet eller i stort, om vi end kan bære over med dem, som er forførte eller forvildede, saalænge der endnu er Haab om, at de vil komme tilrette.

Hvor der nu mellem kristne er den af Gud fordrede Lydighed mod Ordet og deraf følgende Enighed i Bekjendelsen, der vil dette, hvor Omstændighederne tillader det, aabenbare sig i Sammenslutning om Naadens Midler, Vedligeholdelse af det af Gud indstiftede Ordets Embede, og dermed er Stedsmenighedens Nødvendighed givet. Saaledes fremkommer den synlige Kirke, som Kristus viser os at det er Guds Vilje, vi skal slutte os til. Vistnok staar dette ikke som et Bud i Skriften, men det ligger i Troens og i Kjærlighedens Natur, forudsættes som en Selvfølge og kan ikke forsømmes, uden det sker af Uvidenhed eller Ligegyldighed eller Trods. Se derom Ap. Gj. 2, hvor der staar, at de troende "var varagtige i Apostlernes Undervisning og Samfundet og Brødsbrydelsen og Bønnen", og at "Herren lagde daglig dem til Menigheden, som blev frelste", og i Ap. Gj. 4, hvor der staar, at "hele de troendes Mængde havde ét Hjerte og én Sjæl". Det nye Testamente vidner derom ved Prædikeembedet og ved Sakramenternes Indstiftelse, der jo fordrer eller forudsætter Sammenslutning, igjennem Jesu Ord i Matt 18 om, at Menighederne skal dømme, fremdeles i Apostlernes Gjerninger, i Brevene til de forskjellige Menigheder, og i vor Herres Budskaber til Menighederne i Lilleasien i Johannes's Aabenbaring. Hvilket sørgeligt Vidnesbyrd om Vantro og Ligegyldighed er det da derfor, at Størstedelen af vore indflyttede Landsmænd staar udenfor enhver Menighedsforbindelse! Men ligesom det er den enkelte kristnes Pligt at slutte sig til en rettroende Menighed, hvor han kan, saaledes er det ogsaa en Kjærlig-

hedens Pligt for de enkelte Menigheder at slutte sig sammen om alle de Gjerninger, ved hvilke Guds Rige i det hele kan styrkes og udbredes. Nødvendigheden af dette har afødt de forskjellige Kirkesamfund. Her gjælder den samme Bekjenderpligt, at vi ikke skammer os ved Herrens Ord, men bekjender det og ikke tier eller samtykker i Ordets Forvanskning eller Fornegtelse. Den, som undlader at slutte sig til en kristen Menighed, naar han kan gjøre det, foragter Kristus. At det nu ikke er ligegyldigt, til hvad Slags Menighed eller Kirkesamfund en slutter sig, følger med Nødvendighed af Bekjenderpligten og er desuden paa mangfoldige Steder baade i det gamle og det nye Testamente lagt Guds Børn paa Hjerte.*

Lad os gjenkalde til vor Overveielse en Del af de Hovedsteder, som byder os at holde os til Guds Ord i alle dets Dele.

Vor Herre Jesus bød sine Apostler ved den sidste Afsked, at de skulde gjøre alle Folk til hans Disciple, døbende dem i den treenige Guds Navn, og saa tilføier han: "Lærer dem at holde alt det, jeg har befalet eder!" (Matt. 28, 20). Han overlader det ikke til Apostlernes Forgodtbefindende, hvad eller hvor meget de vilde lære Folket. Vilde St. Paulus selv være Jesu Discipel, og vilde han, at Timoteus og Titus og deres Tilhørere skulde være Jesu Disciple, saa maatte han paalægge dem dette; thi Jesus har selv sagt: "Dersom I bliver i mit Ord, er I i Sandhed mine Disciple" (Joh. 8, 31), og om sit Ord siger han: "Min Lære er ikke min, men hans, som har udsendt mig" (Joh. 7, 16).

* Det vilde være godt, om de Grunde, som anføres til Undskyldning af dem, som ikke slutter sig til en Menighed, kunde gjennemgaaes og behandles f. Eks. i en Traktat, som kunde udbredes blandt vort Folk, helst i de store Byer. Skolens Betydning for Kirkens Bevarelse burde ogsaa behandles paa denne Maade.

Derfor finder vi og, at Apostelen Paulus, da han tog Afsked fra Presterne i Efesus, kunde sige: "Derfor vidner jeg for eder paa denne Dag, at jeg er ren for alles Blod; thi jeg har ikke undladt at forkynde eder alt Guds Raad" (Ap. Gj. 20, 28 flg.). Han vidste, at det var hans Pligt, og at det var nødvendigt; thi Jesus havde sagt: "Sandelig siger jeg eder: Indtil Himmelen og Jorden forgaar, skal end ikke én den mindste Bogstav eller én Tøddel forgaa af Loven, førend alt er skeet" (Matt. 5, 18), og en anden Gang: "Himmelen og Jorden skal forgaa, men mine Ord skal ingenlunde forgaa" (Luk. 21, 33). Derfor kan St. Paulus og formane Menigheden i Tessalonika: "Derfor, Brødre, staar fast og holder hart ved de Lærdomme, som I har lært, det være nu ved vor Tale eller ved vort Brev" (2 Tess. 2, 15). Timoteus formaner han: "Hold fast ved den rette Form af de sunde Ord, som du har hørt af mig, i Tro og Kjærlighed i Kristus Jesus!" (2 Tim. 1, 13). Og til Titus siger han, at den, som skal være en Biskop, d. e. Prest i Menigheden, bør "holde fast ved det troværdige Ord efter Undervisningen, forat han kan være dygtig til baade at formane ved den sunde Lære og at overbevise dem, der siger imod" (Tit. 1, 9).

Er nu dette saa, da er det en Selvfølge, at enhver Afvigelse fra Ordet, al Lære, som giver sig ud for at være Guds Ords Lære, men ikke er det, maa skyes som Ulydighed mod Gud. Vi ser da ogsaa, at der baade i det gamle Testamente og i det nye Testamente er en Mangfoldighed af Advarsler i den Anledning. Saa idelig gjentages disse Advarsler i forskjellig Form, at jeg her kun kan minde om nogle faa af de vigtigste. Men netop fordi Advarslerne er saa mange og saa vel kjendte, har vi at vogte os for at gaa for løst henover dem og mene, at det altsammen er vi forlængst færdig med. Ved Profeten Jeremias siger Herren:

"En Profet, som har en Drøm, kan fortælle sin Drøm; men den, som mit Ord er hos, tale mit Ord i Sandhed! Hvad skal Halm gjøre hos Kornet? siger Herren" (Jer. 23, 28). "Fra Profet og indtil Prest bedriver de allesammen Løgn. Og de lægede mit Folks Datters Forstyrrelse, som om den havde været ringe, og sagde: Fred, Fred! Og der var ikke Fred" (Jer. 6, 13. 14). "Vogter eder for de falske Profeter!" siger Herren selv (Matt. 7, 15), og St. Johannes formaner os til "ikke at tro enhver Aand, men at prøve Aanderne, om de er af Gud; thi mange falske Profeter er udgangne i Verden" (1 Joh. 4, 1). "Ser til, at ikke nogen gjør eder til Bytte ved verdslig Visdom og tomt Bedrag efter Menneskers Overlevering, efter Verdens Barnelærdom og ikke efter Kristus", siger St. Paulus i Kol. 2, 8. Dette vigtige Sted bør vi vel overveie. Udtrykkene er saare lærerige. Verdslig Visdom (Græsk: φιλοσοφία) og Menneskers Overlevering (παράδοσις, traditio) er Snarerne eller Vaabnene. Den uagtsomme Sjæl er Byttet. "Thi der er ikke noget andet Evangelium, kun er der nogle, som forvilder eder og vil forvende Kristi Evangelium", siger St. Paulus til Galaterne, og han undres over, "at de saa snart lader sig vende bort fra ham, som kaldte dem ved Kristi Naade" (Gal. 1, 6. 7). Og ikke skal man trøste sig ved, at Forvanskningen af Evangeliet ikke er saa stor; thi "saadan Overtalelse er ikke fra ham, som kaldte dem", og "en liden Surdeig gjør den hele Deig sur" (Gal. 5, 8. 9), og saadanne Ord "vil æde om sig som dødt Kjød" (2 Tim. 2, 17).

Vigtigheden af disse Advarsler ser vi i de strenge Paamindelser om at skille sig fra dem, som forfalsker Guds Ord. Saaledes det bekjendte Sted i Rom. 16, 17. 18, hvor St. Paulus formaner os til at "give Agt paa dem, som volder Splid og Forargelser tvertimod den Lærdom, som I har lært, og viger bort fra dem!" "Thi", siger han "saadanne

tjener ikke vor Herre Jesus Kristus, men sin egen Bug, og ved søde Ord og smigrende Tale forfører de de enfoldiges Hjerter." Saa og paa mange andre Steder, især i Brevene til Timoteus og Titus. Vi finder da ogsaa, at vor lutherske Kirke allerede fra først af har taget dette til Hjerte, og ikke alene klart og tydeligt har bekjendt sig til Guds Ords Lære i dette eller hint Stykke, men ogsaa omhyggeligt har forkastet de forskjellige falske Lærdomme, som i Tidernes Løb har indsneget sig og givet sig ud for Sandhed. Den lutherske Kirke undser sig ikke for at bekjende, at den har Sandheden i alle Stykker. I den augsburgske Konfession heder det i Efterskriften: "Ikkun det har vi omtalt, som forekom os nødvendigt at sige, forat det kan indsees, at der hos os ikke er optaget noget, hverken i Læren eller i Kirkeskikkene, som strider imod Skriften eller den almindelige Kirke; thi dette er vitterligt, at vi paa det omhyggeligste har vaaget over, at ingen nye eller ugudelige Lærdomme skal faa Indpas i vore Kirker" (Lisb. Udg., S. 42). Og i Fortalen til den kristelige Konkordiebog heder det: "Derfor vil vi atter hermed offentlig for Gud og hver Mand have bevidnet, at vi ved denne vor Erklæring angaaende de omtvistede Artikler ikke har villet opstille nogen ny eller anden Bekjendelse end den, som engang i Augsburg 1530 blev overrakt Keiser Karl den 5te, kristelig Ihukommelse, men blot have henvist vore Kirker og Skoler først og fremst til den hellige Skrift og Symbolerne. Dernæst ogsaa til ovennævnte augsburgske Konfession" (Lisb. Udg., S. 8). Udtrykkelig udhæver de ogsaa, at med den Fordømmelse og Forkastelse af falsk og uren Lære, som de udtrykkeligt og bestemt udtaler, er det ikke deres Mening at fordømme de Personer, som farer vild i Enfoldighed og ikke bespotter det guddommelige Ords Sandhed, endmindre hele Kirkesamfund, men kun de falske og forføreriske Lærdomme og

saadanne, som halstarrigt forkynder dem og bespotter Sandheden. . . . "Vi nærer nemlig ingen Tvil om, at der gives mange fromme og redelige Folk ogsaa i de Kirker, hvilke hidtil ikke i alt er komne til Enighed med os, Folk, som vandrer i Hjertens Enfoldighed og ikke forstaar Sagen ret."

Den, som ærligt og alvorligt bekjender en Guds Ords Sandhed, kan ikke andet end ligesaa alvorligt forkaste alt, hvad der strider mod samme Sandhed og saaledes vise sin Lydighed mod de ovenfor anførte Guds Ord.

En saadan Fasthed og Bestemthed i Læren er imidlertid ikke i Kurs i vore Dage, uden blandt forholdsvis faa Mennesker. Den Slaphed og Ligegyldighed med Hensyn til Læren, som er det almindeligste, er en overmaade stor Fare og hviler mere eller mindre bevidst paa en Opgivelse af Tro paa Skriftens Egthed, Tydelighed og Tilstrækkelighed, og tillige synes mig, at den udviser en ubegribelig Tankeløshed. Thi dersom jeg opgiver Tilliden til den hellige Skrift, saa ved jeg ikke, hvad Mening der er i at kalde sig en kristen. Hvad er vores alles naturlige Tilstand? Ingen har nogen Tid seet Gud. Ingen ved af sig selv Veien til Gud. Skal vi kjende Gud og finde Veien til ham, saa maa der en Aabenbaring til. Faar vi ikke en saadan, da er der saa mange Hoveder, saa mange Sind — "saa mange Stæder, saa mange Guder", som Profeten Jeremias siger (2, 28), eller som Esaias siger: "Vi for alle vild som Faarene og vendte os hver til sin Vei." Enten har nu Gud givet os èn Aabenbaring, eller han har ikke gjort det. Vi tror, at han har gjort det. Men hvorledes kan en Aabenbaring fra en Aand til en anden gives? Det kan kun ske i Ord eller i Ekvivalent for Ord. Thi dette er det eneste Meddelelsesmiddel mellem Aander. Vi tror, at den enbaarne Søn, som er i Faderens Skjød, har forklaret Gud for os. Selv siger Guds Søn, at han har givet os de Ord, som Faderen har

givet ham (Joh. 17, 8). Desuden siger han, at det gamle Testamentes Skrift vidner om ham, og tillige, at denne Skrift ikke kan feile (Joh. 10, 35 — λυθῆναι). Om det nye Testamentes Forfattere, Evangelister og Apostler, siger han, at den, som hører dem, hører ham, deres Ord er hans Ord. Enten er nu dette saa, eller det er ikke saa. Vi tror det altsammen, fordi Kristus er opstanden fra de døde. Var det ikke saa, da sad vi ikke her idag; thi da havde der ikke været nogen kristen Kirke.

Men dersom dette altsammen er saa, da er vi bundne til Lydighed mod Ordet, eller maaske jeg hellere burde sige: vi er frigjorte til Lydighed mod Ordet; thi da vi ved Jesu Ord blev hans Disciple, erkjendte vi Sandheden og blev frigjorte ved Sandheden (Joh. 8, 32) og hverken kan eller vil forlade Sandheden, det er hans Ord, nei, ikke et eneste af dem.

Tror vi derimod ikke, at det er saa, som Jesus har sagt om Skriften og om Ordet — hvad Mening er der saa i vor Kristendom? Men denne Meningsløshed finder vi rundt om i Kristenheden, og den er Tidsaandens kjære Barn.

Den aabenbarer sig dels i ligefrem Vantro overfor Skriften, mens man dog vil gjælde for kristen. Dels i Synkretisme, Trosblanderi, som igjen er grundet i Indifferentisme, Ligegyldighed for Guds Ords Lære, parret med udvortes Foreningssyge. Dels i Afvigelse fra Skriftens Ord paa Grund af Fornuftens Indvendinger. Dels i sværmerisk Kamp for enkelte Yndlingsmeninger. Dels i afgudisk Tilbedelse af den saakaldte Videnskab, og alt dette helst saaledes, at flere af disse Vantroens Aabenbarelser findes samtidigt hos samme Personer og i samme Samfund.

Hele dette Affald viser sig dels i en grovere, dels i en finere Skikkelse. Det begrundes almindeligt ved Indvendinger mod den ovenfor paapegede strenge Fastholden

af Skriftens Lære. For de finere Formers Vedkommende, ved Forsøg paa en Bortforklaring af Skriftens Udsagn og ved Forsøg paa i Skriften at søge Støtte for visse Yndlingsmeninger. Den grovere Skikkelse, i hvilken Affaldet fra Skriftens Lære aabenbarer sig, finder vi i Størstedelen af de hemmelige Selskaber. I Odd-Fellows Textbook, S. 157, finder vi f. Eks. følgende Tirade: "En kristens Tro er ikke alvorligere eller vissere end Jødens Tro paa hans forhaabede Messias, eller Muhamedanerens paa hans Profet og Kineserens paa Gjenstanden for hans Tilbedelse som Fremstilling af Guddommen. Forskel i Meninger, især med Hensyn til religiøse Spørgsmaal, har der altid været og vil der altid blive til at skille Menneskehjerterne, indtil Odd-Fellows høie Principer har oprettet sit Rige paa Jorden."

At denne "Alverdens Religion" ogsaa er adopteret i de fleste andre hemmelige Selskaber, er en bekjendt Sag. Men der, hvor Bekjendelsen lyder saa:

"**En Gud vi jo alle broderlig dyrker,
Vi kristne, Hedninger, Jøder og Tyrker**",

der kan da vel ikke en troende, en vaagen kristen finde sig hjemme. Lidet kan man forresten undres over saadanne Ord, naar vi hører en bekjendt nyere saakaldt luthersk Teolog sige: "Naar en bare frygter Gud og vandrer paa hans Veie, saa kan han tro, hvad han vil" (Chr. Thomatius).

Den grovere Form af Affaldet finder vi ogsaa i den nyere protestantiske Teologis Negtelse af Kanon eller af, at den hellige Skrift er, hvad den giver sig ud for at være, og hvad Kristus selv, Evangelisterne, Apostlerne og den hele Kirke har bekjendt at den er, nemlig "at den ganske Skrift er indblæst af Gud" (2 Tim. 3, 16). Med Negtelsen af Inspirationen følger Negtelsen af de vigtigste Trossand-

heder, Negtelsen af Skriftens Lære om Kristi Person, om hans Gjerning og hans Gjernings Betydning, kort, af selve Evangeliet.

Er først Grunden revet bort under ens Fødder, saa er der snart intet tilbage af Kristentroen. Et Eksempel derpaa giver den nylig afdøde Dr. Lyman Abbott i New York, som selv har fortalt om de Forandringer, han i 30–40 Aar gjennemgik med Hensyn til sin Tro, og som endte med at negte den personlige Gud, selvfølgelig ogsaa Forsoningen, Opstandelsen, kort, al Kristendom. Det er det første Skridt, som er det farligste. Begynder man først at negte et og andet i Skriften, fordi det ikke stemmer med vor Fornuft, med vore Tanker og Følelser, saa er det ikke let at sige, hvor man stanser. Skriften vidner jo selv, at den ikke stemmer med eller er indrettet efter det naturlige Menneskes Sind. Den fordrer Underkastelse og lover derefter Erfaringsbeviset (Joh. 7, 17), hvilket Millioner af Mennesker til Guds Ære og sin egen uudsigelige Glæde har kunnet stadfæste.

Der, hvor man først begynder at sætte sig op mod Guds Ord, der er Døren aabnet for al Slags aandelig Selvtægt og Vildfarelse, og det er intet Under, at der bliver gjort det ene Skridt efter det andet i Indifferens, det er Ligegyldighed for Læren, i Synkretisme (Enighed om at have forskjellige Troslærdomme og agte dette for uvæsentligt). Dette har aabenbaret sig hos nogle af vore Landsmænd her i Landet, som gjennem sine Ordførere har opgivet Tilliden til den hellige Skrift som Erkjendelseskilde, idet de forkaster dens Klarhed og derfor mener, at ingen Kirke har Sandheden ren, men at hvert Samfund ser sin Side, og at det derfor er nødvendigt at stride, forat man lidt efter lidt kan finde Sandheden. At de, der har slige Meninger, spotter os, naar vi strider for Lærens Renhed, og forhaaner os, naar vi med den lutherske Kirke af Skriften ved, at vi har

Læren ren — det kan ikke forundre os, om det end kan bedrøve os. Andre har en sværmerisk Tillid til, hvad de kalder aandelige Lærere. De spørger mindre om, hvad Guds Aand siger i Skriften, men holder sig heller til, hvad de hører af de nulevende Mennesker, som de anser for aandelige Lærere, selv om dette ikke stemmer med Skriften. Naar det kun tiltaler dem, saa de bliver rørte derved, saa er det ret, ellers ikke, selv om det er den rene guddommlige Sandhed. Ikke Ordet selv, men Maaden, paa hvilken det kommer frem, er dem det vigtigste, især naar det tales af en Lægmand eller af dem selv. Advarsel mod at afvige fra Skriftens Lære afviser de helst. Strid for Sandheden forarger dem. Tung som denne Strid er for os, og hvor meget end Hjerterne bedrøves over den, saa er den dog nødvendig, og som vi ovenfor har seet, befalet af Gud selv. Det er derfor et Tegn, som vi maa bedrøves over, naar man har ment at kunne undgaa den ved at begrave den mange Favne under Jorden, og mene, at man kan være enig, om man end just ikke er enig i Læren. Det er let at henfalde til denne Indifferentisme og Unionisme. Der er saa mange Grunde, de anfører for den, som synes rimelige, ja vakre og tiltalende.

Lad os se lidt nærmere paa disse Grunde. Det kommer ikke an paa Dogmer og Læresætninger, siges der, det er Livet det kommer an paa. Thi Jesus siger: "Ikke enhver, som siger til mig: Herre, Herre, skal indkomme i Himmeriges Rige, men den, som gjør min Faders Vilje, som er i Himlene" (Matt. 7, 21). Javist siger vor Herre Jesus dette, — men har vi Ret til at forstaa disse Ord saa, at vi ikke behøver at bryde os om Læren? Den Lære, som Jesus og hans Apostler har givet os, er den ikke "Guds Vilje"? De forstaar det, som om Jesus havde sagt til os: "I behøver ikke at tage det saa nøie med, hvad jeg og mine Apostler

har lært eder, naar I bare er fromme og snilde." Hvor har Herren talt saaledes? Eller er det saa, at "Loven" tør vi nok ikke forandre, men Evangeliet kan vi stelle med som vi vil? Nei, Jesus har sagt: "Derfor, hvo som bryder et af disse mindste Bud og lærer Menneskene saaledes, han skal kaldes den mindste i Himmeriges Rige, men hvo som dem holder og lærer, han skal kaldes stor i Himmeriges Rige. Thi jeg siger eder: Uden at eders Retfærdighed bliver større end de Skriftkloges og Farisæernes, kommer I ingenlunde ind i Himmeriges Rige" (Matt. 5, 19. 20). Men hvorledes kan vi komme til denne Retfærdighed, den, som gjælder for Gud, uden ved det rene Evangelium og den sande Tro paa dette?

Ja, siges der, men staar der ikke, at Kjærligheden er det vigtigste — og staar der ikke, at Kjærligheden taaler alt (1 Kor. 13, 12), og siger ikke Paulus: "Antager eder den, som er skrøbelig i Troen, og dømmer ikke hans Meninger!" Dertil svarer vi, at Paulus paa dette Sted taler om Brugen af den kristelige Frihed i Middelting. Der, siger han, hvor en gjør sig Samvittighed i saadanne Ting, der skal vi bære over med ham—vel at merke, saa længe som han ikke træder op som Lærer og Dommer og saaledes ophører at være blandt de svage. Gjør han dette, da fører St. Paulus et andet Sprog. Der siger han: "Dersom nogen lærer anderledes og ikke holder sig til vor Herres Jesu sunde Ord og til den Lære, som fører til Gudfrygtighed, er han opblæst, skjønt han intet ved, men er syg for Stridsspørgsmaal og Ordkrig. . . . Hold dig fra saadanne" (1 Tim. 6, 3. 5). Hvorledes faar saadanne Mennesker Stridsspørgsmaal og Ordkrig frem? St. Paulus siger: Derved, at de ikke vil holde sig til vor Herres Jesu sunde Ord. Og om man fremdeles vilde holde paa med, at vi dog maa være overbærende mod dem, som er svage i Erkjendelse, saa kan vi

kun sige, at vi mere end gjerne vil dette, saalænge de virkelig viser sig at være "svage". Men hvem er disse? Er det dem, som tykkes sig selv sterke og angriber Sandheden og spotter den? Eller som lyver paa os og paadigter os Lærdomme, som vi aldrig har lært — er de blandt hine svage, som man ikke maa være haard imod?

Paa samme Maade anføres Stedet (1 Kor. 9, 20. 22) imod Strenghed i Læren. Paulus siger, at han "er bleven Jøderne som en Jøde, for at vinde Jøderne, og dem, som er uden Loven, som den der var uden Loven, for at vinde dem, som er uden Loven. Jeg er bleven de skrøbelige som en skrøbelig. Jeg er bleven alt for alle, forat jeg dog endelig kan frelse nogle." Ser vi ordentlig efter, saa vi læser Kapitlet i Sammenhæng, saa ser vi, at St. Paulus ogsaa her taler om Brugen af sin kristelige Frihed, som han snart har brugt, snart undladt at bruge, eftersom han saa, at det kunde tjene Evangeliet. Gjælder det Læren, Sandheden, som Gud har aabenbaret, dà fører han, som vi ovenfor har hørt, en hel anden Tale. Dersom den Slaphed og Ligegyldighed for Læren, som helst vil undgaa alvorlig og klar Bekjendelse, virkelig var Kjærlighed, da var nok Frelseren selv og hans Apostler meget mangelfulde i Kjærlighed. Ja, siges der atter, men naar vi erkjender, at der er Guds Børn ogsaa i andre Samfund, vil da ikke Kjærligheden, at vi skal række dem vor Broderhaand, om de end ikke er enige i Læren i alle Dele? De har dog Hovedstykkerne fælles med os.

Ingen har vel været sterkere angrebet med denne Indvending end Luther. Han siger i 1542: "Sakramentererne har i deres Bøger og Skrifter plaget os saare med det om Kjærligheden. 'I Folk i Wittenberg har ingen Kjærlighed.' Naar man saa spørger dem: hvad er Kjærlighed? saa siger de, det er, at vi enes med hverandre i Læren, saa vi holder

op med disse Trætter om Religionen. Da maa man svare dem: Nei, hør nu. Der er to Tavler i Loven, den første og den anden. Nu hører denne Kjærlighed, som I taler om, til den anden Tavle, og der gjælder den mere end alle andre Gjerninger. Men i den første Tavle heder det: Frygt Gud og hør hans Ord. Det spørger de ikke efter. Men nu siger Kristus: Den, som elsker Fader eller Moder mere end mig, han er mig ikke værd. Det er sandt, du skal have Kjærlighed til Forældre, Børn, Egtefælle, Nabo. I den anden Tavle heder det: Elsk, elsk: Fader, Moder, Næste; men i den første Tavle: Dersom nogen elsker Fader eller Moder mere end mig. Hvor dette mig kommer ind, der spørges ikke om hin Kjærlighed, og da kan man gjerne kalde mig paastaaelig, stolt, egensindig og uden Kjærlighed, og hvad de ellers vil kalde os, kun at jeg ikke bliver delagtig i deres falske Lære; thi det bevare min kjære Herre Gud mig for." (L. W. W. XXII, 926.)

Det vil være ilde, om en vilde sige: Jeg elsker min Frelser høit og vilde gjerne elske ham endnu høiere, men — hvad han siger, det behøver jeg vel ikke at holde mig saa nøie til. Jeg kunde jo faa Ufred med mine Naboer. Men, vil der siges: Er der da ikke mange i eders egen Menighed og Samfund, som ikke tror og lyder Guds Ord? Er der ikke mange Hyklere? Og saadanne kan I staa i Samfund med! Jo vist er der Hyklere, men Hyklerne er skjulte. Vi kan somoftest ikke kjende dem eller bevise, at de er det. Bliver de bevislig aabenbare ved Ord eller Handling, saa bør de tages i Tugt efter Guds Ord. Men den falske Lære er ikke skjult. Den er aabenbar og den skal ogsaa behandles efter Guds Ord.

Men, siges der fremdeles, der staar jo dog i Fil. 1, 18: "Kristus forkyndes dog paa enhver Maade, det være nu paa Skrømt eller i Sandhed, og derover glæder jeg mig,

ja vil og glæde mig." Bør vi da ikke følge Apostelen i dette? Hertil er at svare, at St. Paulus her egentlig ikke taler om Lærere, som forfalsker Evangeliet, men om saadanne, hvis indre Bevæggrunde var forkastelige, idet de ønskede at tilføie Apostelen Trængsel. Dog, om disse (som nogle har antaget) ogsaa har været jødekristne, som ikke skjelnede ret mellem Lov og Evangeliet, saa kan vi dog tro, at Paulus virkelig har glædet sig over, at Kristus blev forkyndt. Jeg mener, at vi ogsaa i dette Stykke kan være hans Efterfølgere. Naar i en Mission, som den i Afrika eller i Kina, Kristus bliver prædiket ogsaa af Lærere, som baade i det ene og i det andet Stykke afviger fra den rette Lære, saa kan vi glæde os og vil vi glæde os, naar vi ved, at dog Kristus bliver forkyndt saaledes, at Hedninger kan lære at kjende Frelseren og at sætte sit Haab til ham. Saare skjønne Eksempler har vi jo ogsaa i den seneste Tid havt endogsaa gjennem Martyrdom paa denne Evangeliets herlige Frugt. Men deraf følger ikke, at vore Missionærer kunde slaa sig sammen med andre Samfunds Lærere, om hvem de ved, at de i flere Henseender er afvegne fra Guds Ords Sandhed. Det ved jeg, at den norske Kirkes Missionærer i Afrika og paa Madagaskar i denne Henseende har havt en vaagen Samvittighed og stræbt at være sin Bekjendelse tro.

Men, indvendes der fremdeles, I kan ikke i vor Tid være saa stive, som Luther og det 16de og 17de Aarhundredes Teologer. Det passer ikke for vor Tid. Hvad vil Virkningen blive? I vil blive staaende paa eders Katedre og Prædikestole uden Tilhørere.

Spørgsmaalet er for os ikke om Virkningen. Den faar vi lade Gud sørge for. Som til Profeten Ezekiel siger Gud til os: "Du skal tale mine Ord til dem, hvad enten de lyder eller lader være; thi de er hel gjenstridige (Ez. 2, 7;

3, 2. 7). Guds Ord er ikke et andet Ord i det 20de Aarhundrede, end det var i det 16de. Luther stod fast, fordi hans Samvittighed var bundet i Guds Ord. Thi han troede, at det var Guds Ord, og dermed var Sagen for ham afgjort. Hvorledes vilde det gaaet, om han ikke havde været fast? Han har selv forudsagt, at man efter hans Død vilde sige: "Havde Luther nu levet, saa vilde han om denne eller hin Trosartikel have lært anderledes"; men han afviser dette ved at minde om, hvor alvorligt han har kjæmpet og betragtet Skriftens Ord, før han blev overbevist, og at det, som driver ham, er Tanken paa vor Herres Jesu Gjenkomst til Dommen.

At nogle ikke lyder Sandheden eller ikke taaler den, tør ikke bevæge os. For den Sags Skyld tør vi ikke gjøre Sandheden til ét idag, ét andet imorgen. Overbærende skal vi være mod dem, som er svage i Erkjendelsen. Visdom skal vi bede Gud give os, saa vi ikke bringer dem haard Føde, som trænger til Ordets Melk. Tiden kan vi rette os efter med Hensyn til den ydre Form for vort Vidnesbyrd, men dens Fordringer med Hensyn til Vidnesbyrdets Indhold afviser vi. Dette er givet os af Gud selv i Skriften.

Men, siges der fremdeles, I har dog ingen Ret til at vente en fuldkommen Enighed i alle Lærestykker. Staar der ikke i 1 Kor. 13, 9, at vi "forstaar stykkevis og profeterer stykkevis", og i det 12te Vers, at "nu ser vi i et Speil i en mørk Tale"?

Jo vist staar der saa. Men dermed vil ikke Apostelen sige os, at de i Guds Ord givne Sandheder er ufuldkomne, saa vi ikke kan vide, hvad Ordet siger os. Ellers havde han ikke kunnet sige, at han havde forkyndt dem "alt Guds Raad". Skriften er i sig selv klar og fuldkommen, men vor Erkjendelse og Tilegnelse bliver her i Livet altid ufuldkommen. Vi fatter ikke Guds Tanker og Gjerninger fuldt

ud, men kun stykkevis og snart klarere, snart dunklere. Gjenstanden for vor Erkjendelse, Ordet selv, er i sig selv klart og fuldstændigt, den kan ikke forandres, men vor Erkjendelse og Indsigt kan voxe, som der siges i det 11te Vers: "Da jeg var et Barn, talte jeg som et Barn, tænkte jeg som et Barn" o. s. v.

Luther taler om dette stykkevise og ufuldkomne i vor Erkjendelse, naar han siger, at han aldrig kunde lære Katekismen fuldkommen, og at han atter og atter maatte stræve med Budene og Artiklerne, Fadervor o. s. v. Jeg haaber, at der er mange iblandt os, som har gjort samme Erfaring. Men ét er, at vi ikke har udgrundet eller kan udgrunde Katekismens Sandheder, ét andet er at negte dem. Dette er der Tale om her, og det kan ikke forsvares ved 1 Kor. 13, 9 og 12.

En anden Indvending eller Forsøg paa at glatte over Forskjel i Læren er den almindelige Paastand, at det beror paa en "Misforstaaelse". Det er sørgeligt, at man ikke kan enes, siges der, men det kommer vist for største Delen deraf, at man misforstaar hverandre. Lad os tage os ivare for dette Plaster, som mange fristes til at ville behjælpe sig med. Det tjener ikke Sandheden. Det er med Hensyn til de Stridigheder, i hvilke den norske Synode har været indviklet, ikke sandt, at det beror paa Misforstaaelse. Det ved jeg, thi jeg har fulgt nøie med, at vi i Synoden har talt tydeligt og bestemt og ikke indhyllet vor Lære i Fraser og almindelige Talemaader. Vore forskjellige Modparter har ogsaa talt saaledes, at vi kunde finde deres rette Mening ud af deres Ord. At der har været mange, især af Lægfolket, som tog feil af vor Mening og altsaa misforstod os derved, at de istedenfor at holde sig til vore Ord, som de ofte ikke vilde læse, holdt sig til enkelte Modstanderes Forvrængelse af dem, det er ikke vor Skyld, og det er ikke en Misfor-

staaelse af vore Ord, men en Forvrængelse af dem, selv om den er paa anden Haand. Dette om Misforstaaelse er forresten en gammel og ofte forsøgt Maade til at ville faa istand en tilsyneladende Enighed, uden at der er virkelig Enighed tilstede. Man forsøgte det med Luther, men han afviste det med Uvilje. (Se Beretningen om Wittenberger-Concordia, W. 17, bl. a. S. 25. 47.)

En anden Række Indvendinger mod Fordringen paa Enighed i Læren fremkommer ved Talen om, hvor meget godt vi kunde gjøre, naar vi stod sammen. Der er nu for det første Kampen mod Synden. Burde vi ikke der gjøre fælles Sag, og er ikke denne Kamp den vigtigste af alle? Jeg vil indrømme dette, dersom det forstaaes ret og efter Guds Ord. Jeg tilføier dette Notabene, fordi jeg har seet mere end nok af en ganske forfeilet Kamp mod Synden. Dels føres denne Kamp hovedsagelig mod to, tre Synder mod nogle enkelte Bud paa den anden Tavle i Loven, mens Hovedsynderne mod den første Tavles Bud synes at glemmes eller at ansees for ikke at være saa farlige. Dels glemmer man, at det, som efter Guds Ord gjør, at de fleste Mennesker fortabes, ikke er, at de har gjort saa mange onde Gjerninger, men at de kun har tjent sig selv og ikke gjort gode Gjerninger. Jesus siger ikke: "Hvert Træ, som bærer ond Frugt, skal kastes i Ilden", men han siger: "Hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, skal kastes i Ilden." Og han lærer os ogsaa, at først maa Træet være godt, førend det kan bære god Frugt (Matt. 12, 33). Men god i denne Betydning bliver et Menneske kun ved Troen. Derfor siger vor gamle, kjære Lærer Pontoppidan, naar han skal forklare de sande gode Gjerninger, at disse er "ikke alene Andægtigheds, Retfærdigheds og Kjærligheds udvortes Gjerninger, men ogsaa indvortes hellige og gode Bevægelser, som Guds Aand virker hos de igjenfødte Børn efter Lovens

Regel, dog ei af Tvang, men frivillig, af Troens og Naadens Drift til Guds Ære og Næstens bedste." Men om Hedningernes og de uigjenfødte kristnes Bønner, Almisser og saadanne Øvelser siger han, at de er ikke sande gode Gjerninger for Gud; thi "hvad som ikke gaar af Troen, er endogsaa Synd". (Sp. 322 og 323 i "Sandh. til Gudfr.")

Dersom vi nu ikke først bliver enig i Troen, saa er jeg bange for, at det bliver smaat med Enighed om Troens Frugter. Godt var det, om vi iblandt os selv først kunde være enige om en evangelisk Kamp mod Synden, førend vi søgte bundsforvandte andensteds, og godt vil det være, om vi ikke lader en braakende Kamp mod to, tre stygge Synder saaledes rive os afsted, at vi fristes til at overse de Synder, som truer med at føre de fleste af vore Folk i Fortabelse. Heller ikke bør vi i vor Iver følge deres Eksempler rundt om i dette Land, som vil forbedre Fordringerne i Guds Ord med Tilsætninger af sit eget.

Vel værd at merke sig er følgende Ord af Dr. Rudelbach: "Mellem klartseende kan det ikke betviles, at naar Synkretisme (Religions-blanderiet), som nu er paa Dagsordenen, gjøres til Kirkeregel, der er det forbi med Kirkens Liv. Thi aldrig kan dette røre sig, hvor ikke den sunde Læres Rod er tilstede. Heller ikke kan det udbrede sig med Glæde, hvor ikke alle Kirkens Ordninger bygges paa den fælles Grund og bæres af det broderlige Kjærlighedsliv, som udspringer af Aandens Enighed." (Citeret i 2den Beretning af den sachsiske Frikirke, S. 64).

Men tænk dog (vil der fremdeles siges), tænk dog, hvor mange herlige Gjerninger vi kunde dele med hverandre,— Barmhjertighedens Gjerninger i Hospitaler, Barnehjem, Alderdomshjem, Gjerninger til Guds Riges Udbredelse i Skoler, Læreanstalter, Missioner og lignende. Ja vist! Hvem er der, som har et kristent Hjertelag og ikke vilde

glæde sig derved? Hvem er der, som har tænkt over disse Ting og ikke sørget over, at de Kræfter, som kunde have været brugte til saadanne Formaal, skal være brugte til Splittelse, til Hindring for saadanne Formaal, istedenfor til deres Fremme? Saa meget mere iøinefaldende er Mangel paa Samarbeide i saadanne Ting, som det jo netop er Foreningernes Tid. Nu velan, vil der maaske siges, dersom I i den norske Synode vil være med i saadant Fællesarbeide, saa er det ikke urimeligt, at maaske mange i de andre Samfund ogsaa kunde ville være med; og tænk, hvad derved vilde være vundet! Det behøvede jo ikke med én Gang at være en kirkelig Forening, men kun en Forening af kristelige Gjerninger.

Nu, det ser unegtelig skjønt og fristende ud; men jeg for min Del maa raabe et Varsko, og jeg ved, at om jeg ikke gjorde det, saa vilde der være en stor Skare af mine Brødre, som vilde gjøre det. Og hvorfor? Fordi det vilde være farligt.

Faren vilde være den, at det vigtigste og væsentligste vilde blive anseet for det mindre vigtige, Martatjenesten vilde træde istedenfor Mariatjenesten.

Faren vilde være den, at det vigtigste og væsentligste vilde blive gjort til det mindre vigtige. Det vigtigste og væsentligste er Enighed i Aanden ved Lydighed mod Guds Ord. Skulde vi, som Sagerne staar, faa hint udvortes Samarbeide istand, da maatte vi først være enige om at være ligegyldige for Guds Ords Lære. Vi maatte være enige om disse gode Gjerninger, men vi maatte ogsaa være enige om, at det er ikke saa farligt, om vi forsømmer den vigtigste Gjerning, som Gud har betroet os, nemlig at bevare Sandheden og "stride for den Tro, som engang er overantvordet de hellige". Vi maatte enes om, at med

Troen faar det nu være, som det kan, men Troens Frugter har vi at beflitte os paa.

Dette er farlige Principer. Vestigia terrent. Sporene skrækker os. De ser uskyldige nok ud i Førstningen, men fører tilsidst enten til Affald fra alt Guds Ord eller til Pavedømmet.

Men, vil vel en eller anden tænke, er ikke dette bare Skræmskud? Du har jo selv sagt, at der er Guds Børn i alle Samfund. En ganske fuldkommen Enighed var vel ønskelig, men er vel ikke engang tilstede i den norske Synode. Vi maa lade os nøie med Enighed i det vigtigste, saa tør Enigheden vokse og vise sig lidt efter lidt i det mindre vigtige.

Ja, jeg kjender denne Røst. Jeg kjender det fristende i den. Men ligesaa forførende som den er, ligesaa falsk er den. Enighed i Hovedsagen var og er "Generalsynodens" Løsen. Hvad blev da for den Smaasager, om hvilke man kunde tro, hvad man vilde? Jo — Guds Ord om, at Daaben er Gjenfødelsens Bad. Det var for mange en haard Tale. Om man forkastede dette Guds Ord, det var ikke saa farligt. Jesus har om Nadveren sagt: "Dette er mit Legeme, dette er mit Blod." Det var og en haard Tale. De store reformerte Kirker vilde spotte os, om vi Lutheraner bekjendte os til denne Lære. "Men det er da ikke saa farligt. Dette overlader vi til enhvers egen Samvittighed." "Det er ikke saa farligt med, hvad en tror, naar han bare lever skikkeligt." "Skriften kan forklares paa mange Maader." "Hvorfor skulde jeg ikke lade en brav Prest blandt Baptister eller Metodister eller Kongregationalister optræde paa min Prædikestol og tale til min Menighed?" "Ja, hvorfor ikke gaa et Skridt videre? Hvorfor skulde jeg ikke kunne optræde sammen med en jødisk Rabbi ved en kirkelig Sammenkomst? Vistnok fornegter han min Frelser og kalder ham en Be-

drager, men han er vist ærlig i sin Tro og mener det godt. Og hvorfor skulde jeg ikke ved en Begravelse kunne optræde sammen med en Flok Frimurere og Odd-Fellows, naar de vil hædre en afdød? Læredifferenserne bør ikke skille os ad. Kjærligheden er det største" o. s. v., og tilsidst er der intet igjen uden Tro paa, at der er en Gud, og knapt nok dette.

At Jesus har sagt: "Dersom I bliver i mit Ord, er I i Sandhed mine Disciple", det bliver for denne Aandsretning en uvigtig Sag.

Jeg har sagt, "Sporene skrækker os", idet vi ser, hvor denne Ligegyldighed for Læren fører hen. Vi ser det i de mange store Foreninger, som er byggede netop paa den Forudsætning, at man behøver ikke at tage det saa nøie med, hvad Gud har sagt i sit Ord. Hvorledes skulde ellers en Forening som den evangeliske Alliance være kommen istand? Vi ser det i de store Søndagsskoleforeninger med deres uhyre Tal af Lærere og Disciple. Hvor bliver der af disse Disciple? De fleste siger vel senere i Livet, hvad jeg selv har hørt af flere: "We belong to the broad Church", og Erfaringen viser ogsaa, at Størstedelen slutter sig ikke til nogen Kirke.

Jeg har seet berettet, at der til den internationale Søndagsskolekomite, som skal forberede Lektionerne i de indeværende 6 Aar, hører 1 Episkopal, 3 Baptister, 3 Methodister, 3 Presbyterianere, 1 af de forenede Brødre, 1 reformert, 1 Kongregationalist, 1 Discipel og—1 Lutheraner. Jeg har ogsaa seet, at der er den Bestemmelse, at intet skal trykkes, mod hvilket et Medlem af Komiteen gjør Indvending, og undres paa, om de ikke paa den Maade er nødt til at tie ganske stille med Guds Ord om Naadens Midler.

Som det er med denne Forening, saa er det ogsaa med andre store Foreninger, "Young Men's Christian Association", som for Enighedens Skyld har maattet forbyde Af-

handlinger og Debatter om denominationelle Spørgsmaal i Foreningslokalerne, og om hvis Medlemmer i New York jeg har seet det beregnet, at 34 Procent ikke besøger nogen Kirke. Lignende er "Young People's Society of Christian Endeavor", "Epworth League", den saakaldte "Luther League" og flere.

Men, vil der spørges: Tror du da ikke, at der ved disse Foreninger udrettes noget godt? Dertil vil jeg svare: Er der noget, som den barmhjertige og langmodige Gud ikke kan bruge saaledes, at noget godt kan komme ud af det? Han bruger jo saaledes endog Pavekirken og de i mange Stykker vildfarende reformerte Kirker. Godt er det, at mange unge Mennesker kan ved saadanne Foreninger spares for grove ydre Forvildelser, hindres fra at bruge sin Fritid og søge slet Selskab paa Salooner eller endnu værre Steder. Men naar disse Foreninger undergraver ens Kristentro eller drager den unge bort fra den Forening, som Gud selv har stiftet, og i hvilken Gud selv har sat dem og ladet dem opvokse — da er jeg bange for, at Tabet vil blive større end Gevinsten.

Men, vil der siges, der er ogsaa Fare ved denne Stivhed og Eksklusivisme, som ikke vil taale nogen Forskjel i Læren, selv om det gjælder et mindre vigtigt Lærepunkt. Dette vilde jeg indrømme, dersom denne Stivhed eller Fasthed var noget, som vi i den norske Synode havde fundet paa, eller endog noget, som skrev sig fra den lutherske Kirke. Men naar jeg i Skriften ser, at det er vor Frelsers egen Befaling, og at den Helligaand ved Apostlerne formaner os til denne Fasthed, da faar Sagen et andet Udseende. Enten man da synes vel eller ilde om det, saa faar vi blive ved det, og vi faar finde os i, at man skjelder os ud.

Der er desuden to Punkter, som denne Indvending hviler paa, som er farlige, fordi de er usande.

Det ene er, at det ikke er saa farligt, om man af denne eller hin Grund ikke synes, man kan bøie sig for et eller andet Ord i Skriften, som man mener strider mod Fornuften eller mod Erfaringen eller mod Historien eller mod Videnskaben, eller hvad det nu kan være. Hvor man giver efter paa denne Maade, der er Troens Grund angrebet. Thi dersom jeg har Ret til at negte Skriften i et af dens Udsagn, da har jeg Ret til at negte den i hvilketsomhelst, idet Afgjørelsen da er lagt i Menneskenes Hænder.

Et andet Punkt er dette om de mindre vigtige Lærepunkter, som det ikke kommer saa nøie an paa. Naar vi ser bort fra den førnævnte Fare, som følger med Selvtægt overfor ethvert Guds Ord, saa kan det indrømmes, at der er mere vigtige og mindre vigtige Lærdomme i Skriften. Der er Lærdomme, uden hvilke Kristendommen slet ikke kan bestaa, f. Eks. Læren om, at Kristus er sand Gud og sandt Menneske, og overhovedet de Ting, som staar i vore Trosartikler; og der er Lærdomme, som ikke paa denne Maade er fundamentale. Der er Lærdomme, som ikke saaledes berører Troens Grund, at en ikke kunde være en kristen og blive frelst, dersom han ikke kjendte dem og troede dem, f. Eks. Læren om Englene, om Antikristen — ja om Udvælgelsen. Men ét er Uvidenhed om saadanne Ting, et andet er Fornegtelse. Det første kan bestaa med Kristendommen. Det sidste derimod ikke, forudsat at der har været Anledning til at blive oplyst derom af Guds Ord. Er dette Tilfælde, da er Fornegtelsen et Oprør mod Guds Ord, og den vil da ikke blive staaende ved at forkaste den ene Sandhed, men vil drage en hel Del andre Vildfarelser efter sig, saaledes som den reformerte Kirkes Historie giver os Eksempler paa.

Der er nemlig en saa inderlig Forbindelse imellem de forskjellige Lærdomme i Guds Ord, at et Menneskes Stilling til den ene Lære let vil virke paa hans Stilling til

de andre. Vi har erfaret dette i de Stridigheder, som har været ført imellem de forskjellige norske Samfund her i Landet. De har alle fra vor Side været førte enten for at forsvare den Sandhed, at Guds Ord i Skriften skal være den eneste Regel og Rettesnor for vor Tro og vort Liv. (Saaledes kom Striden om Søndagen og om Slaveri.) Eller for at forsvare den Sandhed, at et Menneske retfærdiggjøres af Naade ved Troen paa Kristus uden Lovens Gjerninger. (Saaledes fremkom Striden om Evangeliet og Absolutionen og nu senest om Udvælgelsen og Omvendelsen.) Vi har faaet sande den gamle Erfaring, at enhver Afvigelse fra Sandheden tilsidst medfører Afvigelse fra Sandhedens Kjerne, Kristus som vor eneste Frelser, og dermed Affald til finere og grovere Gjerningsretfærdighed eller Egenretfærdighed og til at ville dyrke Gud ved selvvalgte Gjerninger.

Vi har erfaret dette senest i Striden, om en kristen kan og bør have Trosvished om sin Salighed. Istedenfor at have Guds Ords Løfte til sin eneste Trosgrund, søger man en saadan i sit eget Forhold, ligesom andre søger den i sine Følelser eller Erfaringer. Alle de mangfoldige Sekter i den reformerte Kirke har sit Udspring fra den Ret, som den indrømmer Fornuften til at bedømme Guds Ord, og i det sidste Aarhundrede er den lutherske Kirke kommen godt efter.

Men ligesom Luther i sin Strid for at bevare Retfærdiggjørelsen tog sit faste Standpunkt i den hellige Skrift, saa maa ogsaa vi gjøre det. Han taler om de 30 "Rottengeister", mod hvilke han havde maattet stride, og mod dem alle siger han, at han har brugt Matt. 17, 5 som sit Vaaben og Verge. Der staar om Herrens Forklarelse paa Bjerget: "Og se, en Røst kom ud af Skyen, som sagde: Denne er min Søn, den elskelige, i hvem jeg har Velbehag, hører ham!"

Skal vi tro vore Sjæles Frelse, saa maa Guds Ord være paalideligt, ellers bliver alt uvist, og vi har ingen Grund under vore Fødder.

Ve derfor dem, som ved Ulydighed mod Guds Ord fremtvinger Strid i Kirken og tvinger Guds Ords Bekjendere til at træde op imod dem! En Del forfører de til at tro deres Paafund. Men hos en større Del af Folket fremkalder de Ligegyldighed for Guds Ords Lære, idet de forarges over Lærernes Uenighed. Deraf følger, at Troens Grund, den hellige Skrift, bliver usikker og vaklende for dem. Tilliden til den og Ærefrygten for den svinder, lidt efter lidt kastes den ene Sandhed bort efter den anden, og lidt efter lidt falder de forvirrede Sjæle af fra al Kristentro.

Men vil det da ikke være bedre, at vi lader være at tage det saa nøie med Læren i alle Dele? Vi kan da maaske faa saa mange flere til at antage Hovedstykkerne i Kristentroen, dem, som det egentlig kommer an paa. Ja, saa kan vel vore kloge Hoveder tænke, men den hellige Skrift lærer os anderledés. Den advarer os og siger, at en liden Surdeig gjør den hele Deig sur. Kan jeg først snu og vende ét Guds Ord som jeg vil, saa har jeg snart let for at gjøre det med det næste. St. Paulus forudsiger mod Slutningen af sit Liv, hvorledes det vil gaa med dem, som ikke vil vide af Guds Ords Tugt: "Den Tid skal komme, da de ikke skal fordrage den sunde Lære, men efter sine egne Begjæringer tage sig selv Lærere i Hobetal, eftersom deres Øren kløer, og de skal vende sine Øren fra Sandheden, men vende sig til Fabler" (2 Tim. 4, 3. 4).

Har Gud talt, saa skal vi tro. Vil man saa kalde os Ortodoksister, saa finder vi os deri. Vil man sige, at vi ikke bekymrer os om det rette Liv, saa svarer vi, at hvis det var sandt, saa var vi jo ikke ortodokse; thi Guds Ord fordrer Kjærlighed først til Gud og derefter til Næsten.

Men Kjærlighed er netop det rette Liv. Vi tager derfor gjerne imod Paamindelse om, at vi maa stræbe efter Kjærlighed. Men det greier ikke den Sag, som vi her har for os. Skriften fordrer, som ovenfor vist, Bekjendelse af os. Er vi lydige deri, saa bliver der straks Strid, selv om vi slet ikke er stridslystne, og vi faar finde os i at beskyldes for at være trættekjære og ensidige, fordi vi ikke vil tale dem efter Munden, som vil have Ret til at tro og lære, hvad der lyster dem, selv om det er lige imod Guds klare Ord.

Vor Synode har ved Guds Naade en Opgave her i Landet, ind i hvilken han selv gjennem sine Førelser har ledet os. Denne Opgave er at verne med ubrødelig Troskab og Fasthed om den lutherske Tro, vore Fædres Tro, Bibeltroen. Nu er der, Gud være priset, en skjøn og grundig Enighed iblandt os i den norske Synode. Men lad os ikke blive sikre. Der kan komme mange Fristelser og Farer for os, som vi ikke ved om. Vi har engang maattet opleve Opfyldelsen af hine St. Paulus's Ord: "Og af eder selv skal Mænd opstaa, som skal tale forvendte Ting for at drage Disciplene efter sig" (Ap. Gj. 20, 30). Gud bevare os fra atter at opleve det! Men lad os ikke være sikre. Den største Fare er, at nogen af os Lærere kunde falde i den Satans Snare, i hvilken han har fanget saa mange Lærere før os, nemlig Æresyge og Forfængelighed. Kan han faa dem ind i Hjertet, saa er der ikke Ende paa de Undskyldninger, Besmykkelser og gode Meninger, med hvilke Affaldet bliver forsvaret.

Vi har i vor Synodes Segl sat det ene Ord: γέγραπται, det er: "Der er skrevet." Det er dette Ord, som vor Herre Jesus brugte mod Fristeren, og som han og hans Disciple saa ofte har gjentaget. Det faldt for mange Aar siden i min Lod at skulle foreslaa en Indskrift i vort Segl—et Ord, der altsaa kunde være som et Merke for Synoden. Jeg

foreslog dette Ord, og det blev antaget. Gud lade os aldrig gjøre det tilskamme! Jeg har tilladt mig at minde om dette, for tillige at minde baade eder og mig om min Forpligtelse ogsaa overfor Synoden til at tale, som jeg har gjort.

Men Gud selv opholde os i Ordet og i Troen, indtil vi dør!

De kirkelige Partier blandt vort Folk i America.

Om Grundene til disse Partiers Opstaaen, om deres Udvikling, og hvad vi deraf kunne lære for vort kirkelige Arbeide.

Da de kirkelige Partier blandt vort Folk ere jevnaldrende med Emigrationen, maa deres Rod søges i Kirkeforholdene i Norge, af hvilke vore kun ere en Fortsættelse under andre ydre Betingelser. Da de her opstaaende Partier under den fortsatte Emigration byde de Nyankomne Valget mellem flere, saa ville ogsaa de nuværende Forhold i Norge være at tage i Betragtning, om vi ville forstaa baade Partiernes forskjellige Udvikling, og hvad vi af denne kunne lære for vort kirkelige Arbeide.

Luther havde paa det Klareste og Skarpeste sondret mellem Stat og Kirke. Medens han havde erkjendt Nødens Berettigelse for den udvortes Brug af Fyrstemagten til Kirkens Beskyttelse og Ordning, havde han overalt paa det Bestemteste afvist det egentlige Statskirkeprincip som falskt. Efter Luthers Død lød der fra de vægtigste Stemmer i Kirken Advarsler og Klager over den begyndte Statsmagt i Kirkens Anliggender.

Hundrede Aar senere blev Staskirkeprincipet ikke destomindre af Kirkens ypperste Lærere ophøiet som fuldgyldigt.

De Indskrænkninger og Omsvøb, med hvilke dette skede, hjalp ikke paa Sagen selv. Den landsfaderlige Omsorg for Kirken blev især af det Gamle Testament* bevist at være baade berettiget og nødvendig. Menigheden blev efterhaanden ganske umyndiggjort. Præsterne bleve kongelige Embedsmænd, deres Gjerning "Levebrød", Deltagelse i de kirkelige Handlinger blev almen Borgerpligt, og istedetfor Kirketugt kom lidt efter lidt Polititugt.

Under alt dette blev Lærens Renhed i længere Tid strengt haandhævet. Ikke saameget Guds Vrede (den havde Statskirken mindre med at gjøre), men "al Landsens Ulykke" skulde times den, som turde understaa sig i Kongens Riger og Lande at bekjende eller lære anderledes, end der stod i Kongens Lov, at der skulde læres. Paa denne Maade blev Orthodoxien til Orthodoxisme. De uberettigede Beskyldninger og den falske Brug af dette Ord hos dem, som med Badevandet ogsaa kaste Barnet ud, maa ikke bringe os til at lukke Øinene for den Jammer, som virkelig fandt Sted. Hvorledes Reactionen mod Orthodoxismen frembragte Pietismen, og hvorledes begge i Forening banede Veien for Rationalismen, er her ikke Stedet til nærmere at udvikle.

Den sande Lutherdom trængte langsomt ind i det Norske Folk. Lærerne vare faa og for en stor Del uduelige. Da Kirkernes og Præsternes Tal efter Reformationen var blevet meget formindsket, var der kun sjelden Anledning til Gudstjeneste. De vigtigste Midler til at fremme luthersk christelig Oplysning har uden Tvil Bøgerne været, de herlige Psalmebøger vistselig mere end nogen anden. Senere ved Siden af disse Postilleliteraturen. Kirkeforfatningen var ligefra Begyndelsen af udpræget statskirkelig, skjønt der

* Der anførtes f. Ex.: Es. 49, 23. Ps. 2, 12; 24, 7. 5 Mos. 17, 18. 19. (Jos. 1, 7. 2 Kong. 11, 12. 2 Chrøn. 23, 11). 1 Tim. 2, 2.

vistnok i Ordinantsen viser sig Tegn til, at man anerkjendte og theoretisk vilde ære Principerne for en mere evangelisk Orden. Det aandelige Liv, der paa denne Maade var vakt og nært i Norge, var i sin ydre Fremtræden paa mange Maader betinget af Statskirkeforholdene; det var mere et Liv i Stilhed end udad bekjendende (skjønt det ogsaa var dette mere før end senere): det var loyalt mod Øvrigheden — ogsaa den geistlige — indtil Overdrivelse; det var overbærende i Middelting indtil Overdrivelse; det var mere et Hjerteliv og Familieliv end et Menighedsliv.

Hvorvidt det har været, hvad enkelte nyere Forfattere har villet kalde et "ubevidst" Liv, afhænger af den Betydning, man lægger i dette Ord. Skal det betyde, at man ikke vidste, hvad man troede, og paa hvem man troede, er Dommen neppe paalidelig. At det var et barnligt, naivt Liv, indrømmes villigt, men at denne Bestemmelse ikke i og for sig indeholder en Bebreidelse, bør det være overflødigt at bemærke, naar man mindes Frelserens Ord i Matth. 18, 3. Mon det saakaldte "bevidste" Liv i Nutiden, d. e. den gjennemreflecterede Beskjæftigelse med sig selv, er at foretrække for den barnlige Troes Beskjæftigelse med Gud?

Ved Siden af dette christelige Liv fandtes rundt om i Landet stor aandelig Dorskhed og Død og mangesteds grovt lastefuldt Levnet — holdt i Søvne af de statskirkelige Former, der gave Attest for Christendom, selv om der ingen Kjærne var og knapt nok Skal.

Disse Misligheder havde oftere hist og her fremkaldt Anstrengelser af alvorligere Præster for at faa fremkaldt en bedre Tingenes Orden. I det 18de Aarhundrede synes disse Anstrengelser maaske fortrinsvis at skyldes herrnhutisk Paavirkning. Stor Betydning for det Hele har de ikke havt.

Saa kom i Slutningen af Aarhundredet Rationalismen

som en Flod ind over Landets Prædikestole med en Prædiken, hvis Lige i ublu eller (for de hundrede Efter-snakkeres Vedkommende) naiv Tilsidesættelse af de christelige Grundsandheder vel neppe nogen tidligere Tid har kunnet opvise.

Dette Affald vilde Gud i sin Langmodighed og i sin Retfærdighed ikke taale, og Han "lod deres Galenskab blive aabenbar".

Folket havde været vant til at vise den af Kongen ind-satte "Lærerstand" en loyal Underkastelse, taget det, som blev budt dem, og "underlagt de rationalistiske Talemaader den gamle Christendoms Indhold"* — nu fik de baade høre og læse, at Præsterne var falske Profeter og Ulve i Faare-klæder.

Neppe havde nemlig de "fornuftige" Forkyndere af "Jesu Religion" begyndt at indrette sig i Statskirken med fornødent Tilbehør af "fornuftige" Lærebøger og Psalme-bøger, før Gud lod sit Vidnesbyrd høre gjennem H. N. Hauge og hans Medarbeidere. Fem og tyve Aar gammel begyndte han sin Virksomhed i 1796 dels ved Samtaler med de Enkelte, dels ved Skrifter, dels ved Opbyggelsesmøder i større eller mindre Forsamlinger.

Han var sig bevidst at have faaet **et bestemt Guds Kald** til denne Vidnegjerning, et Kald, som han vidste at henføre til en bestemt Dag og Time (se A. Chr. Bangs "H. N. Hauge og hans Samtid", S. 21. 22). Om den objective Berettigelse af Hauges Optræden kan der ikke være noget Spørgsmaal. Den er for mig hævet over al Tvivl. Derimod synes Hauge selv, saa vis han end var i sin Samvittighed om sin Ret, dog at have været uklar om, hvorpaa denne Berettigelse egentlig grundede sig. Væsentligst synes han at have grundet

* Hvorledes dette skede selv saa langt ned i Tiden som i Begyndelsen af Tredive-Aarene, har jeg personlig Erfaring for.

den paa de Troendes almindelige Bekjenderpligt, og som Betingelse for, at Bekjenderpligten skulde bringe En til at blive en omreisende Prædikant, synes han kun at have anseet det nødvendigt, at han følte en særegen indre Drift dertil, og at hans ydre Omstændigheder ikke ligefrem forbød det (sml. anf. Skrift S. 30 flg. 123 flg. 126. 127. 132). Og dernæst fra den anden Side: Ikke saameget deri, at Præsterne forkyndte Menneske-Ord, synes Hauge at have seet sin Ret til at forkynde Guds Ord, som heller deri, at der var saamegen Ugudelighed i Verden og saa stor Fare for Sjælene. Han vilde ikke "hindre den anordnede Lærerstand" og "holdt aldrig Opbyggelse, medens Præsten var paa Prædikestolen, selv hvor denne var udpræget Rationalist" (l. c. 37. Anm.).

Hvad Hauges Forhold til Kirkelæren angaar, da er det vist, at han vilde være en ret Lutheraner, at han gjerne vilde lære af de Gamle; men ligesaa vist er det, efter min Overbevisning, at han ikke havde det klare lutherske Syn for Evangeliets Herlighed, og at hans Lære derfor, om det ellers kunde lykkes Nogen at faa et System — en ordnet Lære — ud af den, ikke vilde stemme med den lutherske Bekjendelse. Tiltrods for de paa mange Steder mødende rigtige Udtryk om Jesu Fortjeneste og Troens Retfærdighed, synes det mig dog uimodsigeligt, at det efter Hauge er Menneskene selv, som ved den Hellig Aands Bistand skal gjøre sig retfærdige. Gud giver dem nemlig ved Gjenfødelsen Kraft til at vandre i Jesu Fodspor, og denne Vandring fører tilsidst til Himmerig. Den Kraft, som de faa til denne Vandring, kalder han Tro, men det er Vandringen, som frelser. Hans Lære om Sakramenterne er, saavidt jeg kan finde den, ikke rigtig. Daaben har han neppe stor Brug for, og om Nadveren tror jeg, at han lærer calvinsk (se Hauges Skrift "Lov og Evangelium", Christiansand 1804, S. 60 flg.). Hauge ved

sig ikke i Modsætning til Kirkelæren, vil heller ikke være det, men er det. Mig synes denne hans Uklarhed ikke saa underlig; langt mærkeligere synes jeg det er, at han i saa mange Henseender blev bevaret for Udskeielser, der syntes at ligge saa nær. Men dette er den Velsignelse, som følger den Oprigtige. Og oprigtig var han ganske vist, ligesaa vist som han var høit begavet. Og var han uklar endog i Hovedstykker af den christelige Lære — Eet var der, hvori han ikke var uklar, og det var deri, at det ikke gavner et Menneske, om han vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl, og at derfor ét er fornødent, at søge Frelse for sin Sjæl, og at dertil fordres Alvor, og at denne viser sig ikke deri, at man siger det, men deri, at man gjør det.

Jeg forudser nok, at denne Udtalelse af min Mening om Hauge vil møde baade Uvillie og Modstand; thi man har i Tidens Løb fra mere end ét Hold vænnet sig til at betragte ham som En, der var hævet over al Kritik. Men ligesom min Mening ikke er grundet paa nogen Antipathi mod Hauge eller paa løse Indtryk af løsrevne Stykker af hans Skrifter, saaledes vil den heller ikke vige for Modsigelser, der kun ere grundede paa Sympathi for ham eller paa løse Indtryk, og heller ikke for en Bevisførelse, i hvilken Præmisser pege en Vei og Conclusion en anden (sml. anførte Skrift Cap. 12).

Man glemme dog ikke, at Gud den Hellig Aand har brugt til Velsignelse mange Redskaber, hvis Skrøbelighed i forskjellige Stykker har været saa aabenbar, ja stundom saa farlig, at det vilde have været stor Utroskab, om ikke de, der kjendte denne Skrøbelighed, vilde paa det Alvorligste advare mod de Farer, som den kunde medføre eller havde medført. Taabelighed eller Blindhed vilde det desuden være, om man paa Grund af den Velsignelse, saadanne Guds Redskaber

have bragt, ikke vilde se Mislighederne hos dem. Vistnok er det en bedrøvelig og jammerlig Feil ikke at kunne glæde sig ved Noget, som er herligt og godt, uden strax at skulle komme med sine maaske smaalige Indvendinger i Anledning af en eller anden Ufuldkommenhed, som kunde opdages. Men hvor Spørgsmaalet gjælder Hovedlærdomme i Guds Ord, der gjælder andre Hensyn, der fordres en gudfrygtig Prøve, saa at man er paa Vagt og ikke lader sig bestikke af Kjærlighed eller Beundring til at blive indifferent, der gjælder hint: magis amica veritas.*

Selv er jeg en Beundrer af Hauge. Havde jeg ikke været det før, saa vilde Pastor Bangs Bog have gjort mig til det. Personligt ser jeg op til Hauge og skylder ham meget; i Sagen mellem ham og de blinde Præster kan jeg ikke betænke mig et Øieblik paa at stille mig paa hans Side; men dette altsammen hverken kan eller skal hindre mig i at se det, som er urigtigt eller farligt i hans Opfattelse eller Behandling af Guds Ord. Eftervirkningerne deraf har jeg i min Embedsgjerning havt Anledning nok til at spore.

Det var vistnok ikke Hauges Mening at stifte et nyt Parti, men det Forhold, hvori han, trods al udvortes Hensyntagen, dog i Virkeligheden satte sig til Præsterne, og det, hvori disse satte sig til ham og hans Venner, bevirkede dog, at disse i mange Henseender kom til at danne et temmelig skarpt afsondret Parti.

Følgen heraf blev blandt Andet en, under Partistridigheder meget almindelig, baade overfladisk og misvisende Forestilling om Omvendelsen og en uhjemlet Dom over deres Gudsforhold, der ikke hørte med til Vennekredsen.

"Vil du blive en Broder"—"du kunde blive en Broder", henvendt uden videre til Personer, der, for Alt det Spørgeren kunde vide, maaske vare ligesaa gode Christne;

* Det er: Sandheden bør dog være os det Kjæreste.

Spørgsmaal, der kunne oversættes saaledes: Du kan maaske være brav nok, men Et fattes dig endnu: Kom og bliv som En af os og tag Del i vore Forsamlinger—da ville vi erkjende dig for en Troende.

Vi se her den ved Statskirken sammensnørede, om ikke kvalte, christelige Menighedsbevidsthed, der paa alle Maader snapper efter Luft og rører sig famlende, uden Klarhed og uden Veiledning. Hvor er Kirken, hvor er Menigheden, hvor er de Helliges Samfund? spørges der i de vakte Hjerter. Hauge tænkte selv, og han lærte sine Venner at tænke selv; de lod ikke længer Præsterne tænke for sig. De se et Præstegjæld fuldt af Folk, som ikke spørge hverken efter Gud eller efter Salighed; skulde dette være en christen Menighed? Vi finde ikke, at dette stemmer med Guds Ord. Vi finde Mennesker, døbte, confirmerede, som gaa i Kirke, gaa til Alters, men som under alt dette aabenlyst tjene Djævelen i alleslags grove Synder—.skulde dette være Guds Børn? Vi gaa i Kirke og høre en Mand staa der og tøve eller tale noget søvnigt og kjedeligt Snak om Dyder, eller maaske om Poteter og andre nyttige Rodfrugter; skal dette være et Sendebud i Christi Sted? Herudenfor høre vi en Mand, fuld af Ild og Kraft og Kjærlighed, straffe, lokke, formane til Omvendelse. Han taler godt, og han taler sandt. Hvorfra ere disse Gaver? Ere de ikke fra Gud? Se Virkningen! Hele Bygden er forandret. Hvorfor skal disse Guds Gaver ikke turde bruges? Hvorfor? Ingen svarede dem. Eller — om Nogen svarede — saa var det helst med Statskirkens Politianordninger og ved Lensmandens Hjælp. Men man skal adlyde Gud mere end Menneskene!

Ligeoverfor Hauges Venner stod nu Resten af Bygden, "den store Hob". Hvad der fandtes i denne af sand Christendom, var stille og tilbagetrængt og uden andet ydre Organ end den offentlige Kirketjeneste.

Ligeoverfor Alvoret, Ilden og Kjærligheden i Hauges Venners Vidnesbyrd stod det rationalistiske Præsteskabs selvgode, tørre og kraftløse Dydsprædiken.

Ligeoverfor den anordnede Gudstjenestes kolde og formelle Væsen stod Andagten, de stærke Aandsrørelser og det fængende Kjærlighedsliv hos Vennerne.

Ligeoverfor de overlegne, stive og fornemme, enkeltvis vel endog fordrukne Velærværdigheder i den for Menigheden temmelig vel afstængte Præstegaard stod Lærere, der med Nidkjærhed, Opofrelse, ja ofte under stor Trængsel og Fare søgte Andres Salighed og kun vilde være sine Tilhøreres Brødre.

Imod det stive fremmede Bogsprog og de ukjendte, abstracte Talemaader traadte det hjemlige, practiske, folkelige i Lægvidnesbyrdet.

Ligeoverfor Præstegjældsmassen med dens overveiende verdslige Sind og dens mange aabenbart ugudelige og tugtløse Medlemmer stod den lille Vennekreds, der, skjønt uden egentlig ydre Organisation, dog vidste at hævde en saa betydelig Tugt over sine Lemmer.

Hvad Under da, at en saa stor Del af de Sjæle, der søgte sin Salighed, maatte føle sig dragne hen til den Kreds, der i saa mange Henseender maatte synes dem saa langt bedre at virkeliggjøre det Billede af sand Christendom, som de fandt i det Nye Testamente.

Hertil kommer da desuden ogsaa det for Kjødet smigrende i at være skilt fra den "store Hob", den kjødelige Tilfredsstillelse af at være Lærere, og ikke blot Bekjendere, Misforstaaelse af den christelige Bekjendelses Væsen o. l.

Rationalismens Regime var ikke meget langvarigt. Endnu før dens Nederlag i Tyskland var den med Held bekjæmpet baade i Danmark og Norge.

Grundtvig var i Danmark i 1810 optraadt med Spørgs-

maalet: "Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Huus?" — i Samtidens Øren et fanatisk Spørgsmaal; men denne Slags Fanatisme fandt, til de gamle Præsters største Bekymmelse, hurtig Indgang i Norge gjennem Lærerne ved det nystiftede Universitet.

At imidlertid den i en Menneskealder udstrøede onde Sæd, skjønt den ved Guds Naade ikke har formaaet at rive Massen af Folket med sig, dog har, især i enkelte Landsdele *, baaret sørgelige Frugter, er udenfor al Tvivl, og blandt de onde Frugter, som den indirecte har baaret, maa her nævnes den i vore Dage paa saa mange Maader tilsynekomne og saa ofte omtalte "Kløft mellem Præster og Lægfolk".

Vistnok lød nemlig fra en Mængde Prædikestole atter Guds Ord istedetfor Revolutionstidens "rensede Religionsbegreber"; men dels var det vel ofte tvivlsomt, hvordan Forkyndelsen var, dels var hele den ved Hauge vakte Del af Folket kommen i et skjævt Forhold til Præsteskabet, dels beholdt Præsterne for en meget stor Del det traditionelle og ved Statskirkevæsenet fostrede, fremmede og kongelig-embedsmandsmæssige Forhold til Menighederne. Dertil kommer, at fremdeles en stor Del Præster vare alt andet end Hyrder for sine Hjorde, og at de gamle, berygtede Præstesynder, Gjerrighed, Dovenskab og Herskesyge, fremdeles gave kun altfor meget Stof til Angreb.

Medens der vistnok hos Masserne paa de fleste Steder endnu i flere Aartier bevaredes det gamle patriarchalske og loyale Forhold til "Fa'r", og medens den Del af Folket, hos hvilket den ældre Christendomstypus endnu levede,

---

* Som i saa mange andre Henseender, saaledes har vi ogsaa havt rundelig Anledning her i America til at gjøre Erfaringer i denne Retning.

ogsaa brugte hans Tjeneste, saa var der dog ogsaa paa de fleste Steder et Oppositionsparti, som Præsten ikke kunde tilfredsstille, med mindre han ganske og aldeles lod sig lede af dets Medlemmer.

Med al den ydre Ærbødighed, som vistes Præsten og hans Embedsgjerning, var det dog en af A-B-C-Lærdommene hos det opvakte Folk, at Opbyggelsesmøderne udenfor Kirkerne havde en ganske anden Kraft til at omvende og opbygge, end Gudstjenesten i Kirken; — at Folket bestod af to Dele, "Vennerne" "de Snille" d. e: dem, der holdt sig til Lægprædikanterne, og "den store Hob", d. e: dem, der holdt sig til Præsterne, iblandt hvilke der ikke kunde findes noget Aandeligt, men høist "Natur-Snilhed". Thi paa mange Steder var det nok til at blive mærket som aandelig død, at man var en Ven af Præsten.

Medens Verdens Børn spottede "de Hellige", "Læserne", "Bønnemændene", var der ogsaa hos de alvorlige Christne i Menigheden af et andet Tænkesæt en Misfornøielse med dem — en mere instinktmæssig Følelse af, at ikke Alt var rigtigt hos dem. Deres stille, ærbare Liv og Syslen med Guds Ord gjorde godt Indtryk, men deres hyppige Dømmesyge, Prækesyge og særegne Manerer og Talemaader stødte bort igjen. Desuden var der adskillige Personer, der havde fundet, at de kunde skaffe sig en Levevei ved at drage om og prædike, men som senere bleve aabenbarte som Kjeltringer, og disses Synder bleve da stundom lagte det hele Parti tillast og stængte hele Bygdelag for deres Paavirkning.

Den allerede hos Hauge stedfindende Uklarhed med Hensyn til Retfærdiggjørelses-Læren fæstnede sig, — og, ligesom det til de ufeilbare Beviser paa en ikke aandelig Mand hørte, at han ikke yndede Forsamlingerne, saaledes blev selve Evangeliet miskjendt som en Hjælp til at gjøre

Veien bred. Et bestemt Forhold til Middelting var et af Mærkerne, efter hvilke sand Christendom kunde kjendes. Desuden et vist Vocabularium, og — især tidligere — visse Egenheder i det Udvortes. Det gamle Haugeske Samfundsbaand vedblev, skjønt det vistnok ikke havde den Styrke som tidligere.

Partiet mødte fremdeles Modstand fra Præsternes Side, der saa sin Tjeneste ringeagtet og ikke indsaa, hvorfor ikke Folket kunde finde sig i det Bestaaende. Præsterne havde ikke glemt Forordningen af 1741, og, kunde de end ikke længere haabe at udrette noget ved Lensmandens Hjælp, saa kunde de dog skjælde.

Enkelte Præster bleve dog ogsaa grebne af Alvoret i den haugeske Vækkelse, sluttede sig til den og optog baade dens gode og dens slette Sider.

En mægtig Støtte for de senere Haugeaneres separatistiske Stilling i Kirken blev den Omstændighed, at i Tredive-Aarene den grundtvigske Retning begyndte at faa Indgang i Norge og det især hos saadanne Præster, der ved sine Gaver og ved sit Alvor og Arbeide for Guds Rige indtog en fremragende og repræsentativ Stilling i Præsteskabet. Havde det tidligere været nok til at dømmes som en uaandelig Mand, at En var Præst i lang Kjole, havde Venner blandt den store Hob og omgikkes dem som Christne, — saa kom nu ogsaa, om end i en ny Skikkelse, de velgrundede Varselsraab fra Hauges Skrifter mod de falske Profeter til Anvendelse. Stor Forskjel var der forresten mellem Haugeanerne, eftersom Ledernes Oplysning og Nøgternhed var. Medens paa nogle Steder de gamle Forsigtighedsregler med Hensyn til Prædikanters Udsendelse anvendtes, og man blev staaende ved Forkyndelsen, som den havde været paa Hauges Tid, saa var der andre, der udviklede videre de Skjævheder, der allerede hos Hauge fandtes

i Principet, en Udvikling, der, saavidt mig bekjendt, tydeligst har culmineret i O. Nilsens Skrifter.

Saaledes var Tilstanden i Norge paa de Tider, da Emigrationen begyndte, og da de første, famlende Forsøg gjordes for at oprette en kirkelig Orden mellem de i America Indflyttede.

For dem, der i Norge havde staaet i Forbindelse med Haugeanerne og der fundet sit aandelige Hjem, var det forholdsvis ikke saa vanskeligt at faa den Slags Orden istand, som de mente at tiltrænge. Hvad der tidligere havde været dem det Væsentlige, at samles med Ligesindede til Opbyggelse og Bønnemøder, det kunde de ogsaa gjøre her, hvor der var nogen af deres Sind. Præsterne havde de i Norge havt Mistillid til, og deres Tjeneste havde de kun trængt til for at faa Sacramenterne, Confirmation og Ægtevielser udførte, og det varede ikke længe, før de fik den fornødne Hjælp ogsaa hertil, idet den ved udstrakte Reiser i Norge bekjendte Lægprædikant Elling Eielsen allerede i 1839 kom til America og paatog sig Ledelsen af de kirkelige Sager. Hvorledes han bar sig ad i de første Aar, er mig ubekjendt, men fra Høsten 1843 af fremtraadte han som ordineret Præst, i Kraft af en Handling, hvis Art og Betydning det ikke har været muligt at faa noget Lys i (se Maanedstd. 1860 S. 43 flg.).

At Eielsen blev bevæget til at fremtræde som kaldet og ordineret Præst, fordi Saadant hørte til kirkelig Orden, er vel ikke sandsynligt. Rimeligere er det, at han dertil blev bevæget af Hensyn til, at der netop i dette Aar var ankommen to Mænd, der søgte at faa oprettet kirkelig Orden blandt de norske Emigranter efter den i Norges lutherske Kirke gjældende Regel. Dette var Pastor W. Dietrichson paa Koshkonong og C. L. Clausen i Muskego.

At Eielsen paa den ene, og disse to Mænd paa den

anden Side strax fra Begyndelsen maatte komme i skarp Opposition mod hinanden, var selvfølgeligt; og ligesom det hele kirkelige Partivæsen mellem Nordmændene i America har sin Oprindelse fra denne Opposition, — saaledes har denne igjen sin Rod i de ovenfor skildrede Tilstande i Norge.

Eielsen saa snart, at han ikke magtede det hele Felt alene—han fik derfor snart Medarbeidere, blandt hvilke de første var O. Andrewson og Paul Anderson. Disse Mænd førte imidlertid et nyt Element ind i det kirkelige Arbeide. De havde nemlig faaet sin Qvasi-Uddannelse her i Landet under den reformerte Kirkes Auspicier og var derved komne i et Forhold til den lutherske Kirkelære, der ikke vilde passe til de gamle haugeanske Begreber. Dette kunde nu vel vistnok Eielsen ialfald for sit Vedkommende have fundet sig i, men de havde ogsaa faaet "et udvidet Begreb" i andre Henseender. De vilde have en bestemt kirkelig Orden og ikke lade Eielsen raade og byde, som han var vant til; dette kunde han ikke finde sig i. Fremdeles vare de saaledes indtagne af amerikansk Væsen, og havde faaet saadanne Notions ind, som kun lidet huede de ældre conservative Haugeanere. Et Brud var derfor uundgaaeligt, og medens Eielsen beholdt en hel Del af sine gamle Venner, spredte næsten i alle norske Settlementer, fulgte de, der vare under Andersons og Aasens Ledelse, — tildels af de ældste og mest americaniserede Norske — disse Mænd først i en toaarig Forbindelse med den berygtede Franckean-Synode og siden i Forbindelsen med den unerede Nordre Illinois-Synode og med Svenskerne. Der var nu altsaa snart tre Partier mellem de norske Emigranter: Dietrichsons og Clausens, der baade af Venner og Fiender anerkjendtes som Fortsættelsen af Kirken i Norge, dernæst Elling Eielsens og endelig O. Andrewsons og P. Andersons, eller: De norske Præsters, Ellingianernes og Franckeanernes.

Striden mellem disse Partier var, som sagt, kun en Fortsættelse af Striden i Norge. De Vaaben, som H. N. Hauge havde brugt mod sine rationalistiske Modstandere, overførtes uden videre paa de norske Præster, der kom til America: Falske Lærere, der gjorde Veien bred; Fiender af sand Christendom, der ikke lærte Omvendelse, og som derfor vare Fiender af Opbyggelser; de vare Pengepræster og Leietjenere; de, der fulgte dem, vare den store Hob.

Oppositionen gjaldt ikke de herværende norske Præster som Personer, men som "norske Præster", "Statskirke-præster". Det var Statskirken i Norge, som igjennem dem angrebes, og som man ingen Ære levnede. Selv anerkjendte man i Norge kun "Vennerne" for rette Christne, og de stode jo allerede i Norge i Strid med Statskirken.

Fiendskabet mod denne viste sig ogsaa i det Ydre i Afskaffelsen af den norske Kirkeorden, i hvis Sted der blandt Ellingianerne sattes ingen Orden og blandt Franckeanerne amerikansk-reformerte Kirkeskikke, Afskaffelsen af Djævleforsagelsen og af Faddere ved Daaben, af Absolutionen med Haandspaalæggelse, af Præstedragt m. m., Indførelse af reformert Distributionsformel ved Nadveren, Deacons istedetfor Medhjælpere o. s. v. De satte som sit Program den størst mulige Conformitet med den amerikansk-lutherske Kirke; at denne var unert og ikke luthersk, det hverken forstode de eller bekymrede de sig om. At ville bevare en norsk Kirke her i Landet var dem en Latterlighed, og Spørgsmaalet om Sammensmeltningen eller rettere om de Norskes Tilslutning til den amerikansk-lutherske Kirke erklærede deres Ledere i "Olive Branch" for kun at være et question of time. Modsætningsforholdet til de Norske Præster var saavel Ellingianernes som Franckeanernes Hovedstyrke, og den i Norge i 1840–50-Aarene begyndte, stærke Opposition mod Grundtvigianismen eller, som de

heller kaldte den, "Wexel-Læren" gav dem i Femti-Aarene nogle af de flittigst brugte Vaaben. At saavel W. Dietrichson som C. L. Clausen virkelig vare Grundtvigianere, var neppe almindelig bekjendt og var ialfald ikke Grunden til Oppositionen, thi de bitreste Angreb paa de Norske Præster og den stadigste Brug af de mod Grundtvigianerne mest passende Vaaben fandt først Sted efter den Norske Synodes Oprettelse, da W. Dietrichson forlængst var flyttet tilbage til Norge, Clausen havde nedlagt sit Embede, og de andre Præster ikke alene ikke vare Grundtvigianere, men aabent, offentligt og utvetydigt havde erklæret sig mod Grundtvigianismen.

Partierne levede nemlig væsentligt af denne Opposition. Vistnok var der maaske hos de Fleste af dem en flittig Syslen med gudelige Bøger, Alvor i at ville være Christne og et godt indbyrdes Samhold; men de havde kun daarlig Ledelse. Med yderst faa Undtagelser vare deres Lærere uvidende, stundom ogsaa uværdige. Deres Prædiken maatte indrettes efter Tilhørernes Behag og kunde derfor ikke andet end skade ved den Fristelse til Selvgodhed, som den fostrede; thi foruden den sædvanlige Kreds af almindelige Vækkelsestalemaader var dens væsentligste Indhold Udfald mod den store Hob og Præsterne i de lange Kjoler. Der var derfor kun liden indre Gehalt til at opbygge et Kirkesamfund med. Af den ældre Haugeanisme havde de arvet den Uklarhed i Læren, som gaar gjennem Hauges Skrifter, og forsaavidt man kan tillægge dem nogen positiv Lære, maa man og tillægge dem positive Vildfarelser, f. Ex. i Læren om Retfærdiggjørelsen, i Læren om Guds Ord (Aandens Virksomhed ikke gjennem, men ved Siden af dette), i Læren om Kirken, Embedet m. m. Stærkt fremtrædende, ofte yderst naiv paa samme Tid, aabenbarede sig det Hovmod, der følger enhver, ikke mindst den finere Gjerningshellighed.

Disse Feil bleve nu her uddannede videre og aabenbarede sig i den bekjendte Eielsenske Constitution, i Franckeanernes Historie (Indifferentisme) og i begges ihærdige Opposition mod de lutherske Sandheder, som bleve fremholdte imod dem.

Ellingianernes Stilling blev donatistisk, med meget ringe Fordringer til dem, der skulde anerkjendes for Brødre. At træde frem og gjøre offentlig Bøn var Vidnesbyrd nok for at være omvendt. Alle, som sluttede sig til dem, bleve modtagne og vare eo ipso Guds Børn. Visse ydre Tegn var Mærkerne, der gjorde det let for dem at skjelne mellem aandelige og verdslige Mennesker. Grove Fald, f. Ex. mod det sjette Bud, kunde vel hindre en Prædikant for at faa Tilladelse til at prædike for en Tid, men selv den aabenbareste Ryggesløshed kunde let afvaskes. Eet fordredes imidlertid uvægerligt: Fiendskab mod de Norske Præster — jo mere høirøstet desto bedre.

Ville vi nu gjøre os Rede for, hvorledes de forskjellige Elementer af Emigrantmassen deltes mellem "de Norske Præster" og Oppositionens to Partier, saa finde vi, at dette væsentligt var betinget af de Forhold, under hvilke Vedkommende havde levet i Norge; delvis ogsaa af Familieforhold eller af mere tilfældige Omstændigheder, saasom Forholdene paa de Steder i America, hvor Emigranten først kom til at opholde sig.

De stærkest udprægede Haugeanere sluttede sig i Begyndelsen næsten alle til Eielsen, medens de alvorlige Christne af en ældre Typus alle gik til Præsterne. De almindelige statskirkelige Vane-Christne gik ogsaa i den ældre Tid fast alle med Præsterne. Der maa dog mærkes, at der iblandt disse var en uventet stor Del, der ved de nye Forhold og ved Savnet af Naademidlerne og ved de mangeslags Trængsler, som Nybyggerlivet førte med sig, lærte at

vende sit Hjerte til det Ord, som de i Norge kun udvortes havde holdt sig til. Den ikke ringe Mængde af Emigranter, der, uden egentlig at være Haugeanere, dog havde staaet i et Venskabsforhold til disse, delte sig ved Ankomsten til America mest, eftersom de locale Forhold førte det med sig.

Saadanne, som i Norge af forskjellige Grunde havde staaet i Oppositionsforhold til Præsterne eller til Øvrigheden, sluttede sig oftest ikke til Præsterne, og, dersom de her indgik i nogen kirkelig Forbindelse, saa var det helst med Franckeanerne, om de dertil havde Adgang.

Da Eielsen og hans Medhjælpere bleve uenige, var det dels de locale Forhold og de allerede indgangne Forbindelser, der afgjorde, hvem de forskjellige Settlementer kom til at følge, dels vil man finde, at de, der havde været længst i America, før de fik nogenslags kirkelig Orden, og de, hos hvem Frihedsfølelsen havde gjort sig mest gjældende, fortrinsvis holdt sig til Franckeanerne, medens de mere strengt conservative Haugeanere fulgte Eielsen.

Disse Bemærkninger gjælde hovedsagelig Tiden fra Emigrationens Begyndelse til mod Slutningen af Femti-Aarene, eller omtr. til 1860.

Bevidstheden om, at den Norske Synode var den egentlige Fortsættelse af "Kirken" i Norge, var i hele denne Tid levende baade hos dens Venner og dens Fiender. Oftere har jeg havt Anledning til af Vedkommendes egen Mund at høre, at de, idet de ikke sluttede sig til den Norske Synode, men til noget af de andre Samfund her i Landet, eller forlode hin for disse, vare sig bevidste, at de havde brudt med den Kirke, i hvilken de i Norge vare opvoxede, og at de var gaaet over til en anden; og, har det ved saadan Anledning hedt, — "skjønt jeg vidste, at Forskjellen ikke var saa stor, saa løb det mig dog koldt gjennem Ryggen, da jeg 'gik ind til' det eller det Samfund". Anderledes i flere

Henseender stiller Forholdene sig efter det angivne Tidspunct. Baade i Norge og i America var der foregaaet Forandringer i Kirken af saadan Betydning, at de maatte faa en væsentlig Indflydelse paa Partiernes Stilling hertillands, og det saameget mere, som baade den lettere Communication og den saa stærkt forøgede Emigration havde frembragt en langt større Forbindelse mellem begge Lande end tidligere. En stor og over det hele Land udbredt Vækkelse havde fundet Sted i Norge. Den var ikke som den Haugeske udgaaet fra Folket, men hovedsagelig fra Universitetet og strakte sig til alle Stænder, og om den end ganske naturlig hos det haugeanskkindede Lægfolk fandt lettest Indgang, ikke mindst fordi den i sin første Fremtræden i flere Puncter var aandsbeslægtet med Haugeanismen, saa udviklede den sig dog for en stor Del hurtigt i en mere confessionel og evangelisk Retning. At Lægfolkets Stilling til Præsterne for en Del maatte blive en anden nu, da Vækkelsen for en saa stor Del udgik fra disse, er en Selvfølge. Det var nu ikke længer nok til at blive anseet for aandelig død, at En havde en Præstekjole. At den gamle Kløft mellem Præster og Lægfolk dog langtfra var udfyldt, vil vi senere faa Adgang til at bemærke.

I America var Forholdene ogsaa væsentlig forandrede. Den Norske Synode, tidligere i flere Henseender uklar trods sin confessionelle og kirkelige Conservatisme, havde ved Forbindelsen med Missouri-Synoden faaet en alvorlig Vækkelse og en bestemt luthersk Holdning, og det nye Syn, den havde faaet for Herligheden i den lutherske Troes to Hovedgrundsætninger, gjorde sig med stor Begeistring gjældende i Skrift og Tale. Men skjønt efter denne Guds naadige Førelse baade Lov og Evangelium klang baade renere og stærkere i det offentlige Vidnesbyrd, skjønt Tilhørernes Erkjendelse voxede, mangesteds i en overraskende Grad, og skjønt glædelige

Frugter i et alvorligt Christenliv viste sig rundt om i Menighederne — ikke alene hos de Ældre, men maaske end mere hos den yngre, den første her i Landet opvoxede Slægt, — saa vedblev dog Synodens Menigheder for en meget stor Del at bære de sørgelige Mærker af Statskirkens Masse- og Vane-Christendom.

Inden den Eielsenske Kreds havde et stort Parti, gjennem Pastor Rasmussen, ligeledes paavirket af Missouri-Synoden, lidt efter lidt friet sig fra de væsentligste Eielsenske Daarligheder og efter længere Forhandlinger indgaaet Forbindelse med Synoden. Flere i Norge bekjendte og høitagtede Lægmænd bleve i America kaldte til Præster og sluttede sig ogsaa til Synoden.

Den mere confessionelle og evangeliske Retning i den nyere norske Vækkelse gjorde, at Eielsen, hvis haardnakkede Stilling mere og mere blev bekjendt, tabte mere og mere af sit Prestige i Norge.

Den halvofficielle Anerkjendelse, som den norske Statskirke gav Synoden ved at love ikke at ordinere Præster for America uden paa den Norske Synodes Anbefaling, var af ikke liden Betydning baade for Recruteringen af Præster fra Norge og for Dommen om Synodens Standpunct. Dette var dog for en stor Del ikke godt likt i Norge. Dels laa der i Synodens strenge Fordringer paa ren Lære en Dom over den norske Stats-Kirkes latitudinære Praxis; dels var netop de Puncter af Læren, om hvilke der her førtes en bitter Strid, af den Beskaffenhed, at baade de, der fulgte Tidsaanden, og de, der fulgte sine løse, fromme Impulser, maatte tage Parti mod Synoden; dels blev den Norske Synodes Standpunct og Lære stadigt forvrængt af Modstanderne, idet der blev tillagt den Fordringer og Lærdomme, som den aldrig havde havt; dels endelig var flere af de Henvendelser og Bedømmelser, som fra Synodens Side

i forskjellige Øiemed skede til og om den norske Kirke, holdt i en udfordrende ungdommelig Tone, der, om den end kan finde den Undskyldning, som den tiltrænger, dog ikke var skikket hverken til at bane Sandheden Vei eller til at skaffe Synoden Venner.

Imidlertid havde det fra Eielsen i Firti-Aarene skilte Parti, de saakaldte Franckeanerne, forlængst hævet sin Forbindelse med Franckean-Synoden og lidt efter lidt arbeidet sig op til en i det Udvortes og i Udenforstaaendes Øine mere respectabel kirkelig Stilling. De vare sammen med de svenske Lutheranere traadte i Forbindelse med N. Illinois-Synoden og gjennem denne med General-Synoden. En af deres Præster, P. Anderson, havde endog været Præsident for N. Illinois-Synoden. De havde en egen Læreanstalt; de havde af sine americanske Venner lært Avertissements-kunsten, og endelig havde de, hvad Ingen skulde have anet, "for Bekjendelsens Skyld" atter igjen forladt N. Illinois-Synoden, skilt sig fra General-Synoden og sammen med Svenskerne * i 1860 stiftet Augustanasynoden.

Havde de tidligere, ligesom Ellingianerne, averteret sig som aandelige og opvakte i Modsætning til den Norske Synodes statskirkelige Formvæsen, saa fremtraadte de nu som bekjendelsestroe Lutheranere uden den Norskes Synodes forstenede orthodoxistiske Exclusivisme. Intet Under derfor, at i Norge nu, blandt dem især, hvis aandelige Standpunct gjorde det umuligt for dem at kunne vurdere den Norske Synode eller sympathisere med den, Manges Øine begyndte at vende sig til Augustanasynoden, som det rette Centrum for et sandt kirkeligt Liv blandt de norske Americanere.

Augustanasynoden fik derfor paa denne Tid en ikke saa liden Tilgang fra Norge; baade forøgedes dens Menig-

* Den Norske Synodes skjæve Stilling til Svenskerne skyldes væsentligt den norske Del af Augustanasynoden.

heder paa flere Steder, og tillige forøgedes dens Præsteskab ved Kaldelse af enkelte Lægprædikanter, der i Norge havde tiltrukket sig nogen Opmærksomhed.

At imidlertid Augustanasynoden ingen Udsigt havde til at gjøre den forønskede Fremgang, saalænge den var indskrænket til sine egne indre Hjælpekilder, det var ialfald enkelte af dens Ledere skarpsindige nok til at indse. Baade var dens Præsteskab saare svagt, og dens Menigheder, der havde endnu mindre positiv aandelig Gehalt end Eielsens Parti, skyldte Oppositionen mod den norske Statskirke og den Norske Synode baade sin Tilbliven og sin Vækst.

Denne negative Stilling var lidet at leve af. Vi finde derfor, at Augustanasynodens Ledere søgte at benytte Tidsomstændighederne paa bedste Maade. Paa den ene Side søgte de at styrke sig ved en Forening med Eielsens Parti, hvilket Forsøg imidlertid strandede paa Elling Eielsens Modstand. Paa den anden Side søgte de at benytte de under Slaveristriden i den Norske Synode ved Pastor Clausen vakte Uroligheder til at faa istand en Forbindelse med det formentlig store misfornøiede Parti, der skulde kunne sikre dem den forønskede Fremtid. Dette var de Udsigter, der stilledes Prof. Weenaas for Øie, da han kaldtes til Professor ved Augustanasynodens Seminar.

Hvorledes han optraadte, vil være i de Flestes Minde. Han saa snart, at Forbindelsen med Svenskerne ikke længer var gavnlig. Han saa ogsaa, at de norske Augustaneres (Franckeaneres) Navn og Historie var en altfor tung Byrde og især en Skranke for den saa meget lovende Forbindelse med Clausen og hans Menigheder. Han saa fremdeles, at de fleste af Augustanasynodens gamle Præster ikke vare bekvemme Redskaber til det nye Arbeide. Fra disse Kilder skriver sig hint mærkelige Coup d'etat i St. Ansgar i 1870, ved hvilket Augustanasynoden blev opløst, uden at Menig-

hederne bleve spurgte derom, og ved hvilket den norsk-danske Conferents blev stiftet, ogsaa uden Menighedernes Beslutning.

Som bekjendt, lode ikke alle Augustanasynodens Præster og Menigheder sig nøie med denne summariske Fremgangsmaade. En Rest, med de gamle Ordførere og enkelte af de nye i Spidsen, erklærede, at Augustanasynoden ikke var afskaffet, og fortsatte og fortsætte fremdeles sin kirkelige Virksomhed under det gamle Navn og med Troskab mod sine Traditioner, saa lidet opmuntrende disse end ere.

Før denne Revolution foregik i Augustanasynodens ydre Forhold, var der i Tidens Løb foregaaet store Forandringer i dens Stilling i andre Henseender. Ikke alene var dens gamle antinorske Holdning og dens Opposition mod Kirken i Norge forlængst opgivet, men under Kampen mod den Norske Synode, der idelig fremholdt de lutherske Hovedsandheder, var Nødvendigheden af "confessionel" Troskab mere og mere kommen til ydre Anerkjendelse blandt Augustanernes Ledere. Hvorlidet disse dog havde fattet den lutherske Kirkes Aand, aabenbarede sig stadigt under Striden om saadanne Spørgsmaal, der ere nødvendige Consekventser af hine Hovedsandheder.

En lignende Forandring var ogsaa for en stor Del foregaaet i Eielsens Parti, der nu var constitueret som en ordentlig Synode, og som senere har prydet sig med Hauges Navn. Efter Alt, hvad der havde været skrevet og stridt i America i de sidste 25 Aar, skulde der en Eielsens Standhaftighed til for at holde paa de gamle, gale Paragrafer og den gamle kirkelige Uorden og Røre. Efter mange forgjæves Forsøg paa en fredelig Overenskomst kom det i 1875 til et Brud, ved hvilket Eielsen blev forladt af de fleste af de Venner, blandt hvilke han i saa mange Aar havde hersket uindskrænket. Hos ham er ingen Forandring foregaaet.

De af hans Venner, som ere blevne ham tro, have vel neppe endnu ordnet sig som kirkeligt Samfund. Hvorvidt de Øvrige (den overveiende Majoritet), der har beholdt sin Organisation som "Hauges Synode", væsentlig har forandret sit Standpunct, er ikke godt at sige, skjønt der er adskillige Tegn, der tyde derpaa. Samfundets ledende Mænd har for længe siden lært, at saadanne afstikkende Feil som de, der fandtes i den gamle Constitution, ikke kunde taales længere, og at en større kirkelig Orden var nødvendig for at kunne bestaa. Der er ogsaa Grund til at haabe, at flere baade af deres Præster og af deres ledende Lægmænd har faaet Øinene op for nogle af sine tidligere Princip-Feil, navnlig med Hensyn til Naademidlerne og til Evangeliets Indhold. Til dette Haab berettiger blandt Andet flere af de Forhandlingsmøder, der har været holdte, baade inden Samfundet selv og mellem enkelte Kredse af dette og deres Naboer af Synoden. Det har ogsaa forekommet mig, som om Hauges Synode i den senere Tid ikke har vist det blinde Fiendskab mod den Norske Synode som tidligere.

Ganske anderledes synes derimod Retningen at skulle blive i det nye Parti, Conferentsen; skjønt hvad der skal blive dets Grundcharakter, er det endnu ikke godt at sige. Fortiden har det neppe nogen, dersom man ikke vil regne Fiendskab mod den Norske Synode for en saadan. De kirkepolitiske Forhaabninger, som det skylder sin Tilværelse, og paa hvilke det fra først af er bygget, ere ikke blevne opfyldte. Dets to Stiftere synes at have forladt det in disgust; og den, der i Begyndelsen flittigst skrev dets Avertissementer, har nedlagt sin Pen.

Samfundet er sammensat af mange forskjellige Slags Elementer, og det er derfor intet Under, at det afgiver et ønskeligt Felt til at experimentere paa for saa emanciperede

Mænd, som de, der fra Minneapolis af have overtaget dets Ledelse, og af hvem Samfundet synes at taale hvadsomhelst, selv om det nok saa meget strider mod, hvad mange af dets Præster og Menigheder før have bekjendt og maaske endnu bekjende. Conferentsen tæller blandt sine Menigheder de mest forskjelligartede Bestanddele: dels gamle haugeansksindede Augustanamenigheder, dels Stykker af gamle Synodemenigheder, samt enkelte hele saadanne, og det tildels saadanne, som stode paa de laveste Trin baade med Hensyn til Erkjendelse og til udvortes Levnet. Det største Antal er, saavidt jeg har kunnet erfare, smaa nydannede Menigheder med en liberal Tendents baade med Hensyn til Lære og Levnet. Denne Liberalitet strækker sig dog ikke til den Norske Synode, thi Foreningsbaandet i Conferentsen er Fiendskabet mod den Norske Synode.

Det nye Samfunds Ledere havde Skjøn nok til at se, at deres Fremtid for en stor Del vilde være afhængig af, at de kom i et andet og bedre Forhold til Kirken i Norge, og det gjalt derfor om muligt at tilegne sig det Fortrin, som den Norske Synode i saa Henseende havde havt.

De, der havde fulgt Udviklingen her i Landet, fik paa denne Maade se et underligt Syn. Et Samfund, hvis væsentligste Bestanddel var Menigheder, der vare blevne til i Fiendskab mod Kirken i Norge, og som før havde levet af dette Fiendskab, ja som havde etableret sig i afgjort Fiendskab mod Alt, hvad der var norsk, skrev nu med stor Frimodighed paa sin Fane: "Moderkirkens ægte Datter". Det gjaldt at vinde Terræn i Norge. Allerede tidligere var det af Kirkedepartmentet til den Norske Synode givne Løfte om Ordinationen taget tilbage i Anledning af Pastor Gjeldakers Ordination til en Menighed, der gjennem Pastor Clausens Machinationer var bleven til ved en Splittelse paa Grund af Slaveri-Striden. Det Haab, som derved syntes

at aabne sig om Recrutering fra Universitetet i Norge, er imidlertid ikke opfyldt. Heller ikke ved jeg, om Samfundets nuværende Ledere ønske det. Hvorledes man forresten har arbeidet mod det nævnte Maal ved Correspondent-Artikler, hvis Sandfærdighed lade meget tilbage at ønske, og ved Anstrengelser for at komme i Forbindelse med det Norske Missionsselskab, vil være i Alles Minde. Et aldeles nyt Element, der sandsynligvis er af den Art, at det enten maa dominere eller forsvinde, er indkommet i Conferentsen ved de tre nye Professorer ved Læreanstalten i Minneapolis. Deres Optræden er bekjendt; ligesaa hint Forsøg paa med et Slag at knuse den Norske Synode, hvilket ikke lykkedes.

Da imidlertid den Aandsretning, som de repræsentere, staar i nær Forbindelse med Forhold i den norske Statskirke og derfor bedst forstaaes ved Lys fra disse, og da disse desuden har direkte Betydning for vor Kirke, saa vil det være rettest kortelig at antyde de Træk deraf, som for os vil være af størst Vigtighed.

Efter den ovenomtalte betydelige Aandsrørelse i Norge i Femti-Aarene var det en Selvfølge, at Kirkens mangehaande Mangler og Brøst maatte falde dem tungt paa Sinde, der ved Guds Naade havde faaet Øinene op for Synd og Frelse.

Vistnok rørte der sig nu paa mange Steder et skjønt og glædeligt varmhjertet Christenliv; vistnok var ogsaa dette unegtelig af en langt mere evangelisk Art end tidligere, men dels var dette ikke overalt Tilfældet, dels tjente det nye Lys kun til saa meget sørgeligere at fremhæve Mørket rundt om og at lære dem, der rigtigt havde faaet Øinene op, at se Meget af, hvad der fremdeles savnedes. "Hvad Lære lever der i vore Menigheder?" spørger en Taler ved Stiftsmødet i Christiania, og svarer saaledes: "Svaret: den Evangelisk-Lutherske, ligger let paa Tungen, men Massen

ved Lidet eller Intet om, hvad Evangelisk-Luthersk Lære er; og omtrent Alle, som gaa over til andre Kirkesamfund, bekjende ligefrem, at det slet ikke sker af Hensyn til Lære eller Tro; i saa Henseende ere de aldeles uvidende. Vore Bekjendelsesskrifter kjendes meget lidet og har ingen Autoritet. Hvorledes agtes vel vor lutherske Sacramentlære? Tugten over Livet er ogsaa yderlig slap. Ligeoverfor den ligegyldige, kjødelige og verdsligsindede Masse, der aldrig sætter sin Fod i Kirken uden til Stads, eller "for Exemplets Skyld", eller af Forfængelighed, trængtes nok Tugt, særlig ligeoverfor de nylig confirmerede. Der er altfor stor Tugtløshed i Ægteskabernes Stiftelse og Førelse, i Børneopdragelsen, i Avisernes Moral." Altsaa den store Uvidenhed, det gudløse verdslige Væsen, det forargelige Syndeliv raabte paa alle Sider om Hjælp, men hvem skulde bringe den? Landets faa Præster? Mange af dem følte jo end ikke Nøden. Hvad kunde der gjøres? Hvor var Menigheden, til hvilken man kunde henvende sig? Der savnedes Kirketugt — hvem skulde udøve den? Der tiltrængtes Brug af de Gaver, Menigheden maatte have — hvem skulde fremkalde dem til Tjeneste? Præster fandt i sit Præstegjæld Mænd, som aabent negtede Guds Ord — de hørte og skulde høre til Menigheden. Al Verden kom til Absolution og Nadvere. Der fandtes ingen Adgang til at holde dem borte, der burde holdes borte. Tvungen Daab, tvungen Confirmation, tvungen kirkelig Velsignelse ved Ægtevielsen! Er et Præstegjæld ledigt, saa er der ingen Adgang til at faa til Præst den, som Menigheden ønsker, og ingen Udvei til at slippe for den, som den ikke ønsker. Klager lød og lyder fra alle Kanter over al denne Nød og Tvang. Hvoraf kommer det altsammen? Statskirken! Statskirken! lød det i Begyndelsen fra de Fleste. I den senere Tid har Mange søgt andre Forklaringsgrunde, blandt

disse Misforholdet mellem Præsterne og Lægfolket. "Grunden", siger den oven citerede Taler, "er den nu raadende Mangel paa Kirkelighed og kirkelig Sammenslutning. . . . Enighed er ikke tilstede. Skylden derfor bærer ligesaavel Præster som Lægfolk. I dette Aarhundredes Begyndelse og langt ind deri fremtraadte Embedets Indehavere ikke som de, der vare der for at forkynde Guds Ord og forvalte Sacramenterne; men nu lide vi for Forgjængernes Synder. Dertil kommer vor Tids mægtige, ubændige Frihedssyge; den politiske Strømning har smittet Kirken; Hovmod og Forfængelighed behersker Tiden ogsaa i de kirkelige Kredse" (Fædrel. 95, 76). Det store Omfang eller rettere Dybden i hint Misforhold mellem Præster og Lægfolk, forekommer det mig, dog er mindre erkjendt, og endnu mindre, at netop dette Misforhold har sin første Oprindelse i Statskirkeforfatningen.

At Klagerne over Statskirken ere velbegrundede, anser jeg for vist. Thi hine ovenfor paapegede Klager over Tugtløsheden o. s. v. hænger paa det Nøieste sammen med den Omstændighed, at Statskirken forvirrer og maa forvirre Begrebet af Jesu Christi Rige som et Rige, der ikke er af denne Verden, og til hvilket kun de høre, der "høre hans Røst". Vistnok prædikes der i Kirkerne om denne "Forskjel mellem Troende og Vantroe", og vistnok kan ogsaa i dette Stykke Guds Ord prædikes "purt og rent" i Statskirken, men practisk bliver dette pure og rene Ord fornegtet og modarbeidet, ikke alene derved, at aabenbart vantroe Mennesker taales i Kirken (thi det kan af Skrøbelighed ske ogsaa under andre Forfatninger), men derved at Statskirken principmæssigt fordrer og tvinger Alle til at være Christne og Lutheranere og anerkjender dem som saadanne, naar de bare ikke ligesom med Magt sætte sig til Modværge. Derved prædiker selve Statskirken factisk, at der ikke er nogen saadan

Forskjel mellem Troende og Vantroe, mellem Kirken og Verden, og den prædiker saaledes et Ord, der er alt andet end "purt og rent" — og hvis man vil indvende, at Statskirken ved Dissenterlove o. s. v. har opgivet det falske Tvangsprincip, saa hjælper dette ikke, aldenstund den, ved at give Staten som saadan Magt i Kirken, dog forvirrer Begreberne og hindrer Kirken fra at ordne sig efter den eneste Regel, som Kirken kan anerkjende, Guds Ord nemlig, og som Staten — ironisk nok — fordrer prædiket som eneste gyldige Regel!

Det skal ikke negtes, at Statskirken netop som saadan har i Guds Haand været til uberegnelig Velsignelse. Hvad kan Gud ikke i sin Barmhjertighed bruge til Velsignelse! Som et Exempel herpaa tænke man sig, hvorledes det vilde være gaaet paa Rationalismens Tid, om ikke Statskirken ved sit tungvindte Maskineri havde holdt Revolutionen fra oven i Tømme. At det Conservative i den Norske Kirke ogsaa senere væsentlig skyldes Statskirkeforfatningen, tør vel og være utvilsomt. Betydningen af, at gjennem Statskirken "hvert Menneske i Landet" har faaet høre Livets Ord, kan heller ikke miskjendes. Men ikke destomindre ere Klagerne velgrundede, thi de ere grundede i Guds Ord og i Kirkens Væsen, saaledes som Guds Ord forklarer os dette. Vi have maaske her i Landet mere Anledning end i Norge til at se, hvad Godt Statskirken af Gud har været brugt til, og til at erkjende, hvor farligt det turde være med Et at opløse den, men saa har vi ogsaa havt bedre Anledning til at se de Farer, den medfører, og Frugterne af den Usandhed, paa hvilken den er bygget.

At Meget, som i Norge kunde gjøres for at modarbeide Statskirkeforfatningens skadelige Indflydelse, hverken blev tænkt eller gjort, synes mig unegteligt; ligesom ogsaa, at Enkelte af dem, der have skreget mest, har gjort mindst for

at afhjælpe Manglerne. "Friere Forfatning" blev Moderaabet; men den Enighed mellem Præsterne og det Arbeide for at fremkalde Erkjendelsen af Guds Ord som Kirkens Lov og at fremkalde Tillid til Guds Ord, hvorved Folket skulde modnes for en friere Forfatning, har der været seet lidet af.*

Meget mere synes desværre Uenigheden mellem de kirkelige Ordførere i den senere Tid at være bleven større og mangfoldigere. Ikke alene har der ligeoverfor de saakaldte Reformvenner dannet sig et Parti, der ikke synes at erkjende den Fare, som netop Statskirkeforfatningen medfører, og som ikke synes at erkjende, at Statskirkeprincipet, overensstemmende med vore Symboler, er i sig selv forkasteligt og falsk (se f. Ex. Ytringer ved Stiftsmødet i Christiania i "Fædrel". No. 95 1876); — men selv mellem Reformvennerne er der, saavidt jeg kan forstaa, ingen Enighed, hverken om Maal eller Midler. "Det kan ikke ventes", siges der, "ja neppe engang ønskes, at Regjering og Storthing skal indføre i Kirken Noget, som ikke kræves og bæres af nogen bestemt, klar og stærk kirkelig Opinion. Præsterne ere i det Hele taget imod enhver Menighedsordning, og de blive det stedste mere, takket være 'Luth. Kirketidende'. Det christelige Lægfolk er dels ligegyldigt, dels bange derfor; Meningerne selv blandt Reformvennerne ere splittede og delte; kort sagt: den kirkelige Leir er i dette Punct bare Modsigelse og Forvirring. Ingen kan under saadanne Forholde kræve, at Styrelsen skulde gjøre Noget. Den bør Intet gjøre. En verdslig Styrelse bør allermindst indføre eller forandre Noget i Kirken, uden at der inden Kirken selv er Klarhed derom og Krav derpaa. Derfor, med

* Efterat dette blev skrevet, synes der i Norge for endel at være arbeidet mere i denne Retning.

Hensyn til den Sag, stikker jeg min Sjæl til Taalmodighed" (Th. Klaveness i "Fædrel". No. 34 1876).

Nogle vilde have et Forsøg gjort paa en Organisation af Menighederne under Statskirken, Andre (ikke Mange) vilde have Frikirken strax. Medens enkelte af de skarpeste Oppositionsmænd øiensynligt vilde have Frikirken i en falsk Friheds Interesse, for at de i Kirken kunne etablere "Selvregjering" ved Majoriteter, saa ere de Conservative igjen bange for Frikirken, fordi de ikke kunne tænke sig den anderledes end som et demokratisk Majoritetsherredømme.

At Reformvennernes almindelige Fordringer ere berettigede, anser jeg for utvivlsomt, men det lader sig ikke negte, at den Maade, paa hvilken Nogle af dem begrunde sine Fordringer, ikke kan andet end skade deres Sag og vidner om adskillig Uklarhed i de Principer, hvorom der er Tale, saaledes f. Ex. Læren om Embedet og dets Forhold til Menigheden, om Absolutionen, om Kirketugt, om en fri Menigheds Myndighed m. m.

Naar nu, som det jo ligger nær at vente, en saadan Uklarhed og Ukyndighed parres med en tilsvarende hjertelig Selvtillid, saa fremkommer den Aandsretning, der repræsenteres af Professorerne i Minneapolis, og som ved en grundig Forvexling af aandelig og kjødelig Frihed vil bygge Kirken paa "Frihed i Sandhedens Erkjendelse", d. e. Forkastelse af al Autoritet, aabenbart (om end ubevidst) ogsaa af den, der i Guds Ord er sat over os.

At hine Mænd ikke kunde finde sig hjemme i Norge, er forsaavidt et glædeligt Tidens Tegn (og vi har heller ikke seet nogen norsk Reformven fare saaledes ivei), men om der ikke ogsaa hos klogere og forsigtigere Mænd i Norge rører sig noget af den samme Aand, er vel et tvivlsomt Spørgsmaal.

Et mærkeligt Træk er det, at Klagerne over Stats-

kirkens Baand og Fordringerne paa Reform for den største Del har fundet liden Sympathi hos det vakte Lægfolk i Norge. Om Aarsagen dertil skulde være en instinktmæssig Følelse af, at med Statskirken ogsaa det vilde ophøre, der aabenbart har været dem det Kjæreste, nemlig en Slags Særstilling i Kirken, med særegne Opbyggelsesforsamlinger gjennem en muligst fri Lægmandsprædiken, tør jeg ikke afgjøre.*

At den ukirkelige og partimæssige Sammenslutning, som Conventikelvæsenet i Statskirken har fostret, har gjort stor Skade, det har vi her i Landet havt god Anledning til at se. "En Troende" betyder fremdeles i Norge, og det ikke blot i Lægfolks Mund, meget almindelig En, som deltager i Conventikler og Opbyggelsesmøder, og en Præsts Aandelighed vil i de fleste Tilfælde blive bedømt efter hans Forhold til disse.

At der iblandt de Ting, der i Norge syntes mest at tiltrænges, var en rigeligere Forkyndelse af Guds Ord, ligger i Landets Natur, og derom syntes Alle, der havde christelig Interesse og Skjøn, enige (se Forhandlingerne ved Drammensmødet 1860). Vistnok var der Lægprædikanter i Mængde, men dels var deres Virksomhed tilfældig, dels havde Kirkens bedste Venner efter den sidste store Vækkelse mere end nogensinde før indseet Nødvendigheden af en Control med, hvad der saaledes forkyndtes. Dette gav Anledning til Luther-Stiftelsens Oprettelse. At denne, hvorledes den nu end practisk har været ført, dog i sin første Fremtræden ialfald hvilede paa en rigtig Opfattelse af Guds Ords Lære om Embedet, holder jeg mig for overbevist om. Saameget mere betegnende er det, med hvilken

* Selv ikke hos Hauges Synode eller i Augustanasynoden har det omreisende Lægmands-Prædike-Væsen rigtig kunnet holde sig.

Mistro og slet dulgt Misfornøielse den har været mødt af en stor Del af Lægfolket. At Præsterne selv for en væsentlig Del bære Skylden derfor, er klart af deres egne Taler og Tilstaaelser. Uklarhed og Menneskefrygt møder i dette Stykke paa alle Kanter.

Da nu ikke som paa Hauges Tid en falsk Christendomsforkyndelse fra Prædikestolene har fremkaldt eller bevaret denne Forkjærlighed for Lægmandsprædiken og Conventikelvæsen, hvor skal man da søge Grunden dertil?

Foruden Trangen til en hyppigere Samling om Guds Ord, er, saavidt jeg kan forstaa, paa den ene Side den officielle lunkne Christendomsforkyndelse fra Præsternes Side Skyld deri, og paa den anden Side Savnet af et ordentligt Menighedsliv; altsaa i begge Tilfælde Statskirkeforholdene. At Arv fra den tidligere separatistiske Aand har Sit dermed at gjøre, tror jeg ogsaa. Men det ligger i de statskirkelige Forholdes Natur, da Menigheden og Communen skal være det Samme, at et kraftigt Menighedsliv i broderlig Kjærlighed ikke kan aabenbare sig, men maa gaa op i frie Foreninger af alle Slags, i særegne Opbyggelsesforsamlinger m. m., og saaledes faar et separatistisk Anstrøg, kun altfor ofte forenet med Sneverhjertethed, Selvgodhed og Dømmesyge. At fremdeles paa enkelte Steder Statskirkens Mangel paa Læretugt har havt med Sagen at gjøre, er rimeligt; forresten vil det der, hvor den officielt orthodoxe Lære foredrages med liden Frugt af "viede Leietjenere", og hvor der ved Siden deraf erfares en Vækkelse, om end af tvivlsom Art, fremkommen ved andre Midler, lettelig blive raabt: I har Lære, men vi har Liv; Christendommen er Liv og ikke Lære; vi har Aanden; Gud har bekjendt sig til os, o. s. v.

At Emigranter, der kommer fra saadanne Forhold som de, der nu finder Sted i Norge, ofte vil have saare vanskeligt

for at vide, til hvilket Kirkesamfund de her i Landet skulle slutte sig, er let at indse, og at flere og flere ville baade i Hauges Synode og i Conferentsen finde saadanne Berørings-puncter med vante Forhold og Anskuelser i Norge, som de forgjæves vilde søge i den Norske Synode, maa vi baade frygte og haabe.

Dersom vi nu efter denne Fremstilling ville forsøge at samle og udskille de Grunde, hvoraf Partivæsenet mellem de norsk-americanske Lutheranere har sin Oprindelse, ville de efter min Mening hovedsagelig være følgende:

1. Den i Slutningen af forrige Aarhundrede fremherskende falske Lære og aandelige Død.
2. Den Uklarhed, der fandtes hos den ved Hauge vakte christelige Reaction, især Miskjendelse af og Ringeagt for Ordets Betydning som Naademiddel; og Misforstaaelse af Guds Ords Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen.
3. Statskirkens Mangler:
   a) Mangel paa Læretugt.
   b) Det kolde, formelle og forretningsmæssige ved Naademidlernes Forvaltning.
   c) det statskirkelig-fornemme i Præsternes Forhold til sine Menigheder.
   d) Menighedernes Udelukkelse fra activ Deltagelse i sine Anliggender.
   e) Statskirkens Mangel paa Plads til og Anvendelse for de aandelige Gaver, der fandtes i Menigheden.
   f) Mangel paa Kirketugt over Livet og den af denne Forsømmelse flydende Forargelse.
   g) Statskirkeforfatningers Skikkethed til at forstre en udvortes Navnchristendom.
4. Den menneskelige Aands Tilbøielighed til at søge sit Eget, og Uvillighed til at underkaste sig Guds Ord.

5. Tidsaandens og politiske Frihedsideers Indtrængen i Kirken.

Ville vi saa til Slutning forsøge at gjøre os Rede for, hvad Indflydelse de ovenfor anførte Grunde til Partivæsenet bør have paa vort Arbeide, da vil det være klart, at vi have for det Første at stræbe at undgaa det Onde, der har fremkaldt Partierne, og for det Andet at stræbe at tilegne os selv og vore Menigheder de Goder, hvis Mangel har havt den samme Virkning.

Vi ville under disse Bestræbelser have at se hen: A) til os selv, B) til vore Menigheder, C) til vore Modstandere; men derhos først og sidst se hen til vor Herre og Gud, som vil, at vi skal vente og vist haabe alt Godt fra Ham og ikke fra nogen anden Kilde, og som ogsaa alene kan lære os først at forstaa vor Gjerning og dernæst at gjøre den.

A) Vi ville da først have at erindre, at vi ere Herrens Tjenere og hverken vore egne Herrer eller andre Menneskers Trælle. Vi have altsaa at lære vor Tjeneste-Gjerning, ikke af os selv, hverken af vore egne Lyster eller af vor egen gode Mening; heller ikke af Skik og Brug eller af, hvad vore Menigheder maatte finde for godt (udenfor Guds Ord) at fordre af os — men af Herren. Hvad Han i sit Ord fordrer af saadanne Tjenere, som vi ere, det har vi at beflitte os paa.

Han lærer os da, at vi ere Sendebud, der altsaa ikke maa mene, at vi kan finde paa noget Andet eller Bedre at sige, end det, som er befalet; der heller ikke maa mene, at det er nok at sige en Del, eller det Vigtigste af Sandheden, men alt Guds Raad til Salighed. Vi maa heller ikke mene, at vore vakre Maader at føre Ordet paa skal udrette det, men vi maa forstaa, at Kraften ligger i det Ord selv, som vi har at bruge.

Det er dog ikke Guds Villie, at vi skal være tankeløse Redskaber, der ramse vor Lexe, men Guds Medarbeidere,

der altsaa med Alvor og Nidkjærhed og med Klogskab tage vort Arbeide fat og tage vare paa vor Tjeneste.

Vi have at erindre, at vi ere satte til at være Vægtere, og at det ikke er godt, naar Vægterne sove, men at de maa have Øinene aabne for Fiender og Farer; dog heller ikke se Spøgelser, hvor ingen Fare er. Heller ikke tage for Venner Alt, som kommer med venlige Miner og skjønt Udseende; men fordre Feltraab og Bevis.

At vi skal være Veiledere og altsaa selv maa gaa med.

At vi skal være Veiledere, ikke ved at herske, men ved at være Mønstre for Hjorden. Ikke i nogen eneste Sag har vi at herske i Menigheden. Gud vil herske der ved sit Ord; og i en Sag, hvorom Guds Ord ikke har befalet noget, har vi ingen Ret at befale.

At vi skal være Hyrder og ikke Leietjenere. Leiesvende ere ikke altid følesløse og ligegyldige; de kunne af mange Slags Grunde have en vis Omsorg for sin Gjerning og ønske, at Alt maa gaa rigtigt og godt; men det bliver dog deres eget Arbeide, Løn, Ære og timelige Maal, der bliver dem det Vigtigste, og ikke Hjorden selv og dens Frelse. En Leiesvend elsker nemlig ikke Hjorden, men den gode Hyrde sætter sit Liv til for den.

Kort, at vi skal være Præster (d. e. Ordets Tjenere) og Intet Andet, ofrede til Herren, med vort Kald altid i vore Tanker, under Arbeide og Bøn — og dog under Alt dette være Intet uden ringe og fattige Tjenere, det er, selv udygtige og uværdige til vort hellige Kald.

B) Naar vi dernæst ville se, hvad vi med Hensyn til vore Menigheder have at iagttage for at undgaa og tillige modarbeide de ovenforopregnede Grunde til Partivæsenet, da vil jeg paapege Følgende:

1. I Modsætning til falsk Lære og aandelig Død.

Vi have som Sendebud at forkynde Guds Ord, og at

være visse paa, at vi gjør det. Vi have som Hyrder at føre de Vildfarende tilbage, at vække de Sovende og aandelig Døde, lede og opmuntre de Troende. Dertil behøves al Flid og Omtanke, — ikke ved Prædiken alene, men og ved enhver Leilighed eller beleilig Anledning, i Tide og i Utide, ikke alene i Kirken, men hvorsomhelst. Vi skal engang hos Gud gjøre Regnskab for vore Menigheder. Hvorledes skulde vi da snarlig kunne mene: Jeg har gjort Mit. Bede vi flittigt for vore Tilhørere, saa vil vi og arbeide for dem. Er vort Embede, eller er de Mennesker, for hvem Christus har baaret saa stor Møie, ikke vor Møie værd? Folket ser snart, om Præsten er bange for "Umag", og kan det skjules for Folket, saa ser Herren det.* Dernæst — medens vi arbeide for at vække og nære det aandelige Liv, have vi at advare mod alleslags donatistiske Vildfarelser, mod Forargelse over Kirkens ringe Fremtræden i Verden, og at forklare dens rette Begreb.

2. Den Haugeske Reactions Uklarhed.

a) Miskjendelse af og Ringeagt for Guds Ords Betydning som Naademiddel.

Vi have at erkjende denne Fare. Forargelsen over Jesu Persons udvortes Ringhed gjentager sig i Forargelsen over Ordets fattige Svøb. Intet ere Menneskene mere tilbøielige til, end til at ville se istedetfor at tro. De ville i aandelige Ting fra Virkninger slutte sig til Aarsager gjennem den samme Proces, som de bruge i timelige Ting, og glemme, at det for det Første meget ofte ikke er givet os at kunne bedømme de aandelige Resultater ret, og at der desuden ved ethvert aandeligt Resultat er Forudsætninger, som ikke kunne sees.

* Lader os lære af vore Forgjængeres Feil (Hauges Skrifter, samt K. Spødervolds "Guds Naades Husholdning" kan lære os meget i denne Henseende).

b) Misforstaaelse af Guds Ords Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen.

At fjerne denne Misforstaaelse er vel den vanskeligste Opgave, en Præst har med Hensyn til Læren; thi Ingenting i Verden er saa vanskeligt at gribe med Hjertet, som Retfærdiggjørelsen af Troen, og, naar En har grebet den, saa er Intet saa vanskeligt at fastholde. Ingensteds er derfor Den Hellig Aands Hjælp mere iøinefaldende nødvendig, om man ikke skal blive skyldig i Misforstaaelser og Misbrug, der lettelig vilde fremkalde Gjentagelser, om end i det Smaa, af de Ulykker, som Kirkehistorien viser os har fulgt Afvigelser enten til Høire eller til Venstre fra denne Lære. Vor Synode er af Herren bleven ledet saa, at Sandheden i dette Hovedstykke, Evangeliets inderste Kjerne, er bleven klarere og klarere erkjendt, prædiket og forsvaret iblandt os. Den har i Striden om Evangeliet og om Absolutionen været angrebet og bespottet af alle de andre Partier iblandt vore Landsmænd, der visselig ogsaa i dette Stykke ikke vidste, hvad de gjorde; thi de mene jo og at bekjende "Retfærdiggjørelsen af Troen". For os gjælder det da baade at bevare dette Klenodie, at voxe i dets Tilegnelse og at bruge det i Herrens Frygt til Salighed, lade det udtrykkelig tilsyne i vort Levnet. Ellers vil det visselig ikke bevares hos os — thi "den som haver, ham skal gives".

Det gjælder ved Afvigelser til Høire, i Retningen af død Tro, at vogte sig for at smigre for Kjødet eller se gjennem Fingre dermed og tage dets Udflugter og Undskyldninger for gode, men derimod at vise Troens Art og Væsen, hvorledes den, som er født af Gud, ikke kan synde, men elsker Guds Villie i Lidet som i Stort, og at derfor den Troende vandrer i Verden i en stadig Kamp med det gamle Menneske og med en hellig Frygt for at synde.

Vel har derfor ogsaa en Præst nødig at "give Agt paa

sig selv". Han kan være vis paa, at Tilhørerne gjør det, og hvem kan fortænke dem i, at de "agte det, som Præsten gjør, for fuldkommen Forklaring over det, som han siger"? Hvorledes skal vel en Præst, der selv er kjødelig, kunne prædike, "naar han ei skal selv, idet han prædiker, sætte sig i Gabestokken"? "O, Præsten ved vel en Maade", svarer en før nævnt Forfatter, og anfører som almindelige Udveie: "Høitravenhed", "Tvetydighed" og Tale om "vores almindelige Svaghed", "menneskelige Skrøbelighed" o. s. v. ("Guds Naades Husholdning", Pag. 259 flg).

Paa den anden Side gjælder det, ligeoverfor Afvigelsen til Venstre, i Retning af Gjerningshellighed, at vise, hvor langt det række, at intet Kjød bliver retfærdiggjort ved Lovens Gjerninger. Det gjælder her at være fri for en Menneskefrygt, der er saameget farligere, fordi man fristes til den netop af de Mennesker, om hvem man har Grund til at tro, at de mene det alvorligt med at søge sin Salighed. "Thi", siger Luther, "det kan de ikke faa ind i sit Hoved, at vore Gjerninger og Alt, hvad et Menneske gjør til Guds Pris og Ære, skal være Ingenting". . . . "Saaledes gjør ogsaa nu Karthäuserne og Munkene (jeg taler om de bedste, thi den største Del blandt dem er, som sagt, Bugtjenere), der skjælde vor Lære for Djævelløgn og Kjætteri og sige: Nu have vi vel i tredive Aar i denne vor Orden bedet og fastet og ladet det blive os saa surt, og saa tør disse lutherske Kjættere sige, at dette Altsammen er Ingenting. Velan, dersom da Faste og Bøn ikke behager Gud, saa ville vi fraadse og drikke og drive Utugt og paa denne Vis gjøre Gud til Behag og komme i Himmerige. . . . Vil du nu være en Christen, saa find dig kun deri og vær du vis paa, at din Herre Christus og du og din Lære og din Gjerning ikke vil behage Verden." (L. W. W. XIII. 244 flg.)

Det gjælder i ethvert Tilfælde, baade til Høire og til

Venstre, at forkynde Guds Ord, enten saa Menneskene synes vel eller ilde derom. Det er ikke at vente, at Alle eller endog kun Mange skal have Behag deri. Christus siger jo selv, at der er Fare paa Færde, naar Alle tale vel om os; thi "lige det Samme gjorde deres Fædre ved de falske Profeter!" (Luc. 6, 26).

"Jeg har i mange Aar med al Flid tømret paa denne Blok og tænkt over denne Sag, hvorledes jeg dog kunde prædike saaledes om vor Herre Christus, at det kunde behage Alle, og saa hverken Pave eller Keiser eller Fyrster eller nogen Anden skulde stødes eller forarges paa Ham; men det vil ikke til, og der bliver Intet af det. . . . Vi har nu alt i mange Aar mange Gange erfaret, at man paa mange Rigsforsamlinger har forhandlet herom og gjerne villet bringe det dertil, at Alt kunde blive udjevnet og forligt, og at man kunde prædike saa, at det var Alle til Behag og Ingen til Forargelse. Men vist er det, tager du Forargelsen og Faldet bort, saa er ogsaa Christus allerede tabt og borte, thi hvor den Mand kommer i Verden og viser sig, der begynder der strax med Uro og med Fald. . . . Mange er der vel, som vove at paatage sig at hjælpe paa Sagen ved menneskelig Visdom; men dem vil jeg se paa først! Faa de det til, faa de ophævet al Splittelse og Forargelse, og faa de Fred og Enighed i Stand, saa som de foregive, saa vil jeg rive ud denne Text" (Matth. 2, 33–40). Se og Matth. 10, 34. (Luther W. W. XIII 248).

3. Partivæsenet fostret ved Statskirkens Mangler:

a) paa Læretugt.

Vi have at indskjærpe vore Menigheder deres Ret og Pligt til at vaage over Læren og at vise dem Nødvendigheden deraf og veilede dem til at gjøre det. Vi have at hjælpe dem mod den Fristelse, som ligger saa nær, at mene, at det kommer ikke saa meget an paa, hvad vi tro og lære,

som paa, hvad vi gjøre, og at vise, hvorledes den, som ikke i Et og Alt i streng Lydighed underkaster sig ethvert Guds Ord, — forsaavidt som han afviger, — sætter sig op mod Gud og river den eneste sikre Grund bort under sine Fødder. Vi har at vise dem, hvorledes de netop ogsaa for et sundt og Gud behageligt Christenlivs Skyld maa fordre denne strenge Lydighed mod Ordet. Fremdeles, hvilken usigelig Herlighed der er i Troens barnlige og uovervindelige Forvisning om det, "som Gud har sagt". Vi have at opflamme vore Menigheder til med Alvor og med Glæde at tilegne sig vor Synodes Motto: GEGRAPTAI, d. e. "Der er skrevet". Den lutherske Kirkes Historie vil her kunne komme os til Hjælp, og, Gud være lovet, vort eget lille Kirkesamfunds Historie giver os ogsaa Beviser for Velsignelsen af ikke at taale nogen Afvigelse i Læren, om vi og skulde lide derfor.

Paa samme Tid have vi ogsaa at advare dem mod Disputeresyge og en tilsvarende Misbrug af Guds Ord, der er givet os til Frelse og Salighed og ikke til den Lyst, der tilfredsstiller ved spidsfindige Debatter.

b) Det kolde, formelle og forretningsmæssige ved Naademidlernes Forvaltning.

St. Paulus formaner os til at være hans Efterfølgere, ligesom han er Christi, og han kan minde Præsterne i Ephesus om, at han ikke har afladt i tre Aar, Nat og Dag at paaminde enhver af dem med Taarer.

Præsterne i Rom paa Luthers Tid havde en anden Maade at opmuntre hinanden paa, naar de holdt Messe: Cito, cito, domine frater! (d. e. Skynd dig, skynd dig, Hr. Broder!)

Folket vil snart skjønne, om Præsten ikke er "i Forretning", uden naar han kommer anstigende i Præsteklæder, og om han er af dem, der, naar de lægge Kjolen bort,

lægge Præsten bort med det Samme — og skjønner ikke Folket det, saa ser Herren det.

Den, som tror, hvad Guds Ord siger om Daaben og om Prædikenen og om Absolutionen og om Nadveren, vil ikke staa der som en Uvedkommende eller som en Business-Mand, naar han udførere disse Handlinger.

Og selv om Præsten ikke paa denne Maade forskylder Naademidlernes Ufrugtbarhed, saa vil det dog altig være nødvendigt at have Øiet aabent for, at ikke de stadigt tilbagevendende rituelle Former skal dysse baade Præsten og Menigheden i Søvn. Hvorfor virker Tjenesten i Kirken saa ofte ikke, hvad den skulde? Formvanen svækker Synet for Indholdet. Erfaring for, at det Tilvante bliver ganske mekanisk, haves jo noksom i allehaande dagligdagse Ting. Det gjælder at modarbeide denne Fare og at mindes, at det ikke er Formen, der er Maalet. Veiledning til at se igjennem Formerne og til at forstaa vor Gudstjenestes Betydning skylder Præsten at give sin Menighed. Kun ikke "new measures", der oftest ere af den Art, at netop det Nye i Formerne bliver det Væsentlige.

Paa dette Sted kan vi og minde os om det Urigtige og Farlige i lærde, uforstaaelige og svulstige Ord og Talemaader. Der er ogsaa i vore Dage dem, der "tale i Tunger", uden at agte paa Pauli Formaning til Corinthierne, og som tale i fremmede Tungemaal, uden at der er Nogen, som kan udlægge det for Menigheden. Det gjælder først at kjende sin Menigheds aandelige Standpunct, saa man ikke giver Børn haard Mad, ikke prædiker lærd Dogmatik for dem, som ikke kan Katechismus, og ikke behandler en norsk Statskirke-Almue, som var det erfarne Missouriere; og, hvad der end prædikes, saa gjælder det at tale, saa Folk forstaar det, hjemligt, practisk, folkeligt. Om vi talte som Chrysostomus og som St. Bernhard, hvad hjalp det, naar Folk ikke forstod det?

c) Det statskirkelig-fornemme i Præsternes Forhold til sine Menigheder.

Det er ikke værdt, at vi begynde med at fordre Respect. Har Herren agtet vore Menigheder saa høit, som at sende dem Frelsens Ord, hvormeget mere bør ikke vi agte dem høit, vi, der kun ere Tjenere for deres Skyld, Menighedens Tjenere netop derved, at vi ere Herrens. Den, som holder sig for god til at tjene den Menighed, hvilken Christus har tjent indtil Døden, han maa vel og holde sig for god til at være Christi Tjener. Lader os dog ikke glemme, at der i enhver vor Menighed, efter det Haab vi bekjende, er en Flok af de Udvalgte, der skal staa med Ærens Krone i den hellige Skare for Guds Ansigt. Derfor Respect for Guds Menighed! Den Ære, som vi fortjene, hvor stor er den? Vil vi lade os nøie med den? Eller vil vi fordre den, som vi ikke fortjene?

Den rette Respect vinder en Præst ved Troskab i sin Hyrdegjerning. Denne er umulig uden Kjærlighed og Ydmyghed. Kjærligheden kan desværre nok stundom fattes Visdom, den vil ogsaa mangengang, især naar den fremtræder straffende, blive miskjendt, men den vil vist bevare for den her nævnte Fare.

Paa den anden Side har en Præst at vogte sig for det Slags indsmigrende Væsen, ved hvilket han vistnok maaske kan vinde Venner for sig, men ikke for Herren. Farligt er dette ikke blot for Præsten, men og for Menigheden; thi mange Sjæle forvirres let derved og slutte, at deres Venskab for Tjeneren ogsaa berettiger dem til at mene, at de staa i Venskab med Herren.

d) Menighedens Udelukkelse fra activ Deltagelse i sine Anliggender.

Vi have for det Første selv at lære, og dernæst at lære vore Menigheder, hvad der i en Frikirke tiltrænges; opdrage

Menigheden til at styre, øve Kirketugt, sørge for Ungdommen, se til at fremlokke Kjærlighedsbaandet mellem Menighedens Medlemmer og Erkjendelsen af Pligten til at arbeide for Guds Rige i det Hele. Vi have at drage den Enkeltes Interesse ind i Menighedens Anliggender, og det fremfor Alt ikke blot i dens ydre Anliggender, men i, hvad der angaar dens Hovedhensigt, og lære dem at forstaa, at alt dette ikke er Præstens Sag alene.

e) Statskirkens Mangel paa Plads for Anvendelsen af de aandelige Gaver, som maatte findes i Menigheden.

I Modsætning dertil gjælder det dels at blive kjendt med, hvor disse Gaver findes, dels at forstaa at anvende dem overensstemmende med Guds Ord. Det er en Menigheds Pligt at drage Omsorg for, at de Gaver, der maatte findes f. Ex. iblandt dens unge Medlemmer til det offentlige Lære-Embede, tidligt kunne udvikles og komme Kirken tilgode. Dog, dermed er ikke dens Gjerning i denne Henseende tilende, og vi have her et stort og vanskeligt Arbeide for os. Vi have at modarbeide de falske Forestillinger om det almindelige Præstedømme og at fremkalde til Erkjendelse og til Brug de rette. Det har jo seet ud, som om En ikke kunde gjøre sin Gjerning som en Præst for Gud uden ved at blive Lægprædikant eller ved at holde offentlige Bønner. Hvor har da det almindelige Præstedømme været i Kirkens tidligere Dage? Vi bekjende, at enhver Christen er en Guds Præst, og at Ordets Embede tilhører hele Menigheden og ethvert Medlem af den. Vi have at opmuntre og veilede til den rette Brug deraf, saa Alle kunne gjøre sin Pligt i Ordets Forkyndelse, Bekjendelse og Formaning, og at vise, hvilken overmaade vid Kreds af Virksomhed, med store Løfter om Velsignelse, der her ligger aaben for Brug af Aandens Gaver, uden at dog denne Virksomhed i mindste Maade behøver at komme i Strid med den af Gud bestemte Ord-

ning angaaende Ordets offentlige Forkyndelse gjennem Prædike-Embedet. Saameget mere trænges det til, at vi her søge at blive istand til at komme vore Menigheder til Hjælp, som der fast ikke er noget Stykke, hvori Pligtforsømmelsen er saa stor iblandt dem, som i en sund evangelisk christelig Bekjendelse.

f) Mangel paa Kirketugt og den af dennes Forsømmelse flydende Forargelse.

Her have vi at mindes om baade Betydningen af og Veien til en ret Kirketugts Anvendelse. Efter Corinthierbrevene har vi at lære Menighederne at erkjende, at det ene Medlems Synder maa ligge det andet paa Samvittigheden, at den Enes Synd er Alles Skam o. s. v. Og medens vi stræbe at undgaa en uforstandig Nidkjærhed, bør vi tillige undgaa en kjødelig, vantro Forsigtighed (ligesom den, der gjerne vil kunne svømme, men ikke gaa i Vandet.)

g) Statskirkeforfatningers Skikkethed til at fostre en udvortes Navnchristendom.

Her maa vi ikke glemme, at dette ikke er et Ene-Privilegium for Statskirken, og at Faren for en Verdsliggjørelse af Christendommen altid er forhaanden; at denne finder Sted overalt, hvor der er Gjerningshellighed tilstede, og at Gjerningshellighed kan finde Sted midt under den rene Læres Forkyndelse, ja med denne som Grund og som Skildt, naar nemlig den udvortes Anerkjendelse af denne gjøres til Grund for Samvittighedens Fred; fremdeles, at det ikke er til Synoden, men til Christus, vi skal føre Sjælene. Vi have at indse, hvorledes Navnchristendom og aandelig Død fostrer Partivæsen. Sker der nemlig inden den døde Masse en Opvækkelse blandt Nogle, saa er Fristelse til Forargelse over Kirken strax paa rede Haand. Skal der værges mod denne Fare, saa maa Præsten, paa samme Tid som han advarer mod Forargelsen, mod Partivæsen, Dømmesyge

o. s. v., vogte sig for Skinnet af at tage Parti med de aandelig Døde, og han maa erkjende, at aandelig Død er aandelig Død, og at Loyalitet mod Præsten ikke er aandeligt Liv.

4. Den menneskelige Aands Tilbøielighed til at søge sit Eget og Uvillighed til at underkaste sig Guds Ord.

Vi have her en af den Slags almindelige Farer, fra hvilke man især i den senere Tid har søgt Argumenter mod selve den frikirkelige Forfatning, idet man har ment, at naar Adgangen aabnes til efter eget Tykke at indrette sig i Kirken, som man lyster, saa vil Følgen nødvendig blive enten et Majoritetsherredømme, hvorfra da den ene misfornøiede Minoritet efter den anden vil skille sig for at sætte Bo for sig selv, eller et Præste-Herredømme eller et "Leder-Herredømme", der ved sin (uretmæssige) Myndighed holder Masserne sammen til en Tid. Man synes ikke at kunne tænke sig Kirken bestaa paa en ordentlig Maade, uden hvad man f. Ex. i General-Council kalder strong government, d. e. at der oprettes Myndigheder, til hvilke Menighederne delegere ialfald saameget af sin Magt, som er nødvendig til udenfra eller ovenfra at holde Uro og Agitation i Age. Det er en bedrøvelig Mistillid til Guds Ords Kraft, der aabenbarer sig i disse Tanker, og vi have i Modsætning dertil at foreholde vore Menigheder, at Guds Ords Regel skal være Lov nok for de Christne. Vi have at vise dem, hvorledes vi i alle Ting, der angaa Samvittigheden, have klare Guds Ord at gaa efter, der ikke trænge til lærde Fortolkninger for at erkjendes; og ere vi Lutheranere, saa ere vi ogsaa enige om den Forstaaelse af dette Ord, som er fremsat i vore Symbolske Bøger, paa hvilke derfor baade Præster og Menigheder ere forpligtede.

I Alt, hvad der ikke gjælder Samvittigheden, skal Kjærligheden raade. Der skal vi gjerne vige for hverandre; der skal ikke Minoriteter ville trodse sig frem, og heller ikke

Majoriteter plage Minoriteter ved unødigt at bruge sin Magt til at sætte igjennem Beslutninger, der krænke disse.

I vore ældre Menigheder have vi, Gud være lovet, Erfaringsbeviser nok for, at disse Regler ere tilstrækkelige, og at de ikke, hvad Statskirkemænd vel helst vil frygte for, ere blot skjønne Theoremer og Talemaader.

5. Tidsaandens og politiske Frihedsideers Indtrængen i Kirken.

Her have vi den specielle Grund til Fare for, at den ovennævnte almindelige menneskelige Tilbøielighed skal faa Adgang til at splitte Kirken i Partier, og vi have derfor at stræbe for saameget grundigere at erkjende den væsentlige Forskjel mellem den verdslige og den aandelige Frihed. Vi ville udentvivl Alle ved forskjellige Anledninger være mødte af den falske Slutning: "Vi ere i et frit Land og i en fri Kirke, altsaa kan vi gjøre, hvad vi vil", idet man glemmer eller ikke forstaar, at ligesom i Staten den Enkeltes Frihed ikke strækker sig længere, end Lovene tillade, saaledes strækker heller ikke i Kirken en Christens udvortes Frihed sig længere, end Kirkens Lov, d. e. Guds Ord tillader, og at den sande aandelige Frihed netop i sit Væsen bestaar i villig Lydighed mod Guds Ord, medens den, som er ulydig, er ufri, d. e. bunden i Syndens Trældom (sml. Udtrykkene "Løsenøglen" og "Bindenøglen"). Det er de sande Christne væsentligt at være aandeligt frie; de, der ved sin Ulydighed mod Guds Ord vise sig som Syndens Trælle, sortere under Kirkens Tugt. Saameget vigtigere er det for os at have de herhen hørende Sandheder paa det Rene og paa rede Haand, fordi det ikke er uvidende Mennesker alene, som fornegte dem, men endog Lærere i den lutherske Kirke, og fordi Tidsaanden her som sædvanligt er paa Løgnens Side. Selv de gamle Paastande om, at Reformationens og Protestantismens Princip berettiger et Menneske til at tro, hvad han vil, og

at Evangeliet giver Menneskene en berettiget Fordring paa udvortes, verdslig Frihed, ere Lærdomme, der fremholdes for vort Folk som en Del af vor oplyste frie Tidsalders Løsen (se "Kvartalskrift"). Hvor disse Ideer faa Indgang, der kan man være vis paa, at den sande, evangeliske Erkjendelse af Kirkens Væsen lidt efter lidt vil forsvinde; Kirkens hellige Maal vil tabes af Sigte, den bliver verdsliggjort og vil tilsidst vel neppe have Livskraft nok til at opretholde endog kun de ydre Former for Tilværelse.

C) I Henseende til vore kirkelige Modstandere.

Vi skylde dem Sandhed, thi vi skylde dem Kjærlighed.

Vi skylde dem Sandhed. Dertil hører for det Første, at vi ikke afvise nogen Anklage fra deres Side uden alvorlig og ærlig Prøvelse som for Gud. Har de Ret i noget Stykke, saa ere vi pligtige til at give dem Ret. Har de for en Del Ret, saa har vi at give dem Ret saa langt, som de har det. Og dette skylde vi at gjøre, ikke hemmeligt, men aabenbart. Den, som hemmeligt vil rette Feil i Lære og Liv, som han gjennem Modstandere er bleven overbevist om, og imidlertid lade som Ingenting, som om han altid havde sagt eller ment eller gjort saaledes, han er ikke ærlig.

Dernæst skylde vi at vise dem de Feil eller Synder i Lære og Liv, ved hvilke de skade eller forvirre Guds Rige.

Ere vi overbeviste om, at deres kirkelige Stilling er uberettiget, da har vi at sige dem det. Ligesaa, naar vi i noget Lærepunct se dem afvige fra Guds Ord. Ligesaa, naar vi se dem aabenbart forsynde sig i Gjerning, f. Ex. ved Uærlighed, det være nu bevidst eller ubevidst.

At sige En Sandheden er en Kjærlighedens Gjerning.

Derimod er det mod Kjærligheden, dersom vi med forudfattet Sind lede efter Feil hos dem, eller om vi udlægge ondt, Noget, som paa nogen Maade tillader en bedre Fortolkning.

Overmaade vanskeligt er det at undgaa denne sidste Synd; thi Parti-Sindet findes ikke alene hos dem, der fra først af har frembragt Partierne. Hvor der er Partier, der er og i større eller mindre Grad Parti-Sind og Parti-Synder, og til at overvinde eller undgaa disse udfordres der en Selvovervindelse, der kun lykkes for den, hos hvem Sandhedskjærligheden er bleven herskende.

Til at sige Sandheden hører ikke at dømme Personer eller Hjertelag; thi vi kunne oftest ikke vide, om vi ved saadan Dom sige Sandheden. Det kan jo vistnok ske, og er ogsaa blandt os skeet, at En aabenbarer sit Hjertelag saa utvetydigt, offentligt og ufrivilligt, at der ingen Tvivl kan være. Da dømmer han sig selv, og vi have at sige ham det.

Men langt oftere vilde vor Dom falde helt anderledes ud, end vi tænkte, dersom vi kunde sætte os ret levende ind i vore Modstanderes Stilling og se vore egne Gjerninger og vor Færd fra deres Side med de Forudsætninger og de Fordomme o. s. v., gjennem hvilke de se os.

Det kan, som ovenfor udviklet, ikke være skjult for os, at den norske Statskirke, hvis Arvtagere vi ere, har en ikke ringe Andel i Skylden for de Splittelser, under hvilke vor Kirke her i Landet lider. Vi have dog ikke Ret til i dette Stykke at skyde Skylden paa de forrige Tider og frigjøre os selv. Jo troere vi, Præster og Menigheder, havde været i vort Christenkald, — jo mere vi havde været Lys og Salt i Verden, desto mindre Magt vilde Satan have havt til at forvirre vort Folk, føre dem bort fra Sandheden; stifte Partier og opretholde dem. Lader os vel betænke, hvorledes de mange Synder, som har aabenbaret sig iblandt os, og den store Ufrugtbarhed i det Gode har lagt Anstød for Mange og bragt den Sandhed i Foragt, som Gud saa uforskyldt i vor Synode har betroet os. Er det end saa, at derved ikke hines Modstand mod Sandheden eller Affald fra

den retfærdiggjøres, saa skal dog denne Betænkning lede os i vor Dom og hjælpe os i vort fremtidige Arbeide for at vinde vore Modstandere for Sandheden.

At sige En Sandheden er en Kjærlighedens Gjerning. Det kan være en Kjærlighedens Gjerning at sige Sandheden skarpt og med haarde Ord, som smerte. Men dette kan og være Egenkjærlighed og Hevnlyst.

I Regelen vil det vise sig, at Sagtmodighed lettest skaffer de straffende Ord Indgang; at man altsaa kommer længere med Sagtmodighed end med Haardhed — dog kun under Forudsætning af, at Sandheden ikke lider. Forresten vil vi finde, at det i en Mængde Tilfælde ikke egentlig er de haarde Ord, der krænke, men den Sandhed, i Anledning af hvilken de bruges (sml. Joh. 8, 40).

Væsentlig Forskjel vil det medføre, hvad det er, der strides om. Gjælder det os, vore Personer, eller hvad Vort er, da kan vi tie, og, om vi maa tale, da vil Mildhed og Sagtmodighed være paa rette Sted. Gjælder det Guds Ord eller Guds Rige, da er der andre Hensyn at tage; og skjønt det vel ogsaa da oftest kan være heldigst at tale sagtmodigt — og skjønt i intet Tilfælde kjødelig Nidkjærhed er tilladelig, og skjønt kun altfor ofte kjødelig Nidkjærhed (Partisind f. Ex.) forvexles med Iver for Guds Rige, saa er det dog vist, at der vil være mange Tilfælde, hvor selve Sandheden — og altsaa ogsaa Kjærligheden — fordrer strenge og haarde Ord.

Ligesom den, der "for Freds Skyld" vil tie, naar Sandheden angribes, forraader denne, saa ogsaa den, der ved lempelige og blide Ord eller vel endog ved tvetydig Tale vilde udjevne eller overglatte Striden, uden at Sandheden kom til sin Ret.

Det kunde se ud, som om Kjærligheden herskede der, hvor de blide og forsonlige og sødtklingende Talemaader

lyde; men det er kun altfor ofte en Kjærlighed, som ikke fortjener sit Navn, og som ingen Rod har i Gud.

Er der ikke Gudsfrygt, saa er der heller ikke Kjærlighed. Og hvad Slags Gudsfrygt er det, naar man for Freds Skyld ustraffet lader et Menneske fornegte eller endog haane og spotte det, som Gud selv har talet, eller agter Guds Ord og Lære mindre værd, end god Forstaaelse med Menneskene!

Gudsfrygt derfor først! — en hellig Frygt for Hans Ord og Villie, saa ville vi blive ved Hans Ord, og vi ville da erkjende Sandheden (Joh. 8, 31. 32); og har vi erkjendt Sandheden, saa vil vi elske den, tjene den, leve for den, stride for den, lide for den, om saa skal være, og være Sandheden troe i Kjærlighed (anderledes kan man ikke være den tro) — og, om vi da kaldes med aldrig saa mange Navne — det vil vi lade Herren sørge for.

Indledende Bemærkninger til Forhandlingerne om "Retfærdiggjørelsen af Troen".

Under de kirkelige Forhandlinger, i hvilke jeg har taget Del, har jeg meget ofte følt mig trykket af min Udygtighed til med den ønskelige Klarhed og Styrke at fremsætte og forsvare de Sandheder, som jeg af Guds Ord har erkjendt. Aldrig har dog Vanskeligheden staaet saaledes for mig som under Overveielsen af det Emne, det ved denne Anledning er paalagt mig at indlede, nemlig Skriftens Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen.

I en Henseende skulde det være let at gjøre det. Vi tilstemmer jo alle det lige fra Reformationen af atter og atter gjentagne Ord, at dette er den høieste og fornemste Artikel i den hele kristelige Lære, at det er den Lære, med hvilken Kirken staar eller falder. Vi tilstemmer ogsaa vor Kirkes Ord i de schmalkaldiske Artikler: "Fra denne Artikel kan man ikke vige eller mod den give noget efter, lad saa Himmel og Jord falde og alt, hvad der ikke vil blive staaende, og paa denne Artikel hviler alt, hvad vi lærer og lever mod Paven, Djævelen og Verden. Derfor maa vi være fast forvissede herom og ikke tvivle, ellers er alt tabt, og Pave, Djævel og alle vore Fiender vil beholde Seier og Ret imod os." (S. 193.) Idelig gjentager Luther sine Paamindelser herom baade i sine Prædikener og i sine

reformatoriske Skrifter, og intet Under er det heller, aldenstund vor Frelser har sagt: "Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed." Hvorfor er vi kristne uden i den Hensigt og i det Haab at kunne staa retfærdiggjorte for Gud? Ja, hvad er alle Slags Religioner og alle Slags religiøse Øvelser, selv de jødiske, muhamedanske og hedenske, uden en Anvisning til og en Bestræbelse efter paa en eller anden Maade at blive retfærdig for Gud og at kunne bestaa for hans Dom?

Derfor er det ogsaa, at i vore Bekjendelsesskrifter denne Grundlære — Retfærdiggjørelsen af Troen — saa gjerne fremstilles netop i sin praktiske Betydning, idet Hensigten og Betydningen af vor Kirkes Iver for denne Lære angives, — den nemlig, at trøste og opreise de ængstede og bange Samvittigheder. Ikke det var Reformationens Hensigt eller den lutherske Kirkes Opgave i dens Fremtræden, at fremsætte et bedre og korrektere theologisk System. Uendelig dybere var den Trang, der fremkaldte den, Trangen til af Guds eget Ord at faa et Svar paa det Livsspørgsmaal: Hvad skal vi gjøre for at blive salige? Hvorledes skal jeg blive retfærdig for Gud? I Pavekirken svartes der paa dette Spørgsmaal med Menneskelærdomme, der aldrig kunde berolige og tilfredstille en ængstet Synders Hjerte. Ved Guds Naade traadte da Luther frem med sin af Guds Ord hentede Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen. Denne Lære var det mægtige Sværd, med hvilket han traadte den vrede Fiendeskare imøde. Den var Reformationskirkens Feltraab, og det har indtil denne Dag været den første og vigtigste Fordring til alle tro Lutheranere, at de skulde redelig holde fast ved denne dybeste og høieste og herligste Hovedsandhed i Guds aabenbarede Ord.

Naar nu vi norske Lutheranere her skal forhandle om denne Lære, da er det straks en Fordel, at den hidtil egent-

lig ikke har været Gjenstand for Strid iblandt os. Vi har her ikke en lang Række af gjensidige bitre Beskyldninger at mindes og at lade os forstyrre af. Ligesom vi jo alle tilstemmer hin Sandhed efter dens Ordlyd, saa tør vi ogsaa haabe, at vi alle ogsaa vil stræbe efter at enes i dens rette Forstaaelse og hjælpe hverandre til en dybere Indsigt i dens alt omfattende Betydning, saa at vi ogsaa, om fornødiges, er villige til i dette Stykke at lære af hverandre. Skulde vi da blive gjorte opmærksom paa, at vi i noget Stykke har misforstaaet den eller lært noget, som stod derimod, da tør vi haabe, at vi vil anse det for en Velsignelse og Kilde til Glæde og Tak, om vi blev gjorte opmærksom derpaa.

Vi ved, at Enighed imellem os er Gud behagelig. Vi ved vel ogsaa, at Enighed er Guds Værk og ikke vort, saa at vi, idet vi stræber derefter, ikke glemmer at bede Gud være os naadig og hjælpe os. Og naar vi beder om Guds Hjælp, da ved vi, han vil, vi skal bede med Tro, at han ogsaa vil bønhøre os og give, hvad vi beder om. Men dersom vi skal kunne bede og tro og haabe saaledes, da maa vi ikke komme frem for ham med hemmelige Bagtanker, med Mistanke, som vi ikke udtale, med fordulgte Hensigter eller kirkepolitiske Erobringsplaner.

Men paa samme Tid, som vi kan gaa til Forhandlingerne uden at begynde at gjøre hinanden Beskyldninger for at være afvegne fra denne Lære, vilde det være et daarligt Vidnesbyrd, om vi vilde mene, at vi var saa enige i denne Sag, at der trængtes ikke til nogen alvorlig Undersøgelse af, hvorledes vi forstaar den. Min Overbevisning er det meget mere, at dersom vi kan enes grundig i dette Punkt, saa vil det forholdsvis være en let Sag at enes i alle andre. Og omvendt: den Uenighed, som tidligere har aabenbaret sig imellem os, maa have sin Grund i, at vi, uagtet vi tog det for givet, at vi var enige i Læren om Retfærdig-

gjørelsen af Troen, — dog ikke var det, saa at det dog egentlig var i en urigtig Forstaaelse af denne Lære, enten paa den ene eller paa den anden Side, at Uenigheden maatte have sin egentlige Grund. Dersom der ikke har været Grund-Uenighed paa dette Punkt, da maa Aarsagen til Splid imellem os søges i den Uforligelighed og det Partisind, som saa mangengang i Kirken har frembragt Uenighed der, hvor disse Kjødets Tilbøieligheder fik raade. En Undersøgelse af, hvorledes vi staar i denne Sag, vil derfor baade kunne vise os, hvad Grund vi kan have til Haab om ret Enighed, og tillige under Guds naadige Hjælp være et Middel for os til at opnaa den.

Jeg har fundet Luthers Ord om denne Sag, naar han f. Eks. i sin Forklaring af 14de, 15de og 16de Kap. i Joh. Evang. siger saaledes: "Af dette Hovedstykke afhænger, herpaa beror, herunder indbefattes, herom dreier sig alt det øvrige, — saa hvem der farer vild i andre Stykker, han er vissfelig ogsaa her paa Vildspor, og selv om han havde troet alt det øvrige, men fattedes dette, saa var hans Tro forfængelig. Paa den anden Side har igjen denne Artikel den Naade i Følge med sig, at hvem der flittig og alvorligt holder sig til den, han kan ikke henfalde til Kjætteri eller blive en Fiende af Kristus og hans Menighed, thi den fører vissfelig den Helligaand med sig og oplyser derved Hjertet og bevarer det rent og enfoldigt; den giver altsaa ren og klar Besked om alle andre Trosartikler, stiller dem i deres rette Lys, begrunder og forsvarer dem med Fynd.

"Dette ser man ogsaa tydelig hos de gamle Fædre, at naar de har holdt sig til denne Artikel og bygget deres Lære paa den eller afledet den deraf, saa har de bevaret Renheden i alle Stykker; men er de afvegne derfra og har villet gaa paa egen Haand, saa er de ogsaa farne vild og har taget gruelig feil, hvad der selv er hændet undertiden de

ældste, som Tertullian og Cyprian. Og hvad andet er der nu iveien baade med Papisterne og alle vore Dages Flyveaander, som vil kuldkaste Daaben og de andre Artikler, end at de er affaldne fra denne, ikke har bekymret sig om den, hvorfor de har fundet paa noget nyt, som de er gaaet fra Samlingen over, saa at de ikke længere har Syn for Hovedsagen og bliver vaklende i alle andre Punkter, som man ser Beviser nok paa i deres Bøger. Senere er de da faldne fra en Vildfarelse over i en anden, indtil de endte med at føre sig selv og andre Mennesker i Fordærvelse. Thi naar først denne Kristi Kundskab er borte, saa har Solen mistet sin Glands, og Mørket bliver saa tykt, at man hverken ved ud eller ind og ikke kan forsvare sig mod en eneste af Djævelens Forførelser og Kjætterier. Og selv om man lader Ordene Tro og Kristus blive staaende, som skeet er under Pavedømmet, saa har de dog ikke slaaet Rod i Hjertet, og hvad der er tilovers, er kun løst Skum, ubestemte Rørelser (persuasiones), en Indbildning eller en malet og opsminket Tro . . . en flygtig og indholdsløs Tanke, der intet formaar at udrette og i Kampen straks giver tabt, naar det gjælder om at holde Stand og staa sin Prøve. Og at deres Lovtaler om Troen og Kristus er fremhyklede paa Skrømt, beviser de selv i Gjerningen ved ikke at ville taale denne Artikel om Kristi Erkjendelse og den ægte Tro, som de forfølger med Bansættelse og Mord. Omvendt, hvor denne Sol skinner og oplyser Hjertet, der har man et rigtigt og tydeligt Begreb om alt, saa man kan staa fast og forsvare alle Led i Troen, saasom at Kristus er sandt Menneske, født af Jomfru Maria, og tillige sand, almægtig Gud, født af Faderen fra Evighed af, og en Herre over alle Engle og Kreaturer; og paa samme Maade tror og lærer han rettelig om den Helligaand, om Daaben, Nadveren, gode Gjerninger, de dødes Opstandelse o. s. v., han vandrer altsaa enfoldigt

i Troen, kjævler og grubler ikke over Guds Ord og reiser hverken Splid eller Tvil.

"Og kommer der saa en, som vil angribe en eller flere Artikler, saa kan en kristen værge sig og tilbageslaa Angrebet; thi han har den rette Læremester, den Helligaand, som alene kan skjænke Lys i disse Sager og vil skjænke det fra Himmelen af til alle dem, som hører og antager dette Ord eller denne Prædiken om Kristo. Derfor lader et saadant Menneske sig ikke forføre til Kjætteri og Vildfarelse, og selv om han glider og snubler, vil han dog snart komme paafode igjen, naar han kun ikke affalder i dette Stykke. Thi dette Lys adspreder Taagen og fordriver Mørket, leder ham atter paa ret Vei og hjælper ham igjen paafode. Men lukker han Øiet for Lyset, saa er han fortabt; thi er først denne Sandheds Erkjendelse tabt, saa følger alt det øvrige efter, og man kan da, som Papisterne, gjerne tage alle de andre Artikler i Munden og bekjende dem med Læberne, men Alvoret og den rette Forstand fattes — det er, som naar man raver om i Mørket, eller som naar den blinde taler om Farverne, han aldrig har seet. Og saaledes gaar det endda kun de skikkeligste og bedste iblandt dem; thi den øvrige store Sværm maa opfylde Kristi Spaadom, — det vil sige, løbe Panden mod Væggen, bespotte og forfølge, bansætte og myrde de ægte kristne ene og alene paa Grund af denne Erkjendelse; thi Mangelen af Kjendskab til denne Artikel gjør dem besatte, forblindede, forhærdede, ja gjør dem til rene Djævle, selv om de iøvrig stræber alvorlig efter at leve hellig og skikkelig, ligesom omvendt Erkjendelsen deraf og Troen derpaa skaber ægte Guds Børn." ("Frelsens Olje", Side 307 flg.)

Kirkens Historie efter Luthers Tid godtgjør disse hans Ord og viser, at hans mangesteds udtalte bange Anelser gik i Opfyldelse i dette som i andre Stykker.

Istedenfor den Iver, med hvilken Luther hele sit Liv igjennem havde stridt for denne Lære, traadte nemlig snart en tryg Fortrøstning til, at denne Lære havde man dog nu en Gang for alle lært, i den var man saa vel befæstet, at der ingen Fare var. Følgen var imidlertid, at man efter Luthers Død inden kort Tid var inde i forskjellige Stridigheder, som paa mange Maader viste, hvor langt det var fra, at denne Hovedartikel var trængt ret ind i Hjerterne.

Det viser sig, hvor megen Ret Luther havde, naar han sagde: "Hvor du hører en utidig og umoden hellig, som roser sig af, at det ved han fuldt vel, at vi uden vor Gjerning maa blive salige ved Guds Naade, og som bærer sig ad, som om dette var ham en saare ringe Kunst, saa vær du vis paa, at samme Person ikke ved, hvad han siger, og vil maaske aldrig komme til at erfare eller smage det. Thi det er ikke en Kunst, i hvilken man kan blive en udlært, saa man kan rose sig af, at man kan den. Det er en Kunst, som vil holde os til Disciple og vedblive at være vor Mester." (Luthers Værker, Walchs Udgave, V. 1698.)

Mange Steder og paa mange Maader gjentager han denne Advarsel og beraaber sig paa sin egen Erfaring for, hvor vanskeligt det er at holde fast ved denne Sandhed. Jeg mener, at det er da ikke overilet, om vi allerede paa Forhaand er tilbøielige til at antage, at der mangler meget i, at denne Hovedsandhed er ret erkjendt iblandt os. Det er ikke nok at tilstemme Ordlyden. Derom har vi en kraftig Paamindelse i den Omstændighed, at nutildags næsten alle de mangfoldige Partier i den protestantiske Kristenhed, Kongregationalister, Baptister, Methodister, ligesaa vel som Lutheranere, alle uden videre bekjender Retfærdiggjørelsen af Troen som en Lære, som de alle tilstemmer.

Netop denne Omstændighed gjør, at mange gaar den saa let forbi. Thi, tænker de, den Lære, som er saa indly-

sende, at alle er enige i den, hvor forskjellige de end ellers er indbyrdes, den kan vel ikke trænge til nogen saa særdeles Udvikling eller Undersøgelse, den maa jo vel være mellem de letteste Stykker i Guds Ord. At den ikke er det, det vil enhver alvorlig og prøvet kristen vide af sin egen personlige Erfaring, hvis han ellers virkelig kjender dens Indhold. Det aabenbarer sig ogsaa paa en sørgelig Maade i Kirkens Historie. De vigtigste af de mange bitre og farlige Stridigheder inden den lutherske Kirke, hvilke lykkelig endtes med Konkordieformelens Antagelse, angaar nemlig mere eller mindre netop denne Lære og vilde ikke uden denne kunne være bilagte. Der er i Studiet af disse Stridigheder meget at lære, baade med Hensyn til, hvor sørgelig let det er at afstedkomme Stridigheder, og hvilke Fristelser disse medfører, og tillige, hvorledes der ved Guds Hjælp kan og bør arbeides til deres Bilæggelse. Den Mand, som mere end nogen anden var et Redskab til at bringe Kirken Fred og atter befæste den paa Sandheds Grund, Martin Chemnitz, paapeger til Advarsel, hvorledes baade de, som angreb forskjellige Sandheder, og de, som forsvarede dem, hver paa sin Maade gjorde det vanskeligt at komme til en ret Forstaaelse, idet de omstridte Spørgsmaal ved deres Fremstilling ofte blev saa indviklede og dunkle. Han advarer derfor atter og atter paa det alvorligste mod at opstille "saadanne ufuldstændige og tvetydige sælsomme Paastande (paradoxa), som kun ad lange Omveie ved en møisommelig og søgt Fortolkning med Nød og neppe kan godtgjøres eller bevises, og hvorover fromme og ret oplyste Mennesker forarges." "Dette derimod", siger han, "bør være Norm og Regel for Maaden at tale paa i Kirken, at sande og nødvendige Ting fremsættes ligefrem og klart, uden Tvetydighed og saaledes, at de uden Fortolkning kan rigtig forstaaes ogsaa af de ulærde."

Ved enhver af de Stridigheder, som forekommer i Kirken, har vi Brug for denne Paamindelse, og ikke mindst der, hvor det gjælder de Lærdomme, som vi her skal beskjæftige os med. Vi mindes, hvilken Nød det har bragt i Kirken tidligere, naar der skulde værnes om denne Hovedlære. Vi mindes paa den ene Side hin listige Paastand, som Papisterne paa Luthers Tid drev paa med, nemlig: "at gode Gjerninger er nødvendige til Salighed", og paa den anden Side hin utrolige Paastand, som efter Luthers Død nogle ellers velmenende og oprigtige Lutheranere i uvittig Iver var komne med, nemlig: "at gode Gjerninger er skadelige til Salighed."

Det gjælder, at hvert Lærestykke faar sin rette Plads, og at Lov og Evangelium holdes fra hinanden og ikke blandes sammen. Naar vi paa den ene Side strængt maa akcentuere Ordene: "ved Troen alene, uden Lovens Gjerninger", saa er dertil høivigtige Grunde: 1) "At vi kan give Guds Søn den skyldige Ære, at hans Offer for os er fuldgyldigt, og at han er vor eneste Frelser. 2) At de bange Samvittigheder kan have en fast Trøst. 3) At Forskjellen mellem Lov og Evangelium kan blive tydelig. 4) At Bønnens Tillid ikke skal forhindres ved Synet paa vor egen Svaghed og Uværdighed."

Men idet vi saaledes paa ingen Maade maa taale, at "gode Gjerninger" blandes ind i Retfærdiggjørelses-Læren, hvor de efter Guds Ord ikke har hjemme, saa gjælder det paa den anden Side, at vi ikke glemmer, hvilken saare vigtig Plads Læren om "gode Gjerninger" har i Guds Ord, nemlig som Vidnesbyrd om, at Troen virkelig er der, og som Beskrivelse af Guds Børns rette Art, i hvem Guds Vilje er bleven levende ved den nye Fødsel.

Gavnligt vil det være for os, at vi ogsaa her lærer af Fortiden. Ligesom der var en Tid, da man i den lutherske

Kirke var saa eftergivende og saa bange for at bruge hint Mærkeord "sola fide", d. e. ved Troen alene, at det "kun sjelden og med Nød og neppe hørtes som en svag Hvisken her og der" — saa var der og en Tid, da det syntes, som om mange Lærere ikke vilde høre andet af Guds Ord end dette "sola fide" — ved Troen alene —, og som om de knapt taalte at høre Ordet "gode Gjerninger" nævne. Ligesom hine første var bange for at beskyldes for at foragte gode Gjerninger, saaledes var de sidste bange for at beskyldes for at agte Troen ringe. Ligesom hine ikke turde rigtig ud med Sproget, at vi virkelig retfærdiggjøres alene ved Troen uden alle Gjerninger, saa at hverken vore forangaaende eller efterfølgende Gjerninger har nogen Del i vor Retfærdiggjørelse for Gud eller i at gjøre os til Guds Børn — saaledes turde disse ikke rigtig komme sig til at tale om gode Gjerninger, men forbigik det enten i Taushed eller lod sig endog forlyde med saadanne Ord som, enten at Gud ikke bekymrer sig om gode Gjerninger, eller at gode Gjerninger bør gjøres ikke for Guds Skyld, men for Menneskenes Skyld o. l.* I Sandhedens Fremstilling har dog hver Ting sin rette Plads. Læres der ret, saa vil der være Plads baade for det Lærestykke, hvis Mærke er Ordene "sola fide", og for det Stykke, som har til Formaal at indskjærpe gode Gjerninger som Guds Vilje til os.

Naar Apostelen taler om, hvorledes vi bliver retfærdige for Gud, da udelukker han Gjerninger og vil ikke høre dem nævne, men straffer strængelig dem, som indbilder sig ved dem at kunne hjælpe til at gjøre sig retfærdige for Gud.

"Hvad der var mig en Vinding", siger han, "det har jeg for Kristi Skyld agtet for Tab — ja, jeg agter alt for Tab mod Ypperligheden af Kundskaben om Kristus Jesus

* Sml. M. Chemnitz de controversiis etc. S. 139.

min Herre — ikke havende min Retfærdighed, den af Loven, men den ved Kristi Tro" (Fil. 3). Thi "Israel, som jagede efter Retfærdighed, kom ikke til Retfærdigheds Lov" (Rom. 9). "Thi er det af Naade, da er det ikke mere af Gjerninger, ellers bliver Naaden ikke mere Naade" (Rom. 11). "I have intet med Kristus at gjøre, I, som ville retfærdiggjøres ved Loven. I ere affaldne fra Naaden" (Gal. 5). Thi "den, som holder sig til Gjerninger, tilregnes Lønnen ikke af Naade, men som Skyldighed; den derimod, som ikke holder sig til Gjerninger, men tror paa ham, som retfærdiggjør den ugudelige, ham regnes hans Tro til Retfærdighed" (Rom. 4). "Thi saa mange, som holde sig til Lovens Gjerninger ere under Forbandelse; thi der er skrevet: Forbandet er hver den, som ikke bliver i alle de Ting, som ere skrevne i Lovens Bog, saa han gjør dem . . . men at ingen bliver retfærdiggjort for Gud ved Loven, er aabenbart; thi den ved Troen retfærdige skal leve. Men Loven har ikke noget med Troen at gjøre" (Gal. 3). "Ogsaa eder gjorde han levende, da I vare døde i eders Overtrædelser og Synder . . . thi af Naade ere I frelste ved Troen, og det ikke af eder, Guds er Gaven, ikke af Gjerninger, for at ikke nogen skal rose sig" (Ef. 2).

Naar Skriften derimod taler om, hvorledes de, som ved Troen er retfærdiggjorte og blevne Guds Børn, skal og vil vandre i Verden, da siger den:

"Af deres Frugter skulle I kjende dem. Et godt Træ kan ikke bære onde Frugter, og et raadent Træ kan ikke bære gode Frugter" (Matth. 7). "Lader saa eders Lys skinne for Menneskene, for at de maa se eders gode Gjerninger og ære eders Fader, som er i Himlene" (Matth. 5). "Derpaa skulle alle kjende, at I ere mine Disciple, at I have indbyrdes Kjærlighed" (Joh. 13). "Hvo som ikke elsker sin Broder, bliver i Døden" (1 Joh. 3). "Mine Børn, ingen

forføre eder! Hvo som gjør Retfærdighed, er retfærdig, ligesom han er retfærdig" (1 Joh. 3). "Fremstiller eder selv for Gud som dem, der fra døde ere blevne levende, og eders Lemmer for Gud til Retfærdigheds Redskaber" (Rom. 6). Thi "dersom I leve efter Kjødet, skulle I dø, men dersom I ved Aanden døde Legemets Gjerninger, skulle I leve; thi saa mange, som drives af Guds Aand, disse ere Guds Børn" (Rom. 8). "Thi dette er Guds Vilje, eders Helliggjørelse" (1 Thess. 4). "I skulle ikke mere vandre, som de øvrige Hedninger vandre i sit Sinds Forfængelighed ... I have ikke saaledes lært Kristus" (Ef. 4). Men "dersom vi sige, at vi have Samfund med ham, og vandre i Mørket, da lyve vi og gjør ikke Sandheden" (1 Joh. 1). Og "hvo som siger: jeg kjender ham, og holder ikke hans Bud, han er en Løgner, og i ham er Sandheden ikke" (1 Joh. 2). "Thi Troen uden Gjerninger er død" (Jak. 2). "Men vorder Ordets Gjørere og ikke dets Hørere alene, hvorved I bedrage eder selv" (Jak. 2). "Thi vi ere hans Værk, skabte i Jesus Kristus til gode Gjerninger" (Ef. 2). "Thi den Time kommer, da alle de i Gravene skulle høre hans Røst, og de skulle gaa frem, de, som have gjort godt, til Livets Opstandelse, men de, som have gjordt ondt, til Dommens Opstandelse" (Joh. 5). Thi "han skal betale enhver efter hans Gjerninger" (Rom. 2), og "os bør alle at aabenbares for Kristi Domstol, forat enhver kan faa efter det, som er skeet ved Legemet, efter det, som han har gjort, enten godt eller ondt" (2 Kor. 5).

Allerede disse to Rækker Skriftsteder vil straks vise os, hvor overmaade vanskeligt det er at skille ret mellem Lov og Evangelium, medens dog intet er vigtigere for os end netop at gjøre dette. Thi hvad er vel vigtigere end at faa et bestemt og rigtigt Svar paa det Spørgsmaal: Hvorledes skal jeg skyldige og fortabte Synder kunne bestaa for Gud?

Og hvorledes skal en Prest, som er uklar i denne Sag, kunne bringe et bestemt og rigtigt Svar paa Spørgsmaalet? Eller, om han maaske i én Prædiken fremstiller Sagen rigtigt, vil han ikke være udsat for i en anden atter igjen at bringe Samvittighederne i Vildrede? Hvilken ret evangelisk Prest er der vel, som ikke har været i stor Nød netop i dette Punkt for baade at kunne prædike Evangeliet helt og uforkortet, saa bange Sjæle kunde trøstes og opreises, og tillige at kunne straffe de sikre og egenretfærdige Syndere, saa de ikke fordærver sig selv ved en falsk Trøst? Dersom man nemlig her af en velmenende Frygt for, at sikre Syndere skal misbruge Evangeliet, blander Lovens Fordringer ind i Retfærdiggjørelses-Læren, da vil man komme til at hindre baade en grundig Omvendelse og den ydmyge og faste Tillid til Frelseren. Og paa den anden Side, om man end prædiker noksaa rigtigt om Retfærdiggjørelsen, men glemmer, at der baade er mange, som er ubodfærdige, og at det gamle Menneske ogsaa endnu er tilstede selv hos de troende, og derfor forsømmer ved Loven at vække hine og at holde disses Kjød under Tugt, da vil man selv forskylde, at Evangeliet bliver taget forfængeligt, og Naaden misbrugt.

Mindelsen om disse Vanskeligheder skal hjælpe os til at gaa til disse Forhandlinger med et ydmygt Sind og uden gjensidige Beskyldninger. Kan vi norske Lutheranere efter grundige og alvorlige Samtaler om denne Hovedlære, Retfærdiggjørelsen af Troen, enes i dens rette Forstaaelse, da bør vi have mere Haab om fremtidig Enighed, end de nuværende ydre Forhold imellem os synes at love, og mere Haab, end hvilkesomhelst ydre, samfundsmæssige Planer eller Foranstaltninger kunde give os.

Saa lad os da enes i at bede vor kjære Herre og Frelser i Naade hjælpe os dertil ved sin Helligaand!

Som Ledetraad og formelt Grundlag for Forhandlingerne tillader jeg mig at foreslaa vor fælles Bekjendelse i den fjerde Artikel af den augsburgske Konfession saalydende:

"Om Retfærdiggjørelsen.

Ligeledes lærer de, at Menneskene ikke kunne blive retfærdiggjorte for Gud ved egne Kræfter, Fortjenester eller Gjerninger, men at de retfærdiggjøres uforskyldt formedelst Kristum ved Troen, naar de tror, at de bliver tagne til Naade, og at Synderne forlades dem for Kristi Skyld, som ved sin Død har fyldestgjort for vore Synder. Denne Tro tilregner Gud dem til Retfærdighed for sig. Rom. 3 og 4."

Synodaltale

holdt i Story City, Iowa, 1877.

Kjære Brødre!

Naar vi idag atter have den Glæde at samles til fælles Overveielse af vigtige Lærdomme i Guds Ord og til Raadslagning om vor Kirkes Anliggender, saa vil det vist gaa Mange af eder, som det gaar mig, at de med Vemod savne Mange af dem, som de i Aarrækker have været vante til at hilse velkomne til vore Synodemøder, men som de nu, efter Synodens Deling, kun sjelden have Udsigt til at komme sammen med.

I mangt et Sind har vel det Spørgsmaal trængt sig frem: Hvorledes vil den nye Ordning virke paa vort Samarbeide? Vil den rette Enhed i Udvikling kunne bevares, eller ville Sær-Interessser gjøre sig saaledes gjældende, at det Baand, som hidtil har bundet os sammen, vil blive slappere eller vel endog staa i Fare for at brydes?

Vi have, Gud være tak, ikke i de forhaandenværende Forhold nogen særegen Grund til at frygte for en saadan Fjernelse fra hinanden; men det er dog godt fra Begyndelsen af at have Øinene aabne, og medens vi ikke skulle være nervøs ængstelige og lidet troende se Spøgelser, saa er det godt, om vi kunne være ædruelig vaagne. Det er, medens Menneskene sove, at Fienden saar sin onde Sæd, — og vi

have ikke Kamp med Kjød og Blod, men med Ondskabens aandelige Hær under Himmelen. Kunde vi se denne mægtige Hærs rastløse, endrægtige og kløgtige Arbeide rundt om i Verden, i Stort og i Smaat, og kunde vi med Paulus sige: "Hans Anslag ere os ikke ubekjendte", saa skulde vi og saa meget klarere erkjende ogsaa de Farer, for hvilke vi paa alle Sider ere udsatte, og derfor ruste os imod dem. Vi skulde forstaa, at om vi ere ringe og ubemærkede i Verden, saa ere vi ikke derfor foragtede af Satan. Intet, der kan gavne eller skade Guds Rige, er ham ligegyldigt, og heller ikke Noget, der kan fremme hans eget Rige. Paulus siger, at Satan to Gange forhindrede ham i at komme til Thessalonika. Aarsagen er ikke vanskelig at forstaa. Vi kunne ogsaa være forvissede om, at dersom der i den nye Ordning i vor Synode er nogen Anledning for ham til gjennem vort Kjød at friste os til Uenighed og Trætte, saa vil han ikke lade Anledningen ubenyttet. Rimelig vilde det være udvortes Ordninger, Læreanstalters Oprettelse og Beliggenhed, Eiendomsforhold, Pengesager, Ulighed i Bidrag eller Lignende, hvorigjennem Fristelsen kunde komme.

Det gjælder derfor at være aarvaagne mod saadanne Anledninger. Idet vi stræbe at bevare vor Enhed i Tro og Bekjendelse, saa lad os ogsaa stræbe at gjøre den frugtbar i Livet, idet vi kappes med hverandre i gode Gjerninger. Lader os, naar der spørges om Opofrelser for Guds Rige, ikke misundeligt spørge om, hvad Andre gjøre, men, som vi ere skyldige til, overgive baade os og alt Vort til Herrens Tjeneste; og lader os i udvortes Ting og Anordninger hellere føie os i Kjærlighed, om saa skulde fordres, end ved at staa paa vor strenge Ret give Anledning til Misstemning mellem Brødre.

Satan forstaar godt Herrens Lignelse om "en liden Surdeig". Han ved godt, hvad Betydning det har for hans

Rige at gjøre Menneskene hjertelig enige i Løgnen og derimod at gjøre dem splidagtige indbyrdes, naar Sandheden er iblandt dem. Kirkens Historie viser dette klart. Eller er det ikke "ved Satans kraftige Virken med al Løgnens Magt og Tegn og underlige Gjerninger", at Antikristens Rige bevares i Endrægtighed, saa Papisterne mene at gjøre Gud en Dyrkelse ved endrægtig at underkaste sig de groveste og gudsbespotteligste Løgne? Og kunne vi tvivle om, at det er den samme kloge og mægtige Aand, der paa Reformationens Tid og sidenefter splittede Protestanternes Rækker, og kun da standsede med at udstrø Uenighedens Sæd, naar han vidste, at et andet Slags Frø, Bogstavtroens eller Selvretfærdighedens eller Fornuftdyrkelsens, vilde bære ham sikrere Døds-Frugter.

Saa vist derfor, som det er den gamle apostoliske Tro, der ved den Hellig Aands Kraft er gjenoplivet i den lutherske Kirke, saavist kunne vi ogsaa vide, at Satan lige overfor os har det til sin særdeles Opgave at faa Sandheden afsvækket eller blandet med Løgn eller at gjøre os uenige om den indbyrdes — eller, om dette ikke kan ske, at gjøre os dorske og verdslige, saa vi vel kunne beholde den gode Sæd, men lade den overgro med et verdsligt Sinds Torne og Tidsler, saa den bliver uden Frugt.

Da nu den lutherske Kirke ved Guds Naade i de sidste Aartier har blomstret saa herlig op her i Amerika, saa er det intet Under, at den onde Aand har været virksom med Adsplittelsens Arbeide, hvor dette gav ham bedst Haab, og med Verdens lokkende Løfter, hvor der var bedst Udsigt til at vinde ved disse — eller, som det ofte har skeet, ved begge i Forening.

Hvorledes Splittelsens Arbeide har foregaaet mellem os norske Lutheranere nu i over 30 Aar, det er vel os Alle bekjendt. Vor Synode alene har Gud hidtil bevaret i

Endrægtighed. Men hvor bittert har ikke denne Endrægtighed været angrebet af ham, der vel selv er den kloge og onde Opfinder af Grundsætningen: Divide et impera*! Hvor ihærdigt har man ikke fra alle Sider angrebet de Sandheder, vi have forfegtet! Hvilke fløgtige Forsøg har der ikke været gjorte for at frembringe Mistillid mellem Præster og Lægfolk ved Snak om Præstevælde og om vor Foragt for aandeligt Liv og Vækkelse; ved den løgnagtige Fremstilling af vor Lære om Lægfolkets Forhold til Ordets Embede, om Slaveri, om Retfærdiggjørelsen, om Absolution o. s. v., samt af vore Forhold til de offentlige Skoler i Landet. Og hvilken mægtig Bundsforvandt har ikke Angriberne havt i en stor Del af vor Dagbladspresse!

De enkelte Menigheder, som alle under én Mands Ledelse have forladt os, og de enkelte Personer, som hist og her have forladt sin Menighed for at slutte sig til de forskjellige vexlende Partier, ere paa én Gang et Vidnesbyrd om, hvor nær dette Splittelsens Arbeide har været os, og hvor mægtigt Gud har hindret dets Fremgang. Der er da ogsaa fast Intet, der saaledes har opirret vore kirkelige Modstandere som denne vor indbyrdes Enighed. Derom vidne dels de oftere gjentagne Paastande om, at der i den norske Synode er en hemmelig Understrømning af Opposition, et stort misfornøiet Parti, thi "the wish is father of the thought" heder det; dels vidner derom ogsaa den Spot, for hvilken vor Enighed har været udsat, idet Størstedelen af vore Præster ere spottede som de, der gaa i Ledebaand af nogle faa Ældre, og vort Lægfolk er haanet som en Flok aandelig døde Mennesker, der dels mangle Interesse, dels mangle Skjøn til at have en anden Mening end Præsterne. Heldigvis har vort Kirkefolk havt større Forstand paa aandelig

* Faa dem uenige, saa faar du Magt over dem.

Uafhængighed end de, der mene, at den bestaar i at være uenig med Præsterne.

Dog, skjønt det vistnok maa ligge os nærmest at være aarvaagne, forsigtige og nidkjære for at bevare og i Gudsfrygt at styrke den Enighed, som findes indenfor vort eget Kirkesamfund, saa vilde det kun vidne om snevert Hjerte og indskrænket Syn, om vi ikke ogsaa søgte at gjøre, hvad vi kunne, for om muligt at hindre Partistriden ogsaa blandt vore øvrige Landsmænd og gjøre en Enighed mellem dem mulig. Vi maa ikke glemme, at har end Splid i Kirken sin Oprindelse fra Løgnens og Hadets Fyrste, saa kan den dog aldrig blive til uden Synd og Skyld fra Menneskets Side, og tillige, at er end den sande Enighed i og om Sandheden en Virkning af den Hellig Aand, saa bliver den dog aldrig til uden der, hvor han i os finder lydige og villige Redskaber.

Er det nu end saa, som jeg holder mig overbevist om, at Partistriden mellem de norske Lutheranere i Amerika har sin Rod i den norske Statskirkes Forhold, saa tør vi dog ikke fralægge os al Skyld deri. Ikke alene maa vi i Almindelighed erkjende, at kun da vare vi frie for al Skyld, dersom vi selv i alle Maader havde været, som vi burde, og dersom vort Vidnesbyrd havde været frembaaret med den rette Nidkjærhed, Kjærlighed og Visdom; — men efter min Overbevisning har der ogsaa været en særegen Grund tilstede, der har hindret vort Vidnesbyrd fra at have den overbevisende Kraft ligeoverfor Sandhedens Modstandere, som det ellers turde have havt, og det er, at saa stor en Del af vort Folk aabenbart ikke har ment det alvorligt med sin Kristendom, altsaa ikke selv har troet det, som de bekjendte sig til, og derfor med sit Liv have prædiket noget ganske Andet, end der blev prædiket i vore Kirker. At Virkningen deraf bliver den, at Sandheden miskjendes og bespottes, og

at de Vildfarende styrkes i sin Vildfarelse, det siger os den hellige Skrift paa mangfoldige Steder, og det viser os den dagligdagse Erfaring.

Vistnok har de Vidnesbyrd for Sandheden, som have lydt fra vor Synode, ikke været uden Frugt; den, som vil agte paa, hvad der i den senere Tid skrives og prædikes i de forskjellige Partier, og som vil sammenligne dette med hvad der for 15–20 Aar siden taltes og skreves iblandt dem, vil kunne forstaa, hvad Indflydelse Vidnesbyrdet fra vor Synode har havt; men saa meget større vil deres Synd og Ansvar være, som paa nogen Maade have hindret dem eller fremdeles hindre dem i fuldtud at erkjende Sandheden og i at erkjende Partivæsenets Synder.

Der er ved Guds Naade lagt en god Grundvold for Enighed ved vor Synodes tidligere Arbeide. Den hellige Skrifts Betydning som den eneste Sandhedskilde og Dommer i aandelige Ting er bleven hævdet og udviklet. Frelserens Person og Gjerning ere hævdede som den eneste Grundvold for vor Tro og Salighed. Fremdeles Guds Handling med os gjennem Naademidlerne, Frelsens Meddelelse gjennem disse og altsaa deres sande Væsen og Betydning. Fremdeles er Troens Betydning hævdet som det eneste Middel, hvorigjennem vi kunne modtage Guds Naade i Kristo og saaledes ved den blive retfærdige og salige, og endelig er det ogsaa iblandt os blevet erkjendt og udviklet, hvorledes et helligt og Gud velbehageligt Liv er den rette Frugt af disse, den rene Læres Grundsandheder og heller ikke kan fremmes uden ved disse.

Det er ikke min Mening, at vi nu dermed Alle ere grundfæstede i Erkjendelsen af disse Hovedstykker, eller at endog kun en Eneste havde tilegnet sig dem fuldkomment. Vi have altid at lære dem paany og saaledes bedre og bedre fatte denne vor Guds himmelske Visdom; men Sandhedens

og dermed den rette Enigheds Grundvold er dog saaledes ved Guds Naade lagt iblandt os.

Der spørges nu om, hvad der iblandt os er bygget paa denne Grundvold. Bygges der ikke paa den, eller tydeligere, opbygges vi ikke paa den — hvad gavner den os da, og hvorlænge vil Gud lade os beholde den? Bygge vi ikke Noget paa den, da staa vi ikke egentlig heller selv paa den, og hvorledes kunde den da blive en Grundvold for Enighed mellem os og vore andre Landsmænd? Det bliver den jo dog først da, naar vi Alle i Fællesskab lade os opbygge paa den samme Grund.

Og hvad er det da, vi skulde have bygget paa den? Det er Hjertets Tro og det visse Haab om Salighed hos Gud, og hvor denne Tro og dette Haab er, der aabenbarer det sig jo i Kjærlighed, der rører sig det nye Liv og giver sig tilkjende i Ord og Gjerning.

Nu er det vistnok saa, at Troeslivet selv er skjult, er "Hjertets skjulte Menneske"; det er ogsaa sandt, at der er mange forskjellige Maader, paa hvilke Bekjendelsen kan ske, og at der kan være mange sande Troende, der ere saare svage i den mundtlige Bekjendelse, selv der, hvor de ikke burde være det; det er fremdeles sandt, at det er Sværmeri at fordre, at alle Troende skulle vise sig ens og bruge samme Slags Talemaader og Levesæt, — og det er endelig ogsaa sandt, at en uforholdsmæssig stor Del af, hvad der vil gjælde for kristelig Bekjendelse, kun er aandelig Skvadronering, og at Meget af hvad der vil gjælde for kristeligt Liv og Omgjængelse, kun er Farisæerdom; men med alt dette staar det dog urokkeligt fast: hvor der er kristeligt Troesliv, der maa det aabenbare sig, ved Ord, naar saa kan ske, — ved Omgjængelse i alle Tilfælde.

Ingen er nemlig en Troende, uden at han med Alvor søger sin Sjæls Salighed og derfor søger først Guds Rige

og hans Retfærdighed; og dette Alvor og denne Søgen vil ytre sig. Det er Liv og det er Lys, og det vil trænge frem.

Vor Synode har utallige Gange været beskyldt for Mangel paa aandeligt Liv; ja, der har været paastaaet, at Grundtonen i dens Aandsretning er "religiøs Indifferentisme, der væsentlig ytrer sig som afgjort Foragt for al Vækkelse og aandeligt Liv i Menigheden". Nu er det vistnok saa, at Mange af dem, der have gjort saadanne Beskyldninger, selv i sin Færd have vist sig som alt Andet end lysende Exempler paa kristeligt Liv og ikke taget det saa nøie med Guds Bud; men dermed, at vi kunde kaste Beskyldningen tilbage — dermed ere jo dog ikke vi hjulpne. Det, som er af Vigtighed for os, er ikke, hvad vore Modstandere eller andre Mennesker dømmer om os, men hvad vi ere, og hvad derfor vor Herre Jesus dømmer om os. Der spørges ikke saa meget, om vi ere saaledes, at Menneskene ville have os i sit Samfund eller ville gaa ind i vort Samfund, men der spørges, om vi ere saa, at han vil have os i sit Samfund — i det Samfund, hvor der ikke er en eneste En uden hellige Mennesker.

Ere da end vore Modstanderes Domme ikke i sig selv af saa stor Betydning, saa kunne de dog blive det derved, at vi gjennem dem kunne opfordres til at gjøre os Rede for, hvad Herren vil dømme om os. Svaret derpaa finde vi hverken i vore egne eller i Andres Meninger, men i det nye Testamente. Der skulle vi se, hvad de Kristne ere for Slags Mennesker.

Og der ville vi blandt Andet finde, at medens Andres Domme i sig selv hverken skulle ophøie eller fornedre os, saa skal det dog være os af største Vigtighed, hvorledes vi forskylde deres Domme, og navnlig om vi ved vor Færd have hindret dem i at erkjende Sandheden, have bragt denne i Foragt og saaledes have fremkaldt eller vedligeholdt Split-

telse i Guds Kirke, med ét Ord, om vi paa denne Maade have forarget vor Næste.

Hvad nu den Aandsretning angaar, der i Skrift og Tale har gjort sig gjældende iblandt os, da spørges der først, om den har ytret sig som Ligegyldighed for aandeligt Liv, d. e. om vi have slaaet os til Ro dermed, at Grundvolden var der, uden Bekymring for, hvad og hvorledes der byggedes og opbyggedes paa den, eller endog om der slet ikke skede nogen Opbyggelse; om vi lode os nøie med, at vi nøiagtigt havde Sandheden i alle dens forskjellige Stykker, uden Bekymring om, hvorvidt den bar Frugt og blev til Salighed.

Det er min Overbevisning, at dette ikke har været Tilfældet, og at de Kristne, der kjende Noget til Virksomheden blandt vore Præster og Menigheder, ville finde sig opfordrede til at prise Guds Barmhjertighed, fordi han har ladet den Aandsretning komme til Orde og føre Ordet iblandt os, der har havt det til sit Maal at frelse Sjæle og saaledes opbygge Guds Rige, og fordi han heller ikke har ladet denne Stræben være forgjæves, men mangesteds har ladet den bære glædelige Frugter og har givet Vært til, hvad vi have plantet og vandet.

Et andet Spørgsmaal er det, om denne Aandsretning i vor Synode saaledes har faaet Magten, at den har sat sit Stempel paa det hele Aands-Arbeide blandt vore Præster og Lægfolk, om Alvoret og Nidkjærheden i Herrens Tjeneste og for Sjælenes Frelse har staaet i ret Forhold til de Naadegaver og Fortrin, som vi have havt i den uforfalskede Sandhed.

Herren har sagt, at af den, hvem Meget er betroet, af ham skal man kræve Mere. Hvad vil han vel kræve af dem, hvem han har betroet den rene Lære, uden saa meget større Rente: klarere Erkjendelse, større Ydmyghed, fastere Tro, Mere af den Enhed i Viljen, som er Hjertets Renhed,

og derfor Mere af den barnlige Lyst til at tækkes Gud og af den hellige Frygt for det Onde under alle Skikkelser, kort, Mere af den rette evangeliske Helliggjørelses Frugter.

Have vi disse Renter at bringe Gud? Svaret vil, efter min Overbevisning, og saavidt jeg forstaar at dømme, ikke blive glædeligt.

Vel ved jeg, Gud være priset, at der mangesteds, især i vore ældre Menigheder, findes en ikke liden Skare af vel prøvede Kristne af den skjønne Typus, som kun det rette og rene lutherske Vidnesbyrd, d. e. Guds uforfalskede Lov og Evangelium kan frembringe; jeg ved ogsaa, at der er Menigheder iblandt os, hvor denne Guds Sæd har kunnet gjøre sig saaledes gjældende, at den har taget Styret; men dog maa jeg bekjende det som min Overbevisning, at i det Hele og Store er det ikke saa. I det Hele og Store tror jeg, at Aandslivet iblandt os er saare svagt, og at der mangler det Alvor i at søge Sjælens Salighed, som er den første Frugt af Guds Ord, og jeg tror, at store Kredse af vort Samfund med Hensyn til denne første og vigtigste Betingelse: Alvor i Kristendommen og Bekymring for Frelse — tiltrods for alle hine rige Guds Gaver — staar saa langt tilbage, at derigjennem en ikke liden Del af Skylden i Partivæsenet hviler paa os selv. Tør vi end med Rette sige, at selve de Synder, der følge med Partivæsenet, saasom Usandfærdighed, Modstand mod Guds Ord, Hovmod, Uvillighed til at høre, falske Domme, Had og Bitterhed ingensteds iblandt os har udviklet sig paa en saa sørgelig Maade som blandt de forskjellige verlende Partier, der have staaet imod os, saa ere vi dog af nævnte Grund ikke uden stort Ansvar ogsaa for disse Synder, thi vi kunne kun have lidet Haab om at finde aabne Øren for de Sandheder eller Advarsler og Formaninger, vi bringe Andre, dersom ikke vi lade dem se, at det virkelig er os om Gudsfrygt og Salighed at gjøre.

Er det end saa, at de ved ærlig Prøvelse maatte kunne erkjende, at vort Vidnesbyrd er Guds Ords Lære, og at de selv derimod have faret vild; og er det end saa, at de maatte kunne erkjende det Syndige i de Kirkesplittelser, som de ved at forkaste forskjellige Guds Ords Lærdomme have fremmet, ikke at tale om hine andre ovennævnte syndige Frugter af Kirkespliden, saa maa vi dog ikke glemme, at denne Erkjendelse gjøres dobbelt tung for dem, der kunne sige eller fristes til at sige: Jeg ved, at jeg søger min Frelse og gjerne vil være et Guds Barn; men disse, der sige, at de vide den rette Vei dertil, de spørge jo hverken efter Gud eller Salighed.

Hvor vel trænge vi derfor ikke til saaledes at behandle ogsaa det andet af de Hovedspørgsmaal, som i disse Dage lægges os nær, at vi ikke alene stræbe at gjøre os klart, hvad Guds Ord lærer os om Helliggjørelse, men at vi ogsaa levende indprente os i vor Samvittighed, at derfor lærer Gud os disse Ting, forat vi skulle gjøre derefter, lade det udtrykkelig tilsyne i vort Levnet og saaledes vise dem, der haane den rene Lære, at den, og kun den kan bære netop saadanne Frugter, som Gud i sit Ord fordrer af os.

Idet jeg saaledes, kjære Brødre, har taget mig den Frihed, at henlede eders Opmærksomhed paa de tvende Hovedgjenstande for vort Synodemødes Overveielse, og idet jeg beder Gud velsigne vore Samtaler derom med det hellige Alvor og den Lærvillighed og Lydighed, som vi skylde Guds Ord, skal jeg nu gaa over til at fremlægge for eder den Indberetning for det forgangne Aar, som det hører til mit Embedes Pligter at affatte.

Synodaltale

holdt i Albert Lea, Minn., 1879.

Vor Herres Jesu Kristi Naade, Guds Kjærlighed og den Hellig Aands Samfund være med Eder Alle! Amen.

Kjære Brødre i Herren!

I de Bekjendtgjørelser, som ere offentliggjorte angaaende dette vort Synodemøde, ville I have seet, at jeg har tilladt mig, foruden de fra forrige Møde overliggende Sager, at foreslaa til Behandling Læren om den kristelige Frihed. Hvad der har bevæget mig til dette Forslag, er den Overbevisning, at vi Alle, især under de forhaandenværende Tidsomstændigheder, trænge til levende paany at tilegne os netop de guddommelige Sandheder, som derigjennem vilde føres frem for vor Samvittighed. Og saa meget mindre Betænkelighed har jeg havt ved at foreslaa denne Sag fremfor de fra forrige Synode overliggende, som baade Læren om Helliggjørelsen og Spørgsmaalet om Afholdssagen under hine Forhandlinger, hvis de ellers ved Guds Naade lykkes for os, baade ville faa det rette Grundlag og tillige blive belyste i sine Hovedtræk.

Jeg har ved forskjellige Leiligheder, saaledes ved forrige Distriktssynode, ved vor Distrikts-Konference etc., troet det min Pligt at gjøre opmærksom paa alvorlige Mangler i vort Kirkesamfund, navnlig at der saa mangesteds savnedes

det klare Syn for Maalet, den rette Iver i Herrens Tjeneste og derfor ogsaa de rette Troens Frugter, eller, med andre Ord, at der savnedes den rette gudfrygtige Brug og Benyttelse af den Guds herlige Gave, som vor Synode i Modsætning til Partierne omkring os har faaet i den uforfalskede gammel-lutherske Lære. Jeg har ogsaa søgt at minde om de Farer til Affald og Forargelse baade for os og for Andre, som følge med den sløve Vanekristendom og den døde Rettroenhed.

I vide, at lignende Advarsler paa forskjellig Maade have lydt fra flere af vore Brødre i Synoden. Ogsaa fra dem, som ikke ville være vore Brødre, men som søge at nedbryde, hvad vi opbygge, høre vi jævnlig Klage over os, og vi se, at hele vor Færd, det Største med det Mindste, er Gjenstand for deres omhyggelige Granskning. Lad os ikke glemme disse Advarsler eller mene, at vi ingen Brug have for dem. Jeg vil gjentage, hvad jeg for en Del Aar siden har udtalt i vor Kirketidende i Anledning af vore kirkelige Modstanderes Angreb paa os:

"Her gjælder det at have Øine og Øren aabne. Her ville vi derfor og gjerne bruge al Forsigtighed og ingen Advarsel foragte; og det ikke alene, naar den kommer som en kjærlig Formaning; nei, hvor taabelig den end kunde synes, ihvor bitter og ondskabsfuld en Form den end kunde være iklædt, hvor ubevist og ubevislig end den Dom eller Beskyldning kunde være, som den maatte indeholde, og ihvor meget vi end maatte forkaste den Aand, den røbede, —Advarslen, Beskyldningen, Dommen tør vi ikke lade ligge ubrugt. Vi have daglig Brug for Selvprøvelse i alle Stykker og kunne falde i hvilkensomhelst Vildfarelse, Synd eller Daarskab, dersom vi blive hovmodige og mene, at vi ere færdige og vide og have Alt. Derfor, dersom man beskylder os for at lægge ensidig Vægt paa Læren og forsømme Guds Ord

om Lærens nødvendige Frugt i Livet, saa ville vi, saa godt vi kunne, se, om Beskyldningen er sand; vi ville erkjende den nærliggende Fare, erkjende, hvor langt det er fra, at vi have gjort, hvad vi burde gjøre i dette Stykke, hvor saare Meget der i dette Stykke er at gjøre blandt vort Folk, og stræbe efter, at Beskyldningen ikke skal blive et sandt Vidnesbyrd imod os.

"Beskylder man os for en antinomistisk Retning, saa ville vi ogsaa her have vore Øine aabne; thi Evangeliets Misbrug ligger os Alle nær. Beskylder man os for at sætte vort Samfunds-Arbeide i Stedet for Arbeidet for Guds Rige, beskylder man os for hierarkiske Tendentser, — kort, hvad Formaningen eller Beskyldningen end kan gjælde, og fra hvad Slags Kilde den end maatte komme: vi tror ikke, at vi have Raad til at foragte den for vort eget Vedkommende, men ville hellere bede Gud lønne dem, som formane os, tilgive dem, som bagtale og belyve os, og hjælpe os selv til at blive bestaaende i Sandheden og bære Frugt for Guds Rige." "Thi om det var nokſaa meget et 'Talent' fra Herren, som vi i 'den rene Lære' havde, saa vilde det lidet hjælpe os, dersom vi havde dette Talent liggende ubrugt i en Klud." Saa langt af mine tidligere Udtalelser.

Men, mine Brødre! paa samme Tid, som I kunne vide, jeg af Hjertet ønsker og haaber, at mine egne og Andres Advarsler i denne Henseende blive tagne til Hjerte, — paa samme Tid tror jeg, der tør være Grund til at frygte for, at Mange iblandt os under Bekymringen over den mangesteds vitterlige aandelige Sløvhed og Død, Stilstand og Tilbagegang skulde komme til uvitterligt at miskjende den Velsignelse, Gud har givet den Norske Synode og os i den. Jeg frygter for, at Mange kunde komme i Fare for at forarges paa selve Sandheden og at lade sig skræmme af de uafladelige Spottetaler om "den rene Lære" til at agte

dette uskatterlige Klenodie ringe. Det er sandt, at dette Talent vil blive os til Dom, om vi lade det ligge ubrugt,— men vil Dommen blive bedre, om vi agte det ringe og lade det forkomme? Hvad have vi da at kjøbslaa med?

Derfor vilde jeg til Opmuntring og til Styrkelse tilraabe Eder og alle for Guds Rige bekymrede Sjæle iblandt os: Lader os holde fast det, som Gud har givet os; lader os erkjende den uskatterlige Naade, han har givet vor Synode! Paa samme Tid, som vi raabe til hverandre: Staa ikke stille, sæt dig ikke ned, glem ikke Maalet, bliv ikke sikker og slaa dig ikke til Ro med, at du ved Veien,—paa samme Tid vil jeg raabe: Gaa ikke af Veien! Hold frem, som du har stevnet! Medens jeg til alle sovende og sikre Sjæle iblandt os ikke ved noget andet Raab end det, jeg kunde ønske at kunne tordne ind i deres Samvittighed: "Vaagn op, du som sover, og stat op fra de Døde! Vend om, o Menneske, hvorfor vil du dø?" saa vil jeg til alle for Guds Rige bekymrede Sjæle iblandt os, — og jeg haaber at kunne regne Eder og mig selv blandt disse, — til dem vil jeg raabe: Gaa ikke hverken til Høire eller til Venstre, var det end i den allerbedste Mening! Kun opad med Hjerterne, og gaa saa lige frem efter Evangeliets Sandhed!

Agter det ikke for et overflødigt Tilraab! Der er mange bekymrede Samvittigheder, der nu, som i tidligere Tider, ere udsatte for at forarges over Kristi Bruds ringe Udseende og over hendes mange Saar og Rynker. Naar nu disse atter og atter se, hvorledes man fra alle Sider udenom os peger Fingre ad os og haaner den Norske Synode for dens "stive Orthodoxisme", dens "Exklusivisme", dens "Stridssyge", dens "Bogstavtrældom", dens idelige Fordring paa "ren Lære, ren Lære", og de tillige høre vore egne Klager og Bekjendelser over, at der er saa store Mangler, saa megen Vanekristendom og aandelig Død iblandt os, — er det da

saa underligt, om de fristes til at slaa alle disse Sager sammen i Et og sukke og sige: Ja, det er sandt Altsammen, "det er dog Livet og ikke Læren, det kommer an paa", og før de vide af det, og i den allerbedste Mening, forlade og fornegte de Sandheden og tælles maaske senere blandt dem, der bekjæmpe den.

Gjerne tage vi mod Tugt, naar det gjælder det, som er vort, og Gud give, vi maa tage al ret Tugt ikke blot med Venlighed, men ogsaa med vaagne, villige, sandhedskjærlige Samvittigheder, — men der er Noget, som ikke er vort, det er Guds Ord og den deri fremsatte Sandhed d. e., den rene Lære. Disse Klenodier ere os betroede, og vi Præster have svoret hellere at udgyde vort Blod end slippe dem eller lade dem forfalskes. Ilde havde vi arvet Luthers Aand, og falskelig førte vi vort lutherske Navn, om vi glemte at gjøre denne Forskjel mellem Liv og Lære, mellem det, som er vort, og det, som er vor Herres og Guds.

Og fordi Gud her i den Norske Synode har aabnet vore Øine for sit Ords evige Gyldighed, fuldkomne Tilstrækkelighed og enfoldige Klarhed, og fordi Gud derigjennem har lært os at se ind i det uforfalskede, frie og ubetingede Evangeliums Herlighed, — derfor kan jeg tilraabe Eder, Brødre: Hold frem, som I stevnede!

Og ikke dette alene har Gud givet os. Han har ogsaa forundt os, særdeles Nogle blandt os, at forhaanes for denne Bekjendelses Skyld. Saa Mange, som havde Del i denne Ære, dem vil jeg tilraabe Aandens Ord til Menighedens Engel i Philadelphia: "Du haver en liden Kraft, dog haver du bevaret mit Ord og ikke fornegtet mit Navn. Hold fast ved det, du haver, at Ingen skal tage din Krone!"

Han har fremdeles bevaret os i Enighed, en Enighed, som den sjelden nutildags vil kunne findes blandt saa Mange. Med Fortrolighed og Kjærlighed have vi Præster kunnet

arbeide sammen fast forenede i det samme Sind, og de enkelte Forsøg, som maaske mere i Uforstand end i ond Vilje have været gjorte paa at bryde dette Broderbaand, ere magtesløst strandede. Ogsaa derfor kunne vi prise Gud, og ogsaa i denne Henseende raaber jeg: Hold frem, som du stevnede!

Men at "holde frem", det er ikke at staa stille og slaa sig til Ro. Kun dersom vi gaa fremad og voxe i disse Guds Naadegaver, ere vi rette Vogtere over dem, og kun da kunne vi haabe at bevare dem. Søvnige Vogtere gjøre sin Gjerning slet, derfor lader os holde os aarvaagne og give Agt paa hverandre, formane og opmuntre hverandre. Selvtillidsfulde Vogtere ville snart blive søvnige Vogtere. Uenige Vogtere ville snart og let overlistes, og medens de trættes, er maaske Klenodiet borte, før de ane det.

Modløse og mistrøstige Vogtere glemme, hvem der har sat dem paa Vagt, — og, miste de Tilliden til ham, saa ville de vel ogsaa opgive Haabet om, at deres Vagt kan nytte Noget, og de ville forlade sin Post.

Derfor, mine kjære Brødre, lader os med Tak og Tillid til Gud holde frem, som vi have stevnet, kun med større Flid i Ordet og i Bønnen, med Troskab og Nidkjærhed, saa vi ikke blive trætte i vort Kristenkald. Lader os holde fast ved Evangeliets Bekjendelse og kun se til, at vi ikke holde det fast med Tungen alene, men i vore Hjerter og i vor Samvittighed. Herren ser paa os; lader os sætte vort Haab til ham og tjene ham med Glæde!

Og kunne vi ikke stevne frem og holde fast uden Strid — nu, i Guds Navn! Vi ere jo ikke i den triumferende Kirke endnu, og vi ere kaldte til Strid her i Verden. Saa lad os stride den Strid, som vi ikke uden Utroskab eller Feighed kunne undgaa. Og hvad skulde vel hellere opmande og opmuntre os til Troskab i vor Vægtergjerning og til ret

kristelig Kamp end den gudfrygtige Overveielse af det uskatterlige Klenodie, hin Perle blandt de Sandheder, Gud har betroet os Lutheranere — "Et Kristenmenneskes Frihed", det Frihedsbrev skrevet med Kristi Blod, som er os testamenteret i Evangelium, og som hver den eier, der tror Evangelium.

Skulle vi stride for det, da er det vel bedst at begynde med de Fiender, som ere os nærmest, og ingen er os vel nærmere end vort eget Kjød og Blod. Det er den farligste blandt vore jordiske Fiender, paa engang den listigste og den mest udholdende. For det Første vil vort naturlige Menneske helst have Æren for vor Frihed, — og naar nu dette slet ikke lykkes, og Evangeliet har seiret, saa vil det atter igjen under alskens Udflugter misbruge Friheden til Fordel for sine egne Lyster og Begjæringer.

Hvor stor og almindelig denne Misbrug af Friheden er, ville vi forhaabentlig under vore Forhandlinger blive advarede og mindede om, men end almindeligere turde det vise sig, at der er Mangel paa ret Indsigt i Guds Børns herlige Frihed, og at derfor store Skarer iblandt os endnu, trods alle Vidnesbyrd, nære kjødelige Tanker om at kunne eller skulle gjøre sig selv frie. Og i ethvert Fald — vi ville ikke glemme at stride først og fremst mod vor egen naturlige Fordærvelse. Gjøre vi ikke dette, da vil al anden Strid være til ingen Nytte for os. Vi ville sygne hen og tilsidst kun have Navn af at leve, endog vi ere døde.

Men dernæst, medens vi stride mod os selv, og medens vi arbeide paa, at Guds aandelige Hus og rette Frihedstempel kan bygges i vore Menigheder, saa lader os ikke glemme, hvad vi baade af Guds Ord og af vor egen Erfaring vide, at vi heller ikke kunne undgaa Strid med dem, der ere udenfor. Eller skulde vi tie, naar den Gjerning bespottes, som vi vide, at Gud selv har sat os til? Naar der raabes til vore Brødre og Søstre: Der er ikke Veien, der, hvor I

gaa; det er ikke Guds Stad, den, som I forsvare; det er ikke Guds Hus, det, som I bygge paa, — skulde vi da tie? Eller naar der raabes: Det er altsammen lige godt: I gaa en Vei, vi gaa en anden, alle føre til Maalet; I bygge et Hus, vi bygge et andet, og saa vil Gud just have det, thi der staar skrevet, at der er mange Lemmer paa det ene Legeme, — skulde vi tie til slige Bespottelser?

Eller skulde vi tie, naar Evangeliet forkortes og forklausuleres og indskrænkes af lutter u-aandelig Forsigtighed, saa der i Stedet for det himmelske Frihedsbrev bydes Menneskene en ny Lov, der holder dem fangne i den gamle Ufrihed?

Eller skulde vi tie, naar der under store Raab om Frihed smedes nye Trællelænker til dem, som Kristus har frikjøbt, idet den aandelige og kjødelige Frihed forvexles og sammenblandes, saa at de, der ved Kristus skulde være virkelig frie, dog blive Trælle under denne Verdens Goder og Guder? Maa vi ikke sande hint Petri Ord: "De love dem Frihed, endog de selv ere Forkrænkelighedens Trælle; thi af hvem Nogen er overvunden, dens Træl er han og bleven" — thi den, som trænger kjødelig, jordisk Frihed som en Nødvendighed for at blive virkelig fri, han er endnu en Træl — under Kjødet og de jordiske Forhold.

Eller naar de ville bringe Forførelse og Forvirring ind iblandt os og vække Mistillid til det Guds Ord, som er os betroet, skulde vi da tie, medens vi ved at tale kunde aabenbare saadanne Modstanderes falske Lære?

Eller naar de misrepræsentere ikke alene vort Maal og vore Bevæggrunde, men endog vore offentliggjorte Taler og Beretninger, skulde vi da tie og lade Andre føres bag Lyset af deres usandfærdige og skammelige Beskyldninger?

Nei, — ingen Fred mellem Sandhed og Løgn, thi det er Sandheden, som skal frigjøre os. Hold Fred med alle

Mennesker, saavidt det staar til eder, har Gud befalet. Men det staar ikke til os at holde Fred med dem, som modsige Sandheden eller udbrede Løgn; thi det har Gud forbudt (Matth. 7, 15. Tit. 1, 11. o. s. v.). Gud vil ingen trættekjære Tjenere have. "Gjører Intet af Lyst til Trætte eller forfængelig Ære!" — og vor Herre Jesus har befalet os at lære Sagtmodighed af ham selv. Men deraf følger hverken, at vi altid skulle tie og holde Fred, og heller ikke følger deraf, at vi aldrig skulde bruge haarde Ord, som baade Jesus og Apostlene, Sagtmodigheden uforkrænket, have brugt, hvor de saa, at det var fornødent.

Gud vil ikke blandt sine Tjenere have stumme Hunde, som ikke kunne gjø, og om Nogen blandt os i sin Nidkjærhed brugte Ord og Udtryk, der syntes os for haarde, — da lader os for det Første ikke dømme strax, men se, om de virkelig ere for haarde. Det er ikke altid vist, at de ere det, fordi om Mange sige saa; og dernæst — om saa var, om der virkelig var brugt for haarde og bitre Ord — (jeg mener, at det stundom er skeet, og det har smertet mig saart, naar jeg troede, at Kjødet blandede sig i Aandens Strid), mon vi dog ikke skylde dem Mere, der for Alvor og i Oprigtighed stride og arbeide for Sandheden, om der end skulde være Et og Andet at dadle ved deres, de skrøbelige Menneskers, Maade, end dem, som sidde med Hænderne i Lommen og ikke løftede hverken Pen eller Mund, naar Sandheden var i Fare? Naar Tyvene komme, skulle Hundene gjø. Der er dem, som synes det er bedre at logre; men Huset er ikke tjent dermed; hellere en Hund, som gjør, om den ogsaa skulde være grov i Maalet.

Det kan synes underligt, men det er ialfald et meget gammelt Under, at der er mange skikkelige og ærbare Mennesker, som ikke forarges halvt saa meget over den, som lyver og bagvasker, naar han gjør det i pyntelige Ord, som

de forarges over den, som er saa grov og ubehøvlet, at han raaber til Løgneren: Du er en Løgner; og til Bagvaskeren: Du er en Bagvasker. Vi ville bede Gud give os Visdom og Villighed til at bruge de rette Ord. Vi ville bede ham om ydmyge og sagtmodige Hjerter ogsaa ligeoverfor vore Modstandere, men ogsaa om Hjerter nidkjære for Sandheden, fremfor Alt for Sandheden. Vi ville bede ham om Hjerter kjærlige nok til at tie, hvor der tør ties, men ogsaa kjærlige nok til at sige Sandheden helt og fuldt ud, uden Omsvøb, hvor den bør siges, staalsatte mod alle de Men'er, som et lunkent og blødagtigt eller frygtagtigt Sind kan finde paa at indvende for at undgaa Strid eller for at slippe at aflægge et helt, sandt Vidnesbyrd.

Lader os ikke blive trætte og efterladne, om Striden falder os tung, — lader os ikke blive trætte! Lader os ikke glemme, at vi ikke stride for os alene, men ogsaa for dem, som ere vore Modstandere. Vi ville dog gjerne have dem til vore Brødre, og kunne vi lukke vore Øine for den øiensynlige Velsignelse, som vore Vidnesbyrd ligesom mod deres Vilje har paanødt dem? Jeg vil ikke tale om, hvad de med Hensyn til frikirkelig Orden og Methode kunne have lært af os, — det er det Mindste; men i selve Evangeliets Erkjendelse. Faa vi ikke atter og atter Efterretninger fra de forskjellige Egne om Fællesmøder, paa hvilke de gamle evangeliske Sandheder, der saa længe have været bestridte, nu blive, som det synes, med Glæde anerkjendte; hvor den evangeliske Indsigt i Absolutionens Væsen, i Forsoningens Indhold, i den aandelige Betydning af det tredie Bud o. s. v. viser sig, til Trods for al Modstand, ved Sandhedens egen Magt at have trængt igjennem? Derfor atter: Lader os holde frem, som vi ved Guds Naade have stevnet, kun med ivrigere Bøn, med forøget Troskab og med Tak til Gud i Ord og Gjerning.

Vi ville under vort Synodemøde ogsaa have en hel Del af de saakaldte Forretningssager at behandle og fatte Beslutning om.

Der høres stundom Ytringer, som om dette Slags Sager dog egentlig var det vigtigste Formaal for vore Synodemøder, og man har i saa Henseende ganske vist de fleste amerikanske Kirke-Forsamlingers Betragtning at beraabe sig paa. Men er dette en rigtig Betragtning? Er det Slags Debatter og Stemmegivninger og Beslutninger det vigtigste Formaal for vore Møder? Ja, dersom Martha i Bethanien var bedre beskjæftiget under hint Jesu Besøg end Maria.

Jeg ved vel, at hine Sager ere nødvendige. De maa gjøres, og de ville blive gjorte; men lader os kun først og fremst se til, at de blive gjorte i den rette Aand. Og er dette ogsaa for Forretningssagernes Vedkommende Hovedsagen, da er det ganske vist Hovedformaalet for vore Møder, at vi kunne voxe og styrkes i Sandhedens Erkjendelse og Tilegnelse, i broderlig Kjærlighed og Endrægtighed og i alle Aandens Gaver; thi deraf alene ville gode, sunde og Gud behagelige Beslutninger ogsaa i udvortes Ting kunne fødes.

Der har været og vil fremdeles være Fare for, at en mere eller mindre verdslig Betragtningsmaade af vor Kirkeforbindelse kunde gjøre sig gjældende omkring i vore Menigheder. Den udvortes Lighed mellem vore Møder og politiske Repræsentativforsamlinger, og den fra disse for en saa stor Del laante Forretningsorden o. L. samt den nødvendige Beskjæftigelse med mangeslags udvortes Ordninger, Pengesager o. s. v. vil kunne friste dertil, og de politiske Forbilleder ville let indbringe falske Forestillinger om den rette Maade at styre Kirken paa.

Saa meget mindre vilde det være at undres paa, om Begreberne om en ret fri evangelisk Kirkeforfatning bleve

forvirrede, naar vi tænke paa de Fraser om "Frihed", der i en Del Aar have flagret om Ørene paa vort Folk, udsendte af dem, der, som før bemærket, have godtgjort sin Mangel paa Berettigelse til at tale med i denne Sag, fordi de ikke vide Forskjel paa aandelig og kjødelig Frihed.

En ikke liden Indflydelse ville ogsaa lettelig de politiske Aviser komme til at øve i samme Retning. Ofte vil en Indsender, hvis kirkelige Standpunkt og aandelige Syn maaske er mere end tvivlsomt, gjennem en behændigt skreven Artikel, der læses af Tusinder, kunne blive en Autoritet for de samme Læsere, som ellers, hvis hans kirkelige eller kristelige Stilling var dem bekjendt, maaske ikke engang vilde høre paa, hvad han sagde.

Kan saa en Saadan tillige give Indtryk af, at han er en Talsmand for Mange, saa følger en stor Skare af Læsere ham saa meget deshellere, og der vil paa denne Maade lettelig indsnige sig i Kirken et Tryk udenfra, der, om end dets Talsmænd slet ikke vare meningsberettigede, uagtet de maaske slet ikke hverken kjendte eller bekymrede sig om Kirkens Tarv, ja maaske endog slet ikke engang udvortes hørte Kirken til, dog fik Indflydelse gjennem Fraser om Frihed, Folkeønske, det Norske Folk, vort Kirkefolks Vilje o. L.

Det er efter min Overbevisning saa langt fra, at det egentlige Kirkefolks Frihed og selvstændige Beslutninger paa denne Maade hævdes, at de meget mere derigjennem udsættes for et Demagogherredømme, under hvilket alt det, som de faa beholde af Friheden, er—Fraserne.

I Kristi Kirke skal Kristus regjere, og ingen Anden. Der, hvor Kristus ikke har bestemt Noget, der enes de Kristne som Brødre efter bedste Overveielse om, hvad de anse for tjenligt.

Ikke Alle kunne dømme om alle Ting, og derfor ville

de heller ikke anse det som ét Privilegium eller en Nødvendighed at være med i alle Detailler i saadanne Spørgsmaal, som de mangle de nødvendige Forudsætninger til at kunne raade i. De vide af den hellige Skrift, at Gud netop derfor har givet de mange Slags forskjellige Gaver, for at gjennem disses rette Anvendelse og Samarbeide Guds Kirke kan opbygges. Og de vide ogsaa, at Gaverne ere givne, for at de skulle bruges.

"Naar en Menighed vil bygge en Kirke, saa skulde vel Alle egentlig komme og lægge Haand paa Verket. Det gaar ikke an, vide vi. De forstaa ikke Alle at bygge Mure, hugge Bjælker og indrette Alt, saa der tilsidst staar en skjøn Bygning. Hvem skal da bygge Kirken? Den, som har Gaven dertil, — Bygmesteren."

Men selve Beslutningen eller Tilsynet, Bedømmelsen, Vedtagelsen eller Forkastelsen af, hvad der besluttes eller udføres af Menighedens eller Synodens Befuldmægtigede, tilhører altid Menigheden og Synoden, og dette tør den ikke opgive uden at opgive sin Frihed.

Ere de til Styrelsen Befuldmægtigede af det rette Sind, saa ville de gjerne drage saa Mange som muligt ind med i Interessen for, hvad der skal gjøres, og ville gjerne gjøre, hvad de kunne, for at ogsaa Indsigten i disse Ting kan udbrede sig til alt Flere og Flere. De ville ogsaa her finde Anvendelse for hint Pauli Ønske: "Jeg vilde, at I Alle kunde profetere."

Thi den hierarkiske Aand er en fremmed Aand i Kristi Kirke, og den demagogiske Aand ligesaa; men da gjør Kirken sin Gjerning bedst, naar i Enighed og Kjærlighed, uden Selvophøielse og Herskesyge og uden Misundelse og ond Mistanke Hver gjør Sit i Kjærlighed og broderlig Tillid.

Følge vi, saa godt vi kunne, de Anvisninger, som den hellige Skrift giver os til en ret Anvendelse af Gaverne,

saa Enhver faar den Gjerning, hvortil han er bedst skikket, da vil Orden og Fasthed og en lettere Virksomhed blive Virkningen.

Man har spottende kaldt vort Samfund en Maskine. Vel. Lad dem det! Jeg har etsteds seet dette Spotord optaget af en berømt Herrens Tjener, og vi kunne ogsaa bruge det.

Bedre en vel ordnet og sammensat Maskine end en Hob løst sammenkastede Materialier. I en Maskine griber det ene Hjul i det andet, — hvert har sin Gjerning —, og ikke det mindste Hjul, ikke den ubetydeligste Stift er overflødig eller unyttig. Men et Drivhjul fordres og et Belte, der forbinder Maskinen med dette.

Og hvilket Drivhjul trænge vi til, og hvilket Belte? Det eneste rette Drivhjul er Gud den Hellig Aand, og det rette Belte er Troen; og ere vi enige i at lade os sættes i Gang og holdes i Gang paa denne Maade—: i Sandhed, "Spotterne skulle se, hvad en Maskine dreven af Gud formaar at udrette!"

Vor kjære Herre og Frelser velsigne os saa ved sin Hellig Aand, at vi baade kunne styrkes og bevares i den herlige Frihed, som han har kjøbt os, og at vi kunne aabenbare dens Kraft som i alt vort Liv saa og i vor Gjerning her i disse Dage!

Synodaltale
holdt i Clinton, Iowa, 1882.

Kjære Brødre i Herren!

Naar jeg efter mit Embedes Medfør overveiede, hvad der blandt vore Prester og Menigheder i Virkeligheden mest tiltrængtes som Forhandlings-Gjenstand ved vort Synodemøde, saa kom jeg altid tilbage til de Farer, som Christendommen i vore Dage mere end ellers er udsat for, de christusfiendske Retninger i Tiden, som i de senere Aar har vist sig saa fremtrædende i vort kjære Fødeland, og hvis Repræsentanter jo nu ogsaa er begyndt at gjæste os. Paa mange Maader true disse Tidsaandens Angreb os, baade direkte ved aaben Fornegtelse af Guds Ord og indirekte ved Bestræbelser for at undergrave Stykke for Stykke den paa Guds Ord byggede Anskuelse af Livet, saaledes med Hensyn til det rette Livsformaal, med Hensyn til Ægteskab, med Hensyn til Øvrighed og al Slags Styrelse o. s. v.

Det gjaldt derfor efter min Mening at skjærpe Samvittighederne til at erkjende det Ansvar, som vi har ligeoverfor disse Foreteelser og at opmuntre os til en større Alvor og Inderlighed i Tilegnelsen af Guds Ord og den deraf flydende Iver i at hengive os selv til Guds Riges Tjeneste, saaat vi kunde have en Guds Kraft at sætte imod disse Verdens og Vantroens Angreb.

Det var mig derfor kjærkomment, da Presten i den Menighed, i hvilken vi her ere samlede, netop foreslog Tidsaandens Farer som Gjenstand for Synodens Forhandling. Vistnok vidste jeg, at en Del af Synodens Medlemmer vilde undre sig over, at ikke den Lærestrid, som nu i et Par Aar har fundet Sted i blandt os, blev opført som Forhandlingsgjenstand, men det var min Overbevisning, at den heller ikke iaar burde drages frem paa Synoden, saameget mindre, som jeg har bragt i Erfaring, at endnu de fleste af vore Menigheder, Gud være lovet, har været saa temmelig uberørte af den, og har ladet sig nøie med at deres Prester lære det samme nu, som de altid har lært. Sagen kom imidlertid til at stille sig anderledes, da der fra Presterne Hartmann og Rasmussen blev indleveret et Forslag (det samme som har været offentliggjort i forskjellige politiske Aviser) om at vor Synode skulde gaa ud af Synodalconferentsen, et Forslag, der, hvis det skal behandles, gjør en Behandling af Lærestriden til en Samvittighedssag, da Forslaget aabenbart i Virkeligheden er begrundet i denne.

De to Parters relative Stilling i Striden har Synoden faaet angivet i de ifjor ved Fælles-Synoden opstillede Theser og Antitheses. Det blev sagt dengang og har været oftere sagt siden, at den Forskjel, som i disse aabenbaredes, ikke syntes at være af den Art, at den retfærdiggjorde en saa voldsom Strid, og at det, naar Sagen endelig skulde debatteres, heller burde være en Discussion mellem Theologer, end en offentlig Strid, hvori Alle skulde drages ind, skjønt de Fleste ikke havde de nødvendige Forudsætninger til at kunne følge den med selvstændig Granskning. Imidlertid — Strid skulde der være. Samtidigt med Synodemødet ifjor udkom der nemlig et Skrift af Prof. Schmidt, hvoraf de Læsere der ikke vidste bedre, ikke kunde andet end slutte, at en Del af vore Prester vare affaldne fra den sande Lutherdom, idet de vilde indføre

en ny Lære, der i sine Principer var calvinsk og derfor medførte grove Afvigelser fra mange af de vigtigste Grundsandheder. Da imidlertid Ingen havde hørt eller seet nogen af vore Prester lære nogen af disse Afskyeligheder, men derimod netop det Modsatte, saa begyndte det her og der at siges, at Presterne havde én offentlig Lære og en anden hemmelig Lære; og som Bevis blev fra flere Kanter anført vor Taushed ligeoverfor Beskyldningerne. Langt om længe mente da en Del af os, at det ikke gik an at tie længere, og de fralagde sig atter den Lære, som de vare beskyldte for at føre. Dette, at de afviste den Anklage, der var reist mod dem, er sidenefter anført som et Bevis for, at det var dem, som begyndte Striden, — en Forklaring over Stridens Oprindelse, som jeg her blot nævner, men ikke anser det for nødvendigt at imødegaa. Jeg for min Part har altid anseet en fortsat skriftlig Discussion og Behandling mellem Presterne for heldigere og mere frugtbringende, end en Forhandling i en Forsamling, der er saaledes sammensat som Synoden. Imidlertid — dersom hint nævnte Forslag skal behandles, da anser jeg det — skjønt ugjerne — dog for nødvendigt, at vi først gaa ind paa Lærestriden og efter vor Kirkes Bekjendelse i Concordieformelen undersøger, hvad der er luthersk Lære. Dernæst vilde det da i fornødent Fald være at undersøge eller bevise, at Concordieformelens Lære er den rette bibelske Lære.

Hvad enten nu Synoden vil beslutte sig til at behandle denne Sag eller ikke, vil det vist under disse Tidsomstændigheder være af Vigtighed for os at se lidt tilbage paa den Vei, som Naadens og Kjærlighedens Gud har ført os i de snart 30 Aar, i hvilke Synoden har bestaaet; thi kun derved kan vi forstaa det, som nu sker, i Sammenhæng med den historiske Udvikling, hvoraf det faar sin rette Forklaring.

Vi kom her til Landet unge og uerfarne i al kirkelig

Gjerning og skulde dog samle og ordne en fri Kirke paa de rette i Guds Ord givne Principer og altsaa efter den rette Bekjendelse.

Her var vistnok allerede nogle norske Menigheder; de kaldte sig lutherske; vilde ogsaa virkelig være det, og der var utvivlsomt mange alvorlige Sjæle iblandt dem, som stræbte og mente at tjene Gud. Men hvadslags kirkeligt Væsen og hvad slags Lærebegreber var det, som mødte os hos dem? Uvæsen og Uorden, Uklarhed og Selvtægt ligeoverfor den lutherske Bekjendelse og dennes Gjennemførelse i Menigheden. Vi fik sande Luthers Ord om, at det er "i god Mening" at al Jammer og Ulykke bringes ind over Kirken, og at jo mindre Indsigten er, desto større er oftest Selvtilliden. Med Statskirkeformerne var for en stor Del Fædrenekirkens Tro og Bekjendelse sat tilside; den blev ikke forstaaet og heller ikke agtet.

Selv havde vi dog fra Hjemmet medbragt den rette Bekjendelse; vidste vel ogsaa om de Grundprinciper, hvorpaa den er bygget, og det var vor Villie og Begjær at blive den tro, saa at det, som vi skulde bygge op blandt vort Folk paa den ene evige Grundvold, som er Christus, ikke skulde blive Træ og Hø og Straa. Usikre og famlende i mange Stykker var de første Forsøg, men ved Guds store Naade klarnede det lidt efter lidt for os.

Medens fast hvert Skridt, vi gjorde, blev hilset med Mistro, med fiendtlige Angreb og alleslags Beskyldninger, lykkedes det dog for os og for de Menigheder, der fulgte os, at lære mere og mere af det, som vi netop tiltrængte for her i al den Forvirring, som herskede rundt om os, ikke ogsaa selv at blive en Vold for alleslags menneskelige Meninger og fromme Indfald.

Et bestemt og mægtigt Fremskridt skede iblandt os, da Gud førte os sammen med hine tyske Lutheranere, som for

sin Troes Skyld havde forladt sit jordiske Fædreland, og som, en Del Aar ældre her i Landet end vi, netop havde gjennemstridt de første, tunge Kampe. Der stod de nu, en liden sluttet Flok, endnu angrebet og haanet fra alle Sider, men med Begeistringens Ild og det christelige Offers Villighed og Glæde i al sin Gjerning, og med den Fasthed og stille Ro, som Guds Ords Vidnesbyrd giver Samvittigheden.

Vi havde, som sagt, allerede hjemmefra lært og skjønnet, at de to Hovedprinciper for luthersk, d. e. bibelsk Christentro maatte være Skriftprincipet og Retfærdiggjørelsen ved Troen. Men her fik vi for første Gang se, hvad disse to Principer vare, naar de med Troskab bleve gjennemførte i Livet. Det var et Syn, der tjente os baade til Ydmygelse og til en kraftig Spore. De af Eder, som vare med i hine Dage, vil ikke have glemt, med hvilken inderlig Glæde og Tak til Gud vi nu saa os Veien frem vist af Guds Ord i dets Magt og hellige Enfoldighed. "Tilbage til Luther og til vor lille Katechismus!" var Løsenet i hine Dage iblandt os, og kun de, som stode ganske udenfor vor Kreds kunde mene, at det for os var Former og Formler, det gjaldt, Læreformer, et orthodoxistisk System, medens Hjerterne bleve kolde. Gud give, at Hans hellige Ord nu var saa kjært og dyrebart for vore Tilhørere, som det var i hine Dage for 25 Aar siden, og om dets Magt over Hjerterne vidnede blandt Andet den storartede Offervillighed, med hvilken vore nydannede Menigheder i sine ringe Kaar bragte Tusinder, ja, Titusinder til Guds Riges Tjeneste. Hvor glade vare da vore Sammenkomster, med hvilken Enighed og Kjærlighed kom vi da som Brødre sammen til vore Synodemøder!

Fra den Tid har da ogsaa alle de Kampe, der ere os paaførte, gjældt netop Bevarelsen af hine Hoved-Grundsætninger. Eller, hvad gjaldt det om, da Striden om Slaveri blev ført? De kjendte kun lidet til os, der skjældte

os for at være Venner af Slaveri. Vi vare alt andet end dette. Nei, for os var Spørgsmaalet først og fremst, om Guds Ord skulde gjælde, som det skrevet staar, eller om menneskelige gode Meninger skulde gjøre sig til Herre derover. Ved Siden deraf gjaldt det da ogsaa at vide Forskjel paa aandelig og kjødelig Frihed.

I Striden om Søndagen var det atter det samme Princip, der enten maatte fastholdes eller fornegtes, og derhos Forskjel mellem Lov og Evangelium.

Og naar der stredes om Absolutionen og om Evangeliets Indhold — hvad var det andet vi stred for, end det andet Hovedprincip, det, der hviler paa det bibelske Vidnesbyrd om Menneskenaturens fuldkomne Fordærvelse og om Guds frie og i Sandhed uforskyldte Naade, altsaa Retfærdiggjørelse ved Troen alene. Thi kun derfor er det jo, at vi alene kan retfærdiggjøres ved Tro, fordi det ikke er noget at se, ikke nogen Forklaringsgrund, intet der kan gjøre det rimeligt — derfor maa det troes, fordi det er ubegribelig Naade, og derfor tør vi tro, fordi Gud har sagt det.

Det har da været Formaalet for vort synodale Arbeide, det, der bandt os sammen, det, som gav os Kraft og Tillid, at vi kunde stræbe at bevare og holde fast det, som vi vidste, at Gud havde givet os, og som vi vidste var en Guds Kraft til Salighed.

Vi skjønte det, at det var Utroskab mod Gud og Foragt for vort Folk, om vi istedetfor klare, bestemte Vidnesbyrd vilde afspise dem med fromme Fraser og tomme Talemaader, med Snak om "Moderkirken" og om "Børnelærdommen", og om "frie" Menigheder og om Selvstyre og deslige, naar det ikke blev til andet end til Talemaader; det har de kunnet sande, der har agtet paa det Samfund, hvorfra dette Snak tiest og høiest har lydt, og som har iagttaget, hvad det var for Slags "Børnelærdom" og hvad Slags "Frihed" det var, de hævdede.

Vaklende og ustø har vort Folk idet Hele været i kirkelig Henseende. Saameget mer maa vi takke Gud for, at Han har givet os Naade hidtil i saa mange Aar at staa enige og faste, saa at vort Vidnesbyrd, tiltrods for al dets Skrøbelighed, dog har vist sig som et Salt iblandt vore Landsmænd og bidraget til at holde dem tilbage fra de Udskeielser, som de i kirkelig Henseende fristedes til, og til at forklare for dem Herligheden i vor Herres salige Evangelium.

I vide det ogsaa, mine Brødre, at vor kjære Herre Gud ogsaa alvorlig har mindet os om, at Hans Riges Gaver aldrig kan blive bevarede der, hvor de ikke i Sandhed blive brugte; at Enden med den, der ikke bruger sit ene Talent til sin Herres Tjeneste, bliver, at han mister ogsaa dette, idet Herren til Straf tager det fra ham. Vi har i Præsteconferentser og ved Synodemøder søgt at minde os derom, thi det har jo unegtelig i Aarenes Løb vist sig, at hin første brændende Nidkjærhed, Glæden i Guds Ord og Iveren for Christi Kirke sagtnede og sløvedes paa mange Vis og paa mange Steder. Vi havde vel fortjent streng Straf og Tugt af Gud, — ja strengere, end det er godt at tænke paa, og vi vilde gjøre ilde, om vi ikke kom det ihu og erkjendte Guds faderlige Tugt ogsaa i disse Tiders Trængsel i vor Kirke, saa vi kunde ret ydmygt bøie os under Hans Haand og saaledes tugtes til Frelse og Salighed. Saalangt tænker jeg, at vel de Fleste af os ville ialfald i det Væsentlige være enige, om det end kan være forskjellige Grader i Betoningen af Et og Andet hos de Forskjellige. Men anderledes, naar vi vender os til den Strid, der nu er opkommen blandt os og som truer med at løse de af Gud selv knyttede Baand og fjerne de Hjerter fra hinanden, som har banket i Kjærlighed mod hinanden, naar de mødtes saaledes til Raadslagning, som vi mødes idag. Min Betragtning af denne Strid ved jeg er ikke Alles, men for mig, og, det

tror jeg vist, for alle dem, som ere enige med mig, kan denne Strid kun ret forstaaes i samme Lys, som hine ovenfor nævnte Kampe, og danner et Led i Rækken af disse. For mig ser det ud, som om nu netop det staar paa Spil, for hvilket vi tidligere har stridt og bedt med hverandre.

For mig er det Spørgsmaal, om vi da skal have arbeidet forgjæves, om vi skal opgive det, vi har lært og kjæmpet for netop om Skriftprincipet og om Retfærdiggjørelse af Naade alene og derfor ved Troen. (Rom. 4, 16.). Jeg mindede om, hvor vaklende og ustø vort Folk har været i kirkelig Henseende, og hvorledes vi ved Guds Naade fandt tilbage til de gamle Stier, og hvorledes det lykkedes os ved Sandhedens Magt i Enighed at gjøre det gjældende, som Gud lærte os, at skal Hans Kirke grundlægges, maa det ske med barnlig Underkastelse og ubrødelig Lydighed under Guds Ord.

For mig staar nu Spørgsmaalet saa: Skal vi opgive, hvad vi mente at vinde? Ere hine to Hovedprinciper ikke de rette, og har derfor hele vor Vei og Vandring været forfeilet? For en Del af Eder staar Striden vel anderledes, jeg ved det, og Intet skulde glæde mig mere, end om jeg tog feil, og om det ikke var det, det gjaldt, som jeg har ment og mener.

Der er mange Kræfter, der sættes i Bevægelse, mange Bevæggrunde, som hentes frem i denne Strid: Nationalitets-Hensyn, Freds-Hensyn, Persons Anseelse, Fornuftens Brug og Dom, isandhed en Ildprøve for vort Samfund! Men Korsets Forargelse tør vi ikke borttage, og hvad vandt vi for Gud, om vi vandt en Seier ved Majoriteter — af alle Seire i Aandens Rige den usleste — om der ellers kunde tales om saadant i Aandens Rige. For mig gjælder her St. Pauli Formaning til Timotheus: Bevar det, som er dig betroet. (1 Tim. 6, 20. 21). Gud holde os det for Øie under vor Gjerning her i disse Dage! Amen.

Synodaltale

holdt i Canton, S. D., 1885.

Der var en Tid, da vi med Glæde imødesaa vore Synodemøder. De var os glade Festdage. Efter Aarets mangehaande Byrder og Sorger kunde vi samles igjen, opbygge os ved Guds Ord, styrkes og opflammes til ny Kraft og Lyst i vort Arbeide for Guds Rige, belæres og bekræftes i Sandheden og skilles igjen med Tak til Gud, med nye Forsætter og med godt Mod i Haabet om, at vor Gjerning ikke skal være forgjæves.

Det har ikke været saa i disse sidste Aar, og der er vel neppe Nogen af os, uden at han med mere eller mindre tungt Hjerte er dragen til dette Møde, idet han ængstelig spurgte sig selv, hvad Udfald nu dette vilde faa, og om, hvad vi vel kunde gjøre til at læge de Saar, hvorunder vor Kirke lider. "Herre, frels os, vi forgaa", er vel det Raab, som har gjenlydt i de Flestes Hjerter blandt dem, hvem Kirkens Nød har gaaet til Hjerte, medens det har staaet for dem, at der under den store Storm, medens Skibet skjultes af Bølgerne, kun var en Udsigt, nemlig at Skibet selv vilde knuses og splittes. Men kjære Brødre, er det ret af os at være saa frygtagtige? Er det ikke netop det Sind, som Herren selv saa alvorligt har bebreidet sine Disciple? Er det ikke just Vantroen i vore Hjerter, som aabenbarer sig i

denne Klynk og Klage? "Hvi ere I saa frygtagtige, I lidet Troende?" Staar der ikke skrevet: "Jeg er Herren, som siger til Jerusalem: du skal beboes, og til Judæ Stæder: I skulle bygges, og jeg vil opreise dens øde Steder" (Es. 44, 26.)?

Vi har i vor Synodes Segl sat de Ord: "Der staar skrevet". Saa lader os da ikke glemme de Ord, der saa mange Gange "staar skrevet", at vi skal haabe paa Herren og forlade os paa Gud alene og kaste al vor Sorg paa ham. Ligger Rigets sande Vel ikke ham paa Hjerte, mere endnu, end det ligger os paa Hjerte? Eller ved han ikke længere Vei og Midler? Og hvad skal vi sige: har vi ikke fortjent Herrens Tugt? Har vi benyttet og brugt det rige Pund, som han har betroet den Norske Synode i Erkjendelsen af det rette gamle Evangelium i dets Herlighed? Har vi til Guds Pris baaret de Frugter rundt om i Menighederne, som vi skulde have baaret, saa at de, der har seet os, kunde kjende, at vi var Herrens Arv og Guds sande Folk? Har Gud ikke havt Ret til at sige til os, som han ved Profeten Malakias siger til Israel: "En Søn skal ære Faderen, og en Tjener sin Herre; dersom jeg da er Fader, hvor er min Ære? og er jeg Herre, hvor er min Frygt?" Og tør vi, hvem saa Meget er betroet, naar vi prøver vor Troes Frugter, klage over, at vi straffes strengt, al den Stund der staar skrevet: "Den, som ved sin Herres Vilje og ikke gjør derefter, skal faa mange Hug"? Havde vi ikke hellere fortjent end strengere Straf — den, at Gud skulde flytte sin Lysestage fra os og overlade os til vore egne Tankers og vor egen Fornufts Mørke? Saa lader os da ydmyge os under Guds vældige Haand og erkjende hans Ret, naar han tugter os, og hans Tugt som en kun altfor vel fortjent Revselse. Lader os ikke gjøre os haarde og stive, at der ikke skal maatte klages over os, som Jeremias klager (5, 3):

"Du slog dem, men de følte ingen Smerte; du fortærede dem, de vægrede sig ved at annamme Tugt", men lad os "omvende os til ham, som slog os" (Es. 9, 13.), og lære at bede (Jer. 10, 24.): "Tugt mig, Herre! dog med Maade, ikke i din Vrede, at du ikke skal gjøre mig ringe" (til Intet). Herren regjerer — det skal lære os at bie, han elsker os efter sin uudgrundelige Barmhjertighed, det skal lære os at haabe; han har lovet os Hjælp, det skal lære os at tro paa Hjælpen.

Men hvorledes skal vi da bære os ad, forat vi, naar vi ydmyger os for Gud og vil beflitte os paa at tjene ham bedre, ogsaa kan gjøre det, som han vil, i denne Lærestrid? Vil han, at vi uden videre skal sige, at der har været stridt om unyttige Ting, og at vi nu skal gjøre en Ende paa det og tie stille? Vil han, at vi skal sige, at det er det Samme, hvad der bliver lært? Vil han, at vi skal tie med de Vidnesbyrd, som har lydt i den Norske Synode, og som har gjort den til en Magt iblandt vore Landsmænd, som selv dens Modstandere har maattet erkjende og lære af, fordi der gjennem dem alle gik de to Hoved-Grundsætninger: Guds Ord i Skriften som eneste Regel og Retfærdiggjørelse af Naade for Kristi Skyld ved Troen alene? Nei, dette vort gamle Flag vil Gud ikke vi skal stryge, saa vist som det er hans egen Gave til os. Men skulde der da ikke findes Veie, paa hvilke den Kamp, som maa føres i Guds Kirke, kan blive ført anderledes, end hidtil er skeet? Er det nødvendigt at gjøre Kirken til et Skuespil og en Spot for Verden ved strax, naar der bliver nogen Uenighed i en Menighed, at skynde sig til de politiske Blade og publisere Skammen og Sorgen for al Verden, saaledes som mange endog af vore Prester har gjort det? Er vel dette og de hidsende Artikler, som Uge efter Uge har været indsendte, skikket til at hjælpe til en rolig og gudfrygtig Prøvelse af, hvad der er Sandhed? Er den Agitation baade i egne og

i Nabo-Menigheder, som paa flere Steder i de sidste Aar har været øvet, er disse Ting Midler til at hjælpe til en Gud behagelig Fred paa Sandheds Grund? Nei, til at fremme Partisind og til at ophidse forskjellige onde Lidenskaber, Mistanke, Had, Bagtalelse o. s. v., dertil hjælper saadan Fremgangsmaade.

Hvad er da at gjøre, vil I sige, hvad Raad har da du at bringe? Foruden til at undgaa og sky det netop Anførte vil jeg nævne: For det Første, at ikke den Ene ønsker, at den Anden farer vild i Læren. Dette bliver ofte Tilfælde, hvor Parti-Lidenskaberne ophidses. For det Andet, at vi ikke tror det om hverandre, førend vi enten selv hører det eller selv ser det fra Vedkommende selv. Der er Mange, som tror saagodtsom Alt, hvad de læser i et Blad, allerhelst dersom det er ondt om Næsten. Om En siger eller skriver, at en Anden lærer dette eller hint, saa er det ikke dermed bevist, og det er Synd at tro et ondt og ubevist Rygte. Ja, selv om der, som ofte sker, anføres et og andet Ord, som de, der angribes, skal have sagt eller skrevet, saa er det dog Pligt for den, som vil dømme, at undersøge, om ogsaa Ordene i sin Sammenhæng har den Betydning, som underlægges dem. Jeg vil ikke tale om den Synd, at tro og sige om en Prest, at han lærer Et, men mener et Andet; thi de, som tillader sig dette, hvor det ikke er bevisligt, handler ikke som rette Kristne. Min Overbevisning er det, at dersom man havde fulgt disse simple Regler, da vilde det være saare faa Menigheder, i hvilke den nærværende Strid havde trængt sig ind; thi de allerfleste vilde have maattet sige: Vi har ikke hørt vor Prest lære noget Falsk, og heller ikke har vi seet ham skrive noget Saadant.

Hvad nu dernæst den Maade angaar, paa hvilken de, der maa føre Striden, bør føre den, da er den første Fordring den, at de holder sig til Sagen og ikke til Personen,

og at de ikke underlægger sin Modpart Bevæggrunde, som efter sin Natur er ubevislige. Ikke det er Personligheder at vise, hvorledes En ellers ved andre Leiligheder har udtrykt sig, eller at paaberaabe sig hans egne tidligere Erklæringer; men utilladeligt er det at mistænkeliggjøre hans Hensigt.

Dersom disse Antydninger blev fulgte, da vilde Striden paa de allerfleste Steder blive nedlagt, og førtes den da, forsaavidt det var nødvendigt, i større og mindre Prestekonferencer, da vilde dog dels den store Forargelse blive undgaaet, dels vilde den endog i de Menigheder, hvor den blev ført, kunne behandles paa en værdig og kristelig Maade, saaledes som vi, Gud være Tak, har Exempler paa, at den dog paa nogle Steder i dette Distrikt er bleven behandlet.

Det er efter min Mening ikke saa, at der kun er to Partier i denne Strid. Heller ikke tror jeg, at Alle, eller endog kun de Fleste har erkjendt, hvad der egentlig er Stridens Kjerne. I enhver Lærestrid og til alle Tider har det været erkjendt for den største Vanskelighed at faa nøie Rede paa Status controversiae. De Beskyldninger, der har været gjorte mod dem, der har staaet sammen med mig i Striden, har ikke været gjort af alle dem, der har staaet udenfor denne Kreds, og paa den anden Side ved jeg, at heller ikke alle disse fører saadant Sprog eller deler de Meninger, som jeg anser for falske og farlige. Der har af Nogle været gjort Beskyldninger mod en Del af os for kalvinsk Lære. Vi har da forklaret, hvad vi virkelig tror og lærer, saa faar man dømme derefter. Paa den anden Side har vi i mundtlige og skriftlige Vidnesbyrd hos to eller tre af vore Modstandere fundet en Lære bestemt udtalt, som vi maa forkaste som ikke stemmende med Guds Ord og vore lutherske Bekjendelser; men det vilde være Uret at gjøre ogsaa dem ansvarlige for saadan Lære, der ikke selv har

erklæret, at de billiger den. Vi bør hellere i det Længste haabe, at de misbilliger den, men har da vel og Ret til at vente, at dette sker klart og umisforstaaeligt.

Forsaavidt som der virkelig er en Læreforskjel til Grund for Striden, hvilken jeg, som sagt, endnu for de Manges Vedkommende twiler om, gjælder det Grundprinciper, hvorom der atter og atter har været stridt i Kirken. Ogsaa her gjælder det, at der sker intet Nyt under Solen. Kirkens Aarbøger viser os, at de samme Spørgsmaal om Synd og om Naade, som nu ligger for os, allerede i Augustins Dage var Gjenstand for Strid i Kirken. Saa var det og i Luthers Dage. Saa var det og efter hans Død indtil Konkordieformelens Affattelse. Ogsaa sidenefter har den samme Strid gjentaget sig, i det 17de Aarhundrede, og saa er det den Dag idag ikke blandt os alene, men mangesteds paa Jorden, om end netop den frie Kirkeforfatning, som vi takker Gud for, gjør, at den hos os føles tungere og trænger saa meget videre omkring.

For os gjælder det nu som i alle tidligere Stridigheder (og vi har jo altid været de Angrebne) at bevare hine to nævnte Hoved-Grundsætninger — først Guds Ord som eneste Regel, om vi end ikke kan rime og forklare alle Ting og svare paa alle Spørgsmaal, — og, efter dette Ord: Kristus som vor eneste Frelser, Gud som det eneste Ophav og Kilde til vor Salighed, hvem vi derfor alene kan forlade os paa, saa at vi frelses ved Troen alene, fordi vi her Intet har at se, Intet at pege paa, men kun det Ord, Gud har talt om, at han af sin blotte Naade for Kristi Skyld vil frelse os, og at derfor den, som tror, skal blive salig.

Her kan vi, saasandt vi vil bevare vor Samvittighed og give vor Frelser Æren, Intet eftergive, end ikke den mindste Tøddel. Her kan vi ingen Lære taale, som i mindste Maade eller i noget Stykke indskrænker eller fordunkler dette

Himmel-Lys i Verdens Mørke, og vi opfatter den Kamp, som vi nu fører, netop som en Kamp for dette Klenodie.

Er det nu saa, at mange af dem blandt eder, kjære Brødre, der nu staar paa den anden Side, vil sige: Det være langt fra os, at vi skulde angribe disse Sandheder, dem vil ogsaa vi være med at forsvare, heller ikke vi vil taale, at de krænkes — skal da vi vise eder bort, afvise eders Paastand, angribe eder med hadske Beskyldninger? Nei, det være langt fra. Megetmere vil vi tro, at I mener det ærligt og ligesaa godt som vi, og vil derfor gjerne forhandle broderligt og venligt med eder; men vi har da ogsaa Ret til at haabe, at I med os vil forkaste Alt, hvad der virkelig strider mod hin Guds Ords Kjerne. Dersom I da ser, at vi har Ret i, at det, vi strider mod, medfører hin Fare, da vil I med os erkjende vor Kamp som en Gjentagelse af den Kamp, der i Kirkens tidligere Dage har været ført for de samme evige Sandheder. Vanskeligt vil det ikke for en rolig Prøvelse være at se, aldenstund alle Enkeltheder, ja endog alle de Bevissteder, som anføres, er de samme nu som dengang. Og skulde vi da opgive Haabet om ved Guds store Naade at kunne naa den Fred paa Sandheds Grund, som vi nu saa længe og saa tungt har sukket efter? Skulde vi ikke meget mere give Gud den Ære, at vente og haabe Hjælp fra ham, og saa kun se til ikke at hindre ham deri ved at stride paa en ond og syndig Maade eller ved at lytte til dem, som ophidser Sindene i Stedet for at stille og berolige dem til med fælles Alvor sammen at gaa til Guds Ord for at lære? Saa lad os da enes i af Hjertet med og for hverandre at bede "al Naades Gud, der kaldte os, der en kort Tid lide, til sin evige Herlighed i Kristo Jesu, at han selv vil berede, styrke, bekræfte, grundfæste os"! Amen.

Synodaltale

holdt i Austin, Minn., 1886.

Skjønt Omstændighederne ikke har tilladt mig at udarbeide nogen Synodaltale, føler jeg mig dog opfordret til at gjøre Synoden opmærksom paa de Tanker, som under min Forberedelse til dette Møde ofte har staaet for mig, og som jeg gjerne vilde fremholde for alle Synodens Medlemmer. Dertil sigtede ogsaa Valget af det Affnit af den Hellige Skrift, som netop er forelæst, det andet og tredie Kapitel i Johannes's Aabenbaring. Lidet Haab vil der nemlig være om, at der kan blive en god Ende paa den Nød, hvorunder vort Kirkesamfund nu saa længe har sukket, dersom vi ikke af Guds Ord lærer at erkjende baade Nødens Kilde og Betydning og tillige Betingelsen for, at vi tør haabe, at Gud vil afhjælpe den.

En Strid som denne maa vi for det Første erkjende som en Guds Straf. Den Norske Synode har ikke brugt sine Naadegaver ret. Den er falden under forskjellige af de Domme, som Aanden i Aabenbaringens Bog udtaler over Menighederne i Lilleasien. Hvor mangesteds iblandt os passer ikke Dommen over Menigheden i Efesus (Aabenb. 2, 1 flg.), at den havde "forladt sin første Kjærlighed". Hvor mangesteds passer ikke Dommen over Menigheden i Sardes (Aabenb. 3, 1 flg.): "Jeg ved dine Gjerninger, at

du har Navn af, at du lever, og du er død. Bliv vaagen og styrk det Øvrige, som vil dø! Thi jeg har ikke fundet dine Gjerninger fuldkommede for Gud." Og hvor mangesteds passer ikke Dommen over Menigheden i Laodicea (Aab. 3, 14 flg.): "Jeg ved dine Gjerninger, at du hverken er kold eller varm; gid du var kold eller varm." Vi maa ikke glemme, at Straffedommene over Menighederne er sendte til disses Engle d. e., Sendebud eller Prester, visselig for at disse først skal gaa i sig selv, tilegne sig, hvad de trænger, af Herrens Tugt og saaledes blive i Stand til at hjælpe Menighederne til at gjøre det Samme. Vi maa heller ikke glemme de Straffe, hvormed Aanden truer dem, dersom de ikke vil vende om. Til Menigheden i Efesus heder det: "Jeg vil flytte din Lysestage fra dens Sted." Til Menigheden i Sardes: "Jeg vil komme over dig som en Tyv, og du skal ikke vide, hvilken Stund jeg kommer over dig." Og til Menigheden i Laodicea: "Jeg vil udspy dig af min Mund."

Imidlertid har Guds Langmodighed sendt os denne strenge Tugtelse; thi, siger Aanden: "hvem jeg elsker, dem revser og tugter jeg; vær derfor nidkjær og omvend dig." (Aab. 3, 19.)

Jeg anser det for at være uden Tvil, at der hos mange af os Prester har manglet det rette Syn for Guds Hensigt med den Naade, som vi især roste os af at have faaet, nemlig klar Indsigt i den lutherske Kirkes Hovedsandheder. Ikke til Selvros og Hovmod var disse Gaver givet os, men for at vi derved i en saa meget grundigere Omvendelse og med saa meget større Iver i Herrens Tjeneste i et helligt Liv skulde være hans Vidner og vise Hans Ords Kraft til Salighed. Men i Stedet derfor har der i Menighederne mere eller mindre hersket en Ordets Forsømmelse og Foragt og paa mange Steder en aabenbar Syndetjeneste, saa at derved

netop "den rene Lære" og Iveren for denne er kommen i Foragt, og mange Samvittigheder er blevne forvirrede, da de fandt et friere Syndeliv blandt dem, der roste sig af den rene Lære, end blandt dem, som bekymrede sig mindre om at være strenge i dette Stykke.

Lidt efter lidt har der ogsaa mangesteds blandt vore Lægfolk udviklet sig en Aand, der har været tilbøielig til at betragte og bedømme vort Kirkevæsen med samme Syn, som man bedømmer politiske Foreninger, hvor det gjaldt at hævde sig en kjødelig Frihed og et Majoritets-Herredømme. Dette gav igjen Anledning til, at de, som enten havde noget Talent til at virke paa Mængden ved offentlig Tale eller til i Smug at virke paa de Enkelte, ofte blev de ledende Mænd i Menighederne, selv om det var Saadanne, som havde mindst Indsigt i Guds Ord og allermindst brød sig noget derom.

Endelig havde der ogsaa, allerede længe før denne Strid kom op, vist sig en indbyrdes Misstemning mellem en Del af vore Prester. Dens Oprindelse og de Midler, ved hvilke den af Enkelte blev holdt vedlige, skal jeg her ikke indlade mig paa. Til stor Skade var den imidlertid, baade for Presternes eget aandelige Liv og for Samarbeidet mellem Presterne og Menighederne.

At under saadanne Omstændigheder Herrens Tugt maatte ventes, havde oftere været erkjendt og oftere udtalt iblandt os. Neppe havde dog Nogen iblandt os ventet, at denne Tugt skulde komme i den Form eller med den Tyngde, som det blev Tilfældet. Thi det, som Gud nu holder os for Øie, er Faren for at miste netop det, som før har været vor store Ære og Glæde, det, som den Norske Synode fremfor Andre havde faaet af Gud — men havde faaet, ikke til Selvgodhed og Hovmod, men til hellig og flittig Brug — nemlig det gamle, uforfalskede Evangelium.

Gud har da ladet opkomme iblandt os en Strid, som netop ved den Gjenstand, som den angik, mere end fast nogen anden, var skikket til at forvirre Sindene. Ikke forgjæves har Luther advaret for Grublen over disse vanskelige Spørgsmaal, som jeg ikke tviler paa er iblandt dem, som St. Petrus har for Øie med sine Ord i 2 Pet. 3, 16.

Dog er vi nu, under Stridens Udvikling, komne tilbage til enkelte grundlæggende Sandheder, som alle levende og erfarne lutherske Kristne, der vil gaa efter Bibelordet og ikke efter sine egne Tanker, vil have erfaret Betydningen af i sit eget aandelige Liv, nemlig det menneskelige Hjertes Grundfordærvelse og Afmagt til det Gode og Guds ubegribelige, frie og uforskyldte og mægtige Barmhjertighed og Naade, og at denne viser sig ligesaa vel i de Ting, som hører til den tredie Troes-Artikel, som i dem, der hører til den anden. Disse Sandheder vil de derfor erkjende Vigtigheden af og vide at bruge som Prøvestene, náar det gjælder at bedømme, hvad der er Ret eller Uret i de omstridte Sager.

At Striden i mange Maader har været til stor Skade, er vi vist Alle enige i. Ligegyldighed for Bibelordet og Forargelse over det har ikke sjelden været Frugten. "Lærerne selv er jo uenige om, hvad Bibelen siger, hvorfor skulde vi da bekymre os dermed?" Sløvhed og Uvillighed er mangesteds traadt i Stedet for den forrige Iver og Glæde i Arbeidet for Guds Rige. Ukjærlighed og bittert Sind, ja fanatisk Had, er mangesteds fremkaldt ved en ophidsende og eggende Stridsmaade. Mangesteds har Striden været et Skalkeskjul for onde Lidenskaber. I Menigheder, hvor Lærestriden syntes at rase allerstærkest, har det oftere været sagt og erkjendt, at det ikke egentlig var Lærestriden, men et tidligere Misnøie eller Fiendskab mod Presten, der benyttede denne Anledning til at komme ham tillivs og

faa ham bort. Farlige Afvigelser fra den gamle Sandhed, som fra først af kom ganske skjult frem, mere som Spørgsmaal end som Paastande, er i den sidste Tid fremsatte med stor Bestemthed, ja med Fordring paa at være gode, gamle lutherske Sandheder.

Paa den anden Side er der kun altfor Mange, som vistnok holder fast ved den gamle Lutherdom, men som trygt slaar sig til Ro med, at de har den, uden at bruge den til det Øiemed, hvortil den af Gud er os givet, nemlig Omvendelse og Salighed. Her er Faren allerstørst; thi dersom dette bliver ved, da vil Gud visselig ikke lade os beholde Sandheden.

Hvad hjælper det, at vi med Rette bekjender, at "Gud er den, som maa gjøre Alt", naar dog Intet bliver gjort? Aarsagen er jo ikke den, at Gud ikke vil virke iblandt os det, som er fornødent. Nei, det er Sikkerheden og Sløvheden iblandt os, som hindrer Ham deri. Denne Sikkerhed og Sløvhed, denne Mangel paa Alvor og Sandhed i Kristendom midt under Guds Ords Vidnesbyrd, den gjør, at der ingen sand og grundig Omvendelse bliver af. Dette er det, der bringer os ind under de ovennævnte Domme og Trusler, som Aanden udtalte over Menighederne i Lilleasien.

Dersom vi da skal undgaa disse, dersom der atter skal blive lyst og godt i vor Kirke, da maa vi erkjende vor Nød som en velfortjent Straf af Gud og ydmyge os under hans vældige Haand. Vi maa ikke være som de Jøder, over hvem Profeten Jeremias klagede til Gud: "du slog dem, men de følte ingen Smerte". Men heller ikke maa vi overgive os til ørkesløse og unyttige Klagemaal.

Bede maa vi, at Gud vil afvende de velfortjente Straffedomme, og fremfor Alt, at Han ikke vil flytte sin Lysestage fra os. Men saa maa vi ogsaa lyde Gud og beflitte os paa, hvad vi ved er hans Vilje. Vi skal styrke os ved Troen

paa Guds Naade, saa at vi baade faar Lyst og Kraft til at vandre i et nyt Liv med vor Frelser. Vi skal "rette de hængende Hænder og de afmægtige Knæ og gjøre sikre Trin med vore Fødder, for at ikke det Halte skal drages end mere af Lave, men snarere helbredes". Baade skal vi holde urokkeligt fast ved Guds Ord, enten der saa er Mange eller Faa, som vil være med, og tillige skal vi vandre i Verden efter dette Ord, saa at vi "lade det utrykkeligt tilsyne i vort Levnet".

Dertil hjælpe os Gud for Jesu Skyld!

Gjør vi da vor Gjerning her i disse Dage med dette Sindelag og med Guds Ord for Øie, da skal Hans naadige Velsignelse heller ikke udeblive.

Synodaltale

holdt i Sioux Falls, S. D., 1888.

Naar vi idag er samlede til Synodemøde og skal begynde et nyt Synodalaar, da er det under saa særegne Omstændigheder, at vi vel trænger til at orientere os. Vi trænger til at se tilbage paa den Del af vort Løb, som er tilendebragt, for at forstaa vor nuværende Stilling, og vi trænger til at se fremad til vort Maal for at kunne kjende vor Opgave, den Vei og de Midler, ved hvilke Opgaven kan løses og Maalet naaes.

For os som kristne er det vort ene rette Maal at naa frem til Salighed. Den eneste Vei dertil er den, at vi er og bliver fast ved Kristus Jesus, Verdens og vor Frelser. Denne Vei er trang. Der er fuldt op af Anstød og Fristelser for dem, som er paa denne Vei. Den er derfor fuld af Kamp. Det er en Vei, ad hvilken der vandres en for en, enkeltvis. Hver enkelt Vandringsmand har sin aandelige Historie, sin Begyndelse, sine særegne Oplevelser og Erfaringer, sine Fald, sine Fristelser, sine Kampe. Men paa samme Tid er det og en Vandring, under hvilken vi efter Guds Villie skal gaa i Aandens Samfund med hverandre i Enighed, Kjærlighed, fast forenede i det samme Sind og i den samme Mening, som Lemmer paa samme Legeme "forenet ved al den Hjælp, indbyrdes Hjælp giver". Denne

sidste Del af Guds Villie er det, vi har stræbt at opfylde ved vor Forening til et Kirkesamfund.

Da de ældre af os for 30–40 Aar siden kom til dette Land for her at grunde et Hjem for os og vore, lærte vi under Nybyggerlivets Trængsler og Kampe klarere end før at indse, at kun fra ham, der holder alle Ting i sin Haand, kunde vi vente den Velsignelse over vor Gjerning, som vi trængte. Men det lærte vi dog let at se, at fra ham kunde vi ikke vente nogen sand Velsignelse uden paa den Vei og efter de Regler, som han selv dertil havde anvist os. Denne Vei og disse Regler var os jo ikke ubekjendte. I vort Fædreland havde vi jo havt hans hellige Ord, og vi havde ved hans Naade havt det rent og uforfalsket, saaledes som han selv ved sin Tjener Luther havde renset det fra den papistiske Besmittelse. Saa blev det da vor Opgave at bevare denne Arv fra vore Fædre og her i Landet at fortsætte og bevare det Kirkesamfund, hvis Børn vi fra Fødelandet havde været. Dette var den norske Synodes Formaal og dens Bevidsthed, da den for 35 Aar siden blev stiftet. Og dette var ikke vor Bevidsthed alene, at den norske Synode skulde for Udvandrerne være Fortsættelsen af den norske Kirke i Norge. Ogsaa for vore daværende Modstandere var dette en afgjort Sag. For dem stod dengang den norske Statskirke mere eller mindre som Babel. For dem var det kun de i særegne Kredse udenfor Kirken forbundne kristelige Venner, som var den sande Kirke, og de dømte dem, som ikke sluttede sig til dem, for i bedste Fald kun at være hvad de kaldte "natursnilde" d. e. godslige, men uigjenfødte vanekristne. (Den i hine Dage saa vel bekjendte Olaus Nilsen paa Fredrikshald, erklærede i sin Bog, "Kirken", at de "gudelige Forsamlinger" udenfor den offentlige Gudstjeneste var et egentligt og væsentligt Kjendetegn paa den sande Kirke—.ja for ham igrunden Hovedsagen.) Men idet de dømte saaledes,

kastede de ogsaa fra sig meget af det, som de havde havt fælles med Statskirken: flere af de kirkelige Former for Gudstjenesten efter Alterbog og Ritual, Præstedragt m. m. Meget almindeligt ringeagtede de saadanne Kundskaber, som var erhvervede ved theologiske Studier, og som de betragtede heller som en Hindring end som en Beforđring for sand Gudsfrygt. Saadanne Skriftsteder som, at "Kundskaben opblæser", at "Bogstaven ihjelslaar", om dem "som sidder paa Mose Stol" eller "som gaar i lange Klæder" anvendtes som Guds Ords klare Domme om dem, som var Prester fra Norge, og at være en af "de norske Prester" var i sig selv ialmindelighed Vidnesbyrd for, at en saadan ikke kunde være en levende kristen, og at høre til deres Menigheder betegnedes som at høre til "den store Hob".*

En yderst uheldig Omstændighed var det, at den allerførste Repræsentant for "norske Prester" her i Landet havde været alt andet end skikket til sin Gjerning. Han var Grundtvigianer og tillige en høikirkeligsindet, myndig Mand uden Indsigt i Frikirkens Væsen. Ved sin personlige Færd havde han desuden paa forskjellige Maader givet Anstød, saa det var lidet at undres over, at han styrkede den Opposition, som mange havde bragt med sig hjemmefra mod alt,

* Ogsaa i Norge var det den almindelige Bevidsthed, at den norske Synode var den egentlige Fortsættelse af Moderkirken. De kirkelige Øvrigheder i Norge ordinerede i lang Tid ikke nogen Prest for noget andet Samfund her i Landet, end den norske Synode. De havde lovet ikke at gjøre det. Først da Forholdene blandt Synodens Modstandere var saa forandrede, at disse selv begyndte at gjøre Fordring paa at være Statskirkens Arvetagere, hvilket de før ikke havde villet være, først da fandt Kirken i Norge sig nødt til, om den ikke vilde indlade sig i Stridighederne her i Landet, til at ordinere Prester ogsaa for saadanne Menigheder, som ikke stod i Forbindelse med Synoden.

hvad der hørte Statskirken til. Det hjalp da ikke stort, at han snart igjen (1850) forlod Landet, og at de senere tilkomne Prester var af en ganske anden Aandsretning. Vi fik undgjælde baade for Statskirkens Brøst og for de Feilgreb, med hvilke de allerførste Forsøg paa kirkelig Ordning blandt vore Landsmænd her i Landet havde været beheftet.

Vort Formaal var vi os vel bevidste. Det gjaldt at blive tro mod vor Moderkirkes sande Grundsætninger. Vi vidste, at dersom en af Hjertet vil være en Lutheraner, da maa det for det første være hans Udgangspunkt, at den hellige Skrift er den eneste, visse og fuldkomne Rettesnor for vor Tro og vort Levnet. Og dernæst maa han være overbevist om, at den hellige Skrifts Hovedlære og Middelpunkt er den store Sandhed, at Jesus er Kristus, Veien, Livet og Sandheden til Salighed for alle troende Sjæle, eller m. a. Ord at "et Menneske retfærdiggjøres uforskyldt formedelst Kristum ved Troen".

Vi fik snart indse, at disse to Grundsætninger ikke bare danner Grundvolden for al sand theologisk Lærdom, at de ikke bare er nødvendige i et theologisk System, — men at de ret i Sandhed er den Grund, paa hvilken alt, hvad der hører til en Prests Gjerning og til enhver kristens sunde Vekst baade i Indsigt og i Omgjængelse maa være bygget, dersom Bygningen ikke skal blive "Træ, Hø og Straa". Derfor staar jo ogsaa disse to Grundsætninger som Indledning til den Lærebog, som gives vore Børn i Hænderne, naar de forberedes til selvstændig Stilling i Menigheden.

Var det end saa, at vi som unge og uerfarne Mænd manglede meget i at have indseet disse Principers fulde Bærevidde og derfor vel og var uklare i deres Anvendelse paa alle de enkelte Spørgsmaal, som mødte os, saa var det dog ved Guds Naade vort Formaal at være Principerne tro. Ikke varede det heller længe, førend vi i den strenge

Livets Skolegang blev opøvede i deres Anvendelse og Gjennemførelse. Fik vi paa den ene Side se, hvilken Magt disse guddommelige Grundsandheder har, hvor de med Troskab fastholdes, saa fik vi paa den anden Side ogsaa Erfaring for, at dersom der gjøres Alvor af dem, da vil der nu, ligesom i Kirkens ældre Dage, straks blive Kamp.

Da det nu, som før sagt, er Hovedsagen for os at have et klart Syn paa vort Maal og paa Veien til at naa det, og da vi aldrig tør tænke, at vi ikke trænger til at mindes derom, saa vi kan stræbe bedre at erkjende det, og da endelig de særegne Tidsomstændigheder opfordrer dertil, saa har jeg efter Samraad med de Embedsbrødre, som jeg har havt Anledning til at raadføre mig med, tilladt mig at opstille som Forhandlingsgjenstand for vort Synodemøde:

De praktiske Opgaver, som nu foreligger den norske Synode.

Disse har jeg da ment at kunne samle under følgende syv Punkter:

1. At værge om det lutherske Skriftprincip.
2. At stræbe at tilegne os Læren om Retfærdiggjørelsen med specielt Hensyn til de Afvigelser, som under den sidste Strid er komne tilsyne.
3. At indskjærpe os den Sandhed, at Kristendom er Liv.
4. At stræbe at frugtbargjøre vore Sammenkomster.
5. At arbeide for Efterslegten gjennem Skoler og Læreanstalter.
6. At fortsætte med Arbeidet for Enighed mellem norske Lutheranere i dette Land.
7. At opmuntre til Offervillighed.

Da vel ikke alle disse Punkter kan blive grundigt behandlede ved dette Møde, tillader jeg mig at udtale som min og fleres Mening, at Punkterne 2. 3. og 5. burde blive Hovedgjenstand for vore Forhandlinger. Dette Spørgsmaal vil naturligvis Synoden selv senere have at afgjøre.

Synodaltale

holdt i Minneapolis, Minn., 1890.

"Vor Tid er en Overgangstid." Denne Bemerkning har jeg nu hørt i et halvt Hundrede Aar. Det er af den Slags Udtryk, med hvilke unge Mennesker gjerne slaar om sig i den Tanke, at de dermed har sagt noget sindrigt, og som tillige skal vise, at de har forstaaet sin Samtid. Det er imidlertid væsentlig kun en Talemaade. At der er Tider, i hvilke nye Opdagelser og Opfindelser medfører store Forandringer i Menneskelivets Former, er noget, vi alle ved. Det er ikke vanskeligt at indse, at Tiden omkring Aar 1500 medførte en stor Forandring for de europæiske Nationer, medens dette ikke var Tilfældet med Sekelskiftet i 1600 og 1700 (England maaske undtagen). At derimod Tiden omkring Aaret 1800 atter vendte op ned paa mange Ting, og at de sidste 70 Aar har medført overordentlige Forandringer rundt om paa hele Jorden, det er ogsaa noget, vi alle ved. Alt dette gjælder imidlertid væsentlig kun de ydre Former for Tilværelsen, hvad der henhører under Civilisation og lignende Begreber. Tænker vi tilbage paa tidligere Civilisationer, den forunderlig rige ægyptiske f. Eks., eller gaar vi i Aanden hen til de Mindesmerker om en svunden Kultur, som Ruinerne i Ninive og Babylon viser os, eller agter vi paa de Vidnesbyrd om et rigt og forfinet Liv, som paa

saa mange Steder i det gamle Testament antydes fra Livet i Jerusalem og Samaria, saa forberedes vi til at agte paa de profetiske Røster, som nu alt længe har forudsagt den nuværende Civilisations Undergang, og det bliver os lettere at løses fra den afgudiske og tillige bornerte Selvbeundring og Selvophøielse, som den frister Tidens Børn til.

At der i det aandige Liv stundom kommer Perioder, i hvilke Synspunkter, som længe har været forladte, og Ideer, som længe har været upaaagtede eller glemte, atter kommer frem og gjør sig gjældende og ofte giver sig ud for at være nye, det vil heller ingen kyndig Mand negte. Saadanne Perioder indtraf sammen med hine ovenomtalte ydre Forandringer, og en saadan Periode er vi nu midt oppe i. Hvorvidt disse netop nu saa mægtige Bevægelser med deres Fordringer paa en Grundforandring i alle bestaaende Forhold under Guds styrende Haand vil fremkalde hin Undergang af den bestaaende Civilisation, er det her ikke Tid eller Sted til at undersøge, om ellers nogen af os havde de fornødne Forudsætninger til at gjøre det; men vel har vi Opfordring til at mindes Digterens Ord:

Verden er tryg i sin store Kløgt,
Mener, den alt har opdaget,
Mener, den alt har undersøgt,
Slet ingen Fare opdaget.
Saadan var altid Verdens Skik,
Tryggest den var, da den forgik
Engang i Syndflodens Vande.

Jeg har nævnt disse Ting for ved Modsætningen saa meget sterkere at fremhæve det Rige, som ikke forandres, og som aldrig forgaar, det, i hvis Interesse vi her er samlede, og af hvilket vor rette Fred og Glæde alene afhænger. Hos ham, som fra Faderens Høire styrer dette Rige, er der ikke Forandring eller Skygge af Omskiftelse.

Han er igaar og idag den samme, ja til evig Tid. Saa er og den Aand, med hvilken han samler sit Rige, evig og uforanderlig. Evigt og uforanderligt er ogsaa hans kongelige Ord. Det bliver, naar Himmel og Jord forgaar. Uforanderlige er de Love, efter hvilke han styrer sit Rige, de Trusler og Advarsler og Løfter, han holder frem for os, og de Goder, han skjænker.

Hans Rige er ikke af denne Verden, og det kommer ikke saa, at man kan pege derpaa. Dog har det altid været der, det er idag, og det vil blive indtil den yderste Dag. Midt iblandt den myldrende Hob, som travle og rastløse, støiende og stridende, dansende eller sukkende, sorgløse eller forbitrede albue sig frem eller slæbe sig frem for at naa de Skyggebilleder, som gjækkende lokker dem, "gaar der et stille Tog gjennem Tiderne" med en andet Sind, glade med andre Glæder, fyldte med andre Længsler, ledede af andre Regler, stridende mod andre Fiender og styrende mod et andet Maal. Det er dem, om hvem der staar strevet: "Herren kjender sine". Det er den hellige, almindelige kristelige Kirke. De er i Verden, men ikke af Verden. De skiller sig i de rent ydre Ting ikke fra den Flok, som samtidig med dem har sit Livsløb i Verden. De har et Kald der den Stund, de er der, skjønt de vistnok betragter og bedømmer sit jordiske Kald anderledes end de, som arbeider ved deres Side, men som kun har Borgerret i Verdens Rige. Det Borgerskab, som hine har i Kristi Rige, gjør dem dog hverken uvillige eller uskikkede til den Gjerning, som de midlertidig har at udføre i Verden. Hvad skulde bevæge os til at tro, at Paulus eller Aquilas maatte være uduelige Teltmagere, eller Sergius Paulus en uduelig Landshøvding? Vistnok maatte Sergius, da han blev kristen, betragte Landshøvdingvæsenet anderledes end før. Det havde vel før været ham det vigtigste. Nu var der kun ét, som blev ham vigtigt,

nemlig at tjene Kristus. Men saa vidste han jo ogsaa, at det var Kristi Vilje, at han skulde være saa god Landshøvding, som det paa nogen Maade var ham muligt.

Fristelser og Farer vil vistnok de kristnes jordiske Kald berede dem, men dette er dem ikke overraskende, aldenstund de kjender Dobbeltheden i sin Natur og efter Aanden erkjender sig som fremmede og Udlændinge i Verden. De ved, at denne Verdens Gud er dem fiendsk, og at med ham ogsaa alle de, der følger ham, mere eller mindre aabenbart er dem imod. De ved ogsaa, at der er det i dem, som er af samme onde Natur. Men saa vist som deres Regel er Guds Ord, og saa vist som deres Liv er i Troen paa Kristi Evangelium, saa vist er det ogsaa, at de ikke kan andet end blive fremmede for Verden og komme i Modsætning til den. Der er nemlig intet, som saa ganske særdeles vækker Verdens Forargelse, som netop det Evangelium, som de holder sig til, hvor det fremtræder i sin Renhed. Alle Slags Lærdomme og filosofiske Systemer og Religioner har Verden enten antaget eller dog taalt, kun ikke Evangeliet. Det har en Eiendommelighed i sig, som ganske særdeles opegger Verden, fordi det fordrer en Opgivelse af alt det, som Mennesket sætter mest Pris paa, egen Dyd, egen Fordel, egen Ære. Det har derfor fra Begyndelsen af været denne Verdens Fyrstes ivrigste Bestræbelse at faa Guds Ord forfalsket, saa dets Modsætning til hans Løgn ikke skulde være saa iøinefaldende. Derved vilde han opnaa baade at de, som er hans, kunde vedblive uforstyrret at være det, og at de, som dog gjerne vilde høre Gud til, kunde indbilde sig at tjene Gud uden virkelig at gjøre det.

Evangeliet viser os, at det, som væsentlig skiller den kristne fra Verden, og som gjør ham til, hvad han er, er Troen paa Jesus Kristus. Alt, hvad der hører til Troen, bliver derfor paa forskjellig Maade angrebet, dels aabenbart

ved Fornegtelse, dels hemmelig ved Forfalskning. Troens Kilde, Troens Maal, Troens Midler, Troens Væsen bliver dels fornegtet, dels forfalsket og eftergjort. Der er ikke Ende paa counterfeits. Ligefra den Tid, da der solgtes forfalsket Nardussalve i Jerusalem, og indtil der solgtes Muskatnødder af Træ i Connecticut, har denne Forfalskning i Aandens Verden gaaet for sig, og den florerer fremdeles.

Medens Troen efter Guds Ord er en himmelsk Plante i vore af Ukrud fyldte Hjerter, en Gave af Gud, fremkaldt ved hans mægtige Ord, en Gjenfødelse og ny Skabelse af den Helligaand, saa bliver den gjort til et Produkt, som under guddommelig Assistance væsentlig frembringes af Mennesket selv, eller en Forstandssag, en rimelig Antagelse, og som saadan et Resultat af menneskelig Beregning og Selvbestemmelse. Forat dette skal kunne ske, bliver da selve Guds Ord gjort tvilsomt. Dels bliver det gjort uvist, om det overhovedet egentlig kan kaldes Guds Ord, om det ikke megetmere er et Menneskeord, i hvilket der vistnok i enkelte væsentlige Stykker forekommer guddommelige Tanker, men som dog kun i ganske uegentlig Forstand kan kaldes Guds Ord. Dels bliver det gjort tvilsomt som et Ord, der ikke i sig selv er klart, og som derfor kan forklares paa mange Maader, saa at ingen kan være vis paa, at vi forstaar det rigtig uden en authentisk Fortolkning, som ingen Mennesker har.

Troens Maal er efter Guds Ord ene og alene vore Sjæles Frelse til Guds Ære som det ene fornødne. Medens dette vel ikke lettelig negtes, fordi derved Forfalskningen vilde være altfor let at opdage, saa bliver der dog draget frem det ene Maal efter det andet, som stilles saaledes i Forgrunden og hæves til en saadan Betydning, at Hovedsagen let glemmes. Saadanne Formaal bliver ofte: Kirkens ydre Vekst, eller Seier i forbigaaende Stridigheder, eller

den forfængelige Ære og det Selvbehag, som man kan naa ved Strenghed med Hensyn til Lærens Renhed, eller den Ros og Glorie, som man hos sig selv og andre kan erhverve sig ved Strenghed i det udvortes Levnet, efter hint: "Rør ikke, smag ikke, tag ikke derpaa", eller ved Travlhed i udvortes, Kirken vedrørende Gjøremaal, Synodeformaal, Kirkeforfatning o. s. v. Paa disse og lignende Maader bliver let Maalet forrykket eller forfalsket og Hovedsagen mere og mere glemt.

Medens Guds Ord lærer os, at Ordet og Sakramenterne er Naadens Midler, ved hvilke Gud fremkalder Troens Liv og nærer det, saa benytter Fienden sig af de Tusender døbtes Vantro og af den daglige Erfaring af, at Ordets Sæd dels falder ved Veien, dels paa Klippen, dels blandt Torne, til at give Sæden Skylden og til at frembringe Mistillid til dens Kraft. "Nei — der maa andet til", heder det da, og det andet, som skal hjælpe, bliver da helst new measures af et eller andet Slags, eller saadanne nye Former for Ordet, ved hvilket det pikante i Formen bliver Hovedsagen (sensational sermons), dels andre Anstaltmagerier, som kan tiltale det athenienfiske Sind, der nu som i Pauli Dage kan karakteriseres med, at det "ikke giver sig af med andet end at fortælle eller høre noget nyt".

Guds Ord lærer os, at Troens Væsen er en Overbevisning i Hjertet, som, netop fordi den er en Overbevisning, bringer den troende i en ligesaa levende og virkelig Rapport til den Usynlige (Kristus), som om han saa ham. Den troende vil derfor, saalænge Troen lever og vokser, mere og mere nærme sig den Tilstand, som Paulus beskriver, naar han siger: "Jeg agtede mig ikke at vide noget iblandt eder uden Kristus. Det at leve er mig Kristus. Jeg er korsfæstet med Kristus, alligevel lever jeg, dog ikke jeg mere, men Kristus lever i mig. Men hvad jeg nu lever i Kjødet,

det lever jeg i Troen paa Guds Søn, som elskede mig og gav sig selv hen for mig"—medens Apostelen dog, endog mod Slutningen af sit Liv, erkjendte sig ufuldkommen netop i dette Stykke og siger: "Ikke at jeg allerede har grebet det eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg og kan gribe det, eftersom jeg og er greben af Kristus Jesus. Brødre, jeg mener ikke om mig selv, at jeg har grebet det, men ét gjør jeg: Glemmende hvad der er bag og rækkende efter det, som er foran, iler jeg mod Maalet til det Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Kristus Jesus." Denne herlige, mægtige, kjæmpende og seirende og dog saa ydmyge og barnlige Tro ved nu ogsaa Satan at forfuske og forvirre for os. Under Troens Navn indsmugles der nemlig blandt Masserne noget, som kun ganske udvortes har lighed med Troen: Vanetroen, Mundtro, en ydre Tilstemning til Kristendommens Sandheder, medens Mennesket er fremmed for Frelseren og paa samme Tid ret i Sandhed af ganske Sjæl og Sind er hjemme i Verden og kun interesseret i de Ting, som hører den forgjængelige Verden til, hvad enten det nu efter Omstændighederne er Verdens Glæder eller Verdens Sorger, som mest beskjæftiger Sindet. Eller, til Brug for dem, for hvem den ørkesløse Navntro vilde synes altfor kjødelig, smugles der ind andre Ting, der sættes istedenfor Troen, idet Menneskene let indbilder sig, at med Troen har det ingen Fare, den har de nok, men at der er andre Ting, som mangler dem, og de kaster sig over udvortes Gudfrygtigheds Øvelse, travle Gjerninger, Opofrelser af forskjelligt Slags, ved hvilke de da tænke at kjøbe sig Guds Velbehag.

Ved Siden af disse Farer gaar der en, som denne Verdens Gud altid med stor Kløgt har vidst at benytte sig af, og om hvis Betydning vi netop i vore Dage kun har altfor megen Anledning til at gjøre sørgelige Erfaringer.

Det er den Forargelse, som de kristnes indbyrdes Uenighed medfører. Efter den kloge Regel: divide et impera — del og hersk — har det været hans Stræben at fremkalde et stadig voksende Antal af Sekter og Partier. For at gjøre dette er der ét Middel, som den gamle Slange altid med sin dybe Argelist har taget i sin Tjeneste, — det er det arme menneskelige Hjertes Tilbøielighed til Æresyge og Misundelse, den Fare, for hvilken vor Frelser advarer os, idet han siger: "Hvorledes kunne I tro, I, som tage Ære af hverandre, og den Ære, som er af den eneste Gud, søge I ikke?" Allerede i det nye Testament ser vi denne Fare omtalt rundt om i de apostoliske Breve. Vi ser det i St. Pauli Formaninger til de romerske kristne mod dem, "som volder Splid og Forargelse tvertimod den Lærdom, som I have lært", og "som med søde Ord og smigrende Tale forføre de enfoldiges Hjerter". Vi ser det af hans Ord til Korinthierne om de "falske Apostle, svigefulde Arbeidere, som paatager sig Skikkelse af Kristi Apostle" — ligesom "Satan selv paatager sig Sikkelse af en Lysets Engel". I hans Brev til Galaterne om dem, "som forvilde dem og ville forvende Kristi Evangelium". I hans Ord til Filippenserne om Hundene, de onde Arbeidere, Sønderskjærelsen, om dem, som søger sit eget; og i Formaningen om ikke at gjøre noget af Lyst til Trætte eller forfængelig Ære. I Formaningen til Kolossenserne om ikke at lade nogen tage Klenodiet fra dem, om dem, som finder Behag i Ydmyghed og Engles Dyrkelse, som indlader sig i Ting, som han ikke har seet, forfængelig, opblæst af sit kjødelige Sind, saadanne, som har Skin af Visdom ved selvvalgt Dyrkelse og Ydmyghed og Uskaansomhed mod Legemet o. s. v. I hans Ord til Timotheus: "Dersom nogen lærer anderledes og ikke holder sig til vor Herres Jesu Kristi sande Ord og til den Lære, som fører til Gudfrygtighed, han er opblæst,

skjønt han intet ved, men er syg for Stridsspørgsmaal og Ordkrig, hvoraf der kommer Avind, Trætte, Bespottelse, ond Mistanke og Kjævleri blandt Menneskene." Hos St. Johannes finder vi i hans tredje Brev den strenge Advarsel mod hin Diotrefes, som gjerne vilde være den ypperste iblandt dem.

Saaledes har det ogsaa fremdeles været i Kirken. Til de Ord af St. Paulus: "Lader os ikke have Lyst til forfængelig Ære", skriver Luther: "St. Paulus har isinde at revse den skjændige, fordærvelige Last, som paa Græsk heder kenodoxia, paa vort Sprog 'forfængelig Ære', hvilken var den eneste Aarsag til og havde bevirket, at alle kristne Menigheder i hele Galatien var blevne ødelagte og forstyrrede; ja den har til alle Tider gjort Kristenheden den største og fordærveligste Skade. Derfor befaler han Titus (1, 7), at han ikke skal gjøre nogen til Biskop, som er indtagen af sig selv, hæver og bryster sig for sin Kunsts eller Magts Skyld; thi Hoffærdighed og egen Indbildning er en Moder til alt Kjætteri, som Augustinus siger, ja Kilde og Oprindelse er den til allehaande Synder og Elendighed, hvilket al Historie i og udenfor den hellige Skrift bevidner. . . . Men naar denne fordærvelige Syge opkommer i Kirkens aandelige Regiment, da kan ingen med Ord noksom udsige, hvad den gjør for Skade. Thi da kives og rives man ikke om Kunst, Forstand, Skjønhed, Rigdom, Kongerige, Keiserdømme o. s. v., men evigt Liv og Salighed, eller evig Død og Fordømmelse gjælder det. Derfor advarer St. Paulus dem, som er i Preste-Embede, med stort Alvor, at de dog skal vogte sig for denne Last, og siger: Dersom vi leve i Aanden, da lader os gaa frem i Aanden. Thi hvor Aanden er, der fornyer han Menneskene, bevirker, at de bliver anderledes sindede, d. e., han gjør ærgjerrige, hidsige, misundelige Folk o. s. v. ydmyge, milde, taalmodige; disse søger ikke sin egen,

men Guds Ære, opegger eller hader ikke hinanden, men den ene lemper sig efter den anden, og man forekommer hinanden med Ærbødighed." (Gal. S. 525.) "Fromme Prædikanter, som med Troskab og Alvor søger Kristi Ære og hans Kirkes Nytte, behøver man vistnok ikke saa meget at formane til at fly forfængelig Ære, dem træffer der saa megen Ulykke, at de nok glemmer Æren. Thi dem er det, som ikke alene maa bære Verdens bitre Nid og Had, Spot, Skjændsel og Forfølgelse, men ogsaa erfare sine Disciples Utaknemmelighed og Foragt; ligeledes maa de taale, at Sektaanderne i kort Tid omstyrter, hvad de i lang Tid har opbygget med stor Møie og Arbeide, ogsaa at deres egne Disciple opsætter sig imod dem; dertil plager Djævelen dem med sine gloende Pile i Hjertet o. s. v. Alt dette og lignende glædelige Erfaringer hindrer dem nok fra at faa Lyst til forfængelig Ære. Og denne Mølleſten hænger Gud af synderlig Naade sine Tjenere om Halsen, saa at de maa bære den, paa det de derved skal blive ydmygede og ikke hovmode sig af de høie aandelige Gaver, hvormed Gud har benaadet dem fremfor andre, ligesom der blev given St. Paulus en Torn i Kjødet, 2 Kor. 12, 7." (Gal. S. 528 flg.)

"Er ikke Paulus, den høieste Apostel, sikker for denne Syge, ja kan han ikke hjælpes mod denne Synd paa anden Maade, end at han lader Djævelen plage sig, hvor meget maa da vi ikke frygte, som staar saa dybt under Paulus og slet ikke kan sammenlignes med ham?

"Og her behøves der ikke at trækkes frem gamle Begivenheder, som er skede før os. Thi hvad andet har vel opvakt Münzer, Gjendøberne, Sakramentnegterne, Zwingli, Økolampadius og bragt dem til at træde frem, end gruelig Formastelighed og Ærgjerrighed? Kan nogen skrive fire Ord Græsk eller udlægge en eneste Salme, straks hovmoder han sig og opblæses af sin Kundskab ligesom en Surdeig,

saa at han indbilder sig, at han svæver i Luften, høit over alle Mennesker.

"Denne fordærvelige Syge har jeg itide lært at kjende og er bleven belært derom af saa mange Historier i den hellige Skrift. I Evangeliets Begyndelse, da Gud førte mig paa underfulde Veie, mod al min Vilje, ind paa dette Væsen (for at kalde det saa), bad jeg derfor Gud af mit ganske Hjerte, at han dog vilde fri mig fra dette Onde og bevare mig for saadan Synd; deri hørte han da min Bøn og har holdt mig fri for denne Anfegtelse, dog ikke saa ganske fri, at jeg jo har følt den; men han har ladet mig faa saa fuldt op af Forretninger, Sorger, Farer, Møie og Arbeide, at jeg let har kunnet glemme al Ærgjerrighed og faa den ud af Hjertet. Og hvis ikke Gud paa denne Maade bevarer os derfor, saa vilde denne store og hæslige Synd tage os alle tilfange. Derfor skal især de, som sættes til Lærere i Kirken for at veilede andre, bede imod denne Anfegtelse, som mod sin høieste og mest fordærvelige Fiende.

"Thi andre Synder, saasom Vrede, Utaalmodighed, Drukkenskab, er af Naturen saa skjendige, at man maa skamme sig derfor; thi de, som begjærer saadant, ved, at de synder, og skammer sig derfor derover; men forfængelig Ære og formastelig Tillid til egen Visdom eller Fromhed er en saadan Synd, der ikke agtes eller erkjendes for Synd, men Folk takker endog Gud derfor, saaledes som Farisæeren gjør i Evangeliet (Luk. 18, 11), og glæder sig derover, som over en synderlig Gave af den Helligaand. Derfor er det en saadan Skade og djævelsk Syge, som der hverken er Raad eller Hjælp for." (1 Mos. S. 575 flg.)

Naar da Sjælene, trætte af Sekternes Mylder og Partiernes Trætter og Raab: "Se, her er Kristus", eller: "Se, der er han", er beredte til først og fremst at søge at

blive fri for Striden, og for enhver Pris at finde Ro, da har Satan to Havne, til hvilke han vinker dem, alt eftersom de er skikkede for den ene eller den anden. Den ene er Verden: Se, siger han, de, som hører Kirken til, er ikke bedre end du, lad dem fare. Kom! se, alt dette vil jeg give dig, om du vil falde ned og tilbede mig. Men for dem, som dog ikke vil vende Kirken Ryggen og ligefrem overgive sig til Verden, er der Antikristens Rige, dette sterke, enige, mægtige Rige, i hvilket han troner, som i vor Levetid har sagt om sig selv, at han ikke kan feile, naar han fra sin Trone fremsætter Læresætninger; som derfor ogsaa følgerigtig har sagt om sig selv: "Jeg er Veien, Sandheden og Livet", som altsaa isandhed har opfyldt det profetiske Ord, at "han sætter sig op imod og ophøier sig over alt, som kaldes Gud eller helligt, saa at han sætter sig i Guds Tempel som Gud og udgiver sig for at være Gud", hvorfor da og den lutherske Kirke med ligefremme Ord i sin Bekjendelse vidner, at den i ham erkjender Antikristen. Vi vilde ikke forstaa vor Tids Tegn, om vi ikke agtede paa Pavedømmets stedse stigende Magt, allerhelst i dette Land, hvor det i de sidste 40 Aar har svunget sig op fra en uanseelig og upaaagtet Flok til det rigeste og mægtigste kirkelige Samfund i Landet.

Jeg har søgt at fremstille de Fristelser, Farer og Snarer, som Verdens Aand ialmindelighed stiller for Guds Børn. Verdens Aand er nemlig altid den samme, saa vist som han, hvem Skriften kalder denne Verdens Gud, altid er den samme. Men om end de store og almindelige Arter af Fristelser væsentlig er de samme, saa fremtræder de dog til forskjellige Tider i forskjellige Former, og naar vi skal tale med hverandre om de Farer, som "Tidsaanden" bereder os, saa mener vi jo særdeles de Former, under hvilke hine almindelige Angreb netop under den forhaandenværende

Tids Forhold helst træder os imøde. Nu er det vistnok saa, at der ikke er liden Forskjel paa de Kaar, hvorunder den ene eller den anden af os lever, eftersom vi bor i de store Byers myldrende Travlhed eller i et stille, tilbagetrukkent Liv paa Landet, og at disse Forhold vil øve sin Indflydelse paa den Vei, ad hvilken Fristelserne helst naar os, og følgelig ogsaa paa den Maade, som vi helst maa vælge at møde dem. Væsentlig bliver dog baade Farerne og Midlerne til at møde dem de samme.

Der er da vel neppe nogen Tvil om, at den almindeligste Fare fra Tidens Aand nu, som altid, er Verdens Kjærlighed. Hvilken Magt denne har, enten den fremtræder som Higen efter Penge eller efter Ære eller efter Forlystelse, det burde ikke være os ubekjendt, som bor her i Landet, hvor netop den lettere Adgang til at at opnaa, hvad det jordiske Sind attraar, gjør Fristelsen saameget større. Hvilket Afguderi der her drives med disse Ting, fremfor alt med Penge, har vi uafladelig Anledning til at høre, og hvorledes Samvittighederne sløves og de moralske Begreber forvirres, har vi ogsaa daglig Anledning til at erfare. Mange, som dog vil være kristne, gjør med stor Fripostighed, eller hellere med stor Forblindelse, denne Jagen efter jordiske Ting ikke alene til en undskyldelig, men ogsaa til en prisværdig Stræben, ved Hjælp af hvilken Landets Hjælpekilder udvikles, og tusend Hænder sættes i Virksomhed og sættes istand til at berige sig. Om den heldige Spekulant taber sin Sjæl, bliver en ligegyldig Sag lige overfor de Millioner, han vandt; og om hans Eksempel ødelægger lige saa mange Sjæle, som han satte Hænder i Virksomhed, det spørges der ikke efter. Hvor vanskeligt er det ikke under disse Omgivelser at bevare sig selv ubesmittet af Verden! Hvor vanskeligt at bevare sit Øie klart til at indse Forskjellen mellem den prisværdige Lyst til Virksomhed og den for-

kastelige Begjærlighed efter Rigdom! Hvor vanskeligt ret af Hjertet at tilegne sig Frelserens Ord om den store Fare, Rigdom medfører, og St. Pauli strenge Advarsel til dem, som vil vorde rige! Hvor vanskeligt, naar der uafladelig, Dag efter Dag, gjennem Aviserne, oftest indirekte, som en aldeles selvfølgelig og utvilsomt rigtig Sag anprises netop denne Jagen efter Rigdom, og naar de, som har været rigtig heldige i den, fremstilles som Tidens Heroer! Dertil kommer da og den naturlige, forfængelige Tilbøielighed til ikke at ville staa tilbage for andre, til at ville kappes med dem og være dem lige i alt, som bringer ydre Anseelse. Ja selv Kirkens Lærere rundtom paa mange Steder hykler med og hjælper til, fordi de ikke tør gjøre sig til Uvens med Verden og ikke tør udsætte sig for at miste de gjennem sine Penge saa indflydelsesrige Medlemmer, og derfor ikke alene forbigaar disse Farer, men istemmer samme Vise og priser denne rastløse Jagen efter Rigdom, og beundrende bøier sig for Mænd, som uagtet sine mange Penge dog er venlige nok til ikke at anse det som altfor simpelt for sig at høre Kristi Kirke til.

At de, hos hvem dette Sind hersker, ikke kan være troende, lærer os Kristus i hine Ord om, at vi kan ikke tjene Gud og Mammon. At der er dem, som har været troende, men som ved Begjærlighed efter Penge er farne vild fra Troen, siger St. Paulus i sit første Brev til Timotheus. Der er et Navn i det nye Testament, som vist ikke ofte nok drages frem til Paamindelse i denne Henseende. Det er Demas, engang Paulus's tro Medarbeider, men om hvem han dog tilsidst maatte berette: "Demas har forladt mig; fordi han havde den nærværende Verden kjær" (2 Tim. 4, 10).

Hvorledes modarbeides nu denne Fare? Der er ikke givet os noget Vaaben, undtagen Ordet: "Prædik Ordet,

hold ved i Tide og i Utide, overbevis, straf, forman med al Langmodighed og Lære." Liden Velsignelse tør dog vi Prester vente af vor Paamindelse, dersom vi ikke selv er saaledes sindede, at vi medrette kan sige: vi tror, derfor taler vi. Der, hvor St. Paulus har fremsat hin Advarsel mod at ville vorde rig, der fremsætter han Modsætningerne saaledes: "Men du, o Guds Menneske, fly disse Ting! Jag derimod efter Retfærdighed, Gudsfrygt, Tro, Kjærlighed, Taalmodighed, Sagtmodighed! Strid Troens gode Strid! Grib det evige Liv, til hvilket du er kaldet og har aflagt den gode Bekjendelse for mange Vidner." Det gjælder, at vi ikke skammer os ved Kristi Evangelium, at vi ikke er bange for Verden, saa vi ikke tør bryde med den; at vi baade selv fatter og saa fremsætter den sande Kristendoms Væsen klart og utvetydig. Det gjælder dernæst, at vi ikke glemmer, at vi skal være den Helligaands Redskaber og Vidner. Dette angaar ikke Presterne alene, men alle kristne. Men den Helligaand kommer med Ild og Tunger. Paragraf-Visdom og en søvnig, skolemæssig Fremstilling af en Række Sandheder vil sandelig ikke hjælpe mod den mægtige Tidsaand. Aandens Ild maa der være i Hjerterne; den Ild, som gjør, at de gamle Prester bliver unge, og at de unge udnytter og anspænder alle sine Evner og Kræfter og lægger hele sit Hjerte i sit Vidnesbyrd, og at vore Lægmænd kommer ihu, at ogsaa de er kaldte til at være Jesu Kristi Vidner. Vil vi være rettroende, saa maa vi vel først og fremst se til, at vi ikke glemmer Troens Endemaal, Sjælens Salighed, og at vi derom ikke har at fremsætte nogle tørre Læresætninger, men Budskab om Liv og om Død fra den levende Gud.

At røve os dette Vaaben er nu, som altid, Satans ivrigste Bestræbelse, og dertil arbeider han gjennem Tidsaandens Angreb paa den hellige Skrift. Et øinefaldende

Træk i vor Tids Aand er dens Selvforgudelse, dens Menneskketilbedelse, hero-worship af alle Slags. "Tidens Guder er dens Mænd", sagde Henrik Wergeland, og de er da ogsaa Guder derefter. Deres Art kjendes igjen ligesaa vel i de Pseudo-Videnskkabsmænd, som nu har taget Theologien under sine Vinger, som i de stortalende Frasemagere og Journalister, som her og i andre Land bærer tiltorvs de taabeligste og mest overfladiske Paastande angaaende aandelige Ting, og hvis sørgelige Ekko vi desværre hører gjenlyde fra vore kjære norske Fjelde. Apostlene, ja Herren selv maa nu staa Skoleret for halvt kultiverede og helt opblæste unge Theologer, som fører tiltorvs, hvad de har lært i det sidst udkomne Tidsskrift, og som ræsonnerer om den almægtige Gud og om hans Raad og Tanker "med samme Familiaritet, som de taler om sin Nabo tversover Gaden". De Angreb af dette Slags, for hvilke vort Folk især er udsat, kommer ikke saa meget direkte fra dem, som er Ordførere for denne moderne Visdom, som gjennem deres Eftersnakkere, der har populariseret denne Visdoms Resultater i Romaner og lignende Skrifter eller bringer dem frem i Avisartikler. Der, hvor der er alvorlig Fare fra denne Side, vil vi vanskelig gavne stort ved en blot og bar overlegen Afvisning. Et alvorligt Arbeide fordres af dem, som er saaledes stillede, at de faar en direkte Kamp med disse Guds Ord Fornegtere. Lykkeligvis er der baade fra ældre og fra nyere Tid, Gud være takket, fortræffelige Hjælpekilder for os fra deres Arbeider, som har ført lignende Kampe før i Tiden, eller som nu rundtom i Verden fører dem, og der er maaske neppe noget Sprog, som er rigere paa Skrifter af denne Art, end det engelske, som jo er os alle tilgjængeligt. To Ting vil jeg her tillade mig at gjøre opmærksom paa som Husraad for dem, som har Brug for dem. Det ene er, ikke at lade sig forbløffe eller blende af

de suffisante eller velklingende Ord eller af det slaaende Udseende, som de Sofismer eller Fraser, med hvilke man træder os imøde, kan have. Naar vi giver os Tid og tænker Tanken ud og, som vi har Ret til, fordrer strikt Bevis for, hvad der er paastaaet, saa vil vi, naar det gjælder Fornegtelse eller Bortforklaring af Guds Ord, ikke have vanskeligt for at paavise, at det, der har været fremsat, har været enten tomme Fraser eller halvtænkte Tanker eller grundløse Postulater. Et ganske oplysende Eksempel paa det gode Udbytte, en saadan Fremgangsmaade giver, har der nylig været at læse fra en engelsk Theologs Pen lige overfor Amerikas mest uforskammede Fraserytter. (Se North American Review for Mai d. A.) Det vil desuden let vise sig, at en stor Dél af de Angreb paa Skriften, som skriver sig fra Mænd, som endnu vil fastholde Kristendommen, rækker meget videre, end vedkommende selv synes at være sig bevidst, idet de, hvis der var Grund for Angrebene, maatte fremstille vor Frelser som en Bedrager eller som et indskrænket, taabeligt, sværmerisk og selvduperet Menneske. Det andet Husraad er, at man vogter sig for det første lille Skridt henimod et Kompromis med dem, som angriber Skriften.

At det ikke i Regelen er Tidsaandens Taktik at begynde med Angreb paa Hovedfæstningen, før Udenverkerne er tagne, er vel en almindelig Erfaring. Skal Guds Ords Lære angribes, saa begyndes vel ikke ialmindelighed med ligefrem Fornegtelse, men med Tvil, Uvished, med at indbringe modificerende Partikler: maaske, i en vis Forstand, efter Videnskabens nuværende Betragtningsmaade o. s. v. Kort, Sandheden gjøres relativ. Den gamle Plerofori, støttet til det, som skrevet staar, i Forvisning om Guds Ords Klarhed, bliver først forladt. Dermed følger af sig selv Indifferentisme og Unionisme; thi har man først opgivet

det gamle, lutherske Skriftprincip,* da vil der jo ikke være nogen Mening i at bekymre sig synderlig om ren Lære. Alt er jo da relativt. Vistnok kan man endnu saa løst hen af let forklarlige Grunde bekjende sig til "Barnelærdom", "Moderkirke", "Symboler" og "Guds Ord"; men dette er da, i saadanne Menneskers Mund, heller ikke andet end rummelige Talemaader, under hvilke de mest forskjellige Lærdomme og Meninger uhindret kan skjule sig, "naar der kun ikke foreligger nogen officiel Akt fra Samfundets Side", der kunde aabenbare Frafaldet i det enkelte. Intet Under derfor, at man hos dem, hvis Lærestandpunkt karakteriseres paa denne Maade, har en sand Skræk for "Satser", i hvilke den Overbevisning, man har, præciseres saa, at enhver, der ser dem, kan se, hvorledes Sagen staar.

Denne Mistvil om Guds Ords Klarhed og dette Frafald fra det lutherske Skriftprincip er dog ikke den eneste Kilde til Indifferentisme og Unionisme. Ogsaa den naturlige Forargelse over Evangeliet og den Forargelse, som Guds Ords Misbrug medfører, virker i samme Retning. Ligesom tidligere i Kirken Misbrugen af Evangeliet forførte Folk til at agte det som en ringe Ting at holde fast ved og vaage over Lærens Renhed, saaledes ogsaa nu. Pietistisk Fromhedssyge og Selvbehagelighed, Raab paa, at det er "Liv" og ikke "Lære", det gjælder (som om den rette Lære ikke netop indbefattede Guds Ords Fordring til Livet), — alt dette gjør, at Folk fristes til at glemme, at dette er den sikre Vei til at arbeide Rationalismen i Hænderne og forberede det fuldstændige Affald fra Guds Ord. Bliver det nemlig først erkjendt for en ligegyldig Sag, hvorledes man

* Som det rette, lutherske Skriftprincip anerkjender vi ikke det Vrængebillede deraf, som det nu er blevet gjængs at fremstille, og i hvilket det, som medrette kan kaldes Skriftens "menneskelige Side", tilsidesættes eller negtes.

forstaar Guds Ord, og at dette er en Sag, som det ikke er værd at blive enig om, saa er Folk indsigtsfulde nok til at slutte, at der ligger ingen Magt paa, hvad man tror, naar man bare lever skikkelig; kort, at "enhver bliver salig ved sin Tro". Og hvor længe der da overhovedet bliver nogen Tro, det er heller ikke vanskeligt at forudse.

"Wir glauben all' an einen Gott,
Christ, Jude, Türk und Hottentot"* —

det bliver da det lettende, liberale Løsen, saaledes som vi jo har seet gode Begyndelser til rundtom her i Landet.

At Foreningsbestræbelser paa en saadan Basis og i en Frikirke ikke kan have den Grund, som i den hellige Skrift er foreholdt os, tiltrænger intet Bevis. Guds Ord vil jo netop, at vi skal være fast forenede i det samme Sind og i den samme Mening, og advarer os just med Hensyn til Læren for den lille Surdeig, som gjør hen hele Deig sur. Hvor rimeligt det er, at denne Opgivelse af Fordring paa Lærens Renhed finder Anklang blandt Masserne, det vil den forstaa, som kjender noget til det menneskelige Hjertes naturlige Forargelse over Evangeliet. Byd Folk Gjerninger og Løn, lær dem, at det er mandigt at være selvhjulpne, og at om de end ikke kan gjøre alt, saa kan de dog gjøre noget, og at naar vi gjør vort, saa gjør Gud ogsaa sit, — se, det er noget, som let finder Indgang. Ikke fuldt saa let gaar det med at holde sig til Naaden alene, naar Samvittigheden er bleven vaagen. Det ved den, som har prøvet det. Men dersom saadanne udvortes Foreningsbestræbelser ikke er byggede paa Enhed i Tro, saa har de kun kirkepolitiske Grunde, og er dette Tilfældet, saa vil det snart vise sig, i hvis Hænder Magten kommer.

---

* En Gud vi alle jo broderlig dyrker,
Vi kristne, Hedninger, Jøder og Tyrker.

Der er nemlig foruden den nævnte Fare blandt Tidsaandens Retninger ogsaa den, som vi under mange Former gjenfinder som falsk Frihedssyge og Had mod al Autoritet. Nu er Kristi Rige et Monarki, i hvilket han regjerer ved sit Ord, og netop fordi vi tror, at hans Ord er klart og ikke trænger nogen Theologs eller noget Presteskabs Forklaring eller Glosser, netop derfor fordrer vi paa samme Tid Frihed fra alle Menneskebud, hvadenten disse kommer fra en Prest, en Menighedsmajoritet eller en Synode. Dette er efter Guds Ord Frihed. I de Ting, hvori Gud ikke har talt, har ingen nogen Lov over sig uden Kjærlighedens, som ogsaa er den sande Friheds Lov. Der føier man sig efter hverandre, og i Regelen føier de færre sig efter de flere.

Hvor derimod hin Tillid til Guds Ord ikke er, der vil da de kristne selv til at regjere og bestemme alle Ting, ogsaa saadanne, som engang for alle er afgjorte i Guds Ord. Dette kalder man da, omend med Uret, Menighedens Frihed, dens Selvregjering, og her kommer den kjødelige Frihed ind. Thi medens den sande Frihed er, at man vil, hvad Gud vil, saa er den falske Frihed, at man vil hvad man lyster. Forresten bliver det i de fleste Tilfælde saa, at man vil det, som andre narrer en til at ville. Jeg kommer her til at tænke paa, hvad jeg en af disse Dage læste fra en amerikansk Theologs Pen: "Magt til Selvregjering er en af de almindeligste politiske Theorier. Men se til Virkeligheden! Hvor faa er der ikke, som virkelig er istand til at regjere sig selv! Naar Stemmer kan blive kjøbte, naar voting cattle kan drives til Valgurnerne, naar Demagoger kan kontrollere Masserne, er det da ikke klart, at Folkets Evne til at regjere sig selv er en Illusion? Ethvert Valg beviser, at Theorien er en Løgn." (Prof. Dr. Stuckenberg i Homil. Review for Juni d. A.) Mon dette

ikke har sin fuldkommen gyldige Anvendelse ogsaa i Kirken? Hvor Folket smigres ved de sædvanlige Talemaader om Frihed, og hvor derfor et Majoritetsherredømme etableres, der regjerer Demagogerne og ikke Folket. Og der, hvor et demagogisk kirkepolitisk Væsen hersker, der er Opportunisme; thi der er altid Partisyge, og hvor der er Partisyge, der spørger man: Hvad vil Folket høre? Ve os, om dette blev Spørgsmaalet hos os! Anderledes taler Paulus, naar han siger: "Taler jeg nu Mennesker til Behag eller Gud? Eller søger jeg at tækkes Mennesker? Dersom jeg endnu tækkedes Mennesker, da var jeg ikke Kristi Tjener." (Gal. 1, 10.)

Om de Farer, som Tidsaanden medfører, er det, vi i disse Timer skal tale med hverandre. For Guds Rige er der ingen Fare. Det er godt, at vi opmuntrer os ved at mindes dette. Men for os er der visselig Fare, for vor Stilling i Guds Rige, for vor egen personlige, sande Kristendom og for vore Menigheder og vort Samfund. Vi maa vel alvorlig mindes Rigets Kaar i Verden og hans Kjærlighed og Magt, som sidder ved Roret, om vi ikke skal blive forsagte. Gjennem tung Tugt har han ført os, og vi har med Smerte maattet føle, at Tugten, medens den er nærværende, ikke er til Glæde, men til Bedrøvelse. Vi har stræbt at ydmyge os under hans vældige Haand og at erkjende, hvor saare vel vi har fortjent Tugten, og dette maa vi vedblive at gjøre. Men det er ogsaa hans Vilje, at vi skal se til ham for at faa Frimodighed og Lyst til vor Gjerning i hans Rige. Op paa Høiderne maa vi i Aanden for at faa den rette Synskreds. Sursum corda! Ringe som vi er, maa vi se vor Gjerning som et, omend nokſaa ringe, Led i hans Riges Tjeneste og vort Livsløb som Begyndelsen til et evigt Liv i Kristo Jesu, vor Herre. Paa den Maade giver vi Aanden Rum, hvis Gjerning det jo er at forklare Kristus for os, og som idelig siger til

os gjennem Apostelen: "Kom Jesus Kristus ihu, som er opreist fra de døde efter mit Evangelium." Det er den sande Begeistring, og saaledes bringer han fremdeles Ild og Tunger med sig — ikke det opblussende Fyrværkeriets Ild og ikke den Slags tungefærdige Veltalenhed, som lønnes med de berusede Tilhøreres Bifaldsklap, men den, som fremkalder det stille Forsæt og den ydmyge Bøn: "Nu vil jeg være, o Jesu kjære, hvor du mig helst vil have. Jeg lukker dig ind i mit Hjerte og Sind, o Herre min, med al din Naade og Gave."

"Fanatisere Folket" vil vi, har man sagt. Ja, som Daniel var fanatisk, da han ikke vilde bøie sig for hint Guldbillede; som Paulus var fanatisk, da han sagde til Galaterne: "Om vi eller en Engel fra Himmelen prædiker et andet Evangelium for eder end det, vi have prædiket for eder, han være forbandet!" som Luther var fanatisk, da han sang: "Og Ordet skal de lade staa og Utak dertil have!" Til denne Fanatisme vil vi gjerne bekjende os, og til den bede vi Gud selv forhjælpe os!

Synodaltale

holdt i Washington Prairie Menighed, Iowa, 1891.

I Jesu Navn hilser jeg eder, kjære Brødre, velkommen hid til Washington Prairie Menighed.

Det er ikke den første Gang, vi her har Synodemøde. For 34 Aar siden samledes den norske Synode i denne Menighed. Det var et Møde for den hele Synode, ikke som nu for et af dens Distrikter. Mødet bestod dengang af 7 Prester og 29 Lægrepræsentanter. Af de 7 Prester var 6 fra Wisconsin og 1 — jeg nemlig — fra Iowa, af Repræsentanter var 17 fra Wisconsin, 11 fra Iowa og 1 fra Spring Grove, Minn. Vi havde ingen Synodesekretær, ingen Kasserer; thi vi havde ingen Kasse, ingen Lære-Anstalter. Strid havde vi. Den havde vi arvet fra vort stridbare Fædreland. Vi var nemlig alle Prester fra Norge, og der var mange, som ikke vilde vide af de norske Prester. Vore Forhandlinger var tilendebragte i 3 Dage. Det vigtigste var Foranstaltninger til at faa Prester uddannede her i Landet. Til Norge var der skrevet efter 7 Prester, men kun 1 havde lovet at komme.

Men var Forsamlingen liden, saa var den desto mere begeistret og enig. Vi saa, at vi havde en stor Gjerning for os. Rundt om i Settlementerne var der stor Begjærlighed efter Guds Ord. En stor Del af de tidligste Emigranter

var blandt Norges bedste og dygtigste Mænd, med Viljestyrke og et alvorligt Sind. Uden Guds Ord og kirkelig Orden vilde de ikke være. Guds Kirke skulde ordnes og befæstes her for dem og deres Efterkommere, vor Fædrenekirke skulde omplantes her i nye Hjem. Hvorledes dette er skeet i den Menneskealder, som er forløben siden hint Møde her i Menigheden, er det ikke her Tid til at udvikle. Lærerig har denne Tid været, og lærerig vil dens Historie være, naar den engang bliver skreven af kompetente Hænder.

Efter min Opfatning er der tre Hovedretninger, som har gjort sig gjældende blandt vore Landsmænd: En, som med Alvor i Stræben efter Frelse har manglet Syn for Naademidlernes Betydning og iboende Kraft, og derfor kun har havt liden Agtelse for den af Gud selv satte kristelige Orden.

En anden, som under sterk Paavirkning af Tidens Aand med Uvilje har vist fra sig alt, hvad der bærer Navn af Autoritet, dermed ogsaa Bibelordets absolute Herredømme, og hvis kristelige Væsen derfor bliver indrettet efter Tidens Leilighed og tilfældige Majoriteters Herredømme under enkelte Mænds overmægtige Ledelse.

Den tredje er den Retning, som vi i den norske Synode har fulgt. Den hviler paa Erkjendelsen af, at Gud i den lutherske Kirkes to Hovedprinciper har givet os, hvad vi trængte til sand Kristendom og til ret Opbyggelse paa vor Frelses evige Klippe, Kristus, nemlig først ubetinget Lydighed mod det, som skrevet staar, i fast Tillid til Skriftens Klarhed og Tilstrækkelighed. Dermed følger Frihed for alle Menneskebud, for Prestevælde og for Majoritetsvælde. Og for det andet Overbevisningen om, at Gud i Kristus har aabnet Himmelens Porte for os, saa at den bange og angerfulde Synder, som gjerne vil blive frelst, i Kristus finder sin Salighed, idet han retfærdiggjøres ved Troen paa ham uden Lovens Gjerninger.

Der er, særdeles i de sidste to Decennier, endnu en fjerde Aandsretning, som i mangfoldige Repræsentanter hovedsagelig er overført fra Norge, men som ogsaa desværre finder tusender af Proselyter blandt den yngre, her i Landet opvoksende Slegt. Det er den, som følger den nyere Tids aabenbare Affald fra Kristendommen, en ligesaa meningsløs som trøstesløs Vantros Aandsretning. Hidtil er det mestendels kun i Byerne, at vore Menigheder er komne i Berøring med denne, men den udbredes hurtigt, og det gjælder at være rustet mod den. Her er det min Overbevisning, at det saameget mere gjælder for os at være urokkelig tro i at holde fast ved det, som Gud har betroet os, og hvis livgivende Magt vi paa saa mange Maader har faaet erfare. Thi der skal blanke Vaaben til i den Kamp, som forestaar mod Vantroens Hærskarer, og ethvert Kompromis i Eftergivenhed mod dem, som negter Skriftens absolute Autoritet, eller mod dem, som i maaske velment Iver for at hindre Evangeliets Misbrug, forgriber sig paa Evangeliet selv ved at forklausulere og indskrænke det, er et sikkert Forbud paa endeligt Nederlag.

Kjender vi ret, hvad der er os givet af Gud, da følger der en hellig Frygt for at bevare det, en aarvaagen Nidkjærhed for at forsvare det, og en alvorlig Stræben i at bruge det ret, med andre Ord, der følger den Begeistring, hvis Forbillede saa herlig lyser for os ud af Apostlenes Breve og de første kristnes Historie, og atter fra Reformationens første Tider. Denne Begeistring trænger vi — den, som Guds Aand tænder i Hjerterne, den rette Pinsegave, som omskaber os og ret i Sandhed gjør nye Mennesker af os, saa vi overgiver os til vor Frelser og til hans Tjeneste og bliver rige og glade til al god Gjerning, saaledes som St. Paulus i 2 Kor. 8 fortæller om de kristne i Macedonien.

Vi har, Gud være lovet, i Synodens tidligere Dage seet,

hvilken Magt hine Grundsætninger, naar de kommer ind i Hjerterne, har til at skabe ydmyge, glade, faste og offervillige kristne. Vi har seet, med hvilken Begeistring de har fyldt vore Sammenkomster, naar det ved Guds Naade lykkedes ret at fremstille disse guddommelige Sandheder; hvor lykkelige og salige vi priste os, naar vi, istedenfor Tvil og Spørgsmaal, fandt i den hellige Skrift, at "vor Herre Jesus Kristus selv og vor Gud og Fader har elsket os og givet os en evig Trøst og et godt Haab i Naade."

Men vi har ogsaa faaet erfare, hvilke særegne Farer der er forbunden med de særegne Naadegaver, som Gud har givet os, og hvor let de misbruges til aandelig Sløvhed og Søvn. Vi har ogsaa faaet føle det i de tunge Straffedomme, som Gud har ladet gaa over os. Det gjælder da, at vi opmuntrer hverandre til at bruge Guds Gaver bedre og med større Troskab; og hvorledes skulde vi bedre opmuntres dertil end ved atter at fordybe os i Betragtningen af disse Gavers Herlighed? Jo klarere denne lyser for os, desto mere vil vi lære at vogte os for ved Ligegyldighed eller Misbrug at forskyde Guds Straf og drage over os den Dom, at Gaverne skal tages fra os. Herom vil vi blive mindede ved de Forhandlinger, som vi under dette Synodemøde haaber at kunne føre om den hellige Skrift.

Ligesom nemlig Petrus, da Herren spurgte Disciplene, om da ogsaa de vilde forlade ham, maatte svare: "Herre, hvor skulle vi gaa hen? du haver det evige Livsens Ord", saa maa ogsaa vi svare, naar vi staar lige overfor de Angreb, som nu i disse Tider gjøres paa Guds Ord. Ligesom hine Jøder forlod Jesus, fordi hans Ord forargede dem, saaledes er det ogsaa nu Forargelsen i dens forskjellige Former, der bringer saamange til at falde fra og fornegte Skriftordet.

Og hvad giver de os til Vederlag? Vi hører mange

af Kirkens Lærere og Theologer, som enten helt eller halvt har brudt med Skriften, love os, at det, vi skal faa istedenfor den gamle Bibeltro, skal være endnu bedre — tidsmæssige Fremskridt, et sigtet og drøftet og renset Udvalg af de bibelske Sandheder, og vi hører dem indbyrdes bekomplimentere hverandre og rose hverandre.

Hvad er det, som saamange af Kirkens Lærere og Theologer nu byder os istedenfor de gamle enfoldige Bibelsandheder? Menneskelig Visdom, der saa roses som dybe Tanker. Grundige Tanker, aandrige Tanker, interessante Tanker, selvstændige Tanker, originale Tanker siges det at være, som en Del af vore Theologer nu byder sin Læsekreds. Derimod kunde nu intet være at indvende, dersom disse originale og selvstændige og dybe Tanker bevægede sig udenfor den kristelige Tros Indhold eller undenfor den kristne Kirke.

Men hvad skal theologiske Tanker nytte til, dersom det ikke er til at skaffe Sjæle Fred og Hvile og en salig Død — og hvad er det for en utilgivelig overfladisk og aandløs, taabelig Tanke, at det skulde være til Sjælenes Fred at finde Dybde og Originalitet i Pastor den og dens Tanker, eller Professor den og dens Fremstilling. Sandhed er det, som vi trænger, noget vist, fast, urokkeligt. Det er Guds Tanker, vi trænger til at høre, og ikke Dr. Horns eller past. Asperheims. Men har vi Guds Tanker? Vi har en Bog, som udgiver sig for at indeholde Guds Tanker. Enten gjør den det, eller gjør den det ikke. Guds Tanker kjender ingen uden ved Aabenbaring. Enten har vi disse og dermed en authentisk Forklaring over, hvad Kristendom er, og hvad der er Vei til Salighed, eller vi har det ikke. Skriften gjør Fordring paa at være det. Her er et absolut Enten — Eller. Og til at vi maa styrkes i vor Trosvished paa, hvad Gud i den hellige Skrift har givet os — dertil vil vi bede ham naadigt velsigne vort Mødes Forhandlinger.

Synodaltale

holdt i Østre Freeborn Menighed, Minn., 1892.

Naar vi som nu samles til Raadslagning om Guds Riges Anliggender, saa ligger det nær for os alle, især for os Prester, at komme med et bekymret Hjerte. Ikke alene er der rundt om i vore Menigheder saa meget, der ikke er, som det burde være — vi finder megen Sløvhed, liden aandelig Indsigt, lidet Liv, Fattigdom paa det, som er godt —, men ser vi os saa lidt videre om blandt vore Landsmænd her i Landet, i vort kjære Fædreland og i Kirken ellers rundt i Verden, da er det lidet lysteligt, vi ser og hører. Mørke Tegn og dunkle, ildevarslende Røster synes at bebude tunge Tider for Guds Kirke. Ved den hurtige og lette Forbindelse mellem Landene er disse nu komne hinanden saa nær, at om det end synes at være i fjerne Lande og langt borte, at formørkede Hjerter lader sin forførende Tale høre og sine forvovne Angreb paa Gud og al Øvrighed aabenbares, saa høres Gjenlyden deraf straks efter i vort eget Land, ja kun altfor ofte i vort eget Tungemaal. Det ligger nær at dømme Tidens Tegn med hine Ord, som Jesus anfører (Matt. 16): "Det bliver Storm: thi Himmelen er rød og mørk."

Der er saaledes baade midt iblandt os og rundt om os baade Anledning og Fristelse nok til Klynk og Klage.

Heller ikke skal vi lukke Øine og Øren for saadanne Ting — thi hvorledes kunde vi da kjende vore Tiders Tegn, hvilket jo vor Herre Jesus selv fordrer af os? Jeg har derfor ogsaa, som I, kjære Brødre i Preste-Embedet, vist vil erindre, ved forskjellige Anledninger søgt, saa sterkt jeg har kunnet, at minde mig selv og eder derom.

Men dog er det ikke ret for os som kristne at blive staaende og stirre os tunge og sørgmodige paa disse Ting, og det er ikke Suk og Klage, med hvilke vi burde møde hverandre. Saa nødvendigt det end er, at vi klart ser vor egen og Kirkens Synd og Skyld og Nød, og derved ydmyger os for Gud, — saa ufrugtbart vilde dog dette Syn være, om det ikke drev os til at se opad til Gud efter Svar, og saa utaknemmeligt vilde det være, om vi ikke aabnede vore Øren og vore Hjerter for det Svar, som Gud sender os paa vort Suk og vor Klage.

Og det er ikke Sørgetoner, der lyder til os i Evangelium. Godt Mod vil Gud, at vi skal have. "Hvorfor er I saa frygtagtige, I lidet troende?" Lad være, at vor Glæde som kristne er af en anden Art end den, som Verden jager efter, og at den ikke vil kunne ytre sig paa samme Maade — den er ikke derfor mindre sand og virkelig. Inderlig, dyb, seierrig skal vor Glæde være, et Gjenskin af den Glæde i Aanden, som der staar skrevet at Jesus selv følte, da Disciplene kom tilbage fra den første Forkyndelse af Evangeliet og berettede om Budskabets Magt, og han sagde: "Jeg priser dig, Fader, Himmelens og Jordens Herre, at du har skjult dette for de vise og forstandige og aabenbaret det for de umyndige. Ja, Fader, thi saaledes var det behageligt for dig!" (Luk. 10, 21.) Den samme Glæde, som har fremkaldt den Lovprisning, der gaar som en stadig brusende Grundtone gjennem al den apostoliske Tale til Menighederne; thi Evangeliet gjør jo den troende vis paa hans Barnekaar og paa hans Salighed.

Der er af alt det, som Gud i vort Kirkesamfund har givet os, ikke nogen Gave saa herlig som den, at Gud har ført os ind i Erkjendelsen af, at Evangeliet gjør den troende vis paa sin Salighed. Her viser sig den dybe Grundforskjel mellem det gamle Evangelium og den Forvanskning deraf, som vi har maattet føre saa bitter en Strid mod: den i Guds Kirke atter og atter dømte semipelagianske Surdeig, hvorpaa er bygget hin Tvil og Uvished om Salighed, som har været den papistiske Kirkes kraftigste Middel til at holde Samvittighederne i Trældom, og som ogsaa blandt os kun er altfor vel kjendt som en naturlig Følge af den Indbildning, at Menneskene kan og skal ved sit Forhold paa en eller anden Maade selv gjøre sig skikkede til Naaden, medens Skriften siger: "Er det af Naade, saa er det ikke mere af Gjerninger, ellers bliver Naaden ikke mere Naade." (Rom. 11, 6.)

Vi er vante til at høre Luther tale. Jeg vil da anføre nogle af hans Ord om denne Sag. Til Gen. 41, 32 siger Luther:

"St. Paulus formaner Rom. 14, 5, 'at enhver skal være fuldt forvisset i sit eget Sind'; ligesaa 1 Tess. 1, 5: 'Vort Evangelium hos eder var ikke i Ord alene, men ogsaa i Kraft og i den Helligaand og i stor Forvisning.' Denne Forvisning er ogsaa fornøden i enhver Lære, men fornemmelig i Kristendommen. Thi jeg skal være vis paa, hvad jeg skal mene om Gud, eller megetmere, hvad han mener om mig. Det var en gruelig Vildfarelse i den papistiske Lære, hvormed de fik Folk til at tvile paa Syndernes Forladelse og Guds Naade. Du skal, sagde de, erkjende, at du er en Synder, og en saadan Synder, at du aldrig kan være vis paa din Salighed. Saaledes var hele Verden forkommen i saadan Tvil og andre vildfarende Meninger om Gud.

"Derfor skal man lære, at Gud ikke er nogen uvis, tvilsom eller foranderlig Gud, som mener snart et, snart et andet, ligesom et Rør vaier hid og did; men at han kun mener et og er ganske paalidelig, naar han siger: 'Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn; jeg absolverer og frikjender' dig for dine Synder' o. s. v. Her farer Gud Fader, Søn og Helligaand ikke hid og did, drives ikke frem og tilbage af Vinden, men er som en haard Klippe, som Gud ofte kaldes i Salmerne, saa at han er ganske sikker, og du trygt kan forlade dig paa ham og sige: Jeg er hellig og salig, er Guds Barn og Arving; thi jeg er jo døbt.

"Man skal give Menneskenes Tvil en god Dag, skal ikke sige: Se, jeg har gjort, hvad jeg har kunnet, men om det nu tækkes Gud eller ikke, det kan jeg ikke vide. Man maa ikke løbe som paa det uvisse eller fegte hen i Veiret, som Paulus siger 1 Kor. 9, 26. Vor Gang skal være fast og stø, saa at vi siger med fast Tillid: Jeg sover i Herrens Navn og ved, at endog min Søvn er Gud velbehagelig. Men naar jeg er vaagen og forretter mit sedvanlige Arbeide i mit Kald ved at skrive, læse, betragte eller bede, tviler jeg ikke paa, at jo ogsaa dette Arbeide er Gud velbehageligt; vidste jeg, at det var ham mishageligt, vilde jeg langt hellere afholde mig derfra. Men jeg er vis paa, at jeg er Gud velbehagelig tilligemed al min Gjerning, ikke for min Skyld, som gjør saadant, men for Guds Skyld, der forbarmer sig over mig, forlader mig Synden, elsker, fører og leder mig ved den Helligaand.

"Denne Forvisning eller Plerophori, som det heder paa Græsk, maa man holde fast ved. Thi ellers er Daaben, Absolutionen og Brugen af Herrens Nadver unyttig og spildt. I Pavedømmet gik det os saaledes, som Paulus siger 2 Tim. 3, 7: 'De lærer altid og kan aldrig komme

til Sandheds Erkjendelse.' Thi det var en gruelig Blindhed og Vildfarelse, der i alle Henseender maa fordømmes, om der saa intet andet uret eller syndigt havde været i Pavens Lære, nemlig at de lærte, vi stedse skulde gaa i Tvil, vakle, være uvisse og tvile paa vor Salighed. Thi saadan Uvished og Tvil berøver mig min Daab og Guds Naade. Da er jeg forgjæves en kristen, arbeider og lever forgjæves. Derfor beder Profeten Salme 51, 12: 'Forny en stadig Aand inden i mig!' d. e.: Giv mig en rigtig sikker Tro, som ikke halter til begge Sider!"

Som de fleste af eder vil erindre, var det paa dette Punkt — netop for vor Fastholden ved denne bibelske og derfor lutherske Lære, at vi først blev angrebne af dem, som siden har forladt os. De fleste af dem har visselig ikke vidst, hvad de gjorde.

Men vi vilde fare meget vild, om vi mente, at vi var langt komne, fordi vi havde erkjendt det rette og sande i den Lære, at vi som kristne skal være visse paa vor Salighed. "Dersom I ved disse Ting", siger Jesus, "er I salige, om I gjør dem." Hvad hjælper det os at kunne tale og prædike om Vished om Salighed, dersom vi ikke i vore Hjerter har denne Vished. Som der er et Farisæervæsen, der bryster sig af sit Liv, saa er der ogsaa et Farisæervæsen, som bryster sig af sin Lære. Det ene er ligesaa galt som det andet. Ved vi, at Tro ret i Sandhed er Liv, et nyt Liv, født af Gud ved Ordet, saa ved vi tillige, at saaledes som en tror, saaledes lever han ogsaa, og at dersom vi skal styrkes i et ret Liv, saa sker dette derved, at vi ved Sandheds Ord styrkes og opmuntres til mere Kraft og Fasthed i vor Tro. Denne Overbevisning vil lære os at stræbe at befæste vort Kald og Udvælgelse, fordi netop Befæstelse deri er Veien til Fremgang i alt godt og til en fast og glad Vandring gjennem Livet.

Men vil vi blive sterkere og fastere og gladere, saa maa vi have vort Øie vaagent mod de Ting, som mest hindrer os. Iblandt disse vil jeg nævne den uophørlige Selvbetragtning, den uafladelige Nidstirren paa os selv og Beskjæftigelse med os selv. Er denne et Tegn paa aandelig Sundhed? Nei, omvendt, den er i de fleste Tilfælder et daarligt Tegn. Vi vil vistnok gjerne hos os selv udgive den for at være Omhu for at kjende os selv og at se os ret i Speil, og derfor smykke den med Navne som Selvprøvelse eller lignende, men i Grunden er den oftest ikke andet end den Vantroens Aabenbarelse, at vi gjerne vil grunde Haabet om vor Naadestand paa vort eget Hjertes Tilstand, vore Følelser og vore aandelige Fremskridt. Jo mere vi holder paa dermed, desto længere vil vi komme bort fra den Barnetro, som efter Jesu egen Anvisning skulde være vort Mønster, og som i Sandhed er Vidnesbyrd om Mandsmodenhed og Kristi Fyldes voksne Alder, idet vi, naar vi har den, har lært ydmygt og enfoldig at holde os til det, som skrevet staar, og at "tage Gud paa Ordet".

Dette vil saa langt fra hindre den rette Selvprøvelse, at det megetmere vil befordre den, idet vi da ved Guds Ord altid vil mindes en anden af de almindeligste Hindringer for vor Trosfrimodighed, nemlig den Halvhed, den Mangel paa Afgjorthed i vor Kristendom, som kommer af den i de kristnes dobbelte Natur begrundede uafladelige Tilbøielighed til at ville tjene to Herrer. Dels drages og lokkes vi af det kjødelige Sind til at gaa samme Vei, som andre Mennesker gjør, i Jagen efter Verdens gode Ting, Penge, Vellevnet og Ære blandt Mennesker. Dels fristes vi til Feilsyn paa hele vor Stilling i Verden. Medens vi let erkjender, hvor forkasteligt det er, ligefrem at ville gjøre Gudsfrygt til et Middel til Vinding, saa ligger det dog f. Eks. ganske nær baade for Prester og for Lægmænd at

betragte Prædikeembedet i Lighed med andre Erhvervsstillinger i Livet som et Levebrød. Denne Betragtning har især udviklet sig gjennem de statskirkelige Forhold og vil let bevirke, at vi Prester fristes til at ville tage Guds Ord i vor Tjeneste med det Formaal at skaffe os en Levevei, istedenfor at Gud tager os i sit Ords Tjeneste og byder os være ubekymrede for vort Udkomme, paa samme Tid som han byder Menighederne sørge for, at vi ikke skal fristes til saadan Bekymring, men at vi helt ud kan overgive os til Ordets Tjeneste.

Med hint Feilsyn hænger sammen den helt igjennem ubibelske og usande Adskillelse mellem de aandelige og de timelige Ting, efter hvilken de aandelige vedkommer Gud, medens de timelige kun vedkommer Verden, en falsk Livsbetragtning, som har havt og altid vil have en uberegnelig Indflydelse til Nedbrydelse af al sand og egte Kristendom.

Jesus siger (Matt. 6, 22 flg.): "Øiet er Legemets Lys; derfor, dersom dit Øie er rent, bliver dit hele Legeme lyst, men dersom dit Øie er ondt, bliver dit hele Legeme mørkt; dersom derfor det Lys, som er i dig, er Mørke, hvor stort bliver da Mørket!" Vi har vel at lægge Merke til, i hvilken Forbindelse Herren har talt disse Ord. Straks foran har han talt om Jagen efter jordiske Ting, og umiddelbart efter siger han, at ingen kan tjene to Herrer.

Endelig vil jeg minde om den Hindring, som for os alle ligger i Vanens sløvende Magt. I ved, hvor vanskeligt det er, under stadig tilbagevendende Former at bevare det levende Indtryk af de velkjendte Sandheders væsentlige Herlighed. Intet Under, at det er en saa almindelig Klage, som baade i Skriften og i Erfaringen gjentager sig blandt de kristne, at det gaar saa let at tabe den første Kjærligheds Glød. St. Paulus finder det da derfor ogsaa fornødent at paaminde Timoteus (2 Tim. 1, 6) om at "opflamme den

Naadegave, som er i ham, saa der atter kan blive en kraftig Ild i Hjertet".

Men — vil I maaske sige — hvor bliver Glæden og Opmuntringen af under Mindelsen om alle disse Ting, som paa alle Sider foreholder os vore Synder og Mangler? Nu, mine Venner, ikke bare til Advarsel har jeg mindet om disse Ting, men netop for at fremkalde den rette Glæde, den, som grunder sig paa, at vi af Guds Ord ved, at han tilgiver os alle disse Ting, og at han vil, at vi i Troen paa vor Herre Jesus skal være fuldt forvissede om hans Tilgivelse. Thi af denne Troens Glæde kommer jo netop den Fremgang i det gode, som vi trænger til; thi den, hvem mange Synder er forladte, han elsker meget.

Det tør vi til Guds Pris sige og bekjende, at han har givet den rette Aandsretning iblandt os ved den gamle, uforfalskede lutherske, d. e., bibelske Lære. Men for hver enkelt iblandt os gjælder det om at befæstes og gjøres stadige i denne Aandens Retning, saa at vi alt mere og mere fuldt ud kan hellige os til Guds Ords Tjeneste.

Til at "befæste vort Kald" formanes vi. Det sker ved atter og atter at foreholde os, at vi er kaldede til de helliges Arvedel i Lyset, og at betænke, hvad vi vilde have igjen, om vi ved Ringeagt og Vantro gik glip af denne vor Arv. Netop fordi denne vor Arvedel for det naturlige Sind synes saa ringe, sammenlignet med det, som i Verden vil lokke os, netop derfor trænger vi til atter og atter at foreholde os, hvad det vil være for en uudsigelig Herlighed og Glæde for os, naar Jesus vil sige: "Kom hid, du min Faders velsignede, og arv det Rige, som er dig beredt fra Verdens Grundvold blev lagt!" Vi vil da mindes, at vi er kaldte til denne Herlighed af ham, som langt bedre end vi selv kjender vor Uværdighed og Uformuenhed, og som derfor kaldte os med dette hellige Kald, "ikke efter vore Gjerninger,

men efter sit eget Forsæt og den Naade, som er given os i Kristus Jesus fra evige Tider" (2 Tim. 1). Vi vil da se, at dersom vi ikke vil trodse Gud og gjøre ham til en Løgner, saa maa vi bøie os for ham og med Tro og Tillid sige som Maria: "Mig ske efter dit Ord!" Vi vil se, at Tvil er Synd, men at den, som tror Gud, ærer Gud. Og naar vi da ikke desto mindre fristes til Bekymring og Ængstelse og Sorg, saa vil vi mindes Pauli Opmuntring til Timoteus: "Kom Jesus Kristus ihu, som er opreist fra de døde!" og Petri vidunderlige Trøsteord: "Kaster al eders Sorg paa ham; thi han har Omsorg for eder!" og vi vil saaledes øves op til at gjøre som Moses, om hvem der staar, at "han holdt fast ved den usynlige, som om han saa ham" (Hebr. 11). Men naar vi gjør dette, vil vi ikke da være glade? Behøver jeg at spørge eder derom? Vil vi ikke da være modige? Vil vi da ikke ogsaa fortrøstningsfulde komme ihu, at ogsaa vor Kirkes, vore Menigheders Vel ligger ham endnu langt mere paa Hjerte end os, fordi han elsker dem med en langt fuldkommere Kjærlighed, end selv den længst fremskredne af os kan gjøre? Vil vi da ikke ogsaa gjerne agte det høit at faa tjene ham, om det end kun er for intet at regne, hvad vi kan gjøre? Han har sagt, at han regner anderledes og ikke engang glemmer det i Kjærlighed skjænkede Bæger Vand til den, som trængte det. Vil vi da ikke ogsaa gjerne af Hjertet sky al Aandens og Kjødets Besmittelse og stræbe at ære ham i vort Legeme og Aand? Jo, visselig vil vi dette. Glade, modige, fortrøstningsfulde, ydmyge og oprigtige i sin Gudsfrygt vil de Mennesker være, som af Evangeliet tror og ved, at han har givet dem "en evig Trøst og et godt Haab i Naade". Saadanne er rette gammellutherske kristne. Maa de end atter begynde sin Salme med tungt Sind, idet de med fuld Grund synger: "Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar. . . . Jeg

gaar i Trængsel, hvor jeg gaar. . . . Jeg gaar til Døden, hvor jeg gaar", saa vil dog Sangen snart lyde anderledes, og netop ved disse Mindelser saa meget kraftigere vil det lyde: "Bort, Verdens Suk og Sorg! Jeg gaar i Engleborg. . . . Jeg gaar med Jesus, hvor jeg gaar, Han har mig ved sin Side, Han skjuler mig med sine Saar Og hjælper mig at stride; Hvor han sit Fodspor lod, Der sætter jeg min Fod, Trods al den Del, mig ilde spaar; Jeg gaar med Jesus, hvor jeg gaar." Men hvor denne Sang lyder i Hjertet, der vil Salmen visselig ende med: "Jeg gaar til Himlen, hvor jeg gaar; Frimodig da, mit Hjerte!"

Men hvorledes kommer vi til den Troens Vished, som bringer med sig denne Glæde og Frimodighed? Det sker alene ved Guds Ord, ved Bibelordet, ved det, som skrevet staar. Tages det fra os, eller gjøres det uklart eller uvist for os, saa vi ikke længere med fuld Forvisning kan sige: "Saa har Gud selv sagt", — da rives Grundvolden bort under vore Fødder, vor Tro vakler, og alt Haab er ude. For os maa derfor Kampen for Guds Ord ret i dybeste Forstand være en Kamp for Alter og Arne, og dertil vil vi bede Gud ruste og styrke os ved de Forhandlinger om Guds Ord og Stormløbene mod det, som vi i disse Dage haaber at kunne føre.

Synodaltale

holdt i Roland, Iowa, 1894.

Mod Slutningen af sit Liv skrev St. Paulus sin anden Skrivelse til Timoteus. Han udtaler sin Fortrøstning til, at den uskrømtede Tro fremdeles bor i Timoteus's Hjerte. Men han finder det dog ikke overflødigt at paaminde ham om at opflamme den Naadegave, som er i ham. Han skal se til, at Troesilden i hans Hjerte ikke synker sammen og lidt efter lidt dør hen, saa der kun bliver Kul og Aske tilbage. Han skal se til, at den bliver frisk og flammende igjen, som den før var.

Dersom en Mand som Timoteus, Paulus's prøvede og trofaste Medarbeider, tiltrængte en saadan Formaning, hvormeget mere da vi! Hvad skal hjælpe os til at tage den til Hjerte? Der er en Bebreidelse og Paamindelse af vor Herre Jesus, som her tør være paa det rette Sted. Han sagde til Folket: "Naar I ser Skyen gaa op i Vesten, siger I straks: Der kommer Regn. Og det sker saaledes. Og naar I ser Søndenveir blæse, siger I: Der kommer Hede. Og det sker. I Øienskalke! Jordens og Himmelens Skikkelse forstaar I at prøve; men hvi prøver I da ikke denne Tid?" (Luk. 12, 54–56.) "Kan I ikke ogsaa bedømme Tidernes Tegn?" (Matt. 16, 3.)

Ikke derfor vil han, at vi skal agte paa Tidernes Tegn,

forat vi som ledige og ørkesløse Tilskuere skal fortabe os selv enten i Beundring og Ros eller i Jammer og Veklager over det, som vi ser omkring os, men han tilføier: "Hvorfor dømmer I ikke ogsaa af eder selv, hvad ret er?"

Derfor altsaa skal vi agte paa Tidernes Tegn, forat vort Kald og vor Opgave kan staa klart for os, og at vi derved kan opmuntres til den Aarvaagenhed, Flid, Opofrelse og Udholdenhed, som vort Kald under Tidernes Tegn fordrer af os. Hvad er da vore Tiders Tegn? I en ganske særdeles Grad er den sidste Del af dette Aarhundrede en Forfaldets Tid. Den til alle Tider herskende Mammonsdyrkelse har i vore Dage og i dette Land saaledes bemægtiget sig Hjerterne, at selv vantro og ellers verdsligsindede Mennesker baade her og i Europa med Forfærdelse spørger, om der da ikke er noget i Verden at leve for uden det at faa mest muligt af Penge. Fra Verdslighedens Hovedsæde, Paris, skrives der netop i disse Dage blandt andet saaledes: "Paa Kongedømmets, Adelskabets og Kirkens Ruiner har Rigdommen reist sit Enevælde. Pengemagten er den eneste Overmagt, som er anerkjendt af alle. I andre Tidsaldre havde Pengemagten en og anden Modvegt. Disse er nu næsten alle forsvundne" (Af Revue des deux Mondes, Lit. Dig., p. 87). Hvorledes Pengemagten regjerer dette Land, styrer Staten og i mange Tilfælde endog har siddet paa Domstolene, det faar vi daglig Erfaring for. At der paa samme Tid gjærer en Uro og Bitterhed i Folkedybene, som bebuder rædselsfulde Udbrud, har vi ogsaa flere og flere Varsler om. En og anden Gang glimter og knalder der allerede Forbud paa, hvad der vil komme, naar de gjærende Kræfter er modne til Udbrud.

Imidlertid leger Folket, især her i Landet, med det Middel, som mere end alt andet er skikket til at forberede og fremkalde den Rædselstid, som de bange Anelser forudser.

Man leger med de hemmelige Selskaber. Barnagtige og taabelige som enkelte af dem er, vil man ikke se, at de dog tillige alle er syndige og farlige, før man faar se, hvad deres Princip kan og vil føre til.

At det aandelige Liv hos Menneskene midt under denne Jagen efter Rigdom maa lide ilde, er selvsagt. Hos de fleste synes der vistnok ikke at være noget dybere Aandsliv levnet, men kun Sans for Mad, Drikke, Klæder og Adspredelser. Men der viser sig dog ogsaa rundt om i de saakaldte kristne Lande hos mange en Utilfredshed og Klage over denne aandelige Sløvhed og en Famlen efter noget bedre. Tvilen og Vantroen tilfredsstiller ikke. Filosofien og Videnskaben svarer ikke paa de Spørgsmaal, som gjøres dem om Livets Gaader. Den gamle Kristentro har de brudt med. De har jo ogsaa kun kjendt den efter det ydre og efter dens Aabenbarelse hos falske Bekjendere. De griber med Glæde alle Angreb paa den hellige Skrift, selv om de er aldrig saa taabelige og aldrig saa mange Gange gjendrevne. Men noget maa de have isteden. Saa vender de sig da til Overtro og bliver et Bytte, nogle for Spiritismen og beslegtede Fænomener, andre for de gamle, hemmelighedsfulde Religioner fra Asien, medens atter andre stræber efter en ny Religion, som skal blive sammensat af, hvad de mener at finde fælles for alle Religioner. Den kristne Kirke har ikke kunnet magte sin Opgave, siger de; den har ikke kunnet bringe Fred og gjøre Folkene lykkelige; den har ikke kunnet holde de rige fra at undertrykke de fattige og har ikke kunnet hjælpe disse sidste til bedre Kaar; den har ikke kunnet gjøre Livet til, hvad det skulde være o. s. v. Saa haaber de da paa en Fremtidskirke, som skal samle alle og gjøre dem alle glade og lykkelige. Under forskjellige Former har allerede mange stræbt at bane Veien for en saadan Verdenslykke, men de fleste indser, at der ingen Udsigt er til, at disse nye Forsøg kan udrette noget.

Imidlertid er der en Magt, som venter og bier og haaber at skulle føre sig al denne Gjæren og Uro til Nytte. Kløgtig, listig, eftergivende eller fordringsfuld efter Omstændighederne har den Plads for alle, baade for dem, som gjerne vil være fromme, og for dem, som helst vil overgive sig til Verdens Nydelse. Kun e t fordrer den af alle, at de giver sin Samvittighed i dens Vold. Dette er Pavekirken, Antikristens Rige. For os kan der ingen Tvil være om, at skjønt der er mange Antikrister og meget antikristeligt i Verden, saa er dog den personificerede Pavemagt den rette, store Antikrist, om hvilken St. Paulus har spaaet i sin anden Skrivelse til Tessalonikerne: "Det Syndens Menneske, Fortabelsens Søn, han, som sætter sig op imod og ophøier sig over alt, hvad der kaldes Gud eller helligt, saa at han sætter sig i Guds Tempel som Gud og udgiver sig for at være Gud." Lidet vilde vi agte paa Tidens Tegn, om vi ikke saa, hvilken overordentlig Magt Pavekirken udfolder i vore Dage; hvorledes den har vundet mere og mere Terræn i de Lande, fra hvilke den i tre Aarhundreder efter Reformationen var udelukket; hvorledes den har oversvømmet dette Land, hvor den for et Par Menneskealdre siden kun var en forsvindende Minoritet, medens den nu ganske vist er baade rigere og mægtigere end noget andet Kirkesamfund; hvorledes den har gaaet seierrig ud af Kampen mod de største Statsmagter, — og alt dette uagtet den i de sidste halvhundrede Aar har vovet mere aabenlyst end nogensinde at vedkjende sig de Fordringer, som allerklarest viser dens antikristelige Væsen.

Er nu disse Ting, som vi her kortelig har pegt paa, nogle af de vigtigste af vore Tiders Tegn, hvad har vi da at gjøre? Hvad har vi da at sætte imod disse forskjellige Afgrundsmagter? Kan vi trøste os og sige: For os er det ikke saa farligt! Vi er Mennesker i ringe Kaar, vi tilhører

et lidet Folk og er paa en Maade fremmede i Landet, vi er langt fra de store Midtpunkter, i hvilke Verdensbevægelserne foregaar? Lad os ikke smigre os med dette og slaa os til Ro med, at Farerne er langt borte. Er end nogle af os snart færdige med vor Strid i Verden, saa kommer jo vore Børn og vore Børnebørn efter os, og som vi har redet, saa vil de komme til at ligge. Har end vi, den første og den anden Generation af Indvandrerne, været mere eller mindre fremmede her i Landet, saa er dette nu snart forbi, og ligesom vi er midt inde mellem de Snarer, som Mammon lægger for os, saa vil vi heller ikke, hverken som Statsborgere eller som kristne, kunne undgaa at komme i et ganske anderledes nært Forhold til de andre Farer og Fiender, jeg har nævnt, end vi hidtil har været det.

Det er sandt, at de allerfleste af os ikke er hine Farer saaledes nær som de af vore Brødre, der har sit Hjem i de store Stæder, der staar Verdensbegivenhedene nærmest; men dette skal ikke gjøre os sikre. Tænk paa, hvorledes der Uge efter Uge i tusende af vore Hjem modtages og læses Blade, hvoraf mange er skrevne af Mænd, som gjør sit til at nedbryde, hvad vi vil have bygget op. Lad os ikke glemme, at en stor Del af de Personer, som er i den amerikanske Presses Tjeneste, dels er aabenbare Gudsfornegtere, dels kristusfiendske Jøder, dels staar i Pavekirkens Sold, og at disse i mange Henseender er de mest begavede Journalister. Nei, lad os for alting ikke misbruge vore lykkelige Kaar til at blive sikre. Vor Stilling som Farmere eller som Indbyggere af de mindre Byer skal meget mere bringe os til at overveie, hvad Gud efter denne vor Stilling fordrer af os. Først skal vi se til at erkjende det som et stort Gode, at vi er saaledes stillede, at vi fjernt fra de store Stæders Tummel og Adspredelser og Fristelser kan leve et roligt og stille Liv i al Gudfrygtighed og Ærbarhed. Dernæst skal vi

erindre, at Verden dog ogsaa er os nær med sine Fristelser, om end i mindre iøinefaldende Former. Endelig skal vi mindes, at den, hvem meget er givet, af ham skal der kræves mere. Og dersom det er sandt, at Kjernen af et Folk, de, som tilsidst vil give det hele Folk dets Hovedtræk og Grundkarakter, er dets Landbefolkning, saa skal vi ogsaa i vore ydre Livsvilkaar erkjende et nyt Kald til ved Aarvaagenhed, ved Gudfrygtighed og ved Flid i alt godt at gjøre os dygtige til at tage del i den Kamp for Guds Rige og dermed for vort Lands Vel, som i disse Tider ligger for os.

Hvad har vi da at møde alle disse Fristelser og Farer med? Skal Kampen mod saadanne Magter være noget værd, saa maa den føres med Vaaben, som duer dertil. Jeg ved vel, at I som lutherske kristne vil have Svaret paa rede Haand, og at I med Paulus's Ord vil sige: "Vore Vaaben skal være Troens Skjold, Saliggjørelsens Hjelm og Aandens Sverd, som er Guds Ord." Det er ogsaa vist, at noget bedre Svar kan ikke gives, og at den, som er saaledes rustet, han er uovervindelig. Men, mine Brødre, mon ikke allerede de Erfaringer, som vi selv har gjort, og de Vidnesbyrd, som vi har seet rundt om os, maa bringe os til at tænke paa, hvor let det er at indbilde sig, at man har Vaabnene i Hænderne, bare man ved, hvor de er, og hvor let det er at kjende dem uden at bruge dem, og endelig, hvor let det er at lade sig skuffe af Ting, som ligner det, de giver sig ud for at være, endskjønt de kun er eftergjorte og falske? Naar vi siger, at Guds Ord skal være vort Sverd, saa vilde vi, om vi ikke havde dyrtkjøbt Erfaring, let komme til at tænke, at dermed maatte det være givet, at vi havde Bundsforvandte paa alle Sider. Thi "Guds Ord", det siger de rundt om i utallige Kirker at de vil bekjende sig til og bruge i Kampen. Men er det saa i Sandhed? Kan vi have dem til vore Bundsforvandte, som over-

giver en Del af den hellige Skrift idag, en anden Del imorgen, saasnart den hovmodige saakaldte Videnskab angriber Skriften og siger: dette er ikke Guds Ord, hint er ikke Guds Ord, dette er feilagtigt og hint er feilagtigt, Kristus og Apostlerne forstod ikke det gamle Testamente o. s. v.

Den første Fordring til os selv og til alle dem, som vi tør anerkjende for vore Medstridere, er da, at vi i alt ubetinget bøier os for den hellige Skrift og anerkjender den som vor eneste rette og fuldkomne og uangribelige Regel, af hvilken al Sandhed til Salighed skal øses, og efter hvilken al Lære og alt Liv skal bedømmes. Men dermed er det ogsaa givet, at vi maa tage til Hjerte det, som Skriften siger os, og anvende det paa os selv. Kun da tør vi haabe, at Gud vil vedkjende sig os og lade os beholde Ordet rent og ikke give os hen til et Sind, som ikke duer. Sandheden er den første Fordring. Derfor vil vi nu, som før, først og fremst spørge: Hvad har Gud sagt? Som Jesus siger til den lovkyndige (Luk. 10, 26): "Hvad er skrevet i Loven? Hvorledes læser du?"

Men ilde vilde vi læse det, som skrevet staar, om vi ikke vilde indse, at først da erkjender vi det som Sandhed for os, naar vi vil lade det blive Sandhed i os. Der, hvor St. Paulus siger til de kristne i Efesus, at de ikke mere skal vandre som de øvrige Hedninger i sit Sinds Forfængelighed, formørkede i Forstanden og fremmedgjorte for Guds Liv, der kan han tilføie: "I har ikke saaledes lært Kristus!" Sandhed maa Guds Ord blive i os, og det baade Lov og Evangelium. Ikke som et godt Raad til os om at gjøre vort bedste kommer Guds Lov til os, men som en ubønhørlig Fordring: Enten fuldkommen Opfyldelse eller Død og Fordømmelse. Ikke som en venlig Opmuntring og Hjælp til dem, som kan faa nogenlunde hjælpe sig selv, kommer Evan-

geliet til os, men som et frit Frelsesbudskab i Kristus til de af Loven dødsdømte Syndere.

Men skal dette Guds Ord vise sig som Sandhed i os, saa maa vi ganske have opgivet at frelse os selv og have modtaget Guds Frelse i Tro og Tillid. I Ærlighed maa det ske. Vi maa ikke mene at kunne skuffe vor Gud med vakre Ord og rette Læresætninger og gode Miner. Halvhed og Hykleri er dømt i Guds Ord, og det er hverken Ord eller Øvelse eller flere eller færre gode Gjerninger, Gud vil have af os, men os selv vil han have. Det er os selv, Kristus har kjøbt. Det er ham, vi skal tilhøre. Overgiver vi os til ham, saa følger nok baade Ord og Gjerninger med og alt, hvad vi er og har. Da vil vi og være baade freidige og glade og visse paa, at vort Arbeide ikke skal være forgjæves. Vi vil da ikke heller frygte for de mange og mægtige Fiender, men tænke paa, at han sidder hos Faderens høire, hvem al Magt er given i Himlene og paa Jorden, og at han har lovet sin Kirke, at Helvedes Porte ikke skal faa Overhaand over den. Vi vil vistnok ikke kunne glemme vor egen Afmagt, skal det heller ikke, men vi vil ikke misbruge den til med den at trøste os over vor naturlige Sløvhed. Vi vil mindes, at Herren har kaldt os til Arbeide, ikke til Søvn og gode Dage. Men vort Arbeide skal gjøres, medens vor Dag varer. Naar den er forbi, ved vi ikke. Saa lad da Arbeidet være vort, men Sorgen Herrens, da skal og vi med Glæde og Tak være blandt dem, som kan tilegne sig baade det Herrens Ord: "Vær frimodig, jeg har overvundet Verden!" og det store Ord, vi i disse Dage især vil grunde paa: "Vor Tro er den Seier, som har overvundet Verden."

Synodaltale

holdt i La Crosse, Wis., 1896.

Kjære Fædre og Brødre!

Det er ikke med let Sind, jeg idag henvender mig til eder. Her trykker mange Plager. Her strider Jesu Brud. Her blandes Fryd med Klager. Kun Glæde er hos Gud. Og dog burde det ikke være saa. Om ikke med let Sind — saa dog med opløftet Sind burde vi kunne mødes. Thi stor har Guds Naade været imod os.

Ser vi til den lutherske Kirke rundt om i Verden, saa er det ikke et lysteligt Syn, den frembyder. I Tyskland og i de skandinaviske Lande synes mange af de mest høirøstede Ordførere at overbyde hinanden i at haane og forkaste de Sandheder, som Fædrene satte sit Haab til, og hvori de fandt sin Glæde.

Statskirken afsvækker Betydningen af det at være kristen, idet alle skal være det, og faar regnes med, om de end aldrig saa aabenbart fornegter den Kristentro, og Lærere i Kirken faar selv de være, som klart og ligefremt baade i Skrift og Tale har forladt Kirkens Bekjendelse.

Og nu her i Landet! Mindre end Halvdelen af vore Landsmænd bekjender Kristus ved at slutte sig til hans Menighed, og de, som gjør det, kan ikke forliges indbyrdes, men har skilt sig og staar fiendtlige overfor hverandre til stor Fristelse og Fare for ubefæstede Sjæle.

Hvad er der da, vil I sige, som skal kunne lade os mødes her med Glæde og med et løftet Sind? Jo, det er den store Naade, at Gud baade har bevaret sit Ord purt og rent for os, saa Lyset er hos os, hvilket Gud har ladet skinne i vore Hjerter til Oplysning i Kundskaben om Guds Herlighed i Jesu Kristi Aasyn (2 Kor. 4, 6), og tillige, at Gud har ført os saa indtil denne Stund, at han klarlig har givet os den Opgave at være den gamle Sandheds Bærere og Forsvarere iblandt vort Folk. At bevare og forsvare Guds herlige og frie Evangelium og træde i Skranken mod enhver Fordreielse og Forvanskning deraf, det har været og det er fremdeles den norske Synodes Opgave, og alle vore forskjellige Gjøremaal har kun derved sin Betydning, og kan kun da ventes at bære velsignet Frugt, naar de staar i hin Hovedopgaves Tjeneste.

Vi har faaet prøve Strid i Overflod, men aldrig har vor Synode ført nogen Strid, uden at det i sin dybeste Grund gjaldt enten den ene eller den anden af de to Grundsandheder — Guds Ord som eneste Regel, og Retfærdiggjørelse af Troen alene uden Lovens Gjerninger. Den vidunderlige indre Sammenhæng og Enhed i Guds Ord fører det med sig, at enhver Afvigelse, naar den fastholdes og faar Magt til at gjøre sig gjældende, medfører en Forvirring og Sammenblanding af Lov og Evangelium, og fører enten til antinomistisk Galskab eller til en Forkrøbling og Fordærvelse af Evangeliet. Vi har seet dette baade hos dem, som fra først af var vore Modstandere, og hos dem, som i lang Tid stod med os, men som forlod os i den sidste Lærestrid. De begyndte med at negte, at en kristen kan og bør have Trosvished om sin Salighed; de fortsatte med at tillægge det uigjenfødte Menneske en Medvirken til sin Omvendelse. Men det viste sig, at Frafaldet ikke indskrænkede sig til Fornegtelse af de enkelte Sandheder, som de angreb,

men at den følgerigtig viste tilbage til eller har ført til en Afvigelse i selve Udgangspunkterne, idet de opgav den tidligere strengt lutherske Holdning, mere og mere gav efter for den unionistiske Retning, som kirkepolitiske Hensyn viste dem som hensigtsmæssig, og endte med at indgaa broderlig Forening med et Samfund, hvis Lederes Aandsretning var angivet i den aabne Erklæring, og hvis bitre Angreb paa Sandheder, som hine selv havde stridt for som Guds klare Ord, aldrig var tilbagekaldt. Hvadslags Enighed der blev bygget paa en saadan Grundvold, har de senere Aar noksom aabenbaret. Det har ofte kommet i mine Tanker, om vi ikke har forsømt en Kjærlighedens Pligt mod dem, som dengang forlod os, idet vi senere saagodtsom ganske har undladt at forsøge paa at overbevise dem om deres Afvigelse. Vistnok kan der jo siges: Vi har vidnet, og vi har vidnet med stor Langmodighed Aar efter Aar forgjæves. Men saa kommer det Ord igjen frem for Tanken, at Kjærligheden jo aldrig bliver træt.

Men det er nu vort eget Samfunds Tilstand og Bedste, som vi er samlet for at varetage. Vi er, Gud være lovet, enige i Sandheden, d. e., i alt, hvad Guds Ord klart siger os. Dette er ialfald vort Haab. Men har vi Udsigt til at kunne bevare denne Enighed? Visselig ikke, dersom vi ikke har en høiere og ædlere Interesse, som binder os sammen, end det udvortes Samfundsbaand. Skulde dette være det eneste Baand, da vilde vi snart i Egenvilje splittes mellem vore Særinteresser, og ved den Selvsyge og Æresyge, som hersker der, hvor ikke Kristus hersker, eller hvor ikke ydre Fordele er sterke nok til at hindre den indre Uenighed fra at aabenbare sig. Den bitre Rod, mod hvilken vi advares i Hebr. 12, 15, kan kun holdes nede ved en stadig Aandens Tugt. Det gjælder nemlig at vi indser, at dersom vi skal bevares i Enighed ved at have vor fælles store Opgave,

Evangeliets Bevarelse, for Øie, da tør vi ikke lade os nøie med den blot udvortes Fastholden ved Evangeliets Form. Bruge det maa vi, ellers vil vi falde under den Dom, at Guds Rige tages fra os og gives et Folk, som bærer dets Frugter. Og her er det, at de Tanker møder, som gjør, at det er alt andet end med et let Sind, at jeg idag henvender mig til eder.

Der skal ikke stort Skarpblik til at se, at der er store Mangler og farlige Tilstande rundt om i vore Menigheder. Dertil fordres kun en opmerksom og en samvittighedsfuld Læsning i det nye Testamente, og saa et nogenlunde grundigt Kjendskab til Menighederne. Hvad jeg har faaet meddelt gjennem Distriktsformændenes Indberetninger, vidner derom. Hvad er der da at klage saa meget over, og staar det bedre til i andre Samfund? vil man spørge. Hvad det sidste angaar, saa tror jeg ikke, det er Tilfælde. Men hvad er det for en Trøst! Efter den Sandhed, Gud har betroet os, burde det staa bedst til hos os, og netop derfor er Manglerne hos os farligst. Der klages flerested blandt andet over Drukkenskab og over Sammenslutning med hemmelige Selskaber. Der arbeides flereſteds med Flid og med Troskab og Dygtighed derimod. Det er glædeligt; thi der er stor Fare ved begge disse Synder, og det er ikke let at sige, ved hvilken af dem Satan lettest lokker et Menneske bort fra Saligheds Vei. Veien er jo Kristus, og paa den Vei gaar ikke berusede Folk, heller ikke gaar man paa denne Vei Arm i Arm med Fritænkere, Hedninger og Jøder. Men i mine Øine bestaar ikke Faren ved disse Synder for os deri, at enkelte eller maaske ikke faa falder i dem eller ligger i dem. Den bestaar meget mere i den Letsindighed og Ligegyldighed, med hvilken de betragtes af en større Del i Menighederne, i den Mangel paa hellig Sorg og Nidkjærhed, med hvilken de mødes. Ved Siden heraf kommer den Fare, at der er

en hel Række Synder, der slet ikke agtes paa, og som kun i sine grovest Udbrud erkjendes som Synd, nemlig Synderne mod det 7de Bud, Mangel paa streng Redelighed i Handel og Vandel. Skal jeg imidlertid nævne den Synd, som fremfor alle andre har ængstet mig og ydmyget mig under Tanken paa den norske Synodes Tilstand, da er det den store, almindelige Ligegyldighed og Forsømmelse af Guds Ord. Denne Synd og dens Affødninger, Ligegyldighed for Børnenes kristelige Undervisning og Forsømmelse af Bønnen og af Alterens Sakrament er de farligste Tegn iblandt os. Kristi Kors's Fiender er af forskjellig Beskaffenhed, hvad deres ydre Liv angaar. Det tør hænde, at der er enkelte Merker, som ikke let findes i vore Menigheder. Men hvad hjælper det, dersom der er andre Merker, som findes i Overflod? At misbruge Evangeliet ved at gjøre det til en Anledning til at undgaa alt, hvad der er Kjødet ubehageligt, er ikke noget nyt. At denne Afvei igjen har drevet mange, som er blevne bange for den, ind i en falsk Arken, i selvvalgte Øvelser, er ogsaa vist, men deraf følger ikke, at Frelserens Ord om Selvfornegtelse, eller St. Pauli Ord om at undertvinge Legemet, skulde staa virkningsløse. Her viser det sig ret, at Veien er trang.

Man siger til os, at vi ringeagter Livet, og at vi foragter Vækkelse. Utallige Gange har det været sagt, og mange Gange har der været svaret derpaa. Saavidt jeg forstaar det, har der været talt baade kraftigere og bedre til Vækkelse blandt os, end hos dem, som fører Klagemaal mod os; men dermed er det ikke sagt, at der hos os har været gjort, hvad der burde gjøres i den Retning, og heller ikke, at det har været gjort saa godt, som det burde. Vi tager derfor gjerne mod Advarsler, selv om de kommer fra tvilsomme Kilder, og vi kan ikke noksom bede Gud, at han selv vil ved sin Helligaand vække alt, hvad der sover iblandt

os, og at han vil fylde vore Hjerter med den brændende Nidkjærhed for hans Ære og for vor egen og alle andres Frelse, som vi saa klart læser ud af Apostlernes Ord i deres Breve til Menighederne.

Men den største Fordring til Liv er Sandhed — ubetinget Sandhed og Ærlighed. Hvor denne Ærlighed ikke er, der hjælper det lidet at tale og deklamere om Liv. Om man selv bliver inderlig rørt over sine vakre Ord, og om man græder og falder hverandre om Halsen — mens Uærligheden vedbliver, — det hjælper ikke. Saadant er ikke Vækkelse, det er Humbug.

Der er et Fænomen, som er vel kjendt (om ikke saa vel forstaaet) baade i Norge og her i Amerika, og som gaar under Navn af den vestlandske Vækkelse, hvis sørgelige Frugter af forskjellig Art vil være i friskt Minde og kan gjenkjendes Aar efter Aar af dem, som har nogenlunde øvet Sans og Indsigt i Guds Ord. Den har desværre strakt sig langt videre, end mangen en tror. Fra den vil vi bede Gud i Naade bevare os. Men skal vi have noget, som forslaar, at sætte imod denne Pest, da maa det være et sandt, sundt Kristenliv. — En Aabenbarelse af det gamle, ene Evangeliums Kraft i de Hjerter, som annammer det. Vi vil ikke, som mange har gjort i sin velmente Ukyndighed og skammelige Selvklogskab, gjøre Synderne ængstelige ved at sætte Betingelser til Evangeliet. Vi trænger til at ængstes for ikke at blive sikre, og vi trænger til at kunne vække andre op af Sikkerhed, men dertil har Gud givet os Loven og intet uden den. Evangeliet trænger vi til for at opreises og trøstes, og den barmhjertige, kjære Herre Gud give os, at vi i disse Dage kunde have det ret levende i vore Hjerter, at vi for Jesu Skyld er frelste Syndere, hvem Gud vil se i Naade til ogsaa under den Gjerning, som han har sat os til at udføre her i disse Dage. Da vil vi kunne

gaa til vor Gjerning med Tanken paa ham, som sidder hos Faderens høire, og derfor regjerer sin Kirke, han, som ogsaa elsker vore Menigheder, som vil høre vore Bønner og velsigne vor ringe Gjerning. I hans Ihukommelse kan vi gaa til denne Gjerning "med løftet Sind" og med Hjertets Ydmyghed tillige. Dertil hjælpe han os ved sin Helligaand! Amen.

Synodaltale

holdt i Decorah, Iowa, 1903.

Til Synoden!

Kjære Fædre og Brødre!

Naade, Barmhjertighed og Fred i Kristus Jesus, vor Herre!

Naar jeg i denne Høitidsstund skal henvende mig til eder, saa sker det med stor Glæde, med dyb Erkjendelse af Guds uforskyldte Godhed mod os og med inderlig Tak for, at han har forundt os denne Sammenkomst et halvt Aarhundrede efter vor Synodes Stiftelse.

Det er dog ikke med Glæde og Jubel alene i Hjertet, at jeg henvender mig til eder. Der er det, som stanser mig i Jubelen. Det er ikke, hvad andre siger om os, som stanser mig. De er ikke satte til at være vore Dommere. Heller ikke er det, hvad vi tænker om os selv. Det er vel helt forskjelligt hos mange af os. Nei — men Tanken paa, hvad Gud siger om os, det stanser mig. Hvad dette er, kan vi lære af Guds ord. Lærer vi det ikke, saa er det ikke vor Guds Skyld. Thi han har sagt os det.

Han har sagt os, hvad alle enkelte kristne skulde være. Han vil være vor Fader, og vi skal være hans Sønner og Døtre (2 Kor. 6, 18). Vi skal være den Helligaands Tempel, rensede fra al Kjødets og Aandens Besmittelse

(2 Kor. 7, 1). Vi skal være Kar til Ære, helligede og Husbonden nyttige, beredte til al god Gjerning (2 Tim. 2, 20). Vi skal være fyldte med Retfærdigheds Frugter, som virkes ved Jesus Kristus, Gud til Ære og Lov (Fil. 1, 11). Vi skal være glade, altid glade (1 Tess. 5, 16) og altid takke vor Gud og Fader for alle Ting i vor Herres Jesu Kristi Navn (Efes. 5, 20).

Hvorledes vilde nu en Menighed af saadanne kristne være? En Flok af glade Vandringsmænd paa Veien til den evige Glæde. Fremmede og Udlændinge paa Jorden, men med sit Borgerskab i Himlen. Glade i Haabet, taalmodige i Trængslen, varagtige i Bønnen. Hinanden inderlig hengivne i Broderkjærlighed. Uden Skrømt. Med sanddru Hjerter i Troens fulde Forvisning; ved Bestænkelsen rensede i Hjerterne fra en ond Samvittighed og aftvættede paa Legemet ved rent Vand, holdende fast ved Haabets urokkelige Bekjendelse, idet de giver Agt paa hverandre og opmuntrer hverandre til Kjærlighed og gode Gjerninger og ikke forlader sin egen Forsamling. Forglemmende, hvad der er bag, og rækkende efter det, som er foran, ilende mod Maalet til det Klenodie, som hører til Guds Kald herovenfra i Kristus Jesus.

Dersom vi nu bliver slagne af disse Ord og sukker: Jeg er desværre langt borte endnu, hvad skal vi da gjøre? Skal vi sige: Ti stille med Jubelen! Lad os heller gaa hen og sætte os i Sæk og Aske!? Vil det hjælpe os fremad? Ydmyge os skal vi. Vi trænger det. Der er kun altfor megen Grund dertil. Det er sandt, at vi er uværdige, at vi er saare langt fra at fylde det Maal, som vi i de anførte Guds Ord finder sat for os. Men hvoraf kommer det? Er det ikke, fordi vi ikke har den Tro paa Evangeliet, som vi skulde have, fordi vi ikke har den Tillid til vor Frelser, som alene er Kilden til alt godt? Nogle — kun altfor

mange — gaar i aandelig Søvn og spørger ikke efter Frelse. Andre — de som dog søger efter Frelse — har for en stor Del den Feil, at de bliver ved at stirre paa sig selv, paa sine Synder og sin Elendighed, istedenfor at se hen til Frelseren, som er midt iblandt os.

Naar nu Gud samler os her i disse Dage, — skal da vi, som her repræsenterer Synoden, vise Glæden over Guds Velgjerninger fra os? Skal vi gjentage Peters Ord efter Fiskefangsten: "Herre, gak ud fra mig, thi jeg er en syndig Mand!"? Skal vi følge ham i den tilsyneladende ydmyge og visselig velmente Tanke, som ved Fodtvætningen bragte ham til at udbryde: "Herre, tvætter du mine Fødder? Du skal aldrig i Evighed tvætte mine Fødder!"? Vilde dette hjælpe os og gjøre os bedre?

Nei, der er kun ét, som kan gjøre os bedre og føde os paany, og det er Evangelium. Den Gjenfødelse, som det virker, er, Gud være lovet, begyndt og fortsat hos mange rundt om i vore Menigheder. Det er ret og rigtigt, at vi skammer os over, hvor saare langt vi er fra det Troens Liv, som vi ser skildret i Apostlernes Breve til de første kristne Menigheder. Men der er i disse samme Breve meget, der viser os, hvor langt de var fra i sin synlige Fremtræden at være fuldkomne. Paa samme Tid, som de herlige Skildringer af deres Tilstand er skrevet til vor Ydmygelse og til et Eksempel for os til Efterfølgelse, — paa samme Tid har Gud sørget for, at der ogsaa er berettet os mange Vidnesbyrd om deres Skrøbeligheder, forat vi ikke skal forsage i vore Sjæle og ikke glemme, at "den hellige almindelige kristelige Kirke" er et Led i vore Trosartikler, fordi den ikke sees og udskilles uden af Herren, som kjender sine. Vi trænger til i vor Dom at betænke, at "store Helgen ogsaa have Adams Kjød og Klæder paa. Deres høie Himmelgave de i Lerkar bære maa." Vi trænger ogsaa til at lære, at

den udvortes Forbindelse og Tilslutning ikke er en sikker Borgen for, at vi er Guds Menigheds rette og sande Medlemmer.

Der var ikke bare langt fremadskredne troende i de apostoliske Menigheder. Der var mange saare skrøbelige Personer iblandt dem, og visselig mange, som Herren ikke kjendte for sine. Ja, selv blandt Apostlernes Medarbeidere var der en og anden saadan. Lad os tænke paa, hvad vi f. Eks. læser om Menigheden i Tessalonika. St. Paulus skriver om dem, at han "uafladelig tænker paa deres Gjerning i Troen og Arbeide i Kjærligheden og Bestandighed i Haabet paa vor Herre Jesus Kristus". Han siger, at de er "blevne Mønstre for alle troende i Macedonien og Akaia". Han siger, at han og Silvanus og Timoteus "takker Gud for dem", og at de "roser sig af dem i Guds Menigheder formedelst deres Taalmodighed og Tro under alle deres Forfølgelser og Trængsler, som de udholder".

Og dog finder han det fornødent at formane dem til at "paaminde de uskikkelige, at trøste de mismodige, at hjælpe de skrøbelige, og ikke betale nogen ondt for ondt". Han siger, at han "hører, at nogle vandrer uskikkelig iblandt dem og ikke arbeider, men tager sig unyttige Ting for". Han siger: "Men dersom nogen ikke lyder vor Formaning i Brevet, da merker eder denne og haver intet Samkvem med ham, at han maa skamme sig. Holder ham dog ikke for en Fiende, men paaminder ham som en Broder." Der var altsaa saadanne skrøbelige Personer selv blandt "Brødrene" i Menigheden i Tessalonika.

I sit Brev til Menigheden i Efesus kalder han dem "de helliges Medborgere, Guds Husfolk, opbyggede paa Apostlernes og Profeternes Grundvold", og dog finder han det fornødent endnu at advare dem om at aflægge Løgn og tale Sandhed, om ikke at stjæle, om ikke at lade raadden

Snak udgaa af sin Mund, om at lade Bitterhed og Hidsighed og Vrede og Skrigen og Bespottelse være langt fra sig, om ikke at drikke sig drukne af Vin o. s. v.

Og hvad skal vi saa sige om den Skildring, som han giver os af Menigheden i Korint? Om Partisygen iblandt dem, om Rettergang for den verdslige Øvrighed, om Sløvhed i Kirketugt endog overfor de groveste Forbrydelser, om Vildfarelse i Læren endog om Opstandelsen, om Misbrug af den kristelige Frihed, ja Misbrug af Alterens Sakramente.

Og dog begynder han sit Brev til "den Guds Menighed, som er i Korint", med de Ord: "Jeg takker min Gud altid for eder, for den Guds Naade, som er eder given i Kristus Jesus, at I udi ham er gjorte rige i alt, i al Lære og al Kundskab, saa der ikke fattes eder paa nogen Naadegave" o. s. v. Saaledes og paa forskjellig Maade til alle Menighederne.

Alt dette skal ikke bruges til Undskyldning for os eller til at sløve os i vore Samvittigheder, saa vi forsømmer at modarbeide alt det, som er mod Guds Vilje. Men det skal dog hjælpe os mod den Forsagthed, af hvilken vi saa let fristes, naar vi ser, hvor langt vi er fra det Maal, som Gud har sat os.

Hvad Middel brugte da Apostlerne til at modarbeide alt det onde, som endnu fandtes i Menighederne? Lov og Evangelium. Intet andet. Men derfor finder vi ogsaa, at der er intet, som de optræder saa uforsonligt imod, intet, som de saa strengt afviser og fordømmer, som Afvigelse fra Ordet, Forvanskning af Lov og Evangelium og Ligegyldighed for den sande Lære. Thi Guds Ord er det eneste Botemiddel, som Apostlerne kjender.

Hvad var det nemlig, som fra først af havde samlet de troende til en Menighed? Hvad var det, som havde gjort de store Undere i hine Menigheder, saa de trods sine Skrø-

heligheder stod som Vidundere endog i Hedningers øine og fremdeles staar som straalende Eksempler for alle Tider? Det var Guds Ord i Lov og Evangelium. Den forberedende Gjerning var gjort ved Loven saaledes, som vi ser den fremsat i Romerbrevets første Kapitler. Der viser St. Paulus, hvorledes Jøder og Græker, d. e. alle Mennesker, er alle under Synd. Der er ikke Forskjel, thi alle har syndet, og dem fattes Guds Ære. Der er ingen retfærdig, end ikke en, eller, som det heder i Galaterbrevet, "Skriften har indesluttet alt under Synd".

Dog, denne Lovens Prædiken kunde ikke forandre dem og overføre dem fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud, ligesaa lidt som St. Peters Straffeprædiken til Jøderne, som havde korsfæstet Herlighedens Herre, var istand til at bringe dem Fred. Hans mægtige Vidnesbyrd gik dem som Sting gjennem Hjertet, men Fred fik de først ved Fredens Evangelium, Budskabet fra Kristus og om Kristus som Synderes eneste Frelser.

Magten i dette Budskab var, at de ved Ordets egen Kraft lærte at erkjende det som et Ord sendt dem fra den opstandne Jesus Kristus, et Ord fra Gud altsaa. Som et saadant Ord blev Apostlernes Vidnesbyrd modtaget i de kristne Menigheder. "Derfor", siger St. Paulus (1 Tess. 2, 13), "takker ogsaa vi Gud uafladelig, fordi I, da I modtog det Guds Ord, som blev forkyndt af os, annammede det ikke som Menneskers Ord, men — hvad det sandelig er — som Guds Ord, som ogsaa er virksomt i eder, som tror." "Thi", siger han et andet Sted (Rom. 16, 26), "Evangelium er efter den evige Guds Befaling kundgjort for alle Hedninger til Troens Lydighed." Idet de da altsaa erkjendte og troede Apostlernes Vidnesbyrd som Guds Ord, saa var for dem Afgjørelsen givet. Guds Ord er Guds Tanke og Vilje. Derfra er ingen Appel. Der er her et absolut

enten—eller. Enten Underkastelse eller Oprør. Noget taabeligere og formasteligere, end her at komme med sine menneskelige Indvendinger, er der ikke. Saa høi som Himmelen er over Jorden, er Guds Tanker over vore Tanker, — og hvilket Menneske var hans Raadgiver?

Tror vi, at den hellige Skrift er Guds Ord, da maa den være den eneste Regel og Rettesnor for vor Tro og vort Liv, og vi lader os da ikke omdrive af de vekslende Lærdomsveir. Og derfor takker vi vor Herre og vor Gud, at han af sin store Godhed har bevaret og styrket os i denne Tro i det forløbne halve Aarhundrede. Derfor skal denne Guds Velsignelse være den ene af de Gjenstande, som vi i disse Dage vil forhandle om til vor Bestyrkelse.

At nu Apostlernes Vidnesbyrd kunde overvinde Menneskehjerternes Modstand og blive erkjendt som Guds Ord, det ligger i dets Indhold, ved hvilket det viser sig som en Guds Kraft til Salighed for den, som tror. Thi hvad er Guds Ords Indhold uden Jesus Kristus, Guds og Marias Søn, vor Frelser! Ordet vidner, at han er vor Fred, idet han har forligt Gud med os ved sin Død. Beviset er hans Opstandelse fra de døde. Hans Ord og Gjerning vidner, at han elsker os og at han er vor Hyrde. Vi kjender ham paa Røsten. Han har sagt os, at naar vi tror paa ham, skal vi faa være der, hvor han er. Thi tror vi paa ham, saa tror vi paa Sandheden. Han ér Sandheden. Holder vi os til ham, da er vi paa den rette Vei, thi han ér Veien. Og bliver vi hos ham, da har vi Livet, thi han ér Livet. Tror vi paa ham, da er vi retfærdiggjorte ved denne Tro og har Fred med Gud. Jo længere og fastere vi bliver hos ham, desto mere bliver han vor enste "Rigdom, Lyst og Ære".

Dette har ogsaa vor kjære himmelske Fader lært os at holde fast ved i disse 50 Aar, og trods al vor Daarlighed

har han bevaret os i denne salige Sandhed, at vi retfærdiggjøres ved Troen alene uden Lovens Gjerninger. Dette skal da være den anden Hovedgjenstand for vore Overveielser ved dette Møde, forat vi saa meget kraftigere kan styrkes i den.

Gud være dertil hos os med sin Aands Kraft for Jesu Skyld! Amen.

Synodaltale

holdt i Minneapolis, Minn., 1905.

Kjære Fædre og Brødre!

Naade og Fred i Kristus Jesus vor Herre!

Da jeg ved sidste Fællessynode henvendte mig til Synoden i et Indledningsforedrag, begyndte jeg med de Ord: "Det turde være sidste Gang, at jeg henvender mig til den samlede Synode." Med end større Grund siger jeg det samme nu.

Naar jeg da nu spurgte mig selv: Hvad skal du sige til dem? saa var der vistnok mange bekymrede Tanker, som vilde trænge sig frem, der var mangt et Raad, som jeg syntes, jeg burde give, mangen en Advarsel, mangen Paamindelse, jeg ikke burde forsømme at tage med. Men saa stansedes jeg igjen ved Tanken paa, at det er ikke dette, til hvilket I eller jeg allermest trænger, hverken I til at høre det eller jeg til at sige det.

Der er en anden, som vi alle, I og jeg, trænger mere til at høre paa. Lad da ham føre Ordet! og lad os tage det til Hjerte og grunde derpaa, og de af hans Ord, som da randt mig i Sinde som netop nu af den største Betydning for os, er de Ord af det 10de Kapitel hos Johannes, som jeg nu vil oplæse:

"Sandelig, sandelig siger jeg eder: Hvo der ikke gaar

ind ad Døren i Faarestien, men stiger andetsteds over, han er en Tyv og en Røver. Men den, som gaar ind ad Døren, er Faarenes Hyrde. For denne lukker Dørvogteren op, og Faarene hører hans Røst; og han kalder sine egne Faar ved Navn og fører dem ud. Og naar han har drevet sine egne Faar ud, gaar han foran dem; og Faarene følger ham, fordi de kjender hans Røst. Men en fremmed vil de ikke følge, men flyr fra ham, fordi de ikke kjender de fremmedes Røst. Denne Lignelse sagde Jesus til dem; men de forstod ikke, hvad det var, han talte til dem. Da sagde Jesus atter til dem: Sandelig, sandelig siger jeg eder: Jeg er Faarenes Dør. Alle de, som er komne før mig, er Tyve og Røvere; men Faarene hørte dem ikke. Jeg er Døren; dersom nogen gaar ind gjennem mig, han skal blive salig, og han skal gaa ind og gaa ud og finde Føde. Tyven kommer ikke uden for at stjæle og myrde og ødelægge; jeg er kommen, forat de skal have Liv og have Overflod. Jeg er den gode Hyrde; den gode Hyrde sætter sit Liv til for Faarene. Men Leiesvenden og den, som ikke er Hyrde, hvem Faarene ikke tilhører, ser Ulven komme og forlader Faarene og flyr; og Ulven røver dem og adspreder Faarene. Men Leiesvenden flyr, fordi han er en Leiesvend og ikke har Omsorg for Faarene. Jeg er den gode Hyrde, og jeg kjender mine og jeg kjendes af mine, ligesom Faderen kjender mig, og jeg kjender Faderen; og jeg sætter mit Liv til for Faarene. Jeg har ogsaa andre Faar, som ikke er af denne Sti; ogsaa dem bør det mig at føre hid, og de skal høre min Røst, og der skal blive én Hjord, én Hyrde." (Joh. 10, 1–16.)

Dette trænger vi til at have nærværende for vore Hjerter, for vore Samvittigheder, at vor Herre Jesus lever, at han regjerer sin Kirke, at han er dens Hyrde, at han har kaldet os til den Tjeneste, som vi har i den, at han derfor

ikke vil forlade os eller overlade os til os selv, og at han (hvad vi idag saa kraftig er blevne mindede om) har sagt: "Uden mig kan I slet intet gjøre."

Hvad er vor Visdom? Hvad er vore Raad —

"Hvad er vor Bekymring, vort tankefulde Sind,
Vor Sorrig, vor Glæde, vort Hovedes Spind?
Hvad er vort Arbeide, vor Møie, vor Sved?
Forfængelighed!"

Først naar han er med og tager baade os og vor Gjerning i sin Haand, bliver det til noget, men han vil, at vi skal have den Tillid til ham, at han vil tage sig af os — thi han er den gode Hyrde.

Vi vil gjerne have Fremgang i vor Gjerning. Skal det ske, saa maa vi have ham med os.

Vi vil gjerne bevares i Enighed. Kun naar vi enes om at holde os til ham, kan dette ske, og dertil udfordres først og sidst, at vi hører og holder os til hans, den gode Hyrdes Ord.

Vi vil gjerne se fremmet og opfyldt, hvad vi tror er nødvendigt for vor Kirkes Trivsel og Vekst. Vi maa erkjende baade Vei og Maade af hans Ord og saa sætte det i hans Haand at velsigne, hvad vi raadslaar og gjør.

Vi vil gjerne være brændende i Aanden, tjene Herren, se vore Kirker fyldte, vokse i Kjærligheden til ham og til hverandre. Men vi maa bede ham og i hans Navn bede Faderen om at give os den Helligaand, som alene kan udrette alt dette i os.

Vi er idag blevne mindede om, at vi har mange Ting at gjøre, mange Sager at ordne, som kun indirekte kan tjene det, som Herren selv har sagt er det ene fornødne. Vi ved, at disse Ting dog ikke tør forsømmes; thi det har baade Apostlerne og de kristne, som har været før os, vist os —

men hvorledes skal vi faa Visdom og Hjertelag til at gjøre det ret?

Til ham, den gode Hyrde, maa vi gaa. Det første og det sidste er, at vi har Tro og Tillid til ham, at han er og vil være vor Hyrde. Er han ikke levende? Er han langt borte? Er vi for smaa for ham? Er han ligegyldig om os? Har han glemt os? Nei, det er jo ikke os, som har udvalgt ham, men han har udvalgt os og sat os, at vi skal gaa hen og bære Frugt. Han har sagt, at han ikke vil lade os være faderløse. Han lever for os og træder frem for os. Saa lad os komme ham ihu, gjøre vor Gjerning som for ham, agte nøie paa hans Ord og saa lade ham sørge!

Dertil give han os sin Aand! Amen.

Om den Hellige Skrifts Inspiration.

Synodaltale holdt i Chicago 1908.

Denne Tale vilde jeg gjerne — om det ikke vil synes ubeskedent — have betragtet som **mit Testament til Synoden.**

Mine kjære Brødre!

Tidsomstændighederne gjør, at jeg gjerne vil, ved Begyndelsen af dette Møde, henvende nogle Ord til Eder til Paamindelse, til Advarsel og til Trøst. Der har nemlig i disse Tider vist sig et af de periodiske Affald fra Christendommen og Angreb paa den, og det nu ogsaa i vort kjære gamle Fædreland, og vi har deri Opfordring til at mindes det gamle latinske Ordsprog: "Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet", hvilket vi kan gjengive saaledes: Det er Tid, at Du passer dig, naar det brænder i Naboens Væg. Vel maa vi ogsaa mindes, hvad den kjære gamle Claudius skrev i 1802, da Rationalismen grasserede: "Man maa skamme sig over at have været en Samtidig i Dage, hvor Saadant har tildraget sig."

Det nutidige Affald har været dybere, og de moderne Angreb har været voldsommere og grovere end de fleste tidligere. Det er naturligvis Den Hellige Skrift, Angrebene gjælder. Thi saalænge Skriften beholder sin Myndighed,

kommer Angriberne ingen Vei. Derfor maa først Troen paa den undergraves. Dette er det, som de Mænd alt i lang Tid har været beskjæftiget med, som er Ordførerne for den saakaldte høiere Kritik. Der er da, som sædvanligt, ikke bare Ordførere blandt disse Bibelstormere, men der er ogsaa Haandlangere og en stor Skare Eftersnakkere og Claqueurs.

Vi har ingen Ret til at mene, at alle disse Angribere er uredelige, og at de siger, hvad de ikke mener. De kan være ligesaa ærlige som Paulus var, da han mente, at han burde hade og forfølge de Christne, dengang nemlig, da vor Herre Jesus endnu ikke havde aabenbaret sig for ham. (Se og Joh. 15, 20 flg.)

Hvorledes bevæger da Satan saamange Mennesker til at angribe den gamle Christentro? Ved først at faa dem til at tvivle, saa til lidt efter lidt at gjøre Indvendinger, og saa til at følge sin Fornuft og gjøre den til Dommer. Men bag alt dette ligger der den naturlige Hovmod og det naturlige Had til Christendomen. Christus fordrer jo en fuldkommen Underkastelse under Hans Ord, men det naturlige Menneske har det Sind, at det ikke vil, at Han skal regjere over dem. Men naar de nu vil være fri for Ham, saa staar denne Bibel dem iveien. Denne maa altsaa bortskaffes. Det første er da at gjøre det tvivlsomt, om Bibelen virkelig er Guds Ord. Det er jo Mennesker, som har skrevet den, og disse kunde jo tage feil, siger de. "Dersom Gud selv havde talt til dem, saa vilde de tro."

Siger vi saa, at Gud jo har talt til dem gjennem sine Tjenere, saa kommer igjen den Indvending, at Bibelen jo selv viser (især i det Nye Testament), at de, som har skrevet den, dels (som Lucas) har gjort sig Umag for at udfinde, hvad de skulde skrive, og at de dels (som Paulus) har havt forskjellige Foranledninger til at skrive til enkelte Menigheder og enkelte Personer, og hvor urimeligt det er at tro, at Gud

skulde have dikteret alle disse Ord paa en saadan Maade, vigtigt og uvigtigt om hverandre, og det i et saadant mangelfuldt Sprog, som vi stundom finder hos de forskjellige af Bibelens Forfattere. Dertil kommer da ogsaa utallige andre Indvendinger, som jeg her ikke kan nærmere opregne.

Nogle af de Mennesker, som dog gjerne vil tro paa Bibelen alligevel, synes derfor under alle disse Angreb at maatte gjøre snart mindre, snart større Indrømmelser, og lader sig tilsidst nøie med at svare Angriberne: I har Ret i, at ikke Alt, som staar i Bibelen, er Guds Ord, — men I kan ikke negte, at der dog er Guds Ord i Bibelen. Men har disse, der vil være Bibelens Venner, gjort denne Indrømmelse, da har de tabt sin Sag, og givet Bibelen i dens Fienders Vold. Thi hvem skal saa afgjøre, hvad der i Bibelen er Guds Ord og hvad ikke? Det kommer jo da an paa Menneskenes egen Dom, og den Ene tror dette, den Anden hint, og det vil ende med, at de Ingenting tror, saaledes som Erfaringen overflødigt viser.

Nei — vil vi være Christne og have fast Grund under vore Fødder, saa maa vi, ligesom Oldkirken og som Luther og vore lutherske Fædre, holde urokkelig fast ved den Overbevisning, at Bibelen er Guds Ord.

Vi finder dette udtrykt i et Vidnesbyrd af den gamle Kirkelærer Irenæus, som var en Discipel af Polycarp, der igjen var Apostelen Johannes's Discipel. Han siger: "Den eneste sande og levendegjørende Tro er den, som Kirken har faaet af Apostlerne og har meddelt sine Børn. Thi Alles Herre gav Evangeliets Embede til sine Apostler, gjennem hvilke vi erkjender Sandheden, d. e. Guds Søns Lære, til hvilke Herren og sagde: 'Den, som hører Eder, hører mig, og den, som foragter Eder, han foragter mig og den, som har udsendt mig.' Thi Frelsens Anordning kjender vi ikke gjennem Andre end dem, gjennem hvilke Evangeliet er kom-

men til os. Hvad de nemlig dengang prædikede, det har de jo sidenefter ved Guds Villie overgivet til os i Skrifterne, at det skulde være vor Troes Grundvold og Støtte."*

Dette er det og, som Skriften selv fordrer, at vi skal tro, naar den taler om Skriften som "indblæst af Gud".

I Kirkens Lære kaldes dette "Skriftens Inspiration", og denne kan vist ikke fremsættes tydeligere end i de Ord, vi har lært som Børn, nemlig, at "Gud gav dem (som skrev Bibelen) i Sinde hvad og med hvilke Ord de skulde skrive". Vi finder denne Lære i 2 Tim. 3, 16 og efter Indholdet tillige paa mange andre Steder baade i det Gamle og det Nye Testament.

Med Hensyn til Bibelens egne Ord om denne Sag vil jeg henvise til Prof. Dr. Stubs fortræffelige og i Sandhed troesstyrkende Afhandling om "Skriftens Vidnesbyrd om sig selv", hvilken jeg ikke noksom kan lægge især Presterne paa Hjerte at studere. Den staar i Iowa Distrikts Synodalberetning for 1891 under Titelen: "Den nyeste Tids Stormløb paa Den Hellige Skrift."

Naar jeg vil tale til Eder om Bibelens Inspiration, saa ved jeg vel, at der her hverken er Tid eller Sted til at give en skolemæssig ordnet Fremstilling af denne Sag, hvad jeg desuden heller ikke vilde være Mand for. Mit Ønske er kun at give nogle Vink om, hvad vor Tro paa Inspirationen indeholder, hvorfor den er nødvendig, og hvilken herlig Trøst den indeholder. Dernæst vilde jeg ogsaa nævne nogle af de Indvendinger, som Vantroen gjør mod den, og give nogle Bidrag til Bedømmelsen af disse.

---

* Cit. af Chemnitz i hans Ex. Conc. Trid. I, 18.

I.

Inspiration.

Der er ingen Mellemvei mellem Antagelsen af Skriften som helt igjennem inspireret af Den Hellig Aand, eller Opgivelsen af Skriften som Guds Ord. Thi dersom Skriften, som den selv siger, og som de Christne fra Apostlernes Dage af har troet, virkelig er Guds Ord, saa kan det ikke overlades til noget Menneske at afgjøre, hvilke Stykker af Skriften er af Gud, og hvilke Stykker der ikke er af Gud.

Den saakaldte "christelige Bevidsthed" har mange Lærere efter Schleiermachers Tid († 1834) forsøgt at beraabe sig paa, og efter den vil de da afgjøre, hvad i Skriften der er af Gud, og hvad der ikke er af Gud. Men, hvor er da "den christelige Bevidsthed" kommen fra? Enten er den kommen af Den Hellige Skrift, som fordrer Lydighed i Alt, og som udtrykkelig fordrer, at vi ikke skal ville "være kloge over det, som skrevet staar" (1 Cor. 4, 6), eller den saakaldte "christelige Bevidsthed" maa være kommen af en særskilt, senere Aabenbaring, som skulde have lært os, hvilke Stykker i Skriften vi ikke behøver at tro. Men en saadan nyere Aabenbaring fra Gud har, saavidt vi ved, Ingen paastaaet at have faaet, og dersom Nogen paastod det, saa maatte vi fordre Bevis: "en Apostels Tegn ved Tegn og Undere og kraftige Gjerninger" (2 Cor. 12, 12). Indtil det sker, vil vi og maa vi tro Skrifterne, som de staar, dersom vi vil være rette Christne.

Vi kan af selve Skriften se, at der er Forskjel paa Aabenbaring og Inspiration. Mens vi ved Aabenbaring forstaar en ligefrem Meddelelse af Gud til et Menneske om Ting, som Mennesket ellers ikke kunde vide, saa er Inspirationen en særegen kraftig Indvirkning af Den Hellig Aand paa de Mennesker, som han har valgt til sine Redskaber enten for

Tale eller Skrift. Medens Aabenbaringen gives af Gud gjennem "Ordet", som fra Evighed "var hos Gud og er Gud", saa gives Inspirationen af Gud, Den Hellig Aand.

Allerede Patriarcherne havde Aabenbaringer, men de var ikke inspirerede til at nedskrive dem. Profeterne havde Aabenbaringer, men ikke alle af dem blev inspirerede til at meddele dem i Skrift. Af Profeterne Elias og Elisa har vi saaledes ingen Skrifter. St. Paulus havde baade Aabenbaring og blev inspireret til at nedskrive den. Om St. Lucas siges der ikke, at han havde nogen Aabenbaring, men at hans Skrifter er inspirerede, det har Guds Kirke til alle Tider erkjendt.

Hvad mener vi altsaa, naar vi siger, at Skriften er inspireret af Den Hellig Aand? Vi mener efter Skriftens egne Ord en særegen Virksomhed af Den Hellig Aand, ved hvilken Han har ledet de Redskaber, som Han har valgt, til at sige de Ting, som Han vil have sagt, og skrive de Ting, som Han vil have skrevet, saaledes som Han vil have de Ting sagt eller skrevet.

Dette Factum er lært os i Skriften selv paa forskjellige Steder, og det gjælder baade det Gamle Testament og det Nye Testament. Vi finder paa Grund deraf, at det, som er skrevet i Bibelen, snart tillægges "Den Hellig Aand" eller "Gud" uden Angivelse af den guddommelige Person, snart det Menneske, det Redskab, som Gud har brugt dertil. Snart heder det: "Gud sagde" eller "Den Hellig Aand sagde", snart "Adam sagde" eller "David sagde" eller "Esaias sagde", stundom ligesom i samme Aandedræt. Som Exempler vil jeg henvise til Matt. 19, 4. 5 og 1. Mos. 2, 24. 2 Sam. 23, 1. 2 og Matth. 22, 43. Matth. 15, 4 og Marc. 7, 10. Ap. Gj. 28, 25 og Joh. 12, 41. Ap. Gj. 1, 16 o. m. fl. St. Se og St. Pauli Beretning om, hvorledes Evangelium blev ham meddelt, Gal. 1, 1. 12.

Ingen bestemt Skillelinie har vi Ret til at drage mellem hvad der er Guddommeligt og Menneskeligt i Skriften. Det vilde bero paa menneskelig Vilkaarlighed. Det er en fantastisk Forestilling, som ingen Grund har i Skriften, at der ved dens Affattelse var paa en Gang to indbyrdes uafhængige Kræfter i Virksomhed: den Ene (Den Hellig Aand) som frembragte Tankerne, og den Anden (Forfatteren) som frembragte Udtrykket for Tankerne.

Da de hellige Skrifter er indblæste af Gud, men skrevne af Mennesker, saa ligger det i Sagens Natur, at de maa have baade et guddommeligt og et menneskeligt Element. Uden det guddommelige Element var der ingen Aabenbaring, og uden det menneskelige Element kom Aabenbaringen ikke længere end til den Enkelte, som fik den.

At Gud vælger sine Redskaber efter sin Visdom, er selvsagt. Men vi kan ogsaa ahne noget deraf, naar vi agter paa de forskjellige Charakterer hos de Mennesker, som Han bruger, og som kommer tilsyne, selv naar de skriver under Den Hellig Aands Ledelse. Saaledes naar vi tænker paa Moses, Esaias, Paulus, Johannes, Petrus, Jacobus o. s. v. Gud bruger de Gaver, som Han selv har givet sine Redskaber. Villieløse er ikke disse Redskaber. St. Paulus kan sige: "Vi er Guds Medarbeidere" — men den styrende er Den Hellig Aand.

Om Maaden, paa hvilken Inspirationens Factum er iværksat, er der intet aabenbaret os. De forskjellige Vildfarelser angaaende denne Sag kommer af den Begjærlighed, som mange ellers fromme Lærere har havt efter at forklare sig, hvorledes det er gaaet til ved denne Den Hellig Aands Virksomhed.

Men hvorledes det er gaaet til kan vi ligesaalidt begribe, som vi kan begribe de to Naturer i Frelserens ene Person — eller endog kun Foreningen af Sjæl og Legeme

i vor egen Person. At vi ikke forstaar, hvorledes Gud virker i Inspirationen, skulde dog ikke undre os. Vi ved jo ikke engang, hvorledes Gud virker ved Naturens Kræfter, f. Ex. ved Electricitet, X-Straaler og lignende, Kræfter, som Menneskene først i den sidste Tid har vidst Noget om, og hvis Væsen ingen forstaar. Se og, hvorledes St. Paulus taler om de høie Aabenbarelser i 2 Cor. 12.

At ville forklare og begribe Foreningen af det Guddommelige og det Menneskelige i Bibelordet, har givet Anledning til forskjellige Vildfarelser. Paa den ene Side har Vegten været lagt saaledes paa det Guddommelige, at det Menneskelige er sat aldeles tilside. Deraf er kommen den saakaldte mechaniske Forklaring, ved hvilken man har gjort de hellige Forfattere til villieløse Penne. Denne Forklaring har ingen Grund i Skriften, uden paa de Steder, hvor Skriften selv vidner det. Den strider mod mange Steder i det Nye Testament, hos Johannes, Lucas, Paulus, Petrus. Der er heller ikke en saadan fuldkommen Overensstemmelse i alle Slags Detailler, f. Ex. i Evangelierne, som vi maatte vente, dersom de var skrevne efter Diktat af Mænd, som kun var Skrivemaskiner. Se ogsaa Begyndelsen af Lucas Evangelium og 1 Joh. 1.

Den mechaniske Forklaring har, saavidt jeg ved, aldrig været meget brugt af den lutherske Kirkes Lærere, skjønt den findes hos Enkelte af dem i Ytringer, som ikke kan billiges.* Paa den anden Side har denne Grublen over Inspirationen fremkaldt den langt farligere Afvei, som gjør Ordene i Den Hellige Skrift uafhængige af Den Hellig Aand og derfor udsætter dem for at mestres af selvkloge Mennesker. De lægger nemlig en saadan Vegt paa den menneskelige Side af Skriften, at dens guddommelige Side

* F. Ex. Quenstedt, Syst. Didact. Polem. Cap. 4 quæst. 4 *Exϑεσις* 6.

fornegtes. De gjør nemlig den Slutning, at da Skriften er skreven af Mennesker, og da Mennesker jo kan feile, saa kan altsaa ogsaa Skriften feile. Denne Feilslutning beror paa, at der nævnes "Mennesker" uden nærmere at forklare, at disse Mennesker tillige var Den Hellig Aands Redskaber.

Paa samme Tid, som vi afviser begge disse ensidige menneskelige Forestillinger, fordi ingen af dem har Grund i Guds Ord, maa vi efter Skriften selv fastholde den urokkelige Vished, som Skriften giver os for sin uangribelige Autoritet, at den nemlig helt og holdent giver os den fuldkomne Sandhed i enhver af sine Dele.*

For Inspirationen af det Gamle Testament har vi Frelserens egne Ord om "Skriftens Ufeilbarhed" (Joh. 10, 35 o. m. a. St.).

I Inspirationen af det Nye Testament ser vi Opfyldelsen af Jesu Løfte til Apostlerne: "Talsmanden, Den Hellig Aand, som Faderen skal sende i mit Navn, Han skal lære Eder Alt og minde Eder om Alt, som jeg har sagt Eder" (Joh. 14, 26; sml. Ap. Gj. 11, 16 o. a. St.). Og i Joh. 16, 12 flg. siger Jesus: "Jeg har endnu meget at sige Eder, men I kunne ikke bære det nu" (sml. Ap. Gj. 10). "Men naar Han, Sandhedens Aand, kommer, skal Han veilede Eder til al Sandhed; thi Han skal ikke tale af sig selv, men hvadsomhelst Han hører, skal Han tale, og de tilkommende Ting skal han forkynde Eder."

Her er baade Aabenbaring lovet og Inspiration. Der

---

* Vi maa ikke forvexle den Indflydelse, som Den Hellig Aand har paa de Troende ialmindelighed, med den Indflydelse af Aanden, som vi efter Skriften kalder Inspiration, den Aandens Virkning, i Kraft af hvilken de hellige Mænd har skrevet Bibelen. Thi disse to Virksomheder er forskjellige baade i sin Hensigt og i sin Virkning. Ikke sjelden har Sværmere negtet denne Forskjel.

skal aabenbares dem, hvad de ikke har vidst, og Aanden skal veilede dem til al Sandhed, saa at de ikke feile i Fremstillingen. De er valgte til at være Frelserens Vidner; derfor skulde de iføres Kraft fra det Høie, som Jesus siger i Lucas 24, 48 flg.

Man har talt om forskjellige Grader i Inspirationen — og det har været gjort i god Mening. Men saavidt jeg ved, lærer Skriften os Intet derom.

End mindre skal jeg opholde mig ved deres Paastand, som fortæller os, at det er urigtigt at agte saa nøie paa, hvad Bibelen siger, idet de heller vil holde sig til, hvad den mener, og som da til Bevis anfører Pauli Ord i 2 Cor. 3, 6, at Bogstaven ihjelslaar, men Aanden levendegjør. Saadanne ligesaa taabelige som vigtige Kritikere fortjener intet Svar — det skulde da være, at det var rigtig godtroende, enfoldige Folk, som havde hørt dette af hine, og som ikke havde seet, at St. Paulus paa hint Sted taler om Loven, som han kalder "Bogstaven", og Evangeliet, som han kalder "Aanden".

At Oldkirken fastholdt den i Skriften selv grundede Tro paa Inspirationen, er almindelig erkjendt. Den lærde Dr. Rudelbach har paavist, at den ældste Kirke endrægtigt lærte, at alle kanoniske Skrifter i det Gamle og Nye Testament er indgivne af Guds Aand, og at den derpaa grunder sin Tro paa Skriftens Fuldkommenhed, Tilstrækkelighed og Ufeilbarhed. Den gamle Kirke lærte ligesaavel Ordenes som Tankernes Inspiration, hvilket især viser sig af den Bevisførelse, som de gamle Lærere brugte. Var der Dunkelheder i Skriften, som de ikke kunde forklare, saa erkjendte de ydmygt, at Feilen laa hos dem selv og ikke i Skriften. At der ogsaa i den Tid (men udenfor Kirken) var Spottere og

Fornegtere, er vel bekjendt. Dr. Rudelbach citerer efter den gamle Kirkelærer og Biskop, Epifanius († 403), den Yttring, at "de, som fornegter Christi Ære, ogsaa endmere fornegter Hans Profeter og Apostler".

Som Oldkirken bevarede Troen paa Skriftens Inspiration, saa gjorde ogsaa Reformationskirken.

Ingen, som med nogenlunde Opmerksomhed har læst Luther, kan være i Tvivl om hans Standpunkt. For Luther er Skriften uangribelig, og fra Troen paa Verbal-Inspirationen veg han aldrig; "Skriften taaler ikke denne Adskillelse mellem Bogstav og Aand", siger han allerede i sin Strid med H. Emser (L. W. W. XVIII, S. 1604), og derved blev han. Angaaende Melanchton er det nok at minde om hans berømte Ord i Apologien Art. II: "Mon disse Ord uforvarende er undslupne Den Hellig Aand?"

Som Reformatorerne saaledes og deres Efterfølgere med Martin Chemnitz i Spidsen. Ganske særdeles lærerig og troesstyrkende er hans Afhandling om Den Hellige Skrift i Begyndelsen af hans Examen Conc. Trid., som jeg meget vil anbefale min Brødre blandt Præsterne at studere.

Som Chemnitz saa stod og hans Medarbeider i Concordieformelen Nic. Selnecker. Han siger i sin Pædag. Xanæ, P. II, pag. 12: "Ligesom den Hellige Skrift er den levende Guds levende Ord, saa er ogsaa dens Indhold helt igjennem ikke menneskeligt eller kjødeligt, men himmelsk, guddommeligt, aandeligt, og ligger udenfor og over den menneskelige Fornufts Raaderum, fuldt af Aand og fuldt af Liv."

Han sammenfatter dens Virkninger saaledes: "Hvor Guds Ord er, der er Fred og Samvittighedens Trøst. Thi hvor Ordet er, der er Guds Aand. Hvor Guds Aand er, der er Tro. Hvor Troen er, der er Troens Frugt. Hvor Troens Frugt er, der er det hellige Kors. Hvor Korset er,

der er Paakaldelse. Hvor Paakaldelse er, der er Befrielse. Hvor Befrielse er, der er Takfigelse. Hvor Takfigelse er, der er Guds naadige Aasyn. Hvor Guds naadige Aasyn er, der er Liv og Salighed." (Cit. af Rudelbach.)

Af de følgende Kirkelærere skal jeg kun efter samme Forfatter anføre disse Ord af J. Gerhard: "Den Hellige Skrift er αὐτόπιστος, d. e., den tager ikke Vidnesbyrd fra nogen anden end fra sit Ophav, Gud selv, den evige Sandhed. Hvad Gud bevidner i sit Ord, det bør antages af Alle med Troens enfoldige Lydighed." "Hensigten med Apostlernes Skrift er den samme, som med deres Tale: at vække og befæste Troen paa Christus."

Efter Midten af det 18de Aarhundrede begyndte det første store Affald i den Lutherske Kirke ved Rationalismen, og efter Midten af det 19de Aarhundrede begyndte det sidste, endnu værre Affald ved den saakaldte høiere Kritik.

Naar vi læser i det Nye Testament, bør vi ikke forundre os over, at det gaar saaledes med Guds Ord i Skriften.

Hvorofte har ikke vor Herre Jesus sagt: "En Tjener er ikke større end sin Herre." Og Han har tilføiet: "Har de forfulgt mig, skal de og forfølge Eder. Har de holdt mit Ord, skal de og holde Eders" (Joh. 15, 20). Fremdeles, hvorofte har Han ikke sagt: "Salig den, som ikke forarges paa mig!"

Nu er det jo med Guds Ord i Bibelen, som det er med Frelserens Person. Denne er paa engang guddommelig og menneskelig, men er dog kun én Person. Saaledes har ogsaa Guds Ord i Bibelen en guddommelig og en menneskelig Side, men er dog kun ét Ord. Jesus blev, mens han var i den fornedrede Skikkelse, modsagt og forhaanet, fordi Han sagde, at Han var Guds Søn — en Modsigelse og Forhaanelse, som ogsaa nutildags viser sig: skulde denne ringe Person være Guds Søn! Paa samme Maade mod-

siges og forhaanes Den Hellig Aands Ord i Bibelen, fordi det kommer i en saa ringe Skikkelse, skrevet af uoplyste og ulærde Mænd. Skulde dette ringe Ord være "Guds Ord"!

Der er endnu en Lighed mellem hvad der skede med vor Herre Jesus og hvad der sker med Den Hellig Aands Ord i Bibelen: Der staar om de Vidner, som optraadte for det høie Raad mod Jesus, at deres Vidnesbyrd ikke stemte overens.

Saaledes er det og med de lærde, saakaldte Videnskabsmænd, som nu optræder med Vidnesbyrd mod Den Hellig Aands Ord i Bibelen, at deres Vidnesbyrd stemmer heller ikke overens.

Uden andet Vaaben end det Ord, "som skrevet staar", stred Jesus Christus mod al Djævelens List og Magt og seirede, og hvor dette Ord er optaget i et Menneskehjerte, der er det mægtigt til at overvinde alle Fristelser, ja Døden selv.

Derfor er og vor Synodes Valgsprog dette Ene: γέγραπται, "Der staar skrevet."

II.

Indvendinger.

Skjønt jeg naturligvis ikke i denne Tale kan paatage mig at give en endog kun nogenlunde fuldstændig Liste over de Indvendinger, som er gjort og fremdeles gjøres mod Inspirationen eller mod den Sandhed, at Bibelen er Guds Ord, saa vil jeg dog gjerne nævne nogle af de vigtigste af dem, og hvorledes de er mødte af troende Lærere.

I ved, at mange Forfattere har den Skik, at sætte hvad man kalder et "Motto" over sit Skrift eller over et

enkelt Afsnit af Skriftet. Ved et saadant Motto vil de ligesom i én Tanke samle Indholdet eller Hovedsagen, for ligesom ved et Fingerpeg at hjælpe til Forstaaelsen.

Nu optræder jeg vistnok ikke her som Forfatter, men jeg vilde dog gjerne sætte et Motto over dette lille Afsnit af min Tale, og vil tillade mig at laane et saadant hos en Forfatter, som har skrevet en Bog mod Angrebene paa Skriften og dens Inspiration. Sjelden, om nogensinde, har jeg fundet et Motto saa slaaende, saa aandrigt og saa vittigt tillige, som det, Prof. Dr. F. Bettex har sat over et Afsnit af sin Bog, "Bibelen, Guds Ord". Det er et Vers af Goethes berømte Digt, "Der Erlkönig". I mindes Digtet om Faderen, som ved Nattetid rider ilsomt hjem med sin lille febersyge Søn i sine Arme. Gutten fantaserer. Han ser Elverkongen med Krone og Slæb. Han hører Elverkongens fristende Lokkesang. Han bliver bange og klager sig for Faderen. Denne trøster Barnet og siger saa, hvad Prof. Bettex har sat som Motto over det Afsnit, som har til Overskrift: "Bibelsk Kritik":

"Sey ruhig, bleibe ruhig, mein Kind.
In dürren Blättern säuselt der Wind."

Paa Norsk kan det hedde:

Vær tryg, vær rolig Du, Gutten min.
Det er tørre Blade, som suser i Vind.

Den første Indvending, som er gjort mod Guds Ord, er den, som Djævelen henvendte til Eva: "Mon Gud virkelig har sagt: I maa ikke æde af hvert Træ i Haven?" (1 Mos. 3, 1.) Senere er der alle de Indvendinger, som gjordes mod Moses om Profeterne, samt Daarernes Ord i sine Hjerter: "Der er ingen Gud" (Salme 14, 1). Thi

Vantroen er ingen ny Kunst. Jeg vil imidlertid her indskrænke mig til Indvendingerne mod det Nye Testament, thi med det Nye Testament staar eller falder det Gamle.

1. Af de almindelige Indvendinger skal jeg først nævne den, at Skrifterne i det Nye Testament ikke er ægte, ikke er af de Forfattere, som angives. Jeg skal ikke opholde mig ved denne Indvending. Kritikerne hjælper os derved, at de selv ikke er enige om, hvad der er ægte og hvad der er uægte, og om de Alle var enige, saa hjalp heller ikke det dem; thi vi har en sammenhængende Vidnerække for Skrifternes Ægthed ligefra Apostelen Johannes's Disciple ned igjennem Tiderne. Dertil har vi ogsaa Vidnesbyrd fra den ældste Tid af Christendommens Fiender, som har angrebet det Nye Tesiaments Skrifter, men ikke tvilet paa deres Ægthed. Se om disse Ting Pastor N. N. Bøes Referat ved sidste Distriktssynode i Iowa. Forresten er Skrifterne selv for os de bedste Vidner, thi saaledes kunde intet Menneske af sig selv skrive.

2. Dernæst angribes Profetierne. De skal ikke være rigtige Forudsigelser, men skrevne efter at de forudsagte Ting var skeede, eller de er misforstaaede o. s. v. Bevise disse Paastande kan de naturligvis ikke, men hvad kan selvkloge og hovmodige Mennesker ikke finde paa? De burde dog i det mindste kunne sande den Profeti, som gjælder dem selv, og som vi finder i 2. Tim. 4, 3, hvor der forudsiges: "Den Tid skal komme, at de ikke skulle fordrage den sunde Lære, men efter sine egne Begjæringer tage sig selv Lærere i Hobetal, eftersom deres Øren kløe, og de skulle vende sine Øren fra Sandheden, men vende sig til Fabler." Men saa er der og profeteret, at "de skulle ikke faa Fremgang ydermere; thi deres Galenskab skal blive aabenbar for Alle, ligesom og hines blev" (2 Tim. 3, 9).

3. Fremdeles angribes Bibelen, fordi den beretter om

mange Mirakler, og Mirakler vil de ikke tro paa, thi de er umulige, siger de. Det maa være en underlig Gud, som saadanne Mennesker siger at de tror paa. Der har været skrevet meget om denne Sag. Meget af det har jeg læst, men jeg skal ikke opholde mig derved. Jeg vil lade mig nøie med at citere, hvad der fortælles, at J. J. Rousseau har sagt, en Mand, som vel heller hører hjemme iblandt Kritikerne end iblandt os. Hans Ord er: "Den, som siger, at Gud ikke kan gjøre Mirakler, burde sendes til et Galehus."

4. Af større Betydning er for os den Paastand, at de forskjellige Forfattere af det Nye Testament modsiger hverandre.

Tror vi Skriften, saa kan vi ikke indrømme, at der er virkelige Modsigelser, om vi end ser, at der er tilsyneladende saadanne, som vi ikke strax er rede til eller istand til at forklare.

Sandhed og Ærlighed, siger man, fordrer, at vi maa indrømme, at der er factiske Modsigelser, om man end kan være villig til at medgive, at disse gjælder mindre vigtige Ting, og dette bruges da som Vaaben mod den strenge Opfattelse af Inspirationen, efter hvilken Skriften ikke kan feile.

Denne Indvending er, som alle andre, af en meget gammel Datum. Vi har den allerede fra Midten af det andet Aarhundrede. Celsus, en græsk Philosoph, angreb f. Ex. de evangeliske Beretninger om Englenes Aabenbarelser ved Jesu Grav, idet der dels berettes om en Engel, dels om to, o. s. v. Han blev imødegaaet af Origenes. Denne behandler ogsaa Indvendingerne ianledning af det Mørke, som fandt Sted, medens vor Frelser hang paa Korset. Det kunde jo ingen Solformørkelse være, da der jo var Fuldmaane ved Paasketid. Fremdeles omtaltes i de gamle

Tider den Modsigelse, at St. Marcus siger, at Jesus blev korsfæstet ved den 3die Time, medens St. Johannes siger, at Pilatus fældte Dommen ved den 6te Time.

Disse og lignende Indvendinger fortsattes stadigt af Christendommens Fiender. De senere Kirkelærere i hine første Aarhundreder imødegik dem. Augustinus (den berømte Kirkelærer i Afrika), som indrømmer Forskjel, men ikke Modsigelser i de evangeliske Beretninger, taler om "de ynkelige Ord-Fangere" (aucupes vocum kalder han dem), som hænger sig fast ved Bogstavernes Accenter, men lader Meningen uændset. Ganske rørende er det at se, hvor ydmygt den store Kirkelærer (et af de største Lys, som Gud har givet sin Kirke) udtaler sig, idet han fremsætter sin Mening om, hvorledes Vanskelighederne kan fjernes. Han er vis paa, at hvert Ord i Skriften er sandt, men sin egen Forklaring af de forskjellige Beretninger i Evangelierne, som synes at stride mod hverandre, tillægger han ingen Autoritet, og vil gjerne vige for Andre, som maaske kan gjøre det bedre. Saaledes taler han i Breve, hvori han omtaler de ovennævnte Tidsangivelser for Frelserens Korsfæstelse.

Det var forbeholdt en langt senere Tid at finde den simple Løsning af denne tilsyneladende Uoverensstemmelse ved at gaa ud fra, at Marcus regner efter den jødiske Maade at betegne Timerne paa, medens Johannes bruger den romerske Maade (som vel og Pilatus brugte), hvilket bringer Beretningerne til at stemme godt overens.

Saare opmuntrende er det at læse, hvad en amerikansk Retslærd, Simon Greenleaf, som ansees for en af de største Autoriteter baade her og i Europa med Hensyn til Læren om Bevisførelse for en verdslig Ret siger i sin Bog: "The Testimony of the Evangelists."

Han viser, at de evangeliske Beretninger efter de Bevis-

regler, som gjælder for en anstændig verdslig Ret, vilde ansees for gyldigt bevilste.

Han siger bl. a.: "Uoverensstemmelserne mellem de forskjellige Evangelisters Beretninger vil, naar de omhyggelig undersøges, ikke findes tilstrækkelige til at gjøre deres Vidnesbyrd ugyldige. Mange tilsyneladende Modsigelser vil ved nærmere Undersøgelse vise sig at være i væsentlig Overensstemmelse, og det kan tillidsfuldt paastaaes, at der er ingen, som ikke vil løses under en ærlig og retfærdig Kritik.

Dersom disse forskjellige Beretninger af de samme Tildragelser var i en nøiagtig ordret Overensstemmelse med hverandre, da vilde Grundene imod deres Troværdighed være meget stærkere." (Anførte Skrift Pag. 33.)

5. Saa er der den Paastand, at det Gamle Testaments Tidsregning er vildfarende. Hvem siger dette? Det er fremfor alle mange af Ægyptologerne. Dr. Lepsius f. Ex. fortæller os, at fra den Tid, da Jocob kom til Ægypten, og til den Tid, da Moses førte Israel ud derfra, var der ikke mere end omtrent 90 Aar, og at fra Abraham til Moses bør der ikke regnes mere end 180 Aar, eller høist 215 Aar.

En anden Autoritet, Chevalier Bunson, har derimod regnet ud, at Israeliternes Ophold i Ægypten varede i 1434 Aar. Disse Oplysninger er efter Dr. Wm. Lees Bog, "The Inspiration of Holy Scripture", Pag. 421, Anm. Jeg tænker, at det er sikrest at holde sig til Bibelen.

6. Saa er der den Indvending, at der jo er saamange tusinde forskjellige Læsemaader i Haandskrifterne af det Nye Testament. Hvorledes kan det være muligt, spørges der, naar Bibelen er Guds Ord? Nu, det kan Gud alene forklare; thi da Han ved alle Ting, saa har Han ogsaa vidst om de Afskrivere, som har skrevet galt eller glemt et Ord,

eller sat noget til. Han har altsaa ladet dette ske. Men saa ser vi ogsaa, at der ved disse forskjellige Læsemaader ingen Forskjel er kommen ind i Læren eller Veivisningen til Salighed eller i vigtige Facta. Dette har Gud sørget for, og det takker vi Ham for.

7. Fremdeles gjøres der den Indvending, at samtidige Profan-Skribenter ikke taler om Jesus. Den, som kan finde et Bevis mod Bibelen deri, han er let at lokke. For det første er der en Del af den Tids Forfattere, som vi ikke har, eller kun har Brudstykker af. Dernæst, hvad siger de, som gjør en saadan Indvending, om det Factum, at Plinius d. Y., som fortæller om det store Udbrud af Vesuv, ikke omtaler, at de store Byer Pompeii og Herculaneum da blev ødelagte? Slutter de deraf, at disse Byer ikke var til? Eller hvad siger de om, at Digteren Goethe, som har skrevet saa meget og om saa mange Ting, og som var samtidig med Napoleon, slet ikke taler om Napoleon?

8. Vi kommer nu til den Indvending, som hos mange har havt den største Indflydelse til at gjøre dem tvivlraadige med Hensyn til Bibelens Inspiration, nemlig at Bibelens Udsagn ikke stemmer med Videnskabens Resultater—("Videnskab" her taget i den almindelige og rigtige Betydning).

Det sædvanlige Svar paa denne Indvending er, at Bibelen gjør ikke Fordring paa at være en Lærebog i disse Videnskaber, og at de hellige Forfattere vidste ikke mere om disse Ting, end andre Folk paa den Tid vidste.

Men dermed kan vi ikke lade os nøie. En virkelig Modsigelse mellem Skriften og de nyere Opdagelser kan vi ikke indrømme; thi en Sandhed kan ikke modsige en anden Sandhed. Guds Ord i Skriften og Guds Gjerning i Naturen kan ikke modsige hinanden. Skulde det synes os saa, da kommer det enten deraf, at Guds Ord ikke siger,

hvad Læseren mener, at det siger, eller det kommer deraf, at Naturforskerens Slutninger er feilagtige, og hvert af disse Tilfælde har oftere indtruffet. (Sml. anførte Skrift af Dr. Wm. Lee, Pag. 418.)

Der vil ingen Fare være for vor Tro paa Guds Ord ved en grundig Undersøgelse af nogen Gren af Naturvidenskaberne, men halv lærde og helt hovmodige Undersøgelser kan for mange medføre Fristelser, især naar de mange letsindige Eftersnakkere fører det store Ord.

"De, som vil tro Guds Finger (i Naturen), men ikke vil tro Guds Tunge (i Bibelen), har enten ikke seet ret, eller de har ikke hørt ret", siger Astronomen Johan Kepler.

Der vil vel Ingen bestride Lord Bacons Ret til at ansees for Videnskabsmand, han som har vist den hele moderne Videnskab Veien. I sit berømte Verk, "De dignitate et augmentis scientiarum", handler han i det sidste Capitel om Theologien. Han siger der:

"Endnu har vi igjen at behandle den hellige eller inspirerede Theologi. Men dersom vi vil handle om den, da maa vi gaa ud af den menneskelige Fornufts lille Baad og gaa over i Kirkens Skib, som alene ved den guddommelige Compas-Naal (acu nautica divina) formaar at styre Farten rigtigt. Thi Philosophiens Stjerner, som hidtil især har lyst for os, vil ikke strække til. . . . Guds Forrettighed (prærogativa) omfatter det hele Menneske og strækker sig ikke mindre til Menneskets Fornuft end til Menneskets Villie, saa at Mennesket helt og holdent maa fornegte sig selv og komme frem for Gud. Derfor, ligesom vi holdes til at adlyde Guds Lov, om end Villien strider imod, saaledes maa vi og tro Guds Ord, om end Fornuften strider imod. . . . Hin Tro, som blev regnet Abraham til Retfærdighed, gjaldt Noget, som Sarah fandt latterligt, og hun er i dette Stykke et Billede paa den naturlige Fornuft. . . . Vi slutter

altsaa, at den hellige Theologi bør øses af Guds Ord og Udsagn (verbo et oraculis) og ikke af Naturens Lys eller Fornuftens Paastand (dictamine). Thi der staar vel skrevet, at Himlene forkynder Guds Ære, men vi finder det intetsteds skrevet, at Himlene forkynder Guds Villie. Angaaende denne hedder det: 'Efter Lov og Vidnesbyrd. Dersom de ikke siger dette, skal Ingen af dem se Morgenrøden' (Es. 8, 20). (Baco de augmentis etc. Ed. Lugd. Batav. 1645, Pag. 731 sqq.).

Ianledning af den Anke, at der i Den Hellige Skrift føres en Udtrykśmaade om Solens Op- og Nedgang, om Planeterne o. desl., som ikke stemmer med den astronomiske Videnskab, siger den berømte Astronom Johan Kepler († 1630): "Vi Astronomer gransker denne Videnskab ikke med det Maal at forandre det gjængse Sprog. Vi siger med andre Folk, at Planeterne staar stille, at Solen gaar op og ned. Disse Talemaader bruger vi som andre Folk, idet vi kun mener, at Tingen viser sig saaledes for os, om det end ikke virkelig er saa. Hvormeget mindre skulde vi fordre, at de af Gud inspirerede Skrifter skulde sætte den almindelige Talebrug tilside og forme sine Ord efter Naturvidenskabernes Regler og gjennem en dunkel og upassende Phraseologi forvirre det almindelige Guds Folk." (Citeret af Dr. W. Lee, l. c. Pag. 413, Anm.)

Jeg har nævnt nogle af de i lange Tider mest gjængse Indvendinger mod Den Hellige Skrifts Inspiration. At der er et endnu langt større Antal af Indvendinger, ved jeg meget vel, men jeg skal ikke opholde mig ved dem. De kan være fremsat af Mennesker, som mener, at de gjerne vilde tro, om de kunde; men det er vel med de fleste af dem, som med hin høitstillede Kvinde, om hvem en af

Bibelens Forsvarere har fortalt, at hun skrev til ham og sendte ham en Liste over Indvendinger mod Guds Ord med den Erklæring, at kunde han løse disse Indvendinger for hende, saa vilde hun tro. Men da han saa havde besvaret disse Indvendinger, saa sendte hun ham en ligesaa lang Liste over nye Indvendinger. Saadanne Mennesker lider af Tvivlesyge, og man faar henvise dem til Frelserens Ord i Joh. 7, 17: "Dersom Nogen vil gjøre Hans Villie (som har udsendt mig), saa skal han kjende, om Læren er af Gud, eller om jeg taler af mig selv" — et Ord, som vi forresten Alle kan trænge til at mindes og til at bruge.

Den største Del af denne Slags Modstandere er vel overfladiske Spottere som R. Ingersoll og hans Lige, eller disses Eftersnakkere.

Tror vi Guds Ord, som f. Ex. Augustinus eller Luther troede det, og som Millioner af Christne, høilærde og ulærde, har troet det, saa gjør vi ikke vor Tro afhængig af, hvorvidt vi er istand til at forklare alle tilsyneladende Modsigelser eller løse alle Vanskeligheder — thi, som Paulus siger, "vi forstaar kun stykkevis". Vi tror Skriften og alt i den, om vi end ikke er istand til at forklare Alt, aldenstund vi egentlig kun har Valget mellem enten at tro Skriften fuldt ud eller at forkaste den. At ville tro Et og forkaste et Andet er taabeligt og formasteligt tillige, da dette vilde gjøre os selv eller andre Mennesker til Dommere over, hvad Gud skulde sige.

At sige som Pastor Asperheim har sagt, at "Afgjørelsen af, hvad der i Bibelen er ufeilbart, maa bero paa den af Guds Aand ledede troende Kritik" (se Prof. Stubs ovenciterede Skrift Pag. 46), er en Taabelighed, og "troende Kritik" er en Selvmodsigelse — medmindre man har faaet en ny Aabenbaring.

Men den, som lader sig forlede til at slippe Skriften,

kommer ind i uløselige Vanskeligheder baade med Hensyn til sig selv og til Bibelen og til hele Verdenshistorien.

III.

Den høiere Kritik.

Men, vil vel En og Anden af Eder tænke: hvorfor taler Du Intet om den nyere saakaldte "høiere Kritik", som fra Tydskland har udbredt sig over saa stor en Del af den protestantiske Verden, og i de sidste Aartier ogsaa har gjort saa stor Opsigt og saa jammerlig Skade i vort kjære Fædreland?

Svar: Fordi der mellem disse Kritikere og os ikke længer er Spørgsmaal om, hvorvidt Den Hellige Skrift er Guds Ord. De siger Nei. Vi siger Ja. De har forladt Bibelen, og største Delen af, hvad jeg har hørt og seet af dem og om dem, gjør, at jeg ikke kan anse dem for Christne.

Dersom, som rimeligt er, Mange af Eder vil synes, at dette er en haard Dom, saa vil jeg spørge Eder, særdeles Eder, kjære Præster, om hvorledes I vilde svare, dersom En eller Anden kom til Eder med Begjæring om ved Daaben at blive optagen i den christne Kirke. I vilde jo naturligvis tale med en saadan først. Dersom I da under Samtalen kom til at tale f. Ex. om Abraham, og den, som vilde døbes, sagde: "Jeg tror ikke, at der har været nogen saadan Mand." "Det er bare en Mythe." Eller I kom til at tale om Moses og om, at Moses havde paa Sinai faaet de ti Bud af Gud, og han sagde: "Jeg tror ikke, at det er sandt." Eller han blev spurgt: Tror Du, at Jesus er undfangen af Den Hellig Aand og fød af Jomfru Maria? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Mennesket er falden af fra Gud? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Gud vredes over Synden? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Christus Jesus er

sand Gud? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Christus ved sin Død har forsonet os med Gud? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Den Hellig Aand er sand Gud? og han svarte: Jeg tror ikke, at der er nogen personlig Hellig Aand. Eller: Tror Du, at Djævelen er til? og han svarte Nei. Eller: Tror Du, at Christus er opstanden fra de Døde? og han svarte Nei.

Og om nu samme Person vistnok ikke negtede alle disse Ting, men dog en eller flere af dem, vilde I ved Daaben optage ham i den christne Kirke, før han kom til en anden Tro?

Og dersom samme Person kom til Eder ikke som en svag, forvirret og søgende Sjæl, men som en lærd, overlegen Lærer, stolt af sin "Videnskab", vilde I ved Daaben optage ham i den christne Kirke? Ganske vist ikke.

Vi er ved Daaben kommen ind i den christne Kirke efter en bestemt Bekjendelse, som væsentlig har fulgt Kirken fra de ældste Tider. Denne er den apostoliske Bekjendelse, de tre Troesartikler. Disse er de Christnes Felttegn. Den, som negter noget Led i denne Bekjendelse, og haardnakket bliver ved dermed, kan ikke medrette komme ind i Kirken, og hvis han allerede er der, er det Pligt at tage ham i Tugt, og om han blev ved i Fornegtelsen, at udelukke ham. Det vil visselig ogsaa vise sig, at han ogsaa fornegter andre Hovedstykker af Guds Ord.

Det er ikke Christendom, men en anden og ny Religion, som disse nyere saakaldte videnskabelige Theologer vil lære os. De siger ikke selv dette, og vilde vel overlegent smile eller le af en saadan Paastand, og dog er det saa. De er jo Professorer og Lærere i Religion. At det ikke er Christendom, de er Lærere i, er let at se, aldenstund deres Religion, som paavist, negter nogle eller flere af de væsentligste Lærdomme, med hvilke Christendommen staar eller falder, og

Christendommen er jo et historisk Factum, hvis Art og Væsen vi kan kjende, selv om vi ikke var Christne.

Vi ved af Guds Ord og af Erfaringen, at der er en naturlig Bevidsthed om Gud. Hedningefolkene viser os dette. Men Guds Væsen og Guds Villie kjender Ingen uden gjennem en Aabenbaring af Gud (saaledes som vi sidste Søndag bekjendte det med St. Pauli Ord af Rom. 11, 33 flg.). Ved Fornuftens Lys kjendes han ikke. Vi Christne kjender Gud gjennem Hans Søn, og Sønnen kjender vi gjennem Hans Ord, og Ordet er meddelt os af Den Hellig Aand.

Det er dette Ord, som de nye Lærere foragter og ikke vil bøie sig for. De lærer en ny Religion.

Men hvorledes skal de faa Folk, som vil være Christne, til at antage denne nye Religion? Nu — der er jo mange saakaldte Christne, som løber efter alt Nyt (der er Mormoner og Doweyiter og Christian Scientists o. s. v.), og saa er jo disse nye Lærere desuden "Videnskabsmænd". Det er for mange et stort Ord.

Men ellers vil de vel ved Guds Naade ikke faa nogen ny Religion istand (om de end har bragt og vil bringe mange til Affald fra Christendommen). Dertil er de nemlig indbyrdes altfor uenige i de fleste Ting, undtagen i Fornegtelsen af den gamle Christendom. En heldig Omstændighed er det, at disse Videnskabsmænd fører et Sprog saa "videnskabeligt", at Menigmand ikke kan læse dem. Endel glimrende Exempler paa denne foragtelige Jargon har Forfatteren af det just nu i Decorah udkomne Skrift: "Tidsaandens Platform og Festprogram", givet os (Pag. 81 flg.). Men har de fundet den evige Sandhed, som før var skjult, saa maa den vel gjælde alle Mennesker og bør sendes ud i Missioner blandt alle Folk paa Jorden. De vil da forhaabentlig fremsætte den i simple Ord, saa at almindelige Folk kan skjønne, hvad de siger.

Spørges der om, hvorledes de skal kunne faa den nye videnskabelige Religion indført, saa kan der vel ikke svares bedre, end hvad der fortælles, at Talleyrand svarede En, som spurgte ham, hvorledes han skulde faa Folk til at tro det, som han lærte dem. Svaret var nemlig: "Se til at blive korsfæstet, og se saa til at opstaa den tredie Dag!"

Men, vil maaske nogen sige, disse Mænd er jo Videnskabsmænd. Det gaar dog ikke an at behandle dem saaledes.

Al Respekt for Videnskaben, naar den befatter sig med de Ting, som er Fornuften underlagte. Men vil Videnskaben lære os Noget om Guds Raad og Villie, saa spørger vi efter Aabenbaring og Bevis. Vi har en saadan i Bibelen og i vor Frelsers Opstandelse. Selv gjør disse Lærere ikke Fordring paa at have faaet nogen Aabenbaring. Hvad ved saa deres "Videnskab" om Guds Raad og Villie?

De siger, at de har ved sine videnskabelige Granskninger fundet ud, at Bibelen ikke er at lide paa. Det er da især det Gamle Testament det gaar ud over, skjønt de er indbyrdes uenige i mange Stykker ogsaa desangaaende. Jeg tænker, at som Moses og Elias var med vor Herre Jesus paa Forklarelsens Bjerg, saa skal det Gamle Testament og det Nye Testament fremdeles lyse for os i den gamle Forening til Guds Forherligelse, og det tiltrods for "Videnskaben".

Da jeg for 38 Aar siden var i Norge, talte jeg med min fortrolige Ven, Literaten Hartvig Lassen (død for nogle Aar siden som en ydmyg Christen) om Prof. Caspari. Blandt andet fortalte han mig, at Caspari havde talt om, at de forskjellige Folk ogsaa nutildags havde sine særegne Afguder. "Englændernes Afgud hed Money, Franskmændenes Afgud hed La Gloire, og Tydskernes Afgud hed Die Wissenschaft."

For denne Afgud ser det ud til, at en stor Del af det tydske Folk ligger næsegrus i Tilbedelse, og ligesom hine

Folk i Ephesus i Timevis raabte: "Stor er de Ephesiers Diana!" saa raabes der i Tydskland om "die Wissenschaft", og en stor Del Mennesker i andre Lande raaber efter. Det bliver en Modesag, og regnes for en Skam at være gammeldags og ikke "følge med Tiden". Det minder mig om en Anekdote fra Paris, fra Revolutionstiden, da Franskmændene, som I ved, havde "afsat Gud", og en Parykmager sagde: "Ah, monsieur, je ne 'suis qu' un pauvre misérable peruquier, mais je ne crois pas en dieu plus qu' un autre." Paa Norsk: "Jeg er bare en fattig, stakkars Parykmager, men jeg tror ikke paa Gud jeg mere end de andre."

I Norge frygter jeg for, at det hist og her kunde localiseres saaledes: "Jeg er jo bare en ny Student fra Landet, men neimen om jeg tror paa Bibelen jeg mere end de andre." Og hvor vel kjender vi ikke, hvad jeg nylig saa nævnt (jeg mindes ikke hvor): "det halvt medlidende, halvt foragtelige Blik, med hvilket en ung Sjøgut, som netop har gjort sin første Tur til Udlandet, mødte sine Bygdefolk, naar Talen kom paa Sjømandsskab, skjønt de var dygtige Baadfolk allesammen."

Der er en anden Type af moderne Eftersnakkere af Bibelforagterne. Den findes vel mest ved Universiteterne. Den skildredes i sin Tid af Henry Rogers i hans Artikler i "Edinburgh Review" ("Reason and Faith", Pag. 397). Denne Typus er ikke uddød, og jeg citerer derfor Skildringen:

"Stundom paatager denne Vantroens Aand sig en Mine af sentimental Beklagelse over sin egen ubeleilige Dybsindighed. Mangen værdig Yngling siger os, at han næsten kunde ønske, at han kunde være en Troende. Han beundrer fremfor Alt den 'moralske Storhed' og den 'ethiske Skjønhed' af mange Stykker af Christendommen. Han nedlader sig til at patronisere Jesus Christus, skjønt han tror, at

den store Masse af de Ord og Handlinger, ved hvilke vi ved Noget om ham, er rene Fabler og Legender. Han tror, at Jesus Christus var en meget stor Mand, værdig at sammenlignes med Mahomed, Luther, Napoleon og andre Heroer. Han indrømmer endog den Lykke, som følger med en simpel barnlig Tro paa Christendommens Barnligheder; den bringer et saa tilfreds Sind. Men ak! han kan ikke tro. Hans Forstand er ikke tilfredsstillet. Han har overveiet Sagen altfor dybt til at blive saaledes fanget. Han maa, antager han (og den skjægløse Philosoph sukker, idet han siger det), undgjælde for en altfor rastløs Forstand og en altfor stor speculativ Begavelse. Han kjender alle de sædvanlige Argumenter, som tilfredsstillede Pascal, Butler, Bacon og Leibnitz, men de duer ikke længer. Radicalere og overordentlig større Vanskeligheder har nu meldt sig fra Philosophiens Dybheder, og helt forskjellige Slags Svar fordres nu."

Men naar nu vi, tiltrods for alle Fornuftens og den saakaldte Videnskabs Indvendinger, vil holde urokkelig fast ved Den Hellige Skrift — hvad maa vi saa vente os?

Ganske vist, at man foragter os, kanske velvilligt smiler og trækker paa Skuldrene, idet man jo indser det rigtige i at undskylde os norske Amerikanere, efterdi vi ikke har noget tidsmæssigt Universitet, fra hvilket den nye Tids Videnskab kunde lyse for os. Dette finder vi os i. Og om Andre vil tale strengere og skjælde os ud for Obscuranter, Bagstræbere, forstenede Orthodoxister o. s. v., saa finder vi os ogsaa i dette.

Det gjælder altfor vigtige Ting, til at vi skulde lade os skræmme af Spot eller Skjældsord. Bedre Christne end vi har maattet taale det, som langt værre var. Og saa skal vi øve os i at tænke paa Herren selv, og paa Hans Ord: "En Tjener er ikke større end sin Herre."

Men, vil maaske en eller anden ærlig Sjæl tænke: "Er der ikke Noget, som hedder Udvikling og Fremskridt i Kirken ogsaa? Om vi end ikke tror Darwins Evolutions-Lære, thi den hører vi, at nyere Videnskabsmænd ganske har forladt, saa vil der jo dog i Tidernes Løb være Fremskridt og saaledes 'Udvikling'. Luther gjorde jo dog store Fremskridt fremfor tidligere Tider."

Naar der tales saa, hvad skal vi da svare? Det er sandt, at der havde været Aarhundreder, som havde ligget i aandeligt Mørke, førend Luther bragte Lys — men hvori bestod hans Fremskridt? Hovedsagelig deri (som ogsaa vor Augsburgske Bekjendelse siger), at han gik tilbage til de ældste Tider i Kirken. Og det, som bragte ham dertil, var hans Trang til Frelse og hans ydmyge Studium i Bibelen, hvorved han blev hjulpet tilbage til de gamle Stier. Disse gamle Stier fulgte han, og paa dem gav Gud ham Naade til at naa længere frem end de Fleste; men nye Stier vogtede han sig vel for.

Der har vist været gjort Fremskridt i, hvad man kalder Hjælpevidenskaberne, Sprogkundskab, Oldtidskundskab o. desl., men naar det gjælder Guds Erkjendelse og sand Christendom, saa ligger det i Sagens Natur, at de enkelte Mennesker i det 20de Aarhundrede ikke kan være kommen længere, end de i det 16de eller de i det 2det.

Hvad nu først Grundvolden angaar, saa kan Ingen lægge en anden end den, som engang for alle er lagt, nemlig Jesus Christus. Hvad bygges paa denne Grundvold? De enkelte Sjæle som levende Stene (Eph. 2, 19 flg.). Naar der siges, at vi staar paa vore Fædres Skuldre og derfor har en videre Horizont end de havde, saa er dette kun Phraser og tomme Talemaader. Vi er ikke Sandheden nærmere, end de var, og vi har den samme Vei at gaa, som de havde, for at komme til Christus og tro paa Ham.

Guds Ord er evigt og uforanderligt som Gud selv; thi det er Aabenbarelsen af Guds evige Raad og evige Vilje.

Vi har, enhver for sig, at blive som Børn, at lære, og ikke at anse os selv for kloge, allermindst at ville være kloge over det, som skrevet staar. Efter Guds Ord har vi Grund til at være vis paa, at mangen ulærd og i Verden ringeagtet Mand og Kvinde er kommen langt længere i Erkjendelse af Gud og Hans Villie, end de allerfleste lærde baade Præster og Professorer. Til os Alle har Jesus sagt: "Uden I blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige."

Lad da kun de Lærde bruge sin Fornuft til det, som er Fornuften underlagt. Lad dem bruge den til at ransage Oldtidens Indskrifter og Bibliotheker og Alt hvad dertil hører. Men lad dem vogte sig for paa disse Ting at bygge Hypotheser, og paa disse Hypotheser at bygge Slutninger, og paa disse Slutninger at bygge Systemer angaaende de Ting, som hører Guds Rige til. Det er dog bare at bygge i Luften, thi en Hypothese er ingen Grundvold. Det eneste Resultat (foruden at de forvirrer og forfører Mange) er, at de bliver indbyrdes uenige, uagtet de alle synes at tale med den samme Skraasikkerhed. Der er kun Eet, som de er hjertelig enige i, og det er i Angrebene paa Den Hellige Skrift, hvilke viser, at de istemmer Raabet: "Vi vil ikke, at denne skal regjere over os."

Tro vil de nemlig ikke. Det er for simpelt for dem. Hvor blev der saa af deres "Videnskab"? Nei, Kjendsgjerninger vil de have, dersom de skal opgive sine Hypotheser, Kjendsgjerninger, Facta vil de have. Men er de da blinde? Er der ikke et stort Factum lige for deres Øine?

"Er det ikke et Factum (spørger En af vor Tids Bibelforsvarere), som hver Landsbykirke saavelsom de store Kathedraler bærer tause men veltalende Vidnesbyrd om, at

en ringe Tømmermands-Søn, som levede nogle faa Aar i en fjern Provins af det romerske Rige, i Selskab med Fiskere og andre Fattigfolk, misforstaaet af sine Landsmænd, foragtet af de Rige, Lærde og Mægtige i Verden, og som selv døde en skjændselsfuld Død — har erobret Verden med nogle faa Ord, uden at skrive en Linie, uden at væbne en eneste Mand for sin Sag? Dette er et Factum, som gjorde et saadant Indtryk paa Napoleon, at han bekjendte: 'Jesus er sandelig Guds Søn!'

"Nærværelsen af en Magt, som kan gjøre en Dranker ædruelig, den Lastefulde dydig, den Hovmodige ydmyg, Bedrageren ærlig, er et tydeligt, unegteligt og derfor et videnskabeligt Factum. At ville bortforklare dette Factum ved at tale om Galskab, Indbildning, Delusion og Hallucination, er at handle, for at sige det mindste, høist 'uvidenskabeligt'."

Skjønt det, seet fra en Side, er sandt hvad Biskop N. E. Balle for over hundrede Aar siden sagde, at "Bibelen forsvarer sig selv." — saa bør vi dog mindes og vel mærke os, at Bibelen ikke træder frem i "Forsvars-Stilling". Nei, den er Angriberen. Den byder, den befaler, den fordrer, den straffer, medens den ogsaa læger, styrker og trøster dem, som den har saaret, dersom de da ikke ved sin Modstand, Hovmod og Selvklogskab selv bringer Døden over sig.

"Men", siges der, "der bør dog gives Ret og Adgang til fri Forskning. At negte dette har dog intet Menneske Ret til." Nei, vist ikke. Lad dem da "forske" sig til Guds Væsen og Villie! Vi ved, at de prøver paa det Umulige. Derfor vil vi holde os til Guds egen Aabenbaring derom.

IV.

Enkelte Særegenheder ved Den Hellige Skrift.

Lad mig nu til Slutning, til Opmuntring og Styrkelse, minde Eder om enkelte Træk af Den Hellige Skrifts Art og Charakter, som viser dens Forskjel fra Alt, hvad der er skrevet af blot menneskelige Forfattere, saa den kunde ikke være bleven til uden guddommelig Inspiration.

1. Det første, som jeg vil nævne, er dens ophøiede Enfold og Simpelhed. Hvor i Verden er der Noget som ligner denne? De dybeste Tanker fremstillede i det simpleste og mest ukunstlede Sprog, skikket til at oversættes i alle Verdens Tungemaal.

Skriften forsmaar al Ordbram, fordi de Ting, som den omhandler, er for høie og for hellige til at benytte Ordkunster og sproglige Udsmykninger. Hvor er den menneskelige Forfatter, som kunde have skildret en Charakter, som Frelserens, saa ren og syndefri, saa mægtig og kjærlig og paa samme Tid saa ubelemret af menneskelig Beundring og Ros? Ingen kunde have gjort det. Og saa Herrens Taler i Evangelierne!

Den vantro Dr. Strauß († 1874) har sagt, at "saadanne Taler, som Johannes siger, at Jesus har holdt, vilde intet Menneske have kunnet erindre eller beholde i Hukommelsen." Nei, ganske vist ikke. Derfor har Gud den Hellig Aand sørget for Bevarelsen ved Inspiration. Thi digte disse Taler vilde intet Menneske i Verden have kunnet gjøre.

2. En anden Særegenhed ved Guds Ord i Bibelen er dets Uudtømmelighed. I disse Tusinder af Aar har utallige Forfattere skrevet om det, udlagt og forklaret det, lært af det og lært Andre efter det. Ingen Ting i Verden er der skrevet saa meget om. Er de færdige dermed? Har de

udtømt det? Nei. Menneskene bliver aldrig færdige med at grunde over det; thi som Himmelen er høiere end Jorden, saa er Guds Veie høiere end vore Veie, og Guds Tanker høiere end vore Tanker.

Uudtømmeligt er det ogsaa derved, at det er tilstrækkeligt for alle Kaar og for alle Tilfælde og Omstændigheder. Vil vi høre og lyde, saa giver Ordet os guddommeligt Lys over alt og Løsning over de Gaader, som Verden med sin Visdom ikke kan forklare os. Hvilket Lys kaster det ikke over de Indvendinger og Modsigelser, som jeg netop har talt til Eder om! De er forudsagte i Bibelen, og deres Ophav er forklaret os.

3. Som en tredie Særegenhed vil jeg nævne Bibelens fuldkomne Ophøiethed over al Persons Anseelse. Den udvisker den dels hovmodige, dels misundelige Forskjel mellem Menneskene. Konger og Undersaatter, Rige og Fattige, Lærde og Ulærde, Mænd og Kvinder staar allesammen lige for Skriften som syndige Mennesker, hvilke Gud vil vise Vei til evig Fred og Salighed. Den taler til dem alle med guddommelig Myndighed. Den beiler ikke til menneskeligt Bifald, men fordrer Underkastelse, fordi den siger os Sandheden.

4. For det fjerde vil jeg nævne Enheden i Den Hellige Skrift, som viser os Guds Styrelse gjennem Tiderne.

Før Moses var der de enkelte Aabenbaringer til Fædrene og Patriarcherne, angaaende hvilke vi kan mindes Jesu Ord i Joh. 8, 56 om Abraham, og hvad der siges i Ebr. 11. Saa kom Aabenbaringerne til Moses og Profeterne: Loven, som skulde være en Tugtemester til Christus, og Profeternes tydeligere Forjættelser til Styrkelse af Haabet, indtil Opfyldelsen skede ved Frelserens Komme. Loven er stadfæstet som den levende Guds evige Villie, og Forjættelserne er stadfæstede, idet Naaden og Sandheden er bleven ved Jesus

Christus. Nu er Aabenbaringen fuldkommen, og Forhænget borttaget. Jøderne er ikke længer adskilte fra de andre Folk, men Alt Eet i Christus.

Vi kan vistnok ikke fuldkommen indse, hverken Nødvendigheden eller den indbyrdes Sammenhæng mellem de forskjellige Bøger i det Gamle Testament, men jo mere vi i Ydmyghed grunder derover, desmere vil vi erkjende. Veien dertil er, at vort Hjerte bøier sig for Guds Ord, thi da "oplader Han os Skrifterne". Hvad kan vi ikke i Matthæi Evangelium lære derom og i Hebræerbrevet! Men hvormeget eller hvorlidet vi forstaar deraf gjør Lidet, aldenstund vi har og holder os til vor Herre Jesus Christus. Han vil lære os, hvad vi tiltrænger.

5. Endelig vil jeg tilsidst nævne den seierrige Trøst og den uudsigelige Glæde, som Guds Ord i Bibelen bringer dem, som tror hvad det siger os.

Ikke forgjæves har vor Herre Jesus kaldt det Evangelium. Hvor skulde vi hen, vi, som søger Frelse fra vore Synder, om vi ikke havde dette "Evangelium, som prædikes for Fattige", og hvis Indhold er Christus!

Om den gamle Simeon staar der, at han ventede Israels Trøst, og da Aanden oplod hans Øine, saa han den i det lille Barn Jesus, saa han kunde sige: "Mine Øine har seet din Frelse, som Du har beredt for alle Folks Aasyn."

Da St. Paulus havde faaet sine Øine opladt, saa han kjendte Jesus, erkjendte han ogsaa, at Gud "har givet os en evig Trøst og et godt Haab i Naade" (2 Thess. 2, 16), og i sin 2den Skrivelse til Menigheden i Corinth jubler han ud: "Lovet være Gud og vor Herres Jesu Christi Fader, Barmhjertighedens Fader og al Trøstes Gud, som trøster os i al vor Trængsel, forat vi kan trøste dem, som er i allehaande Trængsel, med den Trøst, hvormed vi selv bliver trøstede af Gud."

Og nu Glæden! Hvor i den vide Verden findes en Glæde, saa rig, saa ren og hellig, som den, der lyser for os ud af de hellige Forfatteres inspirerede Ord? Det er jo det evige Livs Glæde, som begynder her i Livet ved Troen paa Guds Ord.

St. Petrus kalder den "en uudsigelig og forherliget Glæde, idet I opnaa Maalet for Eders Tro, Sjælenes Frelse."

St. Johannes forkynder, hvad han har seet og hørt, forat de, som hører og læser hans Ord, skal have Samfund med ham og de andre Guds Vidner — "men vort Samfund" (siger han) "er med Faderen og med Hans Søn, Jesus Christus", og han føier til: "dette skriver vi Eder til, forat Eders Glæde maa vorde fuldkommen"; thi det ved han, at Frelseren selv havde lovet. (Joh. 15, 11 o. a. St.)

Og hvem af Eder har læst St. Pauli Breve, og har ikke maattet forundre sig og bøie sig for den overstrømmende Glæde, som de aabenbarer, og som det kun er vor Vantro og Synd, som gjør, at ikke ogsaa vi i fuldt Maal deler!

Han udfordrer al den Nød, al den Fare og alle de Fiender, som tænkes kan, og udbryder saa med Seiersraab: "I alle disse Ting mere end seire vi ved Ham, som har elsket os; thi hvad intet Øie har seet og intet Øre hørt, og hvad der ikke er opkommet i noget Menneskes Hjerte, har Gud beredt dem, som Ham elske" — og vi elsker Ham, fordi Han har elsket os først.

Gud har givet os sit Ord: Er der nogen større Gave? Turde vi tage al Verdens Skatte i Bytte og lade Ordet fare? Vel maa vi ræddes ved Tanken og sige med Petrus: "Herre, til hvem skal vi gaa hen? Du har det evige Livs Ord."

Men skal vi faa beholde det, saa maa vi bruge det. Dertil hjælpe os Gud!

Jeg har forsøgt at tale til Eder om Den Hellige Skrift som det af Gud selv inspirerede Ord. I det Referat, som vi senere skal behandle, vil der tales til os om vor Bekjenderpligt som lutherske Christne, idet vi tror og vedkjender os de evige Sandheder, som er uddragne af eller byggede paa Guds inspirerede Ord.

Maatte vi da gaa til vore Forhandlinger med Hjerterne fyldte af inderlig Taknemmelighed til vor kjære Frelser, Kirkens Herre, som i sin Kjærlighed og Langmodighed har bevaret sit Ord for os, tiltrods for vore store Skrøbeligheder og Daarligheder. Lader os tage til Hjerte St. Pauli Formaning til Timotheus (1 Tim. 6, 20): "O Timotheus, bevar det, som er dig betroet, og fly den vanhellige, løse Snak og de Modsigelser, som kommer fra den falskelig saakaldte Kundskab",*) og lader os med Petrus bede: Du al Naades Gud, som har kaldt os efter en kort Tids Lidelse til den evige Herlighed i Christus Jesus, Du selv bevare, styrke, bekræfte og grundfæste os! Dig være Æren og Magten i al Evighed! Amen.

---

* De græske Ord αντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως er i den engelske Oversættelse gjengivet med: "Oppositions of science falsely so called." Paa Latin er det oversat: "Oppositiones falso nominatæ scientiæ." Paa Norsk vilde det rettest hede: "Modsigelser af den falskelig saakaldte Videnskab."

Synodaltale

holdt i Big Canoe, Iowa, 1909.

Kjære Brødre!

En god Ven skrev mig til engang i Vinter og spurgte mig, i Anledning af at jeg havde kaldt min Synodaltale ifjor mit Testament til Synoden, om jeg ikke burde føie en "Codicil" til dette Testament. Han tænkte, saavidt jeg forstod, paa et Tillæg i Anledning af den Forvanskning af Læren som oftere har forvirret mange. Jeg tænkte paa, om jeg skulde føie noget til det, som jeg ifjor havde sagt, men fandt, at skulde jeg gjøre dette, saa burde det ikke være noget om Guds Ords Lære, men heller om Guds Ords Brug.

Den Tale, som jeg holdt ved Synoden ifjor om Skriften som Guds Ord, sluttede jeg nemlig med at sige: "Skal vi faa beholde det, saa maa vi bruge det."

Derom agter jeg da denne Gang at tale til eder, idet jeg, saa godt jeg kan, vil fremsætte nogle simple og ukunstlede Advarsler mod forskjellige almindelige Misbrug af Guds Ord.

At vi har Guds Ord iblandt os, er den første Fordring, dersom vi vil være kristne. Men dermed er vi endnu ikke hjulpne. Om den gamle Pakts Folk siger Guds Ord, at Ordet som de hørte, hjalp dem ikke, fordi det ikke forenedes med Troen i dem som hørte det.

Dette maa altsaa være vort Formaal, om Ordet skal hjælpe os.

Hvorfor samler vi Menigheder? Hvorfor kalder og lønner vi Prester og Professorer? Er det fordi vi er vante til at have Guds Ord iblandt os, og fordi vi synes det hører til at have en sømmelig, kirkelig Orden iblandt os med Guds Ords Forkyndelse og Sakramenternes Brug? Er det fordi vi ved, at de kristne altid har havt en saadan Orden iblandt sig, og fordi vi, som jo ogsaa kalder os kristne, derfor ogsaa maa se til at have en saadan Orden?

Dersom det ikke var andet vi vilde, da lønnede det sig vissselig ikke.

Nei — dersom vi virkelig er kristne i Guds Ords Betydning, saa er vi blevne det ved virkelig at være komne til Kristus og tro paa ham, hvoraf igjen følger, at vi gjerne vil hjælpe til, at ogsaa andre kan drages til ham og tro paa ham, og forat baade vi og de andre kan hjælpes til at blive hos ham. Dette fordrer alt vort Arbeide og al vor Omhu.

Dersom ikke det er Hensigten, da er alle vore Anstalter og vore Kirker med hvad dertil hører meningsløse, eller hvad værre er — false pretenses; thi vi siger jo, at det er dette vi vil.

Der er imidlertid intet der er lettere og som oftere er skeet, end at synke hen i en sløv Vane, som glemmer Formaalet og lader sig nøie med Formerne. Gjør vi dette, da kommer det af, at vi ikke har alvorlig tænkt paa, endsie erkjendt hvad Guds Ord er. Prøver vi paa at forklare det, finder vi os overvældede af den store Tanke.

Guds Ord maa jo være Udtrykket for eller Aabenbarelsen af Guds Tanke og af Guds Vilje.

Ufeilbart som Gud selv maa derfor hans Ord være. Uforanderligt som Gud selv maa det være. Himmel og

Jord skal forgaa, men Guds Ord bliver evindelig. Som Himmelen er høiere end Jorden, maa Guds Tanke og derfor Guds Ord være over vore Tanker og Ord. Ved det er Verden bleven til, og ved det bliver den opholdt.

Der kan ingen Appel være fra Guds Ord. "Hver Mund skal tilstoppes og al Verden blive skyldig for Guds Dom" (Rom. 3, 19). "Havde jeg ikke talt til dem", siger Jesus, "da havde de ingen Synd; men nu har de ingen Undskyldning for sin Synd" (Joh. 15, 22).

Guds Ord er altsaa Virkelighed. Alt er praktisk i Kristendom. Intet er bare Teori eller Tankeeksperimenter alene. Dette dømmer al Farisæerdom, som lader sig nøie med den udvortes Form. Der er mange Slags Farisæerdom, og vi maa ikke mene, at vi ikke er udsatte for Smitte eller maaske allerede er smittede.

"Toldere og Skjøger gaar før eder ind i Guds Rige", siger Jesus til Farisæerne, d. e. til dem som lader sig nøie med det udvortes Væsen. Det er Hjerternes Renselse, det gjælder; thi "af Hjertet udkommer de onde Ting" (Mark. 7, 21 flg.). Vore Tanker foregaar i Sjælen, og er ligesaa virkelige som de Gjerninger som sker i eller ved Legemet.

Naar nu Guds Ords Værdi og Indhold glemmes, saa bliver jo bare Lyden eller Skallen igjen. Men Jesus siger: "Mine Ord er Aand og Liv."

Lad os tage de almindeligste Guds Ord, som vi oftest maa bruge og hører brugte, og se, hvorledes Værdien tages ud af dem, saa bare Lyden eller Skallen bliver igjen.

Der er f. Eks. Ordet Anger. Anger er efter sit Begreb en af de mægtigste Bevægelser i Hjertet. Hvor den virkelig er tilstede, der tvinger den Mennesket enten til at søge Forligelse og Tilgivelse, eller den driver til Fortvilelse. Men naar, som ofte sker, Værdien tages ud af Ordet, mens dog Ordet beholdes, da bliver det til en ligegyldig Erkjendelse

af, at vi alle er Syndere, vi er alle ufuldkomne o. s. v. Denne Erkjendelse kan en have uden Bekymring derover, uden Ufred i Hjertet og derfor uden Trang til Tilgivelse og uden Bestræbelse for at faa Tilgivelse. Der bliver derfor ingen Trang til Frelseren og heller ingen Tro paa Frelseren.

Derfor er ogsaa Ordet Tro saa ofte uden det Indhold som Skriften lægger i det. Tro er nemlig efter sit Væsen en levende Overbevisning i Hjertet, en inderlig tillidsfuld Fortrøstning til det som Gud har sagt og lovet i Ordet, en Magt som bringer Fred og Glæde, og som driver til Handling eller til at bære Frugt. Den kan ikke være uden Frugt. Den maa aabenbare sig, thi den er en styrende Kraft, hvor den er tilstede, saa den forandrer Menneskets hele Levesæt.

Naar nu dette Troens Væsen bliver forandret og afsvækket, saa at der bare bliver en ligegyldig Tilstemning til Ordet igjen, uden personlig Tilegnelse af det som Gud har sagt og lovet, da er Kjernen af Troen borte og kun Skallen igjen. Denne Slags Tro (død Tro) bliver aldrig anfegtet. Derfor bliver der hos de Mennesker som har den, ingen Troens Strid og Møie. Men Strid følger altid med Troen, naar den er egte. Det sørger Satan og den gamle Adam for.

Anger og Tro kommer sammen i den Sindsforandring, som Guds Ord kalder Omvendelse, og som vi ikke har tydeligere fremstillet end i Ap. Gj. Kap. 2. Det skulde da være i Lignelsen om den forlorne Søn; men det maa da, som ovenfor sagt, være en virkelig Anger og Tro, og ikke en eftergjort, som bare bestaar i Talemaader.

Der er noget der skildres som en halv Omvendelse og kaldes Vækkelse. En saadan Tilstand har ingen Grund i Guds Ord. Guds Vækkerrøst lyder saa: Vaagn op, du

som sover, og stat op fra de døde, at Kristus kan lyse for dig! Hvor Kristus ikke er med, er der hverken hel eller halv Omvendelse.

Tror en, at der er Ildløs i Huset, saa sidder han ikke rolig, som om intet var. Han søger Hjælp, naar han ikke selv kan slukke Ilden. Er en i Nød og Fare, saa søger han Frelse. Ser han, at han ikke kan frelse sig selv, saa tyr han did, hvor han tror, at den findes.

Er en fattig og hjælpeløs, saa kan det jo hænde, at han giver op og fortviler. Men dersom han gjerne vil have Hjælp og faar høre, at der etsteds er overflødig og villig Hjælp at finde, ja at der endog er Begjærlighed efter at hjælpe ham, saa gaar han did. Kan han ikke gaa, saa sender han Bud efter Hjælpen. Søger han Hjælpen hos Gud, saa beder han til Gud derom.

Saaledes er det og med Haabet. Haab er en Forventning om et Gode, som er os lovet. En siger, at han haaber, han skal blive salig. Agter vi paa de forskjellige Mennesker, som siger, at de har dette Haab, saa vil vi stundom finde, at nogle ikke engang tænker paa nogen Salighed, endsie haaber den i dette Ords bibelske Betydning. Det viser sig da ogsaa deri, at han ikke bryder sig om at gaa den Vei som fører til Salighed. Aandelig talt er en saadan tilfreds med at blive, hvor han er, om han end er uden Gud og uden Haab i Verden. Kjernen af Ordet er borte, og kun Skallen er igjen.

Et af de Kjendetegn, som efter Guds Ord vil findes hos de kristne, er Kjærlighed. Der er vel ingen, som vil kaldes en kristen, som ikke vil erkjende dette og sige ja dertil. Men hvad finder vi jevnlig blandt dem som samtykker deri? At Ordets Indhold er borte, og kun Skallen er igjen. Det er en saadan Skal, som vi advares mod at lade os nøie med, naar Guds Ord siger: "Mine Børn, lad os ikke elske

med Ord, ei heller med Tunge, men i Gjerning og Sandhed" (1 Joh. 3, 18). At elske med Ord og Tunge alene, det er at beholde Skallen, men ikke agte paa Kjernen. Men Kjernen i Kjærlighed skildres os i 1 Kor. 13, 4–7, som viser os, at Kjærligheden er velvillig, at den ikke bærer Nid, at den ikke er fremfusende, at den ikke er opblæst, at den ikke er usømmelig, at den ikke søger sit eget, at den forbitres ikke, at den ikke tænker ondt, at den fordrager, tror, haaber og taaler alt. Den lærer nemlig mere og mere af vor Herre Kristus, som selv er Kjærlighed. Vil vi lære at elske vor Næste, saa faar vi betænke, hvorledes vi elsker os selv; thi saaledes er det, at vi skal elske vor Næste — saa oprigtig, saa villig, saa inderlig, saa ufortrødent, saa overbærende, saa stadig og udholdende. Saaledes elsker Herren ogsaa os. Hvorledes vilde det ellers gaa?

Guds Ord formaner os stadig atter og atter til Ydmyghed. Hvorfor skal vi stræbe at være ydmyge? Fordi Sandheden fordrer det. Hvad er vi? I os selv intet for Gud, og dertil Syndere, uden nogensomhelst fortjent Ros. "Men dersom nogen tykkes sig at være noget, og dog er intet, han bedrager sig selv" (Gal. 6, 3). Og "dersom nogen tykkes sig at vide noget, han har endnu aldrig vidst noget saaledes, som det bør sig at vide" (1 Kor. 8, 2).

Naar nogen tykkes sig selv at være noget, da er det Hovmod. Og naar han dog gjerne vil ansees af Mennesker for at være noget, da er det Forfængelighed. Sand Ydmyghed er meget sjelden. Hvad sættes kun altfor ofte istedenfor Ydmyghed? Ydmyge Lader og Talemaader — saadanne som de hovmodige og forfængelige Farisæere brugte lige overfor vor Herre Kristus.

En anden af de vigtigste Formaninger, vor Frelser har givet os, er denne: "Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed", og en af de herligste Forjættelser er, at "hver den som søger, han skal finde".

Hvorledes bruges nu ofte disse Guds Ord? Saaledes, at man "taler Gud efter Munden" (som det heder), at man gjentager Ordene, siger ja til dem, men tager Værdien ud af dem, saa bare Lyden eller Skallen bliver igjen. Ligesom der siges: "Ak ja, vi faar haabe", saa siges der og: "Ak ja, vi faar søge!" Men søger da ogsaa enhver, som siger saa? Nei, aldeles ikke. Hvad er det at søge? Det er at ville finde. Ingen søger noget uden i den Hensigt at ville finde det. Enhver som virkelig søger noget, ved hvad det er han vil finde. Der er ingen som søger noget saa i Almindelighed uden at vide, hvad han vil finde. Han kan holde op med at søge, men det sker, enten fordi han har fundet det, eller fordi han ikke længere bryder sig om at finde det, eller fordi han opgiver Haabet om at finde det. Men saalænge han søger — hvad det end er — saa er det, fordi han er begjærlig efter at finde det og haaber at finde det. Dette gjælder ogsaa den fortsatte Søgen; thi den som engang har fundet Guds Rige og hans Retfærdighed, vil fremdeles daglig søge det, fordi han daglig paany trænger til det. Men en stor Del af dem som indrømmer, at vi bør søge først Guds Rige, søger det dog i Virkeligheden ikke. De søger ikke mere Guds Rige, end de søger at blive Keiser i Kina. Det ene er dem ikke mere magtpaaliggende end det andet.

Jeg har her talt om, hvorledes Kjernen af mange Hovedord i Skriften bliver liggende upaaagtet, mens man lader sig nøie med Skallen. Gjælder det ikke ogsaa ved vore Samlinger til hvad vi kalder "Gudstjeneste", at Formen bliver det væsentlige, mens Indholdet bliver upaaagtet? Hvad skal vi Prester efter Guds Ord anse os selv for? St. Paulus giver os Svar derpaa i hine velkjendte Ord i 2 Kor. 5: "Saa er vi da Sendebud i Kristi Sted, ligesom Gud formaner gjennem os; vi beder i Kristi Sted.

Lad eder forlige med Gud!" Denne vor Opgave har vi at erkjende. Den har vi at stræbe efter og altid at foreholde os selv. Forligelsens Tjeneste er vi kaldte til. Stræber vi ikke efter at udføre den med al Flid og Troskab, da er vi ikke, hvad vi giver os ud for. Men er vi ikke, hvad vi giver os ud for: Sendebud i Kristi Sted, da bliver vi kun Skuespillere, som det heder i Verset:

"En Prest uden Gudsfrygt er en Skuespiller blot.
Tror Folk, han er gudfrygtig, saa spillede han godt;
Blir han kjendt for hvad han er, saa spillede han slet.
Men en rigtig god Skuespiller findes ikke let."

Dersom Kjernen i dette Ord: "Sendebud i Kristi Sted", er i vore Hjerter, da tænker vi, som Luther gjorde da han nedskrev denne Bøn: "Herre Gud! Du har sat mig til Prest og Lærer i din Kirke. Du ser, hvor uskikket jeg er til ret at udføre dette store og tunge Embede. Havde du ikke raadet, saa havde jeg forlængst fordærvet det altsammen. Derfor paakalder jeg dig. Jeg vil jo gjerne laane og bøie min Mund, min Tunge og mit Hjerte dertil. Jeg vil lære Folket. Jeg vil og selv altid lære, omgaaes med dit Ord og flittig overveie det. Brug mig som dit Redskab! Men, kjære Herre, forlad mig ikke! Thi dersom jeg skulde være alene, saa vilde jeg lettelig komme til at fordærve det altsammen."

Og vore kristne Menigheder, saa mange af dem som vil fortjene dette Navn, de bør med velberaad Hu kunne gjentage de Ord med hvilke hin Kornelius, om hvem vi læser i Ap. Gj. Kap. 10 hilsende Peter: "Nu er vi da alle tilstede for Guds Aasyn, for at høre alt, hvad der er dig befalet af Gud" (V. 33).

Deltager vore Kirkegjængere med dette Sind i Ordets og Sakramenternes Brug, da kommer Velsignelsen over

dem, saa vist som den kom over Kornelius og hans Venner ved Peters Tale.

Og ligesom Ordet, saa vil og Sakramenterne være dem Naadens Midler, gjennem hvilke Gud giver og rækker dem den Naade og de Gaver, som vor Herre Kristus har forhvervet dem.

Daabshandlingen vil minde dem om deres egen Daab. Det er jo kun menneskelig Tankeløshed, naar vi anser vor egen Daab som noget der er foregaaet for saa lang Tid siden, at vi ligesom ikke har mere Brug for den. Vi maa dog lære at forstaa, at for Gud er det som om vi var døbte idag. Vi har nok lært at sige, at "Pakten staar fast paa Guds Side", men faa betænker, at dette netop er det samme, som om Gud idag havde ved Daaben taget os ind i sin Pakt, saa at han vil, at vi nu skal tilegne os hans Løfter i Daaben, som om det var givet os idag, og at vi derfor skal anse os selv som Guds Børn og tillidsfuldt forny vor Daabspakt, hvilken er Troen paa den treenige Guds Naade, hvilken ogsaa giver os Kraft til at forsage Djævelen og alt, hvad hans er. Men hvor mange er der ikke, for hvem Daabens Værdi er borte, saa de bare har Skallen igjen!

Saaledes vil det kun altfor ofte gaa med Alterens Sakrament. Vor Herre Jesus har sagt os, hvad Hensigten skal være dermed: "Gjører dette til min Ihukommelse!" Hvilken sørgelig overflødig Erfaring har vi ikke om vor Trang dertil! St. Paulus siger om sig selv: "Jeg lever, dog ikke jeg mere, men Kristus lever i mig. Hvad jeg nu lever i Kjødet, det lever jeg i Troen paa Guds Søn, som har elsket mig og givet sig selv hen for mig" (Gal. 2, 20). Der er ikke mange som er komne saa langt. Er det ikke underligt, at Paulus finder det nødvendigt endog til sin store Medarbeider Timoteus at sige: "Kom Jesus Kristus ihu, som er opreist fra de døde!" (2 Tim. 2, 8). Fandt den Helligaand det

nødvendigt ved Paulus at sige disse Ord til Timoteus, hvad maa der ikke være nødvendigt at sige til os! Vor Herre Jesus vidste vor Trang, da han sagde: "Gjører dette til min Ihukommelse!"

Hvor mange er der ikke af dem som bærer det kristne Navn, for hvem Jesus Kristus kun er et historisk Navn paa en langt fraværende Person, eller om de har den saakaldte historiske Tro, paa den fjerne Guds Søn, som sidder ved Faderens høire i Himlene. Hvad bliver dette andet end Skallen af Guds Ord, mens Kjernen og Værdien er borte. "Se, jeg er med eder alle Dage indtil Verdens Ende", har han sagt. Allerklarest og paa den i Indstiftelsesordene udtalte Maade viser sig hans Nærværelse i Nadveren. Som en levende, virkelig og nærværende Person vil han ihukommes af os, ligesaa virkelig nærværende som Presten der tjener ved Alteret, og de Gjester som knæler ved vor Side — saaledes som Ordene lyder i Tiltalen til Altersgjesterne. Ligesaa virkelig er han der, som disse, og med den samme inderlige Kjærlighed som han havde til sine første Disciple, da han indstiftede Sakramentet.

Naar Guds Ord er læst fra Prædikestolen, siges der med Jesu Ord i hans yppersteprestelige Bøn: "Hellige Fader; hellige os i din Sandhed, dit Ord er Sandhed!"

Men hvor mange er der ikke, som vistnok siger, at de tror, at Guds Ord er Sandhed, men som dog i sin Færd viser, at de ikke tror det! Troede de, at det er Sandhed, det som Gud siger om Synd, om Frelse, om Naadens Midler, om Bønnen, om Jesu Gjenkomst og om Dommen, saa vilde de rette sig derefter. Naar f. Eks. Guds Ord siger, at hvert Træ som ikke bærer god Frugt, skal afhugges og kastes i Ilden, vilde da vel en som virkelig troede dette, være rolig og lige glad, om han slet ikke "bar gode Frugter", eller vel endog bar onde Frugter? Er han lige glad,

saa viser jo dette, at han slet ikke tror, at hint Ord er Sandhed, om han end siger, at han tror det.

Vi bekjender, at Guds Ord skal være "den eneste visse og fuldkomne Regel og Rettesnor for vor Tro og vort Levnet." Kan vi denne Regel saa godt, og er vi saa øvede i den, at vi ikke behøver at se efter?

Mangen en vil sige: "Jeg er ikke lærd, og der er mangt og meget i Skriften, som jeg ikke forstaar." Men dersom der dog er noget som du forstaar, retter du dig efter dette? Og har vi ikke et kortfattet og let forstaaeligt Uddrag af Guds Ords Sandheder i vor lille Katekismus? Hvilke lysende og glade Kristenmennesker vilde vi ikke være, dersom vi brugte den til Regel og Rettesnor for vor Tro og vort Levnet! Det er jo netop Hovedordene i den hellige Skrift, som i denne lille Bog er sammenfattet. Men skal vi bruge den ret, saa maa vi lade Ordene beholde sin Værdi, sin fulde Betydning, og ikke lade os nøie med Skallen eller med kun at sige Ordene efter med Munden.

St. Jacobus har lignet Ordet med et Speil (Jak. 1, 23). I dette skal vi se, og se saaledes, at vi finder ud, hvorledes vi aandelig ser ud i Sandhedens Lys. Men det gjælder for det første, at vi ikke straks efter glemmer, hvorledes vi er, og dernæst at vi ikke bare betragter Speilet og snakker om det og maaske roser det og udbreder os i Lovtaler over, hvilket herligt Speil det dog er.

Der er mange baade Prester og Tilhørere, som har misbrugt det paa de Maader som jeg her har opregnet, og paa mange andre. Men der har været og er ogsaa nu Mennesker som har brugt det baade ret og flittig, om end ikke heller alle af disse har brugt det saa trolig som de burde. En af dem som har brugt det bedst, er vor kjære Kirkefader Luther. Men hør nu, hvorledes selv han, og det mod Slutningen af sit Liv, maa klage over sig selv i dette Stykke:

"Det er en skammelig Ting, og vel at bejamre og begræde, at vi er saa rent dovne og saa henfaldne til Sovesyge, at vi agter saa store Gaver (som Guds Aabenbaring i det nye Testament) saa lidet, og er saa søvnige lige overfor dem. Den skjendige, fordømte Synd, som altid hænger ved os og gjør os træge, gjør, at vi ikke sætter Lid til Gud, ikke priser og takker ham med saadan Flid, Varme og Undren, som denne Sags Storhed i sig selv fordrer. Thi det vilde ikke være et Under, om en, naar han troede det, døde af Glæde.

"Derfor klager jeg ofte derover, og det gjør mig ondt, at jeg ikke kan tro, da jeg dog vel ved, at det er sandt, hvad der i Ordet frembæres for os, hvilket jeg ikke alene har lært af den hellige Skrift, men hvad ogsaa Erfaringen selv i saa mangehaande Anfegtelser har lært mig og forvisset mig om. Derfor ønsker jeg ofte, at jeg kun maatte slippe fra mit Kjøds Urenhed og maatte forløses fra de mange Forhindringer for Troen, enten ved den yderste Dag, som jeg med stor Begjærlighed venter paa, og efter hvilken jeg har stor Længsel, eller ogsaa paa en anden Maade, hvorledes det end kunde ske.

"Thi jeg skammer mig og fortryder den skammelige Vantro under de mange Forjættelsers store Rigdom som vi er overøste og ligesom berusede med, naar jeg betragter og ser, at de hellige Patriarker havde saadan stor Tro paa de Forjættelser, som dog endnu ikke vare opfyldte eller virkeliggjorte.

"Og andre hellige og gudfrygtige Mennesker klager ogsaa derover, hos hvem Naturen ogsaa strider mod Troen, og som ikke kan holde det gamle Menneske saa stramt i Tømme og betvinge det saa, at det ikke skulde stride mod Aanden." (Luther til 1 Mos. 49, 27.)

Ikke for at sy Puder under vore Arme, men til Trøst for de redelige Sjæle iblandt os som trænger det, minder jeg om disse Ord. Amen.

Indvielsen af det norske Luther-College i Decorah den 14de Oktober 1865.

Der er mig tildeelt det kjære og ærefulde Hverv at hilse de tilstedeværende Brødre af Missourisynoden Velkommen og takke dem for deres Deeltagelse i denne vor Glædesfest. Efter det Forhold, i hvilket vi ved Guds naadige Førelse ere komne til disse Troesbrødre, vilde det i Sandhed have været et stort Skaar i vor Glæde, om Ingen af dem havde været hos os idag.

Det er netop i disse Dage 8 Aar siden vor Synode, dengang 7 Præster og 26 Lægmænd, var samlet faa Mile herfra i Kirken paa Washington Prairie. Der blev det besluttet at sende en Delegat til Missourisynoden for at anholde om Tilladelse til at ansætte en Professor ved Concordia College i St. Louis, og til at sende derhen vore Unge, der skulde oplæres til at tjene Gud i det hellige Prædikeembede.

Hvad bevægede vor Synode til at ønske en saadan Tilladelse og til at sende vore vordende Præster til et saa fjernt Sted til et Folk af et fremmed Tungemaal? det findes angivet i hiin Synodes Forhandlinger med følgende Ord:

Vi haabede deraf en tredobbelt Fordeel. 1) At sikre os Lærere i den nærmeste Fremtid. 2) At erhverve os Indsigt

og Erfaring med Hensyn til Dannelsen af en egen Læreanstalt og 3) ved Forbindelsen med en ved kirkelige Kampe prøvet, og paa ægte luthersk Grund befæstet Synode at voxe og tiltage baade i kristelig og kirkelig Erkjendelse og Kraft.

Hvorledes er nu efter disse 8 Aars Forløb hine Forhaabninger gaaet i Opfyldelse? Har vi havt nogen Fordeel af vor Forbindelse med Missourisynoden?

Gud være lovet og priset for det Svar, som vi hertil kunne give, og — vilde vi tie, vilde vi ikke ærligt og villigt for al Verden vidne om, hvad Gud gjennem disse Troesbrødre har gjort for os, da maatte vi vente, at Han for saadan Utaknemmeligheds Skyld vilde drage sin Haand fra os, ja, hvorledes skulde vi rettelig kunne indvie dette Huus til Guds Riges Tjeneste, dersom vi ikke give dem Ære og Tak, der har saa stor Deel i det Haab, med hvilket vi hilse det?

Sandheden af disse Ord erkjende vi bedst, naar vi med roligt Overlæg gjøre os Rede for, hvad vi i de enkelte Dele har disse vore tydske Troesbrødre at takke for.

Altsaa: for 8 Aar siden meente vi, at vi ved deres Hjælp skulde faae oplært unge Mennesker til Præster, indtil vi selv engang kunde komme saavidt, at det kunde skee blandt os. Er dette Haab opfyldt? Af vore 31 Præster og Lærere er ikke mindre end 11 disse Mænds og denne Synodes Disciple. Disse har baaret Vidnesbyrd iblandt os om den Kjærlighed, med hvilken deres Lærere dernede har arbeidet for dem som for deres Egne, uden andet Vederlag, end den Glæde, at de derved arbeidede for Guds Rige. Med samme Gavmildhed har de ladet Vore nyde godt af deres Menigheders Kjærlighedsgaver, og det, uagtet det desværre er saare lidet, som fra vore Menigheder er bidraget til Seminariets Understøttelse. Og endnu frem-

deles er det til Seminariet i St. Louis at vi, takket være de tydske Brødres Kjærlighed, kunne sende vore unge theologiske Studerende.

For 8 Aar siden haabede vi, at vi ved Forbindelse med Missourisynoden skulde vinde Erfaring og Indsigt i, hvorledes en saadan Læreanstalt efter de herværende Forhold bedst kunde ordnes. Og er det ikke netop paa de derfra vundne Erfaringer, at Planen for denne vor Læreanstalt er indrettet ikke blot som en almindelig Skole, men ogsaa som en kristelig Opdragelsesanstalt? Og hvilken mægtig Bestyrkelse har vi ikke fra Missourisynodens Læreanstalter faaet i at trodse den herskende Tidsaand med dens fordringsfulde Overfladiskhed, og den moderne Videnskabs hovmodige Hedendom, der hersker i de allerfleste Skoler, paa det at vore Unge i dets Sted ikke alene kunne vide grundigt, hvad de vide, men fremfor alt vide det saaledes, som en Kristen skal, nemlig i Guds Ords Lys.

Og naar der endelig dengang som den 3die Hovedgrund angaves det Haab, at vi ved Forbindelsen med en ved kirkelige Kampe prøvet og paa ægte luthersk Grundvold befæstet Synode vilde kunne voxe i kristelig og kirkelig Erkjendelse og Kraft, hvad Vidnesbyrd maa vi da aflægge?

Det maa vi sige til Guds Ære, med Hjertens Glæde og Tak, at vi har sandet de Ord, som Missourisynodens ærværdige Præster dengang skrev til vor Præstekonferents: "Vi ere os bevidste, at vi fra Begyndelsen af intet Andet have villet, end fastholde til vor egen Salighed det rene Evangeliums saliggjørende Ord, saaledes som det ved den salige Dr. Luthers troe Tjeneste blev igjen bragt frem for Lyset og er nedlagt i vor luth. Kirkes Bekjendelsesskrifter, bekjende dette for Verden, forsvare det mod Forvanskninger og Forfalskninger, og saameget som muligt ved Guds Naade udbrede det blandt vore Landsmænd og ordne alle vore kirkelige Forhold derefter og derefter alene."

Det Livsmaal, som i disse Ord er angivet, har vi gjenkjendt i den eenfoldige og eendrægtige Tro og Tillid til Guds Ord, som vi har fundet hos hine Brødre, i en grundig og ubetinget Erkjendelse af de lutherske Symbolers Rettroenhed, og i en uforfærdet Bekjendelse deraf, selv da, naar Bagtalelse og Had blev Lønnen, i en ømt følende Samvittighedsfuldhed ligeoverfor enhver om end i menneskelige Øine nok saa ubetydelig Forvanskning af Guds Ord, og i en stadig Stræben efter i Livet at lade Alt, i aandelige og timelige Ting, i Kirke, Huus og Stat være kristnet, gjennemsyret af Evangeliet og overgivet til Herrens Tjeneste.

Dette er de væsentligste Træk, der har aabenbaret sig for os ved den Anledning, vi har havt til at komme i nærmere Forbindelse med denne Synode og med de af Gud saa naadefuldt begavede Mænd, hvem dens Ledelse er betroet, og naar dette bekjendes, saa negtes ikke derved, at den menneskelige Skrøbelighed jo ogsaa blandt disse Brødre vil aabenbare sig, saa at Guds Kraft ogsaa hos dem fuldkommes i Skrøbelighed, men Guds Kraft aabenbarer sig altsaa, og den er det, vi med Glæde skal erkjende.

Jeg har nys sagt, at vi har faaet Præster oplærte, og jeg har nævnt Tallet paa dem af vore Præster, der ere uddannede ved Læreanstalten i St. Louis, men glemmes skal det ikke, hvad ikke disse alene, men ogsaa vor Synodes hele Lærerstand og gjennem den ogsaa vore Menigheder skylde denne Synode.

Med ganske særegne Naadegaver havde Gud udrustet de Mænd, ved hvem Han gjennem tunge Kampe byggede sit lutherske Zion i dette Land. Da vi, som de yngre og uerfarne Brødre, pludselig saa os hensatte i disse Forhold, medbragte vi vel som en hellig Arv med Luthernavnet ogsaa Ærefrygt for vor Kirkes Tro, og Villighed til at tjene Gud i denne, men vi havde ikke med os og kunde vanskelig have,

hvad disse Brødre gjennem Kampen havde vundet, en saadan rolig og glad Klarhed i Guds Ord og øvet Sands i en evangelisk Menigheds Ordning derefter.

Derfor er det en Naade af Gud, at Han førte os dem imøde, og derfor har vi været og ere deres Disciple og Medarbeidere.

Deres Tidsskrifter udgjøre en stor Deel af vor Læsning, de Bøger i hvilke de har fremdraget af Forglemmelsens Støv de Skatte, som ere os efterladte af troende Fædre, og den Veiledning, de af samme Kilder har øst til Guds Ords rette Deling og Udlæggelse og til Menigheders Ordning og Ledelse, udøver daglig mere Indflydelse i vore Menigheder. Deres Offervillighed for Guds Rige har været os en kraftig Paamindelse og et lysende Exempel. Deres Synodemøder og Præstekonferentser har underviist og opmuntret os til vor Gjerning, og hvor vi har mødt dem, har med en Kristens Brodersind Broderhaanden været rakt os.

Det er jo i Tidernes Løb ikke første Gang, at Gud har ført sine Kristne af de skandinaviske Folk i Forbindelse med sine Troende af den tydske Stamme. Lader os da ogsaa idag mindes, hvad Gud gjennem disse har gjort for os Nordmænd, lige fra hine Aar, da vor første lutherske Kirkeordinants oversendtes Luther til Prøvelse, og da Bugenhagen ordinerede Norges første evangeliske Biskop og indtil de Dage, da den usunde Menneskeforstands Taage paany maatte vige for Guds Ords himmelske Sol.

I norske Menigheder! Ere de fremmede for Eder disse tydske Brødre? Er Luther fremmed for Eder, og Arndt og Müller og Scriver? Er han fremmed for Dig den tydske Sanger, som lærte Dig at synge: "Er Gud for mig, saa træde mig hvad der vil imod", eller de tydske Lutheranere, som hver Søndag istemmer med Dig: "Søde Jesu vi er her, paa Dig og Dit Ord at høre"? Nei, som hine er Dine

Fædre i Christo, saa ere disse Dine Brødre og Du er Arving med dem.

Saa lad da denne Tanke ogsaa mane frem for os, hvad der ligger for os som det fælles Maal, hvortil vi skal arbeide, vor himmelske Fader til Ære. Den Tid kommer, om Gud vil, da endnu et Baand skal binde vore og de tydske Brødres Børn sammen, nemlig det fælles Tungemaal, det Sprog, som tales i dette Land, og som om kortere eller længere Tid ogsaa vil være vore Børns Hjertesprog, og vi ville derfor arbeide med hinanden saaledes, at naar det skeer, vore Efterkommere da kan have reen og ubeskaaret vor hellige Arv, den rene lutherske Tro og Bekjendelse, saa at de da kunne være Eet i Aand, som de ere Eet i Tunge, og med Glæde vil vi gribe al den Anledning, som Gud maatte ville give os til at komme i alt nærmere og inderligere kirkelig Forbindelse med hinanden, forvissede om, at Gud for Jesu Skyld vil opfylde for os de Forjættelser, der ere skjænkede dem, som høre Guds Ord, og bevare det!

Nu, saa lader os da gribe den Anledning, som denne glade Høitid giver os til at takke vore tydske Brødre, takke dem i den samme Herres Jesu Navn, i hvilket de ere komne os imøde, i hvilket de og vi her paa Jorden bøie vore Knæ i Troen og i Haabet, og i hvilket vi engang med dem skal bøie vore Knæ med en uudsigelig Glæde, naar vi ser Herren! Amen!

Tale ved Indvielsen af den nye Tilbygning til det Norske Luther College 2den December 1874.

"Herre, jeg vil ophøie dig; thi du haver draget mig op, og du lod mine Fiender ikke glædes over mig. . . . Synger Psalmer for Herren, I hans Hellige, og takker ham til hans Helligheds Ihukommelse." Saaledes heder det i den Psalme, der har til Overskrift "om Davids Huses Indvielse". Maatte den samme Erkjendelse af Guds ufortjente Miskundhed og den samme hellige Lyst til at prise og ophøie hans Navn fylde vore Hjerter ved den Indvielsesfest, til hvilken vi idag ere forsamlede. Thi vi have saa Meget at takke for og trænge saa saare til Guds fortsatte Naade, om det Haab, vi knytte til det her fuldførte Arbeide, skal blive opfyldt.

Til at forstaa det kristelige Liv i Verden er der i det nye Testamente givet os en Nøgle i de Ord, at "alle Ting helliges ved Guds Ord og Bøn", Ord, der række saa langt og kaste saa klart et Lys over mangt et ængstende Spørgsmaal; og det vil derfor ogsaa være en Hjertetrang for os ikke at tage den nye Del af den Bygning, i hvilken vi nu er samlede, i Brug uden Guds Ord og Bøn.

Vi have saa Meget at takke Gud for. Det er ikke længere, siden det Arbeide begyndtes, som nu er fuldført, end at vi jo godt mindes de mange Indvendinger, som gjordes

mod dets Anlæg, og de Spaadomme, med hvilke man vilde betage os Modet: "Planen var for stor", "Anlægget var for kostbart, det vilde aldrig blive fuldført", "Vi tiltrængte ikke saa stort et Hus" osv. I vide nu Alle, hvorledes det under disse Spaadomme paabegyndte Hus alt i flere Aar har været for lidet, og se idag, hvorledes den hele Bygning — der aldrig skulde blive færdig — nu efter 13 Aars Forløb er fuldt udført efter hin første Plan, der mødte saa megen Modstand. I vide ogsaa, hvor megen Velsignelse Gud gjennem det Arbeide, der i dette Hus hidtil har været udført, har tildelt vort Kirkesamfund. Vi ville bede ham fremdeles være hos os og lede vor Gjerning ved sit hellige Ord. Med dette Ord og med Bøn i Jesu Navn ville vi begynde vor Gjerning i det nu færdige Hus og saaledes indvie det til hans Tjeneste, ved hvis Hjælp det er bygget. Kunne vi ikke komme med store Ceremonier og herlige Kor, saaledes som vi læse i Beretningen om Jerusalems Mures Indvielse, saa kunne vi dog glædes i Guds Godhed og stræbe at ære hans Navn. Og ligesom der staar, at ved hin Leilighed "Jerusalems Glæde blev hørt indtil langt borte", saa ville og vi i vore ringere Kaar give Vidnesbyrd om, at Gud har gjort store Ting imod os, og derfor ere vi glade.

Naar vi indvie vore Kirker, pleie vi at henvende vore Tanker paa den rette Brug af Kirkerne og søge i Guds Ord det Lys, vi tiltrænge, for at vor "Gudstjeneste" kan ske i Aand og Sandhed. Saaledes ville vi ogsaa nu vende vore Tanker til den Gjerning, for hvis Skyld dette Hus er bygget, og lægge os paa Hjerte den Formaning, som den Hellig Aand har givet os i Kol. 4, 17:

"Giv Agt paa den Tjeneste, som du haver annammet i Herren, at du fuldbyrder den."

Der er et Ord, som Jesus ofte har gjentaget, og hvori han lægger os paa Hjerte Vigtigheden af at give Agt paa det Kald, Gud har givet os at varetage, og de Midler, som dertil er os betroede: "Hvo som haver, ham skal gives, og han skal have til Overflod, men den, som ikke haver, ham skal endog fratages det, han haver." Oftere og ved forskjellige Leiligheder har han sagt dette; saaledes ved Lignelsen om de forskjellige Slags Sædejord. Der lægger han os paa Hjerte at se til, hvorledes vi varetage vort almindelige Kristenkald, og hvorledes vi bruge de Midler, som dertil ere os betroede. Det feiler vist heller ikke paa, at ogsaa I, mine kjære Venner, paa forskjellig Maade have erfaret, det være nu til Sorg eller til Glæde, Sandheden i disse Ord: hvorledes nemlig den flittige og andægtige Brug af Guds Ord har gjort det kjært for eder og forøget baade eders Lyst til det og eders Indsigt i det; og omvendt, hvorledes Forsømmelse af Ordet eller en udvortes, ligegyldig Vanebrug deraf forspildte Velsignelsen for eder og gjorde eder kjede og lede af det. Mon ikke ogsaa mangen af eder skulde have erfaret det Samme med Hensyn til Alterens Sakramente? og mon ikke ogsaa ved Bønnens Brug en lignende Erfaring gjordes af Mange, at nemlig den, som bad flittigt og alvorligt, netop derved lærte bedre og bedre at bruge denne Guds Børns mægtige Rettighed, medens den, som forsømte den, tabte baade Lyst og Evne til at bede? Thi "den, som haver, ham skal gives, og han skal have til Overflod, men den, som ikke haver, ham skal endog fratages det, han haver." De Indtryk, han maaske engang havde af Guds Sandhed, ville lidt efter lidt udslettes, indtil "Sindet efterhaanden bliver ganske verdsligt og forfængeligt".

Ogsaa ved Lignelsen om "de betroede Pengesummer" har Jesus tilføiet hine Ord. Der er det jo den enkelte Kristnes særegne Kald og særegne Gaver, hvis rette Brug han lærer

os, og efter at have vist, hvorledes Nogle i Troskab bruge sit Pund, Andre lade det ligge ubrugt, siger han, at til de Første skal det engang hede: "Vel, du gode og troe Tjener, du haver været tro over Lidet, jeg vil sætte dig over Meget, gak ind til din Herres Glæde!" Men til de Sidste vil det hede: "Tager det Talent fra ham og giver det til den, som haver ti Talenter; thi hver, som haver, ham skal gives, og han skal have til Overflod, men hvo som ikke haver, ham skal endog fratages det, han haver."

Er nu disse Ord altsaa af den største Vigtighed for os Alle som en streng Mindelse om at tage vare paa vor Tjeneste, saa ere de i denne Stund særligt nærliggende for eder, ældre og yngre Venner, I, som i eders Forbindelse med denne Skole ere satte til netop her at fuldbyrde den Tjeneste, som I af Gud have annammet. Hine Ord vise Eder ikke, hvorledes I skulle vinde Guds Venskab og Fred, men hvorledes I i eders Færd og Gjerning skulle vise, at I have vundet den og ere blevne hans Tjenere.

Det er Troskab, Gud fordrer af os. Men til Troskab udfordres for det Første, at jeg ved og forstaar, hvad jeg skal gjøre,—at jeg kjender det Maal, som ligger for mig, og for det Andet, at jeg dertil anvender de Evner og Gaver, som ere mig betroede.

Først altsaa gjælder det, at Maalet ret forstaaes. Der er dem, som vandre tankeløse i Verden, uden Maal og Med, eller ustadige, med et Øiebliks Iver ("Interesse" kalder man det ofte) snart for dette, snart for hint; men, have de ikke noget Maal, og er derfor deres Liv meningsløst, hvorledes skulde de da kunne være troe i Tjenesten?

Dog, det er ikke nok, at vi have et Livsformaal. Der spørges, om vi erkjende dette vort Livsformaal eller vort "Kald" som et helligt Kald, en "Tjeneste i Herren", en Gjerning, som det nu gjælder i Herrens Frygt at varetage.

Glemme vi, at vi i vor Gjerning skulle være Guds Tjenere, og betragte vi den i Stedet derfor med verdslige Øine og bedømme den efter Verdens Maalestok, saa kunne vi heller ikke vise ham Troskab, som vil, at vi, i hvilken Livsstilling vi end ere, i al vor Gjerning netop skulle tjene ham efter hans Ord. Uden dette er der ingen Troskab, og selv om vor Gjerning ved Guds Styrelse medførte store Virkninger og blev betydningsfuld for Mange, — for os blev den dog, uden denne Troskab, spildt og uden Velsignelse.

Hvor der er et verdsligt Sind, der vil og Livets Formaal søges i Verden og vil bestaa i paa en eller anden Maade at faa "gode Dage", det være nu ved Hjælp af Penge, Ære, eller hvad der ellers er Hjertet kjærest. For en Lærer vil da maaske Maalet være: gjennem sin Lærergjerning at faa et saa godt Levebrød som muligt, og for Disciplene: at lære saa Meget, som de behøve til at faa et "Levebrød". En "Tjeneste i Herren" bliver det ikke.

Dog det er ikke nok, at vi ere uegennyttige i vor Tjeneste, eller at vi gjøre den villigt og omfatte den med Interesse. Thi uagtet dette kunne vi endnu betragte den med verdslige Øine. Og gjøre vi dette, da ville vi heller ikke kunne værdsætte den paa den rette Maade og ville ikke kunne gjøre den med den Ydmyghed og med den Selvagtelse, som en hellig Tjeneste fordrer.

Betragte vi vor Tjeneste med verdslige Øine, saa staa vi let i Fare for at anse den for altfor stor i Forhold til det Hele. I indskrænkede Kredse indskrænkes Synet. Vi sammenligne os med det, vi kunne overskue. Er nu dette lidet og smaat, saa staa vi i Fare for at se paa vor egen Tjeneste med saadanne beundrende Øine, at vi blive forfængelige og hovmodige. Vi se os selv som det Middelpunkt, hvorom Alt dreier sig, og tillægge os selv en Ære

og vor Virksomhed en Betydning, som aldeles ikke svarer til de virkelige Forhold.

Eller — om vort Syn udvides, og vi sammenligne os og vor Gjerning med det, som er stort i Verden, saa staa vi i Fare for at feile paa den modsatte Maade. Vi se, hvor ringe vi ere, og hvor ubetydelig vor Tjeneste, og det ligger os nær at tænke, at det kommer kun lidet an paa, hvorledes vi ere, og hvad vi udrette; vi ere af liden Betydning, snart glemte og let erstattede, og vi blive nedslagne, tabe Lysten til vor Gjerning og forsømme baade Tjenesten og de Gaver, der til den ere os betroede.

Lære vi derimod at se vort Kald i Guds Ords Lys som en Tjeneste, Gud har betroet os, da ville vi baade kunne bevares i den rette Ydmyghed, idet vi mindes om vor Afmagt til at udrette Noget som af os selv og om vor Persons fuldkomne Overflødighed — idet Gud jo ingensomhelst Trang har til os eller vore Gaver, men kan vælge sig andre og bedre Redskaber, naar og hvor han vil —; og vi ville tillige kunne opholdes i den rette Selvagtelse, idet vi vide, at Gud har sat os til vor Gjerning, at han værdiges at bruge os som Redskaber, som Led i den store Tjenerkjede, gjennem hvilken han opholder og styrer den hele Slægt; derfor vil vort Kald, i hvordan end Verden betragter det, være os et høit og helligt Kald; vi ville derfor ikke ringeagte vor Tjeneste og ikke misunde Andre.

Træffende har der været sagt, at om to Engle bleve sendte til Jorden, den ene for som Keiser at styre et mægtigt Rige, den anden for at feie Gaden for Keiserens Fod, saa vilde den første ikke hovmode sig over den anden, og den anden ikke misunde den første; de vilde begge vide, at de havde et helligt Kald. Dette skulle ogsaa vi lære og ikke se vor Tjeneste med verdslige Øine. Ere vi ringe i Verden, brammer ikke vort Navn i Blade og Bøger, siger Verden:

"Vi kjende dig ikke": — hvad skader dette, naar Kristus kjender os, ja engang vil "bekjende os for sin Fader og de hellige Engle"?

Derfor, I kjære Lærere og Disciple, hvem Gud har samlet i denne Skole, lader eders Maal staa klart for eder, "giver Agt paa den Tjeneste, som I have annammet i Herren"!

"Tjenesten" er her Dygtiggjørelse til i et kristeligt Livskald at tjene Gud og Næsten; først og fremst vistnok i Kirkens umiddelbare Tjeneste, som Guds Ords Forkyndere i Menigheden og i Skolen, men dernæst ogsaa i andre Livsstillinger. Eders Troskab i denne Tjeneste vil altsaa bestaa i en samvittighedsfuld Brug og Udvikling af de Evner, som Gud har givet eder, i en flittig Samling og Bevaring af det nødvendige Kundskabsforraad; dog ikke deri alene, men i en Bevarelse af Hjertet fra det Onde og i en saadan Dannelse af Karakteren, at de samlede Kundskaber kunne blive ret anvendte.

I disse Antydninger er der da først en Mindelse om eders Tjeneste, kjære Lærere. Giver Agt paa denne Tjeneste; thi den er Guds Villie til eder. Hvor betydningsfuld er ikke eders Gjerning for disse Unge! Virkningen af den vil strække sig ud over deres hele Liv, ja vel endog ud over deres Liv efter dette. I og eders Omgang med dem og eders Gjerning for dem vil aldrig blive glemt. I mindes eders egne Lærere, nogle med velfortjent Ros, andre maaske med ligesaa velfortjent Dadel. Der er dem af eders Lærere, som I mindes med en stadig taknemmelig Kjærlighed; der er nogle, som ere eder ligegyldige; der er vel og maaske en eller anden af Eders Ungdoms Lærere, som I ikke kunne mindes uden ogsaa at mindes den Uvillie og Bitterhed, som han vakte hos eder. Arbeider for, at enhver retsindig Discipel maa bevare eder i taknemmelig og kjærlig

Erindring; det vil ske, naar det kan blive eders Disciple indlysende, at I i Kjærlighed arbeide saaledes for og med dem, at hint Maal lyser for eder, og at I derfor samvittighedsfuldt "give Agt paa eders Tjeneste i Herren".

Og I, kjære Disciple, ældre og yngre, fra nær og fjern hidkomne for at beredes til Livets Virksomhed! Glemmer ikke, at netop denne Beredelse er her eders Kald, eders "Tjeneste i Herren". Hvorledes Gud vil føre eder, og hvad Slags Tjeneste han i Fremtiden vil bruge eder til, om han maaske vil lade eders Tjenestetid i Verden endes allerede i Ynglings-Aarene, det vide I ikke; men ser til, at I ret erkjende det Maal, som nu ligger for eder, og give Agt paa den Tjeneste i Herren, som I her have; en høi og hellig Tjeneste, fordi den er en kristelig Ynglings Tjeneste, og af uendelig Betydning baade for eders Fremtid i Verden og for eders evige Vel. Eders Evners Udvikling under og ved Aandens Arbeide, Indsamling af Kundskaber til Livsgjerningen, Skjærpelsen af et kristeligt Syn til at bedømme eder selv og Verden, ret Anvendelse af den kostbare og uerstattelige Tid, men fremfor Alt eders Hjerters Glæde i eders Frelser og derfor eders Villies Hengivelse til Gud, Bøielse under Guds Ord og Hærdelse i det gode Forsæt, dette er eders Maal. Det er ikke eders Maal at komme "fort frem", men at komme vel frem, det er ikke eders Maal at følge Kammerater, der maaske have faaet flere Talenter af Gud, end I have; det er ikke eders Maal at stræbe at overgaa Andre uden i Troskab. Troskab er det samvittighedsfuldt at benytte de Evner, som Gud har givet; og det er Troskaben, som vor Herre Jesus har givet det Løfte, at den, som haver, ham skal gives, og han skal have til Overflod, medens Utroskaben har den Dom, at endog det oprindeligt givne Pund skal fratages den.

Hvor ofte have ikke disse Herrens Ord været sandede i

Erfaringen! og med hvor stor Ret siger ikke en berømt og from engelsk Lærer: "Dersom der er nogen Ting, som er i Sandhed beundringsværdigt paa Jorden, saa er det at se, hvorledes Guds Visdom velsigner ringe naturlige Evner, naar de blive ærligt og tro og flittigt anvendte."

Altsaa: Maalet for Øie! Giver Agt paa eders Tjeneste i Herren, lader ikke Sindet drages derfra! Til Hjertets Renhed hører det at ville Et; derfor formaner Jakobus: "Lutrer Hjerterne, I tvesindede!" Og ligesom i Verden kun de Mænd have udrettet noget Stort og efterladt sig Mærke, som vidste, hvad de vilde, og vilde dette Ene, saaledes end mere, hvor det gjælder at ville, ikke hvad der er stort for Verden, men hvad der er stort for Gud, d. e. at ville det Gode, at ville det, som er Guds Villie. Hvor vil den her kunne udrette Noget, som ikke ved, hvad han vil, som vil snart Et, snart et Andet? "En tvesindet Mand er ustadig i alle sine Veie", siger den samme Apostel. Er det Alvor, er det ærligt ment med Maalet, — betænkes Kaldets Hellighed, betænkes Regnskabet for ham, som har uddelt de forskjellige Talenter, saa vil denne Enhed og Renhed i Villien ikke udeblive, saa ville Evnerne blive brugte — ikke "ad ostentationem", men "ad conscientiam": ikke "for Syns Skyld" eller for at stilles til Skue, men for Samvittighedens Skyld. Det vil da være Lærerens Opgave, ikke blot at synes at føre Disciplene fremad, men virkelig at gjøre det; det vil ligge Discipelen paa Hjerte ikke blot at synes at følge med eller at følge med saa vidt, at han kan undgaa Ubehageligheder; heller ikke vil han stræbe fremad for at tilfredsstille sin Forfængelighed; heller ikke vil han i Selvklogskab selv bestemme sine Studier og værdsætte sine Evner; heller ikke vil han, mismodig over kun at have faaet to Talenter, mens Andre have fem, lade de to ligge ubrugte; heller ikke vil han knurre over, at hans to Talenter bringe

mindre Rente end en Andens fem; men han vil, under al sin Færd, under Arbeidet og under Hvilen fra Arbeidet, have den Tjeneste for Øie, som han her har "fra Herren", og selv midt i den ungdommelige Glæde, med hvilken han kan nyde den forfriskende Fritid, vil han bevare det hellige Alvor, der følger den, som baade ved, hvad han vil, og vil det, som det er hans Pligt at ville.

Og nu vi Andre, der, om end ikke som Lærere og Disciple, dog ere knyttede til denne Skole ved saa mange stærke Baand, — hvad er det, som ved denne Indvielses-fest bør lægges os paa Hjerte, og hvad er det for en "Tjeneste i Herren", som vi have at give Agt paa? Først og fremst vistnok vort fælles Kristenkald; thi er det ikke Alvor med vor Kristendom, ere vi ikke først og fremst Guds Børn, saa er det lidet bevendt med vor Tjeneste; og hvorledes end Gud kunde ville bruge vore Gjerninger for denne Skole: — for vort eget Vedkommende ville vi forspilde Velsignelsen deraf, dersom vi ikke gjøre vor Tjeneste som Guds Børn for Guds Riges Skyld. Men er dette vort Maal, da ville vi heller ikke glemme den Gjerning, som vi have for denne Planteskole for vor kjære lutherske Kirke. Vi ville ikke alene med Glæde og Beredvillighed understøtte den med vore timelige Midler, efter den Evne, vi maatte have; men vi ville og støtte dens Gjerning ved den Deltagelse og Kjærlighed, der vil være en saa mægtig Opmuntring for dens Lærere og Disciple. Og denne Deltagelse og Kjærlighed vil ogsaa lære os den Maade, paa hvilken vi Alle kraftigst kunne understøtte Skolens Gjerning, nemlig ved vore Bønner. Ligesom vi erkjende, at Gud er den, som har bygget Huset for os, saaledes ville vi og erindre, at kun Gud kan lede og styre Skolens Gjerning saaledes, at den bliver til hans Riges Opbyggelse; derfor, ligesom Huset er bygget under mange Bønner, saaledes ville vi og lade vor stadige Bøn

følge den Gjerning, som her skal gjøres. Vi ville bede ham ved sin Hellig Aand give baade Lærere og Disciple det rette Syn for deres Arbeide; bede ham give Lys i deres Hjerter til klart at erkjende Maalet, bede ham varme deres Hjerter i Kjærlighed til Sandheden og i Kjærlighed til hverandre indbyrdes, bede ham give dem Stadighed og Udholdenhed i Arbeide og Taalmodighed under Korset.

Og saa være da dette Hus dig overgivet, o kjære Fader i Himlene! Du har givet os det; vi overgive det igjen til dig og indvie det i Ydmyghed til din Tjeneste. Bevar det, Herre vor Gud, hold al Ulykke og Fare, al Synd og Sorg borte, velsign dem, som skulle færdes herinde, og lad det Haab, som vi have sat til deres Gjerning, blive opfyldt baade for os og for dem, som komme efter os! Kjære Herre Gud! da Salomo byggede dig det herlige Tempel, lovede du ham, at du vilde hellige det, og at dit Navn skulde være der, ja at dine Øine og dit Hjerte skulde være der alle Dage. Vi ere ringe, og vore Kaar ere smaa, og hvad vi bygge og udrette for dit Rige paa Jorden, er lidet at regne — men du har æret og ophøiet os ved dit hellige Kald og gjort os til dine Børn og Tjenere: — o saa hør os derfor, naar ogsaa vi bede: Lad dit Øie og dit Hjerte være ogsaa over dette Hus alle Dage! Og som vi engang bade, da vi lagde Grundvolden til det, saa bede vi nu ved dets Fuldendelse: "Lad din Gjerning sees for dine Tjenere og din Herlighed over deres Børn, og Herrens vor Guds Liflighed være over os, og befæst du vore Hænders Gjerning hos os, ja befæst vore Hænders Gjerning!" (Ps. 90, 16. 17).

Festtale ved Luther-Seminariets Indvielse.

Ære, Pris og Tilbedelse være dig, vor Herre og Gud, Fader, Søn og Helligaand, du, som var og er og bliver evindelig!

Vi takker og priser dig for det Haab, om hvilket vi i denne Stund er samlede. Stadfæst det for os! Velsign vore Hænders Gjerning og velsign vore Hjerters Annammelse af den Gave, du deri skjænker os, og hjælp os til dens rette, velsignede Brug! Amen.

Kjære Brødre og Søstre i Kristo! Naade og Fred fra Gud, vor Fader, og vor Herre Jesus Kristus!

Hvor skal vi faa det rette Synspunkt, fra hvilket vi kan betragte den Indvielse, til hvilken vi her er samlede, saa vi fatter Betydningen af denne Fest?

Det, vi ser, er saa lidet, og vi holder os saa let til den snevre Kreds, som vi har for vore Øine. Vi hører til en liden Nation, og vi er jo selv kun et lidet Samfund i denne. Ser vi nu ikke længere end til den Kreds, i hvilken vi færdes, da bliver Følgen: Snæversyn, dernæst Feilsyn og kun altfor ofte Snæverhjertethed.

Lad os derfor komme ihu, at om vi end kun er et lidet Samfund, saa hører vi dog til et stort Rige; at vi er Medlemmer af det store, evige Aandens Rige, hvis Konge er Kristus. Indenfor dette er vor Opgave sat os. Ligesom i

en stor Hær ofte en liden Trop er sat paa et vigtigt Sted og har en høivigtig Gjerning, saaledes er det ogsaa med os. Maatte der da ogsaa kunne siges om os, ligesom der i Aabenbaringens Bog siges om Menigheden i Filadelfia: "Se, jeg har givet dig en aabnet Dør, og ingen kan lukke den; thi du haver en liden Kraft og dog har du bevaret mit Ord og ikke fornegtet mit Navn." (Aab. 3, 8.)

Men dersom dette skal kunne siges om os, da er det nødvendigt, at vi ved, hvad vi skal, og hvad vi vil, og at vi vil netop det, som vi skal ville. Dertil er den Helligaands Kraft nødvendig. Kun ved ham kan vi faa det rette Syn for den Opgave, som her er os stillet. Vor Opgave er at skaffe vort Folk Veiledere, saa at de kan fatte sin Gjerning i Guds Rige og dygtiggjøres til den, "dygtiggjøres til de helliges Arvedel i Lyset."

Til Uddannelse af saadanne Veiledere er en kirkelig Læreanstalt nødvendig. Skulde det være nødvendigt for mig nærmere at paapege denne Nødvendighed? Skal jeg minde om Guds Befaling til Moses om at lære Folket og at byde Folket lære de kommende Slegter? Skal jeg minde om Profetskolerne paa Samuels Tid, og i Elias's og Elisa's Dage? Eller behøver jeg at minde om St. Pauli Formaning til Timotheus: "Hvad du har hørt af mig i mange Vidners Nærværelse, betro det til paalidelige Mennesker, som er dygtige til ogsaa at lære andre!" (2 Tim. 2, 2.)

Skal jeg minde om de store Skoler og Seminarier i Oldkirken — det i Alexandria f. Eks., hvis Disciple udmerkede sig saaledes ved Fremskridt i alle Videnskaber, at Keiser Julian i Misundelse forbød de kristne at læse de romerske og græske Klassikere i sine Skoler?

Eller om Klosterskolerne i de mørke Aarhundreder? Eller om Omsorgen for Skoler og Univesiteter paa Reformationens Tid, og hvorledes fremfor alle Luther har ind-

skjærpet den Sandhed, at paa Skolerne hviler Haabet om Kirkens Fremtid?

Nei — nu for Tiden tiltrænges der neppe noget Bevis for, at den, som skal lære andre, maa selv have lært. Der var en Tid, da der hos mange af vort Folk taltes haanlig om Lærdom. "Al Daarskab og Vildfarelse kommer fra de lærde", hed det, og "vi trænger bare til Barnelærdommen" — som om der ikke kræevedes stor Lærdom netop til at være en ret Lærer i denne!

Den samme Paulus, som afviser "prægtige Ord", "Ord, som menneskelig Visdom lærer", og som vil have "Ord, som den Helligaand lærer" og vil have "aandelige Ting tolkede med aandelige Ord" — han vil netop derfor have Timotheus tilholdt til ivrigt Studium.

Derfor — ligesom der medrette siges til den, som vil vide en Families eller en Menigheds Fremtidsudsigter: Se til Opdragelsen og til Skolerne, — saaledes maa der, naar der spørges om en Kirkes Fremtid, svares: Se til dens Lære-Anstalter! Fra dem skal jo Veilederne komme, Lærerne rundt om i Menighederne. Den Aand, som raader i Lære-Anstalterne, vil virke ude i vide Kredse, thi "som Herren er, saa følger hans Svende", og "Discipelen er efter Mesteren."

Er da denne Lære-Anstalternes Betydning saa stor, lad mig da i denne Stund kortelig minde om enkelte Hovedprinciper, som bør være herskende i dem, thi visselig er der i mangen Lære-Anstalt saa megen Vaklen og saa liden Fasthed og Kraft netop af den Grund, at disse Principer ikke er erkjendte eller ikke er fastholdte.

I. Sandheden er det, enhver Lære-Anstalt skal tjene. Den kirkelige Lære-Anstalt skal tjene den Sandhed, hvis Bærer Kirken skal være. Men denne Sandhed er Guds Ord. "Hellige dem i din Sandhed, dit Ord er Sandhed"

lyder Frelserens Bøn for sine Disciple. Men Guds Ord er den hellige Skrift, og alt i denne, thi "den ganske Skrift er indblæst af Gud", og "de hellige Guds Mænd talte, drevne af den Helligaand."

Er dette erkjendt og troet, da følger deraf, at Guds Ord i Skriften fordrer ubetinget Lydighed, Lydighed tiltrods for alt, tiltrods for vor Fornuft, tiltrods for vor gode Mening, tiltrods for al Verdens Videnskab, tiltrods for al menneskelig Anseelse, tiltrods for hele Mængden. Ubetinget Lydighed fordrer Guds Ord, fordi det er Sandhed. Derfor: intet Kompromis, intet Forlig uden paa den Betingelse: Ubetinget Underkastelse under Guds Ord i den hellige Skrift!

Naar i disse Læresale Skriften skal ransages, da skal det ikke være forat mestre den, ikke forat være klog over det, som skrevet staar, men forat lære af den. Staar vi for Guds Ord, for det, som Gud har sagt, og som derfor er hans Tanke og hans Vilje, da staar vi ligeoverfor Guds Majestæt, og enhver vitterlig Forgribelse er den største Majestætsforbrydelse.

Det gjælder altsaa ikke at vige for noget, som er Guds Ord imod, ikke at vige for Mennesker, ikke for skiftende Meninger, ikke at vige for den Fiende, som fremfor alle har lettest forat friste os, den, som kaldes Tidsaanden, og som derfor frister os, fordi dens Røst lyder rundt om os paa alle Kanter, i Skrift og i Tale, udenfor og indenfor den kristne Kirke, hvor vi staar og gaar. Her gjælder det, dersom en Lære-Anstalt som denne skal blive fast paa Guds Ords Grund, at mindes vor Frelsers Ord: "Den, som skammer sig ved mig og ved mine Ord, ved ham skal Menneskens Søn skamme sig, naar han kommer i sin Herlighed."

Men, vil maaske nogen tænke, hvem af os vil skamme

sig ved Guds Ord? Ak, mine Venner, denne kjærlige og alvorlige Advarsel af Kristi Mund var visselig ikke nødvendig, dersom ikke Fristelsen laa nær. Men det er nu som dengang, da mange af hans Disciple forlod ham og sagde: "Dette er en haard Tale. Hvo kan høre den?" Fristelsen ligger nær til at skamme sig snart ved det ene, snart ved det andet Guds Ord i den hellige Skrift, fordi Mennesker forarges over dem. Vil en derfor søge Folkegunst og Bifald af Menneskene og rette sig derefter, saa kan han ikke have denne Grundsætning, Troskab mod Skriften, fast i sit Hjerte. Den, som vil søge Folkegunst, faar søge den ved at tale det, som Folket liker at høre. Dertil er denne Lære-Anstalt ikke bestemt. Ved den skal hin Guds Befaling til Profeten gjælde: "Du skal tale mine Ord til dem, hvad enten de lyde eller lade være." "Hvo, der vil høre, han høre! og hvo, der vil lade være, han lade være!" (Ezech. 2, 7; 3, 27.)

Man har beskyldt netop den Del af den lutherske Kirke, som holder strengt paa ubetinget Lydighed mod Skriftordet, for at være stillestaaende og "repristinerende", det er, at den vil gjenindføre gamle Sager, som ikke passer for vor Tid, hente frem gamle, mugne Bøger, som ikke egner sig for vort oplyste nittende Aarhundredes Folk.

Dette er af den Slags Usandheder, som er farlige, fordi der er en liden Del af Sandhed indimellem. Det er sandt, at vi vil gjenindføre det gode gamle, som vor Tids Kirke har glemt, men det er ikke sandt, at vi vil bringe frem igjen det, som medrette er forældet. Vi vil benytte Guds Gaver gjennem de Sekler, som er henrundne over Kirken før vore Dage. Vi tror vistnok hverken at Sandheden er en anden nu, end den var for tre hundrede Aar siden, og heller ikke tror vi, at vor Tid ved mere af den frelsende Sandhed, end de kristne vidste dengang, men vi er dog ikke blinde for de Fremskridt, som er gjorte fornemmelig i de saakaldte Hjælpe-

videnskaber. Der er nutildags større Kyndighed i Sprogene, end der var Aarhundreder tilbage. Der er større Kyndighed i Kildeskristers Læsning og derved større Kjendskab baade til Oldtiden i det hele og til Oldkirken. Af disse og andre Grunde er derfor ogsaa Forstaaelsen af mange enkelte Steder i Skriften klarere end tidligere. Mangt og meget er lært, som vore Fædre medrette vilde have takket Gud for, om de havde vidst og kjendt det.

Men i det væsentlige, i de Ting, som er nødvendige at vide til Salighed, eller som har væsentlig Betydning for disse, deri er der visselig ikke gjort Fremskridt. I disse Ting er der, efter min Overbevisning, ialmindelighed endog langt mindre Indsigt nu, end der har været i adskillige andre Tidsaldre.

I verdslige Ting er Fremskridt gjorte, store, forbausende Fremskridt. Gaa hen i Udstillingsbygningen i denne By og se alle de merkelige Ting, som der er tilskue! Hvem vilde ikke beundre de Fremskridt, som der aabenbarer sig. Hvor meget er ikke der at takke Gud for — paa samme Tid som der er Opfordring nok til at bede mod Misbrugen.

Men lad ikke nogen mene, at de evige Sandheder er saaledes Gjenstand for Fremskridt, at de Sandheder, som det for vore Sjæle gjælder om, fordi de staar, naar Rigerne falder, og de jordiske Ting ikke længer spørges om, at de Sandheder, som viser os Guds Vilje, som angaar Synd og Frelse, evigt Liv og evig Død, er saaledes Gjenstand for Fremskridt og Udvikling, at man kjender Sandheden og Veien bedre nu end før, at man kjender Frelsen og Frelseren bedre nu, end i Augustins og i Luthers Dage.

Der har været ført Strid iblandt os om forskjellige af disse Sandheder: om Synd og Naade, om Naadens Orden og om Naadens Midler. Gjennem mange Kampe er den norske Synode bleven befæstet i dem. Vi har af Guds Ord

sandet, hvad vore Fædre om disse høivigtige Ting har troet og bekjendt, og det, som vi har sandet, det har vi fordret erkjendt af dem, som stod mod os. Hvorledes har denne vor Fordring paa Lydighed mod Guds Ord været mødt? Den har været mødt med det Spørgsmaal: "Vil I være ufeilbare? Skal da eders Fortolkning staa som ufeilbar?"

Nei, mine Venner, det vil ved Guds Naade aldrig høres i disse Læresale, at det, som vi siger, skal være ret, fordi vi siger det, og fordi vor Fortolkning er ufeilbar.. Men Guds Ord er ufeilbart.

"Og Ordet skal de lade staa
Og dertil Utak have!"

Var det saa, at Ordet ikke kunde erkjendes uden gjennem menneskelig Fortolkningskunst, ja da var vi ilde stedte. Det blev da kun med Tvil og med Bagtanker, at vi kunde indvie en Lære-Anstalt til Sandhedens Tjeneste, — med den Bagtanke nemlig, at det dog var en uvis Sag med Sandheden; saa og saa mente vi, men kan hænde, vi tog feil. Saaledes taler ikke Troens Aand, men Tvilens.

Det er sandt, hvad en af vor Kirkes ypperste Lærere har sagt: "Vistnok kan ogsaa den fare vild, som fast tror Guds Ord, men ikke i de Ting, i hvilke han staar fast paa Guds Ord, thi dette er ikke dunkelt og misforstaaeligt, men i alle Trosartikler klart og tydeligt og vist."

"Vi har det profetiske Ord mere stadfæstet og I gjør vel, naar I give Agt derpaa som paa et Lys, der skinner paa et mørkt Sted, indtil Dagen fremstraaler og Morgenstjernen oprinder i eders Hjerter."

"Ikke derfor har mange troende faret vild, fordi Guds Ord var utydeligt og misforstaaeligt (og derfor trængte til den menneskelige Fortolkning), men fordi de, istedenfor

Guds klare Ord har fulgt sin Fornuft, sin gode Mening, sit Hjerte, sin Fordom, eller andre Menneskers Anseelse."

Hvor vigtigt derfor fremfor alle Ting, at Guds Ord bevares purt og rent, og at det bliver den første Fordring til dem, som i disse Læresale skal foredrage Guds Ord, at de beviser sit Discipelsind ved ubetinget Lydighed mod Ordet!

Til den evige Salighed gaar der kun én Vei, Jesus Kristus, og enhver Afvigelse fra Guds Ord i Skriften vil paa forskjellig Maade forvirre eller fordunkle denne Vei. Skal nu Vandringen være ret, saa maa Veivisningen være ret. Er Veivisningen falsk, da vil den, som følger den, blive vildledet. Dog, er end dette saa, saa er det ogsaa vist, at

II. Dermed at Veivisningen er ret, er endnu ikke et Skridt gjort fremad paa Veien. Sandheden kan kjendes og dog ikke lydes. Derfor er det den næste Grundsætning og Grundfordring, at Guds Ords Indhold ikke bliver en Forstandssag alene, men en Hjertesag, en Livssag, saa at det troes og lydes. Kun derved bliver Guds Ord Sandhed for os, naar det bliver Sandhed i os. Men dette sker aldrig uden Kamp, og denne Kamp medfører et dagligt Kors.

Her vil det vise sig, at den, som vier sig til den Tjeneste, til hvis Forberedelse denne Lære-Anstalt er bestemt, maa lære at forstaa Jesu Ord: at den som vil være hans Discipel, maa forlade alt for hans Skyld, og at den, som ikke bærer sit Kors og kommer efter ham, kan ikke være hans Discipel.

Skal vi da, som nogle baade i ældre og nyere Tider har ment, fordre af de unge Mænd, som skal uddannes til Kristi Tjenere, at de skal søge Lidelse, selv finde sig eller tømre sig et Kors? Mine Venner, Jesu Ord siger ikke dette, og dog er det et sandt og ufeilbart Ord, at den, som ikke bærer sit Kors, kan ikke være hans Discipel.

Tror vi, at dette er sandt, at "hans Rige ikke er af denne Verden", kan vi da mene, at hans Disciple kan søge sin Skat og sit aandelige Hjem i Verden? De blev jo da udenfor hans Rige. Men vil de ikke være Verdens Venner, saa faar de være forberedte paa dens Fiendskab. Den, som vil være Verdens Ven, kan ikke være Guds Ven, thi der staar skrevet, at Verdens Venskab er Guds Fiendskab. (Jak. 4, 4.)

Tror vi, at det er sandt, at Kjødet begjærer imod Aanden, saa kan Jesu Disciple heller ikke følge sit eget naturlige Sind; thi da viste det sig jo, at Aanden ikke herskede i dem. Men det naturlige, kjødelige Sind vil værge sig. Deraf følger daglig Kamp og dagligt Kors.

Tror vi, at det er sandt, at Djævelen frister og hader allermest dem, som mest vil hindre hans Rige, saa kan vi vide, hvad de maa vente, som vil være Medarbeidere i Guds Riges Tjeneste.

Derfor: Vil en være med i Kapløbet efter Penge i Verden, og der søge Lykken, da lad ham ikke søge hid!

Vil en søge efter Ære blandt Menneskene, den Ære, som svinder og bliver til Skam, naar Gud lader Sandhedens Straaler lyse ind i hans Hjerte, — lad ham ikke søge hid til disse Haller, i hvilke det skal bekjendes, at den, som er mindst i sine egne Øine, er den største, og at den, som søger Ære af Menneskene, ikke kan være en troende.

Vil en have Vellevnet og gode Dage, lad ham ikke søge hid, hvor saadanne Ord, som de i 2 Kor. 11, fremholdes, og hvor den samme Apostel, hvis Trængsler og Forfølgelser i nævnte Kapitel opregnes, formaner Ordets Tjenere til at blive hans Efterfølgere.

Alvor skal herske her, det Alvor, der gjør den Sandhed, som her forkyndes til Sandhed i os. Frelseren siger: "Dersom I vide disse Ting, ere I salige, dersom I gjøre dem."

Ingensteds i Bibelen staar der skrevet, at vi bliver salige ved at have den rene Læres udvortes Kundskab.

Men den indre, Hjertets Kundskab eller Overbevisning er altid forbunden med Lydighed, saa at den, som i Hjertet er overbevist derom, han kan ikke andet, end gjøre det; med andre Ord, den sande levende Kristentro fører altid Frugter med sig.

Saavist som det er en daarlig Tale, der raaber: "Ikke Lære, men Liv!" — thi denne Modsætning er ikke rigtig — saavist er det ogsaa, at den Sandheds Lære, som ikke er Liv i dem, som fører den, og bliver Liv i dem, som hører den, dømmer og fordømmer dem begge. Thi ren Lære er ikke det Maal, hvortil vi vandrer, men det Middel, hvorved vi vandrer til Maalet. Ren Lære fordres, forat der kan blive ret kristeligt Liv, nye Skabninger i Kristo, en ny, hellig Sæd, fød af Ordet og næret ved dette.

III. Dersom nu disse Grundsætninger skal lyse under Arbeidet og bestemme dets Art, da bliver der strengt Arbeide her i Huset. Nu vel, det maa ogsaa til. Ikke til overfladisk Hastværksarbeide forat slippe igjennem og komme ind i et Prestekald indvies Huset. Flid fordres der, vedholdende, anstrengt Flid.

"Vaag", raaber Luther til sin Tids Prædikanter, "vaag, strid, hold ved med Læsningen! Isandhed, du kan ikke læse altfor vel i Skriften; og hvad du læser, det kan du ikke forstaa altfor vel; og hvad du forstaar vel, det kan du ikke lære andre altfor vel; og hvad du lærer andre, det kan du ikke efterleve altfor vel. Tro mig, jeg har erfaret det. Djævelen er det, Verden er det, vort Kjød er det, som raser og fnyser mod os. Derfor, kjære Herrer og Brødre, Prester og Prædikanter, beder, studerer, værer flittige! Isandhed, det er ikke Tid til at dovne sig og sove og snorke i denne onde, skammelige Tid. Derfor bruger den Gave, som er

betroet eder, og aabenbarer Kristi Hemmelighed" (W. W. XIV, 379).

Ikke til mageligt Liv og Slendrian altsaa indbyder dette Hus. Ikke heller til Kappestrid i den hovmodige Videnskabs Tjeneste, forat man skulde rose vore Professorer og dem, som havde faaet sin Uddannelse under deres Kathedre. Prester vil vi have, Prester beder vi om, redelige, ærlige, dygtige, trofaste Arbeidere i Menighederne, Prester, som ved, i hvis Tjeneste de staar, og som, om de end vandrer i Ydmyghed, i Frygt og Bæven og i Kamp, dog ogsaa ved, at han, som er med dem, er sterk nok til at holde dem oppe og naadig nok til at velsigne dem, trods deres Svaghed, i det Arbeide, han selv har kaldt dem til.

Er der saadanne Prester?. Har vi saadanne? Kan vi faa saadanne oplærte her i Huset? Ja, Gud være Tak, men Herren vil bedes derom.

Jeg mindes det Vidnesbyrd, som en gammel Tjener i den lutherske Kirke her i Landet, en varm Ven ogsaa af vor Synode kunde aflægge om sig selv ved Slutningen af sit lange, anstrengte Arbeide i Kirken:

"Med god Samvittighed kan jeg", siger han, "ligesom den omvendte Petrus svare min Herre og Frelser, naar han spørger: Elsker du mig? Ja, Herre, du ved alle Ting, du ved, at jeg elsker dig.

Kjærligheden til Kristus har ved den Helligaands Kraft og Naade i Ordet ogsaa i disse mange Aar bevæget mig til at vogte og røgte de mig betroede Faar og Lam uden vitterlig og vedholdende Utroskab — thi paa mange Slags Svaghedens Utroskab har det desværre ikke manglet mig.

Penge, Ære og Vellevnet har jeg ved Guds Naade ikke søgt hos min Menighed, men under dens Røgt har mit Hjerte været rettet paa efter Evne at leve for ham, som ogsaa for mig er død og opstanden.

Saa har og netop Kjærligheden til Kristus og for hans Skyld til mine medforløste bevæget mig til mundtlig og skriftlig ikke at være en blind Vægter og en stum Hund og ikke af Menneskefrygt eller for at behage Mennesker at tie, hvor det gjaldt at vidne med retfærdig Bestraffelse. . . . At jeg derved i denne vor slappe, blødagtige, følelsestroende og følelsessalige Tid er bleven en ukjær og ubekvem Person for mangen en — det bekymrer mig lidet, aldenstund jeg er vis paa, at jeg i disse Ting har talt og skrevet efter Guds Ord og Vilje.

Gud se i Naade til vor kjære Synode! Han, han hjælpe os, at vi i Kampen mod Satans Hærskarer baade for Lære og Liv ikke blive trætte og matte, men altid maa findes væbnede med den Helligaands Rustning!

Han hjælpe os fremdeles, at vi med Alvor stræber efter Helliggjørelse, at vort Lys ikke bliver dunkelt og vort Salt ikke kraftesløst, og at vi i ingen Maade skikker os lige med denne Verden, men at vi maa blive Guds ulastelige Børn midt iblandt en vanartig og forvendt Slegt, blandt hvilken vi kan skinne som Lys i Verden. Han opholde os ogsaa i Aandens Enighed og synderlig i den ene og rene Lære, og lade ingen Splittelse eller endog Sekter og Kjætterier opkomme iblandt os, saa at ikke af os selv Mænd opstaar, som fører forvendt Lære og drager Disciplene efter sig!"

Mine kjære Brødre og Søstre! Skal dette ikke ogsaa være vor Bøn? Skal vi ikke bede om, at de, som i disse Læresale skal føre Herrens Ord, maa stræbe at uddanne Kirketjenere, som ved Slutningen af sin Tjeneste kan aflægge et saadant Vidnesbyrd? og skal vi ikke bede om, at denne deres Stræben maa lykkes?

Har vi Ret til at haabe dette? Ja, Gud være lovet, vi ved, for hvem vi har bygget dette Hus. I Kjærlighed har I sendt eders Gaver til dets Opførelse, og mange af eder

er der vist, som ikke har glemt at sende eders Bønner med. Bliv ved dermed! Saamange af eder, som tror, at den, som beder, han skal faa, bær frem eders Bønner for den Gjerning, som her skal drives! Bed og bliv ikke trætte! Bed for Guds Kirke iblandt os, at den maa støttes og ledes fremad ved de Mænds Tjeneste, som her skal uddannes!

Hvem er den Kirkens Herre, du taler til, naar du beder? Det er ham, som sidder hos Kraftens høire Haand, han, for hvem intet er stort, saa han ikke skulde magte det, og intet er lidet, saa han ikke skulde agte det. Ringe, svage, syndige er vi vistnok. Dog vil han høre os. Ikke heller skal vi maatte trænge høit op til Himlen for at finde ham der, ved Kraftens høire. Han har sagt: "Hvor to eller tre er forsamlede i mit Navn, der er jeg midt iblandt dem." Saa er han da ogsaa nu midt iblandt os, og vi vil med endrægtig Takfigelse, med Bøn og Kjærlighed i vore Hjerter vende os til ham og bede, at han vil velsigne den Indvielse, som her skal ske. Det vil han gjøre, thi ham er det, som har givet os det Ord, i Tro til hvilket vi nu vil synge:

"Vor Gud han er saa fast en Borg
Han er vort Skjold og Værge!"

Amen.

Tale ved Grundstenlægningen af Lutheran Ladies' Seminary i Red Wing, Minn.

Det er idag Mindedagen om Vorherres Jesu Kristi Himmelfart. Allerede i Spaadommen derom hed det: "Han opfor til det høie, bortførte Fanger, gav Menneskene Gaver." Ogsaa til os er hans Gaver komne. Den ypperste af dem er den Helligaand, som veileder os til al Sandhed, og hvis Vidnesbyrd vi har i den hellige Skrift.

Gaver vil Menneskene have, gode Ting vil de have, om de fleste end ikke vil have dem som Gaver af ham, men som sin Ret. Fordringer hører vi derfor overalt. Fordringer af de fattige, eller dog for de fattige, Fordringer af Arbeidere, eller dog for Arbeidere, Fordringer af Kvinderne eller dog for Kvinderne. Mange Midler søges der for at faa disse Fordringer opfyldte, blandt andet Omstyrtning af al nu bestaaende Orden, under hvilken man mener at Fordringerne ikke kan komme til sin Ret.

Vi, som vil være kristne, bekjender, at skjønt vi lige overfor Gud ingensomhelst Ret har, saa har dog han sat Ret Mand og Mand imellem, og derfor retmæssige indbyrdes Fordringer mellem disse. Disse Fordringer er da derfor ogsaa hans, mere end de er vore. Vore bliver de kun i hans Navn. Forsaavidt disse Fordringer er rette, er de da ogsaa indeholdte i Guds Ord.

Der forsøgtes i Begyndelsen, mens de kristne endnu kun var en Haandfuld Folk, at indrette det saa, at der ikke skulde være fattige og ikke rige. Dette var dog ikke Guds Fordring. Men skjønt Guds Ord ikke ophæver Forskjellen mellem fattige og rige, saa er dog der Brodden borttagen. Hvor er de fattiges Sag saaledes talt som i den hellige Skrift, med saadan Deltagelse med de fattige og med saadan Dom over dem, som træder dem under Fødder? Hvor er deres Sag talt med saadan Vælde som af ham, der selv ikke havde det, hvortil han kunde helde sit Hoved, eller af hans Apostler, der nævner det som et ganske særeget Bud af Herren, at de skulde komme de fattige ihu, og mindes, at det er saligere at give end at tage? De synes at lede efter Ord strenge nok for de rige, som lever i Yppighed paa Jorden og i Vellyst eller for dem, som i Personsanseelse bøier sig for de rige og ringeagter de fattige. Har dog Jesus selv sagt, at naar en antager sig den nødlidende, er det, som han har antaget sig ham selv!

I ved fremdeles, hvorledes der fra alle Sider lyder bitre Klager over Arbeidernes Kaar. Er det end saa, at det ofte kun er Misundelse mod de rige, som har fremkaldt dem, saa er der dog ogsaa paa alle Sider kun altfor megen Grund til at klage. Man har rost vort Land som det Sted, hvor Arbeidet holdtes høiere i Ære end andensteds. Det har ogsaa været saa. Jeg mindes godt, hvorledes det slog mig, da jeg som ung Mand kom hertil, at alt ærligt Arbeide, hvor ringe det end var af Art, dog virkelig holdtes anderledes i Ære her, end jeg andensteds havde seet det, og jeg glædede mig inderlig derover. Det er nu 40 Aar siden. Mon der ikke er skeet en Forandring — og til det værre? om ikke netop i Nybyggeregnene, saa dog ellers?

Man holder St. Paulus høit i Ære, man bøier sig for ham med Ærefrygt — men om han nu kom vandrende her-

nede i Gaden tarvelig klædt med sin Bundt Teltlærred under Armen samt Syl og Snorer i Haanden paa Veien til Verkstedet hos Aquilas og Priscilla — mon Ærefrygten blev den samme?

I Guds Ord er Arbeidet holdt ret i Ære, og af Kristus og Apostlerne skal vi lære det. Ingensteds er Arbeiderens billige Krav saaledes fremholdt som der. I Guds Ord ophæves ikke Forskjellen mellem Herrer og Tjenere, men den dels hovmodige, dels misundelige Forskjel mellem dem ophæves. Lad os kun mindes Jesu Ord til Disciplene, da han hin Torsdag Aften havde toet deres Fødder!

I ved endelig, hvorledes der i den senere Tid har gaaet en Stræben gjennem Landene for at forbedre Kvindens Stilling i Samfundet, at udvide hendes Virkekreds, at gjøre hende mindre afhængig og mindre hjælpeløs ved at skaffe hende større Adgang til Selverhverv.

Ogsaa her finder vi Guds Ord som den eneste Regel og det baade i Ord og i Eksempel. Der forrykkes ikke Forskjellen mellem Mand og Kvinde til Skade for begge. De bytter ikke Stilling, men de æres og agtes begge. Martha og Maria, Priscilla, Dorkas, Lois og Eunike fremtræder ikke som ringere Væsener, der kun har med Kjøkken og Kjelder at gjøre. Heller ikke feteres de som finere og staseligere Væsener, som maa bæres paa Hænderne, pyntes og gjøres Krus for. I Guds Ord fremholdes den væsentlige Enhed og lige Værdighed mellem Menneskene, aldenstund der læres os, at i Guds Rige er ikke den Forskjel gjældende, som midlertidig i det udvortes hører til denne Verdens Ordning: Her — i Guds Rige — er ikke Jøde eller Græker, her er ikke Træl eller Fri, her er ikke Mand eller Kvinde, thi I er alle en i Kristus Jesus.

Skal vi da sætte Maalet for vort Arbeide og Haabet for dets Frugt i en Fremtids-Stat, hvor denne væsentlige

Enhed har fundet sit tilsvarende Udtryk ogsaa i vore udvortes jordiske Kaar? Hvor der altsaa ikke længere er rig og fattig, men hvor alle har alt fælles eller har lige meget — hvor der ikke længere er Herre og Tjener, men hvor ingen har at byde og ingen at lyde — og hvor Mandens og Kvindens Virkekreds er bleven helt ud den samme?

Visselig ikke, medmindre vi kan først tage det bort, som hindrer os fra at have Himmerig paa Jorden, Synden nemlig med alles dens Følger. Og vi kan ikke gjøre vore Medmennesker en uslere Tjeneste end at stræbe ved Ordninger, som er grundede paa Misundelse og paa Had og paa Magt, at faa indført, hvad vi mente var en bedre Tilstand mellem Menneskene.

Den samme Bibel, som indpræger os de før nævnte Grundsætninger, viser os ogsaa, at der er kun et, som er mægtigt til grundig at forbedre Menneskenes Kaar. Dette ene er Kjærlighed.

En Kjærlighedstrang er det visselig ogsaa, som har lagt Planen til den Opdragelsesanstalt, til hvis festlige Grundlæggelse vi her er samlede. I Kjærlighed er den fremmet hidtil, og i samme Aand vil vi haabe at den vil fremmes og ledes herefter. Det er ogsaa paatide, at en Anstalt som denne sættes igang, og det er mig en kjær Pligt paa vort Kirkefolks Vegne at takke dem, som her med Flid og Opofrelse har været Foregangsmænd. Thi det er en stor Tanke, som her finder sit Udtryk.

Hvad er det nemlig, I her vil udrette? I vil opdrage vore Døtre. Hvad vil I opdrage dem til? I har kaldt den vordende Anstalt et Ladies' Seminary — og medrette, thi det er den gjængse Betegnelse. Men hvad Slags Ladies tænker I paa her at faa opdraget? Der er mange, som i sin Uforstand anser det franske Ord "Dame" og det engelske "Lady" for et høiere og anseeligere Ord end

"Kvinde". Men det forholder sig med Ordet Lady som med Ordet Gentleman. I sig selv et ædelt Ord, er det i Sprogbrugen forandret til dels ikke at være nogen udskillende Betegnelse, dels at betegne blot og bart udvortes Distinktioner blandt Menneskene, saadanne, som beror paa Penge nok til Lediggang, fine moderne Klæder, et vist Kjendskab til Tidens Selskabstone, og en tilsvarende Fordringsfuldhed lige overfor dem, som ikke har disse Fortrin.

Var det til den Slags Damer, man vilde opdrage vore Døtre, saa haaber jeg, at der neppe var mange af eder, som vilde være med ved Høitiden. Dette Slags er der nok af før.

Nei, Kvinder, som ved Gudsfrygt, ved Hjertets Adel, ved Huslighed, ved Kundskaber, ved en dannet og udviklet Aand kan udfylde sin Plads i Livet, det trænger vi til. Gudsfrygt først! thi der, hvor en Kvinde er prydet saaledes, som St. Petrus beskriver det, med "Hjertets skjulte Menneske i en sagtmodig og stille Aands uforkrænkelige Væsen, hvilket er meget kosteligt for Gud", der er en Grund, i hvilken alt skjønt og ædelt kan udvikle sig. Der vil fremspire, "hvad der er sandt, hvad der er ærbart, hvad der er retfærdigt, hvad der er rent, hvad der er elskeligt, hvad der tales vel om, enhver Dyd og alt, hvad priseligt er".

Sæt en Kvinde, saaledes prydet, omend ellers i tarvelig Dragt, hen i hvilken Forsamling, I vil. I al sin Fordringsløshed vil hun uvilkaarlig indgyde Respekt og Hensynsfuldhed. Ganske instinktmæssig vil det ske, selv i en noksaa raa og vild Flok af Mænd.

I haaber at fylde de Sale, som her skal indredes, med unge Kvinder af vore Menigheder, thi det er jo for disse, at vi nærmest er satte til at virke, om vi end med Glæde ogsaa vil ønske dem velkommen, som staar os fjernere. Vil vi nu fatte Vigtigheden af en saadan Anstalt, saa lad os

tænke frem en 20–30 Aar efter denne Dag, naar en stor Del af os, som er samlede her nu, ikke længer færdes i Verden. Hvor vil da de mange Hundreder af unge Kvinder være, de, som her har faaet sin Opdragelse, sin Karakter udviklet og styrket, sin Aandsretning bestemt og sine Kundskaber samlede?

En stor Del af dem vil sysle som Hustruer og Mødre i de Hjem, hvis bedste Smykke de selv skulde være. De Mænd, hvis Medhjælp og Glæde de skal blive, har selv søgt til Dannelsesanstalter, som vi eller andre har bygget for dem. Men mon de har trængt mere til saadan Fordannelse og Forberedelse, end Hustruerne? Tænk engang paa, hvilken uhyre Magt der er lagt i Kvindens Hænder, hendes, til hvis Omhu den følgende Slegt først og fremst er betroet, fra hvem den skal faa sine første Indtryk, sine første Impulser for godt eller ondt. Disse Indtryk glemmes ikke.

Har de været af rette Art, da er de en bedre Rustning mod Livets Fristelser, end hvilkesomhelst senere Leveregler. Til de første Indtryk er det, at de Mænd og Kvinder, som i Kirken og i Borgerlivet har efterladt sig de bedste Minder, oftest har kunnet se tilbage som til det, der styrede dem paa den rette Vei. At lære og lede den følgende Slegt, at danne dens Sind og give den de rette Formaal! Hvor er der en høiere Opgave end denne Moderens? og i hvis Hænder er en vældigere Magt given?

Det er med denne, som med de uimodstaaeligste Kræfter i Naturen. De kommer uden Braak og Larm. Men hvad ikke Storm eller Lyn eller Vandflom formaar, det formaar den stille daglige Solstraale, under hvis lyse og varme Indflydelse Knoppen brister, og Løvet og Blomsten udfolder sig, og Frugten modnes.

Er der nogen skjønnere og betydningsfuldere Gjerning,

end den kjærlige Moders Tale til Barnehjertet? Vil det være forgjæves, at den lille Gut staar ved Moderens Knæ og hører hendes Beretning om de hellige Guds Mænd, hvorom Skriften beretter os, og om Frelseren og hans Gjerning, og om hvad han har lovet os? Eller hendes alvorlige og kjærlige Mindelse om Guds Øie, som ser alt, og hans Øre, som hører alt? Vil det ikke bære Frugt i sin Tid? Eller naar hun fortæller ham om det, som har været ædelt og stort blandt Menneskene, om Mænd, som har ført sit Folk fremad til Frihed, til Seier, til Lykke, de, til hvis Navn der knytter sig Mindet om kjæk og ædel Daad? Er det forgjæves, at det lille Barnehjerte banker, og det blanke Øie tindrer ved at høre om disse Ting? Isandhed, lidet vil den Kvinde, hvem et saadant Kald er betroet, og som forstaar sit Kald, føle sig fristet til at albue sig frem i Trængslen og Mylderet i Verden for at naa en af de Stillinger, til hvilke nutildags saa mange Kvinder føler sig hendragne fremfor til det stille Hjem.

Her vil jeg ogsaa minde om, at det jo i mange Tilfælde ikke først er som Hustru og Moder, at en ung Kvinde finder et Hjem, hvor hun kan lade den Aandsudvikling og de Kundskaber og Færdigheder, hun har samlet sig, komme til Anvendelse. Hvormangen aldrende Fader, hvormangen træt Moder trænger ikke til i sit eget Hjem at kunne have den Hjælp, den Glæde og Hygge, som en kjærlig og indsigtsfuld Datter kunde give dem! Men hvorofte ser vi ikke rundt om i vore Egne, at mangen Datter forsmaar det Hjem, fra hvilket hun er udgangen, og som ikke længere tilfredsstiller hendes Ærgjerrighed eller Forfængelighed, og som derfor er bleven hende for simpelt, om der end var baade rundeligt og overflødigt til at ernære hende. Men der, hvor paa denne Maade det fjerde Bud bliver glemt, der er, trods alle tillærte Former, hverken den rette Hjertedannelse eller

Aandsdannelse tilstede. Der er intet skjønnere og ædlere end Hengivenhed og Opofrelse hos en Kvinde. Hvem tviler om, at en Florence Nightingale var en from og opofrende Datter, før hun viste sig som en opofrende Heltinde mellem Ambulancerne og i Lazaretterne. Den, som skal blive en velsignet Hustru og Moder indvies bedst dertil ved at være en velsignet Datter, og ogsaa denne Erkjendelse er det vort Haab, at denne Skole skal kunne fremme.

Men, vil I sige, de kan jo ikke alle finde et eget Hjem. De kan ikke alle blive Hustruer og Mødre; heller ikke kan de alle blive i Forældrehjemmet. Hvorledes skal de da gjøres dygtige til selv at finde Forsørgelse? I har Ret, og ogsaa dette Formaal skal denne Skole tjene. Der er meget, som vi maa anerkjende i de Bestræbelser, som i Nutiden rundt om i Verden gjør sig gjældende for at gjøre Kvinden selvstændig og selvhjulpen ved at aabne hende Adgang til Erhverv og til Arbeider, fra hvilke hun før var udelukket, og der har her i Landet været talt og udrettet meget i denne Retning, som vi kan glæde os over. Vistnok støder vi ogsaa her paa mange Overdrivelser, mangen Karikatur, og meget, som vilde skade Kvindens Stilling istedenfor at gavne den.

Et slaaende Eksempel derpaa saa jeg for nogle Dage siden i en Tale fra en Kvindeforening i Washington hvori der gaves et Billede af Fremtidens Pige, "the girl of the future", og som i fuldt Alvor slutter med følgende Resumé: "Fremtidens Pige vil bevare og udvide sin Plads i de saakaldte professions. Hun vil monopolisere de lettere Bestillinger. Hun vil fylde de fleste af Regjeringsembederne. Hun vil være Afdelingschef, Bureauchef, Konsul. Hun vil være i Civil-Service-Kommissionen, i Immigration-Boardet, i Inaugurations Komiteer, i Collegefakulteter. Hun vil blive Representative, Senator, Guvernør, sandsyn-

ligvis Høiesteretsdommer, muligens Kabinetsminister og — kanske de Forenede Staters Præsident." Hvad Mandens Stilling imidlertid skulde være, antydes ikke. Vi smiler ved saadanne Tanker, men der er større Alvor i Sagen, end mange mener. I Tidsaanden ligger Tendensen til at angribe al Guds Ordning, ogsaa det Forhold, han har sat mellem Mand og Kvinde, og hvorsomhelst der er en Del sandt blandet ind mellem Løgnen, der er denne desto farligere.

Vel trænger derfor vore unge Kvinder til kristelige Veiledere, som har klare Øine for Sandheden, som har Evne til at skille Guld fra Glimmer, common sense nok til at kunne overbevise andre om det samme og Kjærlighed nok til at søge de unges sande bedste.

Maatte han, vor himmelfarne Frelser, som selv er Sandheden og Veien og Livet, skjænke os saadanne Lærere til denne Skole, da vil den og blive til Velsignelse for de Døtre, som her skal opdrages til sit hellige Livskald.

Tale ved Indvielsen af Luther Seminar i Hamline 15de Oktober 1899.

Ære, Pris og Tilbedelse være dig, vor Herre og Gud, Fader, Søn og Hellig Aand, du, som var og er og bliver evindelig!

Vi takker og priser dig for det Haab, om hvilket vi i denne Stund er samlede. Stadfæst det for os! Velsign vore Hænders Gjerning, og velsign vore Hjerters Annammelse af den Gave, du deri skjænker os, og hjælp os til dens rette velsignede Brug! Amen.

Naar vi skal indvie dette Hus, hvad mener vi da ved saadan Indvielse?

Vi mener for det første at give Gud Æren og bekjende, at det er ham, som har givet os Evnen og Viljen til at bygge det. Dernæst mener vi at overgive det til hans Tjeneste, — og endelig vil vi bede ham velsigne os saa, at det kan blive bevaret og kan blive ret brugt til denne Tjeneste.

Det er let at se, at denne Indvielse ikke i egentlig Forstand kan gjælde det Træ og de Stene, hvoraf det er bygget. Huse, som Mennesker kan bygge, er let forgjængelige. Det har vi i vort Samfund faaet erfare. Ogsaa dette Hus's Bevarelse staar ikke i vor Haand. Vi bør betænke det. Faa Bygninger i Verden, om ellers nogen, har været sterkere og herligere end Salomons Tempel. Det blev jevnet med

Jorden. Herligt var Jerusalems Tempel i Frelserens Dage: "Mester, se hvilke Stene og hvilke Bygninger", sagde en af Disciplene til ham. "Jesus svarede og sagde til ham: Ser du disse store Bygninger? Der skal ikke lades Sten paa Sten, som jo skal nedbrydes." (Mark. 13, 1 flg.)

Vi glæder os i den Bygning, som vi her vil indvie, og vi takker Gud for den. Vi glæder os med dem, som ser sin Kunst og sin Opofrelse og Flid saa skjønt lønnet — men Indvielsen af Huset maa ikke lade vore Tanker blive staaende ved de udvortes Ting, som vi ser for vore Øine. Hensigtsmæssigt, skjønt, glædeligt, som det alt er, er det dog der kun for at tjene et høiere Formaal. Naaes ikke dette — da staar den vakre Bygning der forgjæves. Indvielsen af Bygningen faar derfor kun da sin Betydning, naar den bliver en ny Indvielse til den Gjerning, som vort Luther-Seminar har stræbt at udføre og ved Guds Naade herefter vil udføre. Indvielsen er derfor dets Overgivelse til Brug for den Gjerning, som her skal udføres, og denne Gjernings rette Forstaaelse er det, som giver Indvielsen dens rette Betydning og Alvor.

Hvorledes skal nu de Lærere og Disciple, som her skal færdes, lære at forstaa sin Gjerning ret og faa Vilje og Kraft til at udføre den?

Ved Guds Ord, er det nærliggende Svar.

Det er jo og saa. De vil være her for at grunde paa Guds Ord, som alene kan gjøre os vise til Salighed, og derved altid bedre at lære at kjende ham, i hvem alle Visdommens og Kundskabens Skatte er skjulte, Jesus Kristus, som er bleven os Visdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning. Det er sandt, og det kunde være Svar nok. Men agter vi paa, hvorledes vor Herre Jesus har talt til sine Disciple, saa vil vi finde, at han har vist dem, at de til visse Tider vilde trænge især til

en Del af hans Tale, og til andre Tider mere til en anden Del. De trænger altid til alt, og har dog til visse Tider fortrinsvis Trang til en særegen Del af Sandheden.

Vi lever i den stridende Kirke. Vistnok har Herren sagt: "Fred lader jeg eder, min Fred giver jeg eder", men han har ogsaa sagt: "Mener I, at jeg er kommen for at give Fred paa Jorden? Nei, siger jeg eder, men Tvedragt." Der er ingen Modsigelse mellem disse Ord. I den vældigste Krig, i det haardeste Slag kan Krigeren have Fred i sit Hjerte og fattet og rolig bedømme sin Stilling og Stridens Krav. Hvor Jesus kommer hen, er han et Tegn, som modsiges. Hvor hans Ord forkyndes rent og purt, der bliver der Modsigelse. Det sørger nok Satan for. De Jesu Kristi Stridsmænd, som her skal opdrages til baade selv at stride den gode Strid og til at lære andre at gjøre det, maa derfor ogsaa undervises saaledes, at de kjender Fienden og hans Vaaben. De maa kunne sige med Paulus: Hans Anslag er os ikke ubekjendte. De maa faa Øiet op for, at al Strid mod Kirken er Strid mod Guds Ord, mens vistnok ikke al Strid mod os derfor er Strid mod Kirken — dersom vi nemlig selv ikke lyder Guds Ord. De maa lære at indse, at ligesom den første Fristelse i Verden var til Affald fra, hvad Gud havde sagt, — og ligesom Frelseren selv fristedes paa samme Maade, saaledes er dette ogsaa nu det fælles Maal, som Fienden og hans Tusender af oftest uvitterlige Medarbeidere stræber henimod.

Paa forskjellige Veie har Guds Kirkes Arvefiende med stor Argelist søgt at naa dette Maal. Skal derfor vore vordende Prester og Lærere blive dygtiggjorte til at føre Kampen, saa maa de blive dygtiggjorte til at kjende og bedømme de Former, under hvilke Angrebet til de forskjellige Tider enten bruser frem eller lister sig frem. Eller med andre Ord de maa kunne kjende og bedømme Tidsaanden. Tidens Tegn maa de kunne tyde.

Jesus sagde til Folket: "Naar I ser Skyen gaa op i Vesten, siger I straks: Der kommer Regn, og det sker saaledes. Og naar I ser Søndenveir blæse, siger I: der kommer Hede. Og det sker. I Dienskalke, Jordens og Himmelens Skikkelse forstaar I at prøve, men hvorfor prøver I da ikke denne Tid?" (Luk. 12, 54 flg.).

Vor Tids Tegn bør vi kunne prøve.

Vi staar nu ved Slutningen af det 19de Aarhundrede. Store Forandringer har det bragt Menneskeheden. Folkeslagene er bragt hinanden nærmere. Folk, som var afstængte og ukjendte udenfor sin egen Kreds, er bleven tilgjængelige for alle. Riger, som var smaa og uden Indflydelse, er bleven store og mægtige. Forbindelsen mellem de forskjellige Egne er bleven levende som aldrig før. I Guds Riges Tjeneste har dette virket en overordentlig Udbredelse af Evangeliet, men ogsaa medført Farer ved en lettere Udbredelse af Vildfarelser. Er Menneskene blevne anderledes? Deres inderste Væsen ikke. Blodige Krige har været førte, og hvem kan tælle de Menneskeliv og de Taarer, de har kostet! I Europa begyndte Aarhundredet i Blod, og hvorledes det vil ende, ved Gud alene. Guds Straffedomme og Velsignelser har afløst hverandre. Hvorledes har under dette Kirkens Tilstand været?

I den lutherske Kirke var der ved Aarhundredets Begyndelse jammerfulde Dage. Guds Ord var foragtet og forvendt. Om Teologiens Tilstand skrev en høitbegavet from Lægmand i Tydskland i 1802 blandt andet saaledes: "Man maa skamme sig ved at have været en samtidig, hvor saadanne Aktstykker er fremlagte. At tie er vistnok det sikreste og bekvemmeste og for det meste det klogeste, men jeg tænker, at i en Sag, som angaar alle Mennesker saa nær, kan man ikke for tidligt eller for meget indlægge sin Modsigelse. Jeg tænker, at i en saadan Sag tør ingen ærlig

Mand tie eller vige for Pluraliteten. Han maa uforbeholdent sige sin Mening og tage, hvad derpaa følger."

Faa Aar derefter traadte en ung dansk luthersk Kjæmpe frem med det Spørgsmaal: "Hvi er Herrens Ord forsvunden fra hans Hus?" Imidlertid havde især de lutherske Lande lidt tungt under mangehaande Hjemsøgelser, og vaktes derunder saaledes af sin lange Søvn, at de, da Reformationens 300-Aars Jubelfest oprandt i 1817, kunde feire den med en Begeistring og en Tilbagevenden til Guds Ord, som 20 Aar tidligere vilde være anseet for en Umulighed. Mere og mere vandt luthersk Teologi frem til Anseelse, men med Læretugt og Tugt i Livet kunde man i Statskirkerne dog ingen Vei komme. Tvilefrihed var der nok, men Trosfrihed med Adgang til at indrette sig i Kirken efter Guds Ord var der ikke.

Da aabnede Herren sin lutherske Kirke et Fristed i dette Land, og den har i den sidste Halvdel af dette Aarhundrede havt saa velsignede Dage og skudt en saadan Vekst, at det vil staa som et Tegn og et Under for kommende Slegter. Kamp har den maattet føre. Under tunge Kampe vandt vore Brødre i Missourisynoden Fodfæste paa Guds Ords Grund. End tungere Kampe har den norske Lutherkirke i dette Land og specielt den norske Synode maattet føre.

Man har mødt vor Fordring paa Underkastelse under Guds Ord, med Beskyldning for, at vi gjorde Fordring paa Eneret til Skriftens Fortolkning. Man havde nemlig opgivet Troen paa Skriftens Klarhed. Man har haanet os for vor Fordring paa Enhed og Renhed i Læren, som om det var os, der fordrede det, men det jo er Guds egen Fordring i Skriften. Man har foragtet vor Henvisning til de lutherske Bekjendelser. Ja, vi har maattet opleve det, som St. Paulus i sin Afskedstale forbereder Presterne i Efesus paa, naar han siger: "Ogsaa af eder selv skal Mænd

opstaa, som skal tale forvendte Ting for at drage Disciplene efter sig." Man har villet røve os det, som til alle Tider har været de Kristnes dyrebareste Frugt af Evangeliet, det, som vore Fædre har bedet om og bekjendt i sine skjønneste Salmer, Trosvisheden om vor Salighed. Med den Lære, som hine Mænd førte, kunde de jo heller ikke have den. Man har nemlig villet lære os at stole paa os selv og ikke forlade os paa Gud alene, idet man har villet lære os, at Saligheden dog tilsidst afhænger af os selv og afgjøres af os selv — men det er jo uimodsigeligt, at den, af hvem vor Salighed afhænger, den maa vi stole paa ialfald saa meget, som vor Salighed afhænger af ham, hvis vi overhoved skal stole paa noget.

Dog — bitre og tunge og farlige, som hine Stridigheder var, saa var dog Farerne for Kirken smaa imod dem, som i den sidste Fjerdedel af dette Aarhundrede har rystet ikke alene de lutherske Kirker i Europa, men mere eller mindre ogsaa andre protestantiske Kirker baade i Europa og her i Landet, nemlig Frafaldet fra Troen paa den hellige Skrift. Fornegtelsen af Skriftens Inspiration og dermed Forsøget paa at undergrave og bortminere Kirkens Grundvold. Jeg siger "Forsøget" — thi for os, som tror Guds Ord, kan hine Angreb ikke gjælde mere end et Forsøg af Fienden, aldenstund vi ved, at Herren har sagt: "Himmel og Jord skal forgaa, men mine Ord skal ingenlunde forgaa", og at Helvedes Porte ikke skal faa Overhaand over hans Menighed. Der er ogsaa allerede Tegn til, at flere og flere faar Øinene op for den Galenskab, som har aabenbaret sig i alle disse hovmodige Spekulationer, og den Tid vil maaske flere af eder opleve, at man vil skamme sig ved at have fulgt den saakaldte høiere Kritik, ligesom man for 70 Aar siden skammede sig ved at blive regnet blandt Rationalisterne.

Imidlertid — hvorlangt og hvorlænge Gud vil hengive

de utro Kristne til kraftige Vildfarelser, saa de skal tro Løgnen (2 Tess. 2, 11), det ved vi ikke, men det Tidens Tegn skal vi agte paa, at saadant Frafald er skeet, og at det endnu ikke er overvundet, saa at de, som skal uddannes til Kirkens Tjeneste, ogsaa maa uddannes til at føre Kampen mod denne Tidens Løgn.

Men hvorledes har saadanne grove Frafald kunnet faa Fremgang? Er der noget Tidens Tegn, som viser os dette? Jeg mener, at vi har ikke langt at gaa for at finde dem. I hint Sted om de kraftige Vildfarelser angives der som Grund, at de ikke annammede Sandhedens Kjærlighed til sin Frelse. De har forkastet Gud, og Afgudsdyrkelsen har baaret denne Frugt.

Afgudsdyrkelse i Form af Mammonsdyrkelse har vistnok altid været i Verden, omend det vel er et Spørgsmaal, om Kristenheden har været saaledes gjennemsyret af den som nu, da det saalangt fra at være enten Skam eller Synd eller noget urigtigt, — ansees som en selvsagt Ting, at det, som først og fremst og fremfor alle andre Ting spørges efter, er Penge, Penge, i rastløs Higen efter at faa dem og med næsegrus Beundring for dem, som har faaet rigtig mange af dem.

Men der er en andenslags Afgudsdyrkelse, som i vore Dage synes at have taget et Opsving og fundet en Udbredelse som aldrig før, og det er Menneskeforgudelse, Selvforgudelse, og denne tør vel staa i nærmere Forbindelse med hint Frafald. Hvor vi vender os, finder vi denne Menneskeforgudelse, i Kunstens forskjellige Grene, i Videnskaben, i Krigen, i Statsstyrelsen, i de hemmelige Selskaber, og i Pavekirken. Guds Styrelse har de ingen Brug for. Den anerkjender de ikke. At give ham Æren falder dem ikke ind. Hans Ord tror de ikke og hans Kirke foragter de. Skulde de have noget Brug for den, saa skulde det være,

om den kunde bidrage til at holde Folkets Masser i Fred og Ro, Masserne, i hvilke det gjærer af Had og Misundelse mod de bedre stillede.

Dog har Gud i alle disse forskjellige Livskaar, i hvilke Selvforgudelsen hersker, ikke ladet sig uden Vidnesbyrd. Der er hist og her Videnskabsmænd, anerkjendte som de ypperste Granskere, som dog bekjender, at de intet ved, og som ydmygt bøier sig for Guds uendelige Visdom. Der er en Række Krigere, som i Kristentro har holdt sig til Hærskarernes Gud og har givet ham Æren for sine Seiervindinger, og der er berømte Forfattere, som sender sin Varselsrøst ud blandt Folkene og beder dem ikke glemme sin Gud.

Men Selvforgudelsen og Gudsforagten hersker, og Kristentroen vakler i de gamle Lande; thi det er ikke udenfor Kirkens, men indenfor dens Enemerker, at hin nævnte Jammer findes.

Den Forkyndelse af saakaldt Kristendom, som sættes imod Fordærvelsen, er for en meget stor Del af en saadan Art, at den er værre end frugtesløs, den er en Fallit-erklæring. Thi hvad formaar en Moralprædiken, som er en udvasket Forvanskning af Guds Lov, at vække de sovende Samvittigheder eller give bange Sjæle Trøst og Hvile! Og hvad formaar en Forkyndelse, som vel giver sig ud for evangelisk, men som istedenfor at skabe ydmyge troende, som forlader sig paa Frelseren alene, lærer de arme Mennesker at forlade sig paa sig selv, at glæde sig i sin egen Aandelighed, og at bygge paa sine skjønne Følelser, mens de dømmer og fordømmer dem, der ikke er som de! Derfor er der ogsaa rundt om i Landene saa mange vaklende Hjerter, som ingen Fred finder, og som enten forføres hen i de jammerligste Vildfarelser, eller som fæster sine Øine paa det Samfund, som synes dem det ene faste og uforanderlige

under al den Vaklen, som de finder omkring sig, den katolske Kirke nemlig. At denne — som Antikristens Rige — kun giver et Vrængebillede af Evangeliet, ser de ikke, men dens Fasthed ser de og dens Ensartethed og dens urokkelige Fastholden paa sine Principer, og den lover at befri den vaklende Sjæl fra alt Ansvar, naar den vil give sin Samvittighed og sit evige Vel i dens Hænder.

Men kan vi end, naar vi agter paa Tidens Tegn, fristes til Ængstelse og til at spørge, hvad skal Enden blive? saa bør vi dog som lutherske Kristne ikke være uvisse om, hvor Svaret er at hente.

Hvad St. Paulus siger om Jøderne: "Gud har ikke forskudt sit Folk, som han forud kjendte", det skal ogsaa vi i Tro tilegne os. St. Paulus minder om Elias's Klage for Gud: "De har ihjelslaaet dine Profeter og nedbrændt dine Altere, og jeg er alene bleven tilbage", og om det guddommelige Gjensvar: "Jeg har levnet mig selv 7000 Mænd, som ikke har bøiet Knæ for Baal."

Jeg har hentydet til de Vidnesbyrd, vi har om, at Gud ikke har forladt sin arme Kristenhed, Vidnesbyrdene om personlig Gudsfrygt og Kristentro hos mange i de forskjellige Lande. Jeg har hentydet til de saare glædelige Tegn paa flere Steder i den lutherske Kirke i dette Land, hvor Guds Ord er bevaret ret og rent indtil denne Dag. Men alt dette vilde være til liden Trøst overfor det store Frafald og de mægtige Angreb.

Forlader vi os paa, hvad vi ser og finder hos Menneskene, eller forlader vi os paa os selv og vor egen Indsigt og paa vor gode Vilje, da er vi selv nær ved Faldet. Alt, hvad vi har, har vi tiltrods for vor egen Daarlighed og tiltrods for, at vi ved vor Utaknemmelighed vel havde fortjent, at Gud vilde forlade os. Nei, det, som vi med rette kan og skal forlade os paa under Ængstelsen i Kampen, og

som vi skal klynge os ret inderlig fast til, er Herrens eget Ord og Løfte, at han vil være med sine Disciple alle Dage indtil Verdens Ende. Men skal vi have Ret til at trøste os ved dette Løfte, saa maa vi være hans Disciple, ikke bare synes at være det eller lade, som om vi er det. Det er ikke nok, at vi ved, hvad dette er. Det er ikke nok, at vi kan forklare det og bevise det og forsvare det. Vi maa være hans Disciple, vi maa selv være troende, vi maa selv følge hans Ord, indrette os derefter, lade det være vort Hjertes og vort Levnets Lys og Ledestjerne. Da er vi hans Disciple, naar vi saaledes — i Sandhed altsaa — bliver ved hans. Ord. Vil vi ikke lyde hans Ord, da fortjener vi ikke Navn af hans Disciple, og vil vi mestre hans Ord, fortjener vi det end mindre.

Hvor skal vi norske Lutheranere faa vort Folk dygtiggjort til at være saadanne Jesu Disciple? Dertil skal denne Læreanstalt bruges, og dertil er det, at vi idag, under Bøn til Gud indvier den. Der staar skrevet, at hver den, som paakalder Herrens Navn, skal blive salig. Men hvorledes skal de paakalde den, om hvem de ikke har hørt? Men hvorledes skal de høre, uden der er nogen som prædiker? Men hvorledes skal de prædike, dersom de ikke bliver udsendte? og efter andre Steder i Skriften maa vi tilføie: Hvad Ret har vi til at udsende dem, som ikke selv har lært at paakalde Herrens Navn og er dygtiggjorte til ogsaa at lære andre at gjøre det? Dette store Formaal, at samle Sjæle, som ved Troen kan komme ind i Himmeriges Rige og være med blandt dem, som staar for Guds og Lammets Trone i Salighed — det skal staa for dem, som her skal arbeide, under al deres Gjerning. Dertil skal de her dygtiggjøres.

Her har vi den store og herlige Betydning af denne Skole, og bedre var den simpleste Bygning, det ringeste

Loghus, hvor dette skede, end de prægtigste Læresale, hvor dette forsømtes eller ikke lærtes ret. Lad da dette Maal lyse for eder, I kjære Lærere og Disciple, som her skal samles om Guds Ord! Fra dette Maal skal I hente eders Kraft og eders Begeistring og eders rette Salvelse.

Mindelsen om dette Maal skal fri eder fra at bøie Knæ for Tidens Afguder. Mammon vil friste ogsaa eder — hvorfor skulde I mere end andre maatte lade være at søge først og fremst efter et godt Levebrød?

Fordi hint Maal skal lære eder, at I har større Ting at jage efter, som Gud har sat eder til, saa han selv vil sørge for eder i det timelige, som ham godt synes.

Men endnu mere vil I fristes til at søge egen Ære. Ak, hvor stort et Tal af Ordets Tjenere har ikke bøiet Knæ for denne Afgud, og under mangfoldige Udflugter og Paaskud, dog søgt Ære af Mennesker istedenfor i Troskab mod sit Kald ydmygt at søge den hos Gud! "Hvorledes kan I tro", siger Jesus, "I, som tager Ære af hverandre?" Men skal I af eders store Maal lære Selvfornegtelse og Ydmyghed, saa skal det ogsaa give eder den Begeistring, som I tiltrænger, for at gjøre eders Gjerning med Glæde, den Salvelse af den Hellig Aand, som gjør eder til rette Jesu Kristi Stridsmænd.

Vi hører i disse Dage, hvorledes det opildner Folket at have Hærførere i Landets Krige, som de kan stole paa, og vi finder det ret, at de glæder sig og jubler derover. Men med hvilken hellig Begeistring skulde det ikke fylde os at være blandt hans Stridsmænd, som for vor Skyld har stredet og seiret og vundet os fri fra Synd og Død og Helvede og tilkjæmpet os Livets Krone, han, som er Herrernes Herre og Kongernes Konge, den evige Konge i Sandhedens Rige. Ikke med store Ord og Hurraraab hyldes han eller følges han, men vel med brændende Hjerter og salig Glæde,

og, hvor han er kjendt, med et uovervindeligt Seiersmod, saaledes som vi ser det hos hans Apostler og deres Efterfølgere, hos vor Kirkefader Luther og hans store Medstridere indtil denne Dag.

Og nu, Herre vor Gud — til dig opløfter vi vore Hjerter med Tak og med Bøn.

Vi takker dig, at du har givet os Hjerter til at bringe vore Gaver til dette Hus's Opførelse. Det er altsammen dit og af din Haand har vi givet dig det. Ligesom du har givet os det, saa beder vi dig og at bevare det for os.

Men fra dig maa ogsaa dets rette Brug komme. Saa giv os da denne Naade, kjære himmelske Fader! Vi overgiver dette Hus til dig. Indvi du selv ved din Aand de Lærere og Disciple, som her skal færdes, til at være dine Tjenere! Oplad dit Ord for dem og virk i dem det rette Discipelsind, saa de i Troen bliver Jesu sande Sendebud, ydmyge, selvfornegtende, sterke!

Dette beder vi dig om i Jesu Navn — og dermed være da dette Hus indviet til sit hellige Brug i Navnet Faderens og Sønnens og den Hellig Aands. Amen!

Tale ved Luther College 1ste Mai 1904.

Mine kjære unge Venner!

Af Exekutivkomiteen for "Luther College Sunday Association" har jeg faaet Anmodning om at holde et Foredrag over Foreningens Formaal. Dette er "to advance members in knowledge of Christian truth, to encourage them in Christian work, and to promote Christian fellowship". Det blev mig tillige sagt, at Foreningens Motto er Fil. 4, 8.

Der kunde vel være mange Grunde for mig at bede mig fritagen for dette Hverv, men jeg har dog lovet at forsøge derpaa. Der er et saa stort Haab knyttet til Luther-College, det er mig saa kjært at vide, at der er dannet en Forening som den nævnte, og der er saa lidet, jeg nu er istand til at gjøre for eder, at jeg ikke vovede at sige nei.

Hvad skulde jeg saa tale om? Nogen egentlig Prædiken ansaa jeg det ikke for ret at holde. Jeg maa forudsætte, at I kjender Grundtrækkene af den kristelige Sandhed — om vor Herres Jesu Gjerning til vor Frelse, og at den, som tror paa ham, er en kristen. Men her kommer vi straks til en Grundfeil i den gjængse Opfattelse af, hvad Kristendom er, den Feil nemlig, at Troens Væsen bliver misforstaaet. Kun altfor ofte opfattes den kristne Tro som en Teori, en Lærebygning, og naar man da antager denne

Lærebygning for rigtig, saa mener man, at man er en troende, en kristen. Den rette Kristentro kan ikke læres udenad. Den er ingen Teori. Den er den mest praktiske Ting i Verden. Den er selv Praksis, og hvor den er, der driver den Mennesket i en vis bestemt Retning — til Gud nemlig. Den regjerer over Mennesket, og som Guds Ord siger, den er virksom i Kjærlighed. Det hører til dens Væsen. Derom kan I efterse Luthers Fortale til Romerbrevet.

Nu er det desværre saa, at der er megen eftergjort Tro — en udvortes Tilstemning, uden at Samvittigheden er med, saa der i Grunden ikke menes noget med det altsammen. Saadan uegte, saakaldt Tro virker ingenting. Den forarger hellere og bringer mange til Frafald. Jeg traf for 2–3 Aar siden en ung Mand paa en Jernbanereise. Han sad og læste i "The War Cry", Frelsesarmeens Blad. Han gav mig et Eksemplar, og jeg kom i Samtale med ham. Han havde været Medlem af en presbyteriansk eller metodistisk Menighed — jeg mindes ikke hvilket —, men var ikke tilfreds der. "Hvorfor ikke?" spurgte jeg. "De gjør ingenting", svarede han. Han vilde gjerne gjøre noget godt, og det syntes han at Frelsesarmeen gjorde. Jeg sagde ham, at der var mere end nok, han kunde have gjort, dersom han vilde ladet sig nøie med det, som laa for hans Fod, og som Guds Ord kalder godt. Ordet maa vi holde os til. Skal vi nemlig forfremmes i Kundskab om den kristne Tros Væsen og Frugt, da maa det ske ved Guds Ords Brug.

Her kommer jeg til at tænke paa en af de største Mangler blandt vort norske Folk, nemlig Forsømmelse af Guds Ords flittige Brug. Jeg vil her ikke tale om saadanne, som ikke engang vil gaa i Kirke, men dels foragter denne Pligt, dels vel endog stjæler sig fra den, fordi de

hverken har Vet eller Samvittighed til at indse Velsignelsen af Guds Ords Hørelse; men jeg tænker paa den blandt vort Folk saa almindelige Mangel paa Kjendskab til Guds Ord, endog til det nye Testamente. Forunderligt og nedslaaende er det at se, hvor stor Forskjellen i dette Stykke er imellem vort norske og en stor Del af de engelsktalende Folk. Kun Guds Ord kan lære os Forskjellen mellem den egte Tro og den uegte. Gjerne som jeg kunde ønske at gaa nærmere og direkte ind paa denne Forskjel, maa jeg i denne Stund indskrænke mig til den Aabenbarelse af den rette Tros Væsen, som det nævnte Motto for eders Forening holder frem for os; thi St. Paulus lærer os ikke der, hvorledes vi skal blive kristne, men hvorledes vi skal vise, at vi er det.

Lad os atter høre det: "Iøvrigt Brødre, hvadsomhelst der er sandt, hvad der er ærbart, hvad der er retfærdigt, hvad der er rent, hvad der er elskeligt, hvad der tales vel om, enhver Dyd og alt hvad priseligt er, derpaa giver Agt!"

"Hvadsomhelst der er sandt." Hvad menes dermed? Ikke bare Afholdelse fra hele og halve Løgne. Der menes mere. Der menes Egthed, saa at en er, hvad han vil ansees for, fri fra alt paataget Væsen, alt Humbug. Der er dem, som man let kan se ikke er egte, men tilgjorte. Det er let at se og dømme den almindelige Skinhellighed, som tager paa sig et Søndagsfjæs og pryder sig med billige Talemaader. Men Fordringen til Egthed gaar dybere. Du kan vistnok ikke og skal heller ikke sige alt, hvad du tænker; men du skal ikke søge at faa nogen til at tro, at du tænker anderledes, end du gjør. Dette er snart sagt, men ikke let gjort; thi alle Mennesker er af Naturen Løgnere; men en kristen vil være sand i sin Tale og i sit Væsen. Er det snart lært? Nei, men den troende lærer paa det. Hans vaagne Samvittighed lærer ham dette. Det gjælder for

ham at lære at tale "som for Gud", og det gjælder at kunne tie, hvor det er uret eller unyttigt at tale. Og saa ved han tillige, at han taler ikke med Ord alene, men ogsaa ved sin Gjerning.

Det næste Ord, som viser, hvad den troende vil beflitte sig paa, er i vort Sprog gjengivet med "ærbart" — d. e. værdigt, sømmeligt, hvad der passer sig for os. Det er ogsaa med Fordringen i dette Ord saa, at den ofte eftergjøres. Derfor gjælder det ogsaa her at lade Egtheden styre os. Mange søger at betale Fordringen med uegte Mynt, med en Værdighed og Ærbarhed, som bare ligger i Gebærderne. Det viser sig, naar Opfordringen til Ærbarhed glemmes, og Modsætningen kommer frem som Raadhed, Slurvevæsen eller usømmelig Løssluppenhed.

Den næste Formaning er til: "Hvad der er retfærdigt." Dette er lettere at forstaa: Ingen Uret i Handel og Vandel! Jeg undres paa, om denne Tanke er gaaet op for saadanne Personer, som, mens de gjør Fordring paa at være kristne, stundom endog paraderer som Søndagsskolelærere, dog først og fremst spørger efter sin egen Fordel, ligegyldige om, hvorledes det gaar andre, naar de kan vinde ved, hvad de kalder smarte Handeler, eller ved Lykkespil, letsindig Gjæld og lignende. Men Apostelen vil, at den troende skal beflitte sig paa det, som er retfærdigt, og det vil den troende ogsaa.

Saa heder det fremdeles: "Hvad der er rent." Luther oversætter "kysk". Og at dette er den Renhed, som menes med det her brugte Ord, det er der baade hos de hellige Forfattere og i den almindelige Litteratur mange Beviser for. Der er baade for Sjælens og for Legemets rette Velvære neppe noget, som er saa nødvendigt som denne Renhed, og et af de skjønneste Syn, jeg kjender, er en Yngling, som giver det Indtryk, at han er fri fra den Aandens og

Kjødets Besmittelse, som krænker den Renhed, som i dette Ord antydes.

Men Farerne er mange. Vil I tjene hverandre i Forfremmelse af kristeligt Broderskab, saa har I god Anledning til Øvelse i alt, hvad der kommer ind under dette Begreb, Kyskhed, og at sky dets Modsætning. I kan prise eder lykkelige, at I er heldigere stillede end unge Mennesker i store Byer eller ved de store Universiteter. Men Faren er allevegne, som I vel ved, ogsaa i Enrum, og jeg er vis paa, at I ikke er ganske fremmede eller ukjendte med, hvad Apostelen kalder raadden Snak. Taal den ikke, hverken paa eders Tunge eller i eders Øre! Vis den den Foragt, som den fortjener, saa vil den snart forstumme i eders Nærhed.

I har nok at stræbe efter, og det næste Ord i eders Motto viser det, naar der nævnes: "Hvad der er elskeligt." Ja, hvad er nu dette? Jeg tænker alle indre og ydre Fortrin, men fremfor alt Hjertets og Aandens Dannelse. Det er opmuntrende at se en vakker, kjæk Yngling med et sundt og vel udrustet Legeme, smidigt og vel udviklet, og at se en, som har udviklet sine Aandsevner ved den Anledning, som gaves. Er nu en saadan elskelig? Det er endnu ikke afgjort ved den givne Beskrivelse. Dersom han tillige ophøier sig af sine Fortrin, ringeagter og saarer de mindre vel udrustede, da mangler han netop dette Prædikat — elskelig —, og den, som han overser og ringeagter, kan maaske have denne Elskelighed, som i ædle Menneskers Øine er større end alle hine Gaver, og som kan gjøre ham værdig til at bære det Navn, som de fleste vil gjøre Fordring paa, men som en stor Mængde slet ikke fortjener: "The grand old name of gentleman."

Der har, som de ældre iblandt eder vel ved, forgjæves været søgt efter en Definition af denne Betegnelse. Men

jeg har endnu ikke fundet nogen, som var tilfredsstillende, hverken for mig eller for den, som gav den. Et af de væsentligste Træk, som hører til den, er, hvad vi kalder Hensynsfuldhed, gjerne at ville hjælpe og glæde andre, Forekommenhed mod alle og Fordringsløshed for sig selv — en fintfølende, instinktmæssig Trang til at undgaa at saare og krænke andre (hvor ikke nødvendig Tilrettevisning fordrer det). Ingensteds vil man finde dette saa udviklet som hos en ærlig, sund, oprigtig kristen. Et af de mange slaaende Eksempler paa dette elskelige Sind er hint Udraab af Admiral Philip til sit jublende Mandskab, da de havde ødelagt et af de spanske Skibe i Slaget ved Santiago: "Don't cheer, boys, they are dying!" Herhen hører ogsaa Forekommenhed mod gamle, mod Kvinder, mod trætte Arbeidere o. s. v.

En videre Betegnelse er den følgende: "Hvad der tales vel om." Herhen hører Pligttroskab i stort og smaat. Hos en Soldat i Krigen kommer den som absolut Fordring. Hos en Jesu Kristi Stridsmand findes den med Villighed og Glæde. Fremdeles er Ordholdenhed en saadan Dyd, og f. Eks. Villighed i at følge de Regler, som I selv har vedtaget, da I traadte ind i Luther-College. Fremdeles godt Kameratskab, hvor Samvittigheden ikke krænkes o. s. v.

Hvad der tales vel om! Tales der vel om Egenkjærlighed? om Egennytte? om Upaalidelighed? om Dovenskab? om Uredelighed? om Kryhed? om Overmodighed? om Spot og Haan mod andre? om en grov Mund? Tales der vel om den Uredelighed, som vil stjæle sig til bedre Vidnesbyrd for Kundskab ved at bruge utilladelige Midler? Tales der vel om den, som ikke har Mod til at irettesætte en Kamerat, som feiler, men hellere sladrer paa ham? Tales der vel om Skiddenfærdighed, om Slusferi og Uvorrenhed og om et ubehøvlet Væsen?

Nu, det vil blive for langt at opregne alt, hvad der tales vel om, og hvad der ikke tales vel om, men som det heder i de sidste Ord i Verset: "Enhver Dyd og alt, hvad priseligt er, derpaa giver Agt!"

Men — vil en kanske tænke: dette er for store Fordringer. Hvem kan her fylde Maalet? Nu, mine unge Venner, der er et gammelt Ord, som siger: In magnis voluisse sat est.* Men I maa betænke, at alt dette kommer ikke til eder som Lovens Fordring. Tror I paa vor Herre Kristus, saa er I jo ikke under Loven, men under Naaden. Skulde Loven komme til eder med sin Fordring, saa var der jo ingen Redning. Den taaler ikke den allerringeste Mangel. I blev fordømte, I og alle vi andre. Nei, Gud være lovet! Tror vi paa Kristus, saa har vi Tilgivelse for alle vore Synder. Netop derfor formaner Apostelen ved Guds Barmhjertighed, forat det skal sees, at vor Tro paa ham ikke har været forgjæves.

Hvor der er Lyst til at lære, der bliver der lært, og der læres der hele Livet igjennem. Jeg er en gammel Mand, men jeg lærer endnu. Saa gjør eder da Flid for at lære. Jeg ved ikke let at nævne noget, som tiltaler og opmuntrer mig mere end en Skare villige, frimodige unge Mennesker, fulde af Begeistring for det, som er sandt, ædelt, godt, og som i Gudsfrygt vil sidde ved den hellige Apostels Fødder og lære, hvorledes vi i al vor Færd kan takke vor Frelser, lyde hans Ord og lade det udtrykkelig tilsyne i vort Levnet. Dette skal være eders Søndagsforenings Maal. Paa ingen bedre Maade kan I blive til Glæde og Ære for vort kjære Luther-College, og til Opmuntring for os, som nu i saa mange Aar har elsket det og arbeidet for dets Formaal. Dertil hjælpe og styrke eder Gud!

---

* D. e.: I store Ting er det nok at have havt en god Vilje.

Tale ved Indvielsen af Albert Lea Høiskole.

I Guds og vor Frelsers Jesu Kristi Navn hilser jeg eder, kjære Venner, Brødre og Søstre i den fælles hellige Tro.

De fleste af eder har større eller mindre Del i det Verk, hvis lykkelige Fuldendelse har samlet os her idag. Hvad Bevæggrund har I havt til eders Deltagelse? Jeg tviler paa, at der kan angives en enkelt Grund, som i lige Grad har paavirket eder alle. Der vil have været forskjellige Grunde, som i forskjellig Grad og med større eller mindre Klarhed har gjort sig gjældende hos Deltagerne, foruden at der vel ogsaa har været dem, som kun var med, fordi andre var det.

Kjærlighed til Guds Rige har været Hovedgrunden for nogle. Kjærlighed til Børnene, til den opvoksende Slegt for andre. Kjærlighed til vort norske Folk og Kjærlighed til det Land, vi nu tilhører, til Amerika, har været medvirkende hos mange. Fremdeles Overbevisningen om Kundskabers Nødvendighed i Almindelighed og Iver for, at vore norske Amerikanere skal kunne hævde sin Plads blandt Landets Borgere — og saa en fælles Hovedgrund endelig Overbevisningen om, at kun da har Kundskaber og Kultur et virkeligt og blivende Værd og Velsignelse, naar de er byggede paa Gudsfrygt, paa den kristelige Sandheds Grund.

Naar jeg nu har faaet det hæderlige Hverv at lede eders Tanker ved Indvielsen af det her fuldførte Verk, saa vilde jeg gjerne tage Hensyn til disse forskjellige retmæssige Grunde — og ved at paapege deres Betydning opmuntre eder til med fortsat Kjærlighed at opretholde og understøtte, hvad I med saamegen Iver og Opofrelse under Guds Velsignelse har istandbragt — og som et Udgangspunkt eller en forklarende Overskrift vilde jeg tage de Ord af Apostelen St. Johannes til hin Moder, til hvem han skriver det andet af sine Breve (2 Joh. 4): "Jeg er bleven meget glad over, at jeg har fundet Børn af dig, som vandre i Sandhed, saaledes, som vi have faaet Befaling af Faderen."

Vi elsker vore Børn. Den, som ikke gjør det, er en unaturlig Fader eller Moder, og af al Kjærlighed blandt Menneskene er ingen saa uegennyttig, saa standhaftig og opofrende som en Faders og Moders. Med Guds rene og fuldkomne Kjærlighed bærer vistnok ingen jordisk Kjærlighed en fuldkommen Lighed, — men naar Gud vil give os en Forestilling om sin Kjærlighed og derfor nævner, hvad der kommer den nærmest, da er det en Moders Kjærlighed til sit Livs Søn og en Faders forbarmende Kjærlighed.

Ikke mellem os kristne alene findes den. Mange skjønne Eksempler gives der baade fra ældre og nyere Tider ogsaa blandt Hedningerne. I kjender mange af eder den gamle Beretning om hin romerske Moder Cornelia. (Det var omtrent halvandet hundrede Aar før Kristus, hun levede.) En anden, rig romersk Kvinde viste hende sine kostbare Smykker og Juveler, og haabede nu, at en saa fornem Dame som Cornelia, igjen skulde vise hende sine Kostbarheder. Mine Juveler er ikke her, men de kommer snart,

sagde denne. Kort efter kom hendes to senere saa udmerkede Sønner, Tiberius og Cajus, fra Skolen. Her ser du mine Juveler, sagde Moderen, idet hun førte dem ind til den fremmede. Ogsaa nu vil de fleste Forældre sige, at af al deres Eiendom er ingen dem saa dyrebar som deres Børn. Men er dette saa, da vil det ogsaa staa for dem ikke som en Byrde, men som en naturlig og kjær Pligt, at drage den bedst mulige Omsorg for deres aandelige og legemlige Vel. Hvor dette ikke sker, der maa Aarsagen søges dels i en saadan Sløvelse af de ædlere Følelser, som under forskjellige Livsvilkaar kun altfor ofte viser sig, dels i en misforstaaet og forvendt Opfattelse af, hvad der i Sandhed er til Børnenes Vel.

Hvad den hellige Skrift siger om dette, bør forudsættes at være os alle bekjendt. Den viser, at Gudsfrygt er Visdoms Begyndelse, og tilholder Forældre at opføde sine Børn i Tugt og Herrens Formaning.

Den gamle Bog af Pontoppidan, som nu i saamange Slegtled har været given vor Ungdom i Hænderne, henviser allerede i sit første Spørgsmaal til Gudsfrygt som Kilde ikke alene til Salighed i Himlen, men ogsaa til Lykke paa Jorden. Thi den hellige Skrift bringer Forjættelser ogsaa for det nærværende Liv, idet Gudsfrygt gjør baade god og glad.

Hvad der saaledes i Skriften siges, det stadfæster ogsaa Erfaringen gjennem alle Tider. En berømt Vismand, som levede for et hundrede Aar siden, siger etsteds: "Jeg har været ung og er bleven gammel og aflægger det Vidnesbyrd, at jeg aldrig har fundet grundig, gjennemgribende og udholdende Sedelighed hos noget Menneske, uden hos gudfrygtige, ikke efter den nymodens Slags Gudsfrygt, men efter den gamle barnlige Art og Maade. Kun hos disse fandt jeg ogsaa Freidighed i Livet, en modig, seirende

Lighed og Munterhed i Sindet, af en saa udmerket Art, at den ikke kan sammenlignes med nogen anden."

Men skal denne Evangeliets Aand faa Magt i de unge Hjerter, da maa den ikke aabenbare sig for dem alene i den særskilte Religionsundervisning, saa at hvad de forresten oplæres i og opdrages til ikke sættes i nogen Forbindelse dermed. Dette vilde kun altfor let forvirre Børnene, som om Kristendom var noget, som de ikke havde Brug for uden i de til den bestemte Undervisnings- og Andagtstimer. Nei — den hele Opdragelse og den hele Tugt maa faa sit Særpræg af den evangeliske Aand. Og netop denne Erkjendelse er det, som har bragt denne Høiskole tillive.

Det er jo ikke en Kirkeskole, som vi idag indvier, ikke en Skole, hvis Hovedformaal er Undervisning i Kristendom. Nærmest vil den være, hvad vi i vort gamle Hjemland vilde kalde en kristelig Borgerskole. I vil gjerne opdrage eders Sønner og Døtre til gode amerikanske Borgere og Borgerinder. Men skal de blive det, maa de lære noget, og det, de lærer, maa være grundigt og godt.

Overfladiskhed, lidt af hvert og intet i det hele, er altid en farlig Ting, især i et Land, hvor hver Mand har Adgang til og Pligt til at deltage i det offentlige Liv ved Udøvelsen af sin Stemmeret. Hvorfor er saamange tusende Mennesker baade her og i andre Lande et saa let Bytte for Demagoger og Opviglere og Partistiftere baade i Staten og i Kirken? Fordi der mangler dem den grundige Indsigt, som alene kan gjøre dem istand til samvittighedsfuld Prøvelse af, hvad der siges. Hvadslags Oplysning kan f. Eks. den have, der ikke har lært saa meget, at han har begyndt at indse, at ikke alt, hvad han ser og hører blandt Amerikanere, derfor ogsaa er godt og rosværdigt, og at man ogsaa her i Landet endnu har behov at lære mangt og meget? Saa rigt og velsignet er dette Land ogsaa i Ad-

gang til Kundskab, og saa langt fremskreden er en stor Del af dets Folk, at et saadant Snevershn ikke længer burde findes her. Og er der end nok af saadanne Hjemføndinger baade her og i andre Lande — ligesom der var nok af dem i Norge — saa geraader de dog ingensteds sit Folk eller sit Land til Ære.

Derfor vil vi have Skoler, hvor vore Børn kan blive grundig og godt oplyste. Vi stammer fra et Land, som har et godt Navn i Verden. Det fjerne haarde Klippeland har fostret dygtige, haardføre, nøisomme, ærlige Mænd og Kvinder, og dets Børn har Ord for at være mellem det Slags Immigranter, som dette Land trænger mest til og derfor sætter størst Pris paa. Ikke heller er den Menneskealder, som er henrunden, siden vort Folk først kom her, uden Vidnesbyrd om de indflyttede Nordmænds ihærdige og kraftige Virksomhed. Jeg staar ikke her for at smigre eder, men omgivne som vi er overalt her i Nordvesten af talende Vidnesbyrd derom, skal det heller ikke forties. Dog — den Indflydelse, som vore norske Amerikanere hidtil har havt, har i det væsentlige og for de flestes vedkommende indskrænket sig til det haardere Rydningsarbeide. Vistnok er der allerede Aar for Aar en stadig voksende Skare, som er indgaaet i mere ansvarsfulde Stillinger, men netop dette maner os saameget sterkere til at sørge for, at de, som efter Evner og Anledning kommer i saadanne Stillinger, baade kan holde sit nedarvede Navn i Ære og blive til sandt Gavn for det Land og Folk, vi nu tilhører.

Til gode og nyttige Borgere vil vi opdrage vore Børn. Hvem er da en god Borger? Er det den, som skraber flest Penge sammen? Det er kun altfor vist, at saadanne gjerne vinder baade Navn og Ære, men det er ikke dermed sagt, at de gavner sit Folk og sit Land. Det gjør derimod den, som i større eller mindre Kredse, i sit Hus og i sit Nabo-

lag og i Staten, spreder Lykke og Glæde og Tilfredshed og Kjærlighed omkring sig.

Vort Land er stort. Faa Nationer tæller en større Folkemængde, og det er da en naturlig Ting, at der ogsaa rundt omkring blandt Landets Borgere er høist forskjellige Sind og Retninger.

Der er nok af dem, som, saalænge de kun kan holde sig frie fra Fængsel og Straf, spørger lidet om, hvad Landets Love siger, og derfor, naar de uden Fare kan gjøre det, følger sin egen Lyst eller sin egen Fordel uden at bekymre sig om Lov og Øvrighed. Er dette gode Borgere? Nei, ved Lov skal Land bygges og den lovlydige Borger er sit Lands bedste Støtte. Det er en gammel Erfaring, at den, som ikke har lært at lyde, han duer heller ikke til at befale. I Krigstid sees dette lettest, og der tør vel være en og anden iblandt eder, som netop i Krigens Tid fik Syn for denne Sandhed. Men den gjælder altid, og er iblandt de Sandheder, som fortrinsvis trænger til at læres, om dette Lands Lykke i Fremtiden skal bevares. Men, skal den læres, da er det først i Hjemmet og dernæst i Skolen, at dette maa ske. Det trænges — thi der er kun altfor megen Grund mangesteds til at gjentage den Klage, som jeg for nogle Dage siden læste fra en Amerikaners Pen. Han skriver: "Elderly persons can remember, when there was a degree of respect for law and human authority, that is now almost extinct. Here, in this country at any rate, every boy ten years old thinks himself as good a man as his father and the president put together."

At anse det for en Pligt og en Ære at lyde Forældre og foresatte, Love og Øvrighed, det er gode Borgeres Art, og det skal en velindrettet Skole lære sine Disciple.

Fremdeles — mon I vil regne den for en god Borger, som ved sin Færd bringer den Guds Anordning i Foragt,

paa hvilken det hele Samfund blandt Mennesker er bygget? Denne Anordning er Egteskabet, den Stand, uden hvilken der hverken vilde være Familie eller Familielykke, hverken Barnetugt eller Opdragelse, og derfor heller ikke noget rimeligt Formaal for det ordnede Arbeide, for Fremskridt, for Kunster, for Videnskaber — og derfor kun et raat, vildt, dyrisk Væsen i et nyt Barbari. Men hvorledes Egteskabet og Familielivet bringes i Foragt ved Utugtighed, ved Tyranni, ved letsindig Indgaaen i Egteskab og letsindig Opløsning af det, det skulde jeg ikke behøve at paapege her i Landet, hvor i de sidste Aar Hundreder af Alvorsrøster lyder til Advarsel. Vil vi danne vore Børn til gode Borgere, saa sker det ikke ved at tie og smile og smidske til saadanne Ting og lade dem vokse op uden den Undervisning, som ogsaa i dette Stykke kan vise dem det rette.

Iblandt de Fordringer, som I vil gjøre til en god Borger, er utvilsomt ogsaa den, at han skal være villig til et eller andet hæderligt Arbeide og ærlig nære sig dermed. Det har medrette været sagt, at af alle de mange Fortrin, som Amerika har fremfor de allerfleste andre Lande, var det vigtigste dette, at ethvert hæderligt Arbeide her holdtes i Ære. Medens mange andresteds den, som havde et finere Arbeide eller endog slet ikke arbeidede, var taabelig nok til at anse sig bedre og gjildere end den, som udførte det grovere eller tungere Arbeide, saa var det her anderledes. Det er sandt, det var saaledes. Ialfald var det iblandt de Ting, som for over en Menneskealder siden i mine Øine var et af de skjønneste og ædleste Træk her i Landet, at alt ærligt Arbeide holdtes i Ære. Men er det ikke i mange Maader blevet anderledes? Hvad betyder den voldsomme Tilstrømning til Byerne? Hvad er det, som gjør, at det mangesteds er snartsagt umuligt at finde unge Mennesker villige til at arbeide f. Eks. ved Farmarbeide? Er det, at de ikke har

Kræfter længere i Ryg og i Arme? Der fordres dog ikke nær saa tunge Tag, som de, deres Fædre tog. Hvad er det, som gjør, at saa yderst faa unge Mænd er villige til at lære et Haandverk? Mon det ikke for manges Vedkommende turde være dette, at der er en Lyst hos dem dels til at blive rige i en Hast ved Spekulationer af forskjellig Slags, dels at de vil have et saadant Arbeide, hvor de kan slippe, hvad der er tungt, og hvor de kan faa Anledning til Moro og til at gaa omkring i fine Klæder?

Dag efter Dag, Uge efter Uge beretter Aviserne om, hvorledes saa den ene, saa den anden falder og gaar tilgrunde under det vanvittige Kapløb efter at blive rig uden Arbeide ved Spekulationer og "Gambling" af forskjellig Slags, og at derunder kun altfor ofte den uskyldige maa lide med den skyldige. Som et farligt Smitstof udbreder denne Aandsretning sig til alle Sider. Forskjellen mellem mit og dit erkjendes ikke blandt dem, som for enhver Pris og ved alleslags Midler kun søger dette ene, snarest og lettest muligt at kunne skrabe Penge sammen. Hvad har vi at sætte imod denne Fristelse og Fare?

Lær de unge noget bedre! Giv dem ikke bare Kundskaber, men dan deres Karakter! Lær dem at se Forskjellen mellem at synes og at være! Lær dem at foragte det, som er foragteligt! Lær dem at ære det, som er Ære værd! Lær dem at gjøre Forskjel paa Menneskeværd og paa Pengeværd! Lær dem at forstaa, at vi er her i Verden for at beredes til et andet Liv! Hjælp dem til et selvstændigt Livssyn, saa de ikke bliver karakterløse Eftersnakkere af, hvad de hører, og Efterabere af det, som de ser omkring sig! Men hvorfra skal vi hente den Livsvisdom, der kan tjene de her nævnte Formaal? Har I lagt Merke til, at hvad jeg her eksempelvis har draget frem som Stykker af den Aandsudvikling, som vi gjerne vilde se hos vore Børn,

ikke er andet, end hvad vor Gud har befalet os, om jeg end har fremsat det i en anden Form? Det, jeg har peget paa, er af det 4de Bud og af det 6te Bud og af det 7de.

Jeg har foretrukket ikke straks at nævne disse Bud, som alle mener de kjender, for paa denne Maade om muligt saameget lettere at kunne faa vise eder Nødvendigheden af, at vore Skoler bygges paa kristelig Grund. Thi det er vist, at saadanne Mennesker, der isandhed gavner sit Land og gavner sit Folk, det maa være Mænd og Kvinder, hvis Samvittighed er vakt, og som har lært at se sine egne Mangler og Synder, som har fundet sin Frelser, og som, fordi de i ham har lært at frygte og elske sin Gud, ogsaa finder det let og kjært at elske og tjene sin Næste.

En Arv vil vi gjerne efterlade vore Børn. Hvori skal den bestaa? Naar jeg ser ud over denne Skare, der her er for mig, da tror jeg at kunne sige, at der er ikke en, som efter vore Tider og dette Lands Forhold kaldes en rig Mand. Er der end maaske mangenen, som er i gode Kaar — rig i nævnte Betydning er neppe nogen. Jeg sukker ikke derover, og det gjør forhaabentlig heller ikke I. Allermindst sukker jeg derover, naar jeg tænker paa, hvad Arv I kan efterlade eders Børn. Arvede Rigdomme har sjelden gjort Mennesker lykkelige, og, skal den Slegt, som kommer efter os, blive, hvad vi gjerne vil have den til, da skal der en bedre Arv til. Skal de kunne bestaa i de Fristelser, som venter dem, og som vil blive værre end de, som vi har været udsatte for, da maa de være grundig befæstede i det, som er sandt, i det, som er ærbart, i det, som er retfærdigt, det, som er rent, det, som er elskeligt, som der tales vel om, enhver Dyd og alt, hvad priseligt er. Hvor skal vi finde dette? De nævnte Ord er, som I ved, Apostelen Paulus's, og hvor vi end leder, vil vi ikke finde disse Ting andensteds end der, hvor han fandt dem, nemlig der, hvor Guds

Ord har fremkaldt dem. Derfor trænger vi til kristelige Skoler, hvor baade Grundvolden er den, som ifjor, da Grundstenen til denne Bygning blev lagt, erkjendtes for den ene rette — vor Frelser nemlig — og hvor alt, som bygges paa den, er i Pagt med ham.

Vore kjære Børn, de unge, som er betroede os, har Evner og Gaver i rigt Maal til at kunne blive vort Land og vort Folk til Gavn og til Ære. Vor Opgave er det at lede dem, hjælpe dem til Aandsarbeide og til levende Kjærlighed og Begeistring for alt, hvad der er godt og sandt — først og fremst for ham, som er det evige Gode og den evige Sandhed.

Stræber vi derefter, da skal det til vor usigelige Glæde kunne siges om os, det Ord, hvormed jeg indledede denne min Henvendelse til eder, Apostelens Ord til hin Moder:

"Jeg er bleven meget glad over, at jeg har fundet Børn af dig, som vandre i Sandhed, saaledes som vi har faaet Befaling af Faderen."

Og vil Albert Lea Høiskole ved Guds Naade tjene til dette Maals Opnaaelse, da ved jeg vist, at ingen vil angre det Arbeide og de Opofrelser, han har gjort for dens Opførelse.

Til denne sin høie Bestemmelse altsaa:

Som et kristeligt Skolehjem, ved grundige Kundskabers Meddelelse i kristelig Aand at hjælpe de unge, som betroes den, til Fremvekst i Visdom og Naade for Gud og Mennesker — dertil være da herved Albert Lea lutherske Høiskole indviet i Navnet Gud Faders, Søns og den Helligaands! Amen.

Indhold.

Side

Til den norske Synodes Præster. Et Brev. 1895.... 5
De Krav, som vort Kirkesamfunds nuværende Tilstand gjør til vort Præsteskab. 1887................ 26
De rette Principer for Kirkens Styrelse. 1899........ 48
Hvad hindrer Sammenslutning af de forskjellige norsk-lutherske Synoder til ét Samfund? 77
De kirkelige Partier blandt vort Folk i America. 1877.. 108
Indledende Bemærkninger til Forhandlingerne om "Retfærdiggjørelsen af Troen". 1888.............. 159
Synodaltale holdt i Story City, Jowa, 1877 173
Synodaltale holdt i Albert Lea, Minn., 1879 184
Synodaltale holdt i Clinton, Jowa, 1882 198
Synodaltale holdt i Canton, S. D., 1885 206
Synodaltale holdt i Austin, Minn., 1886 213
Synodaltale holdt i Sioux Falls, S. D., 1888 219
Synodaltale holdt i Minneapolis, Minn., 1890 224
Synodaltale holdt i Washington Prairie Menighed, Jowa, 1891 246
Synodaltale holdt i Østre Freeborn Menighed, Minn., 1892 251
Synodaltale holdt i Roland, Jowa, 1894 261
Synodaltale holdt i La Crosse, Wis., 1896 269
Synodaltale holdt i Decorah, Jowa, 1903 276
Synodaltale holdt i Minneapolis, Minn., 1905 284

Om den hellige Skrifts Inspiration. Synodaltale holdt i Chicago 1908 288
Synodaltale holdt i Big Canoe, Iowa, 1909 324
Tale ved Indvielsen af det norske Luther College i Decorah den 14de Oktober 1865 336
Tale ved Indvielsen af den nye Tilbygning til det norske Luther College den 2den December 1874 342
Festtale ved Luther Seminars Indvielse 1889 353
Tale ved Grundstenlægningen af Lutheran Ladies' Seminary i Red Wing, Minn., 1893 366
Tale ved Indvielsen af Luther Seminar i Hamline den 15de Oktober 1899 375
Tale ved Luther College 1ste Mai 1904 387
Tale ved Indvielsen af Albert Lea Høiskole 1891 394

